

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De institutis coenobiorum

Cassianus, Johannes

[Basel], nach Sept. 1485

[Cassiani de institutis cenobiorum, origine, causis et remedijs vitiorum]

[urn:nbn:de:bsz:31-306702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306702)

Prefatio

Incipit prefatio beati Johannis heremite qui Lascianus dicitur in duodecim libris de institutis cenobiorum et de octo principalium vicioꝝ remedijs

Ueteris instrumēti narrat historia sapientissimū salomonem post acceptam diuinitus sapiētia-

prudētiam qꝫ multam nimis et latitudinem cordis quasi arenam maris innumerabilem ita ut domini testimonio nullus ei similis retroactis temporibus extitisset neqꝫ post eū surrecturus esse dicitur illud magnificū dñō templum extruere cupientem alienigene regis tyri auxiliū poposcisse. Qui misso ad se byram filio mulieris viduę quicquid diuina sapia suggerente p̄clarum in templo dñi vel i sacris vasis moliebat ministerio eiꝫ ac dispositione p̄fecit. Si ergo ille vniuersis regnis terre sublimior principatus et israelitici generis nobilior excellentiorqꝫ p̄genies illaqꝫ sapientia diuinitus inspirata que cunctorū orientaliū et egyptiorum disciplinas et instituta supabat nequa qꝫ pauperis atqꝫ alienigene viri cōsiliū dedignat recte etiam tu his eruditus exemplis beatissime papa castorū verum ac rationabile deo templū nō sapidibus insensibilibus sed sanctorū virorum cōgregatione nec temporale et corruptibile sed eternū atqꝫ inexpugnabile edificare disponēs vasa etiam preciosissima dñō cupiens cōsecrare non multo auri metallo argenti ve conflata qꝫ post rex babilonis capta concubinarū suarum ac principum deputet voluptatisqꝫ animabus sanctis que innocentie iusticie et castitatis integritate fulgētes regē ebustum in semetipsis circūferant cōmorantem egenum me omi qꝫ ex parte pau-

perinum ad cōmunionē tanti operis dignaris adsciscere. In provincia siquidem tua cenobiorū ex parte orientaliū maximeqꝫ egyptiorum volens instituta fundare cum sis ipse cunctis virtutibus scientiaqꝫ p̄fectus et vniuersis ita referentis diuitijs spiritualibus ut p̄fectionem querentibus satis abunde qꝫ non mō tu sermo sed etiam sola vita sufficiat ad exemplum me qꝫ elinguem et pauperē sermone atqꝫ scientia ut aliquid ad exemplum tui desiderij de inopia sensus mei conferam poscis precipisqꝫ ut instituta monasteriorū que p̄ egyptum ac palestina custodiri cōspectimus ita ut ibi nobis a patribus tradita sunt qꝫuis imperito digeram stilo non leporem sermonis inquirēs in quo ipse adprime es eruditus sed sanctorū simplicem vitam simplici sermone fratribus in nouello monasterio tuo cupiens explanari. Cui rei quantum me pius ardo desiderij tui puocat obedire tantū p̄multiplices estuum moles volentem obtemperare deterrent. Primum quia nec vite meę ita equiparant merita ut cōfidam me res tam arduas tam obscuras tam sanctas digne posse animo ac mēte complecti. Secūdo qꝫ ea que a puericia nostra inter eosdem cōstituti atqꝫ ipsoꝝ iūctati quotidianis adhortationibus et exemplis vel agere temptauimus vel didicimus vel visu percipimus minime iam possumus ad integrū retinere tot annorū circulis ab eorū consortio et imitatione conuersationis abstracti presertim cū harū rerum ratione qua qꝫ possit ociosa meditatione doctrina qꝫ v̄borum vel tradi vel intelligi vel memoria contineri totū nanqꝫ in sola experientia vsu qꝫ consistit et quemadmodum tradi nisi ab expro non queunt ita nec percipi quidem vel intelligi nisi ab eo qui ea pari studio ac sudore a p̄prehendere elaborauerit possunt que tamen si collatione iungi spiritualiū virorū frequēter discussa nō fuerint et polita cito mēte retrorsum icuria dilabūt. Tertio quia id

A

Prefatio

ipsum quod utique non pro merito rei sed pro presentis temporis statu possumus meminisse. Imperitorum sermo congrue non valet explicare. **H**uc accedit quod super hac re viri et vita non biles et sermone scientiaque perclari multa iam opuscula desudant. sanctum basilium et hieronymum dico aliosque nonnullos quorum anteriori sciscitantibus fratribus super diversis institutis vel questionibus non solum facundo verumetiam diuinarum scripturarum testimoniis copioso sermone respondit. alius vero non solum suo elucubratos ingenio edidit libros. verumetiam greca lingua digestos. in latinum protulit eloquium. **P**ost quorum tam exuberantia eloquentie flumina. possem non immerito presumptionis notari. si aliquid stillidij huius inferre temptassem. nisi me hec fiducia tue sanctitatis animaret et sponsio. quod vel tibi bene forent accepte qualecunque sunt. vel eas congregationi fratrum in nouello tamen monasterio commorantium deputares. **Q**ui si quid a nobis minus forsitan caute. platur fuerit. et pie relegat et cum venia indulgentiore sustentet. fidem potius mei sermonis quam venustatem eloquij requirentes. **Q**uia propter beatissime papae. vnicuique religionis et humilitatis exemplar. tuis precibus animatus. hinc vires ingenij mei opus quod iniungis aggrediar. et ea que omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris. utpote quae audita potius quam experta describere temptauerunt. velut rudi monasterio. et veritate sitientibus imitabo. **N**ec plane mirabilis dei signorumque narratione studet cōtexere. que quibus multa pro seniores nostros et incredibilia non solum audierim. verumetiam sub obtutibus nostris perspexerimus impleta. tamen his omnibus pretermisissis. que legentibus propter admirationem nihil amplius ad instructionem perfecte vite conferunt. instituta eorum tantummodo ac monasterioque regulas. maximeque principalium viciozum que octo ab eis designantur originem et causas. curationesque secundum traditiones eorum. quantum domino adiuvante potue-

ro fideliter explicare contendam. **P**ropositum siquidem mihi est. non de mirabilibus dei sed de correctione morum nostrorum et consummatione vite perfecte. secundum ea que a senioribus nostris accepimus pauca disserere. **I**n eo quod preceptis tuis satisfacere studebo. ut si quid forte non secundum typum maiorum antiquissima constitutione fundatum. sed pro arbitrio vniuscuiusque instituentis monasterium vel diminutum vel additum in istis regionibus comprobauero. secundum eam quam vidimus monasteriorum regulam per egyptum vel palestinam antiquitus fundatorum. fidei sermone vel adijciam vel recidam. **N**ecque enim credas rationabili quod propria vel perfectius constitutionem nonellam in occidentis galliarum partibus reperire potuisse. quam illa sunt instituta. in quibus ab exordio predicationis apostolice a sanctis ac spiritualibus patribus fundata monasteria ad nos usque perdurant. **N**am sane moderatione opusculo huic inferre presumam. ut ea que secundum egyptiorum regulam. seu pro asperitate aeris seu pro difficultate ac diuersitate morum impossibilia in his regionibus vel dura vel ardua comprobauero. institutis monasteriorum que per palestinam vel mesopotamiam habentur. aliquatenus tempem. quod si rationalis possibilium mensura seruet. eadeque obseruatione perfectio est etiam in impari facultate

ExPLICIT PREFATIO. **I**NCIPIUNT CAPITULA LIBRI PRIMI DE HABITU MONACHI.

CAP. PRIMUM

R oemium	
i	De cingulo monachi
ii	De veste monachi.
iii	De cucullis egyptiorum.
iiii	De collobijs egyptiorum
v	De rebriachatorijs
vi	De mafortibus eorum
vii	De mellote et pelle caprina
viii	De baculo
ix	De calciamentis eorum.
x	De temperamento obseruatione que secundum aerum qualitatem vel usum

Liber primus de habitu monachi

provincie sit tenenda.

xij De cingulo spiritali et sacro ipsi?

Explicunt capitula.

Incipit liber primus de habitu monachi

O **E** instituti-
tis acre

gulum monasteriorum dicitur unde competens donante deo quod ex ipso habitu monachorum sumemus exordium. Quorum interiorum cultum sequitur tunc poterimus exponere cum exteriorum ornatum sub oculorum depinxerimus obtutibus.

De cingulo monachi. Cap. ij.

Licet monachum ut militem christi in periculo spiritus belli positum accinctis lumbis iugiter oportet cedere. Hoc enim habitum etiam illos ambulasse qui in veteri testamento profectio- nis huius fundaverunt primordia. helyam scilicet et heliseum. divinarum scripturarum auctoritate monstrat. ac deinceps principes auctoresque testamenti novi. iobem vide licet petrum et paulum. ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum prior qui in veteri testamento argu- nitatis iam flores et castimonie continen- tieque prefigurabat exempla. cuius fuisset a domino missus ad increpandos nuncios ocho- cie sacrilegi regis israel. eo quod egritu die prepedisset super statum salutis sue beelzebub- dem accaron consulere desinasset. et idcirco eis occurrens idem propheta descensus de lecto eius in quo penderat denegasset. de cubenti regi exposita vestitus quietate com- pertus est. Reversos enim ad se nuncios ac refe- rentes sibi prophete siniam. sciscitatus est cuius esset figure et habitus vir qui occur- risset eis. et locutus fuisset huiusmodi joba. Vir inquit pilosus et zona pellicea accinctus remibus. Ex quo habitu profectum rex contemplatus hominem dei ait. Helias thesbites est. cone vix indicio et hirsuti cultique corporis specie vix dei indubitate

agnoscens. eo quod istud ei inter tot israelitici populi milia commoranti cultus. proprius ac velut quoddam impressus et speciale signum perpetuo cohereret. De iobem quoque qui veteri no- vissimo testamento velut quoddam sacratissimum limes finis initiumque processit. ita euangelica narrante cognoscimus. Ipse autem iobes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos. Petro etiam in custodia carceris ab herode tetrarcho. et ad necem die postero producente angelo assistente precipit. Precingere et calciate caligas tuas. Quod ut faceret nequaquam monuisset eum angelus dei. nisi vidisset eum ob refectioem nocturne quietis paulisper de facta membra solita cinguli obstrictioem laxasse. Paulus quoque ascendente hierosolymam et prius a iudeis in vincula mittendum. agabus propheta repiens cesaree. blato ei cingulo manus suas ligans ac pedes. ut gestu corporis sui passionis eius prefiguraret iniurias. ait. Hoc dicit spiritus sanctus. Cuius est cona hec. sic alligabunt iudei in hierusalem. et tradent in manus gentium. Quod utique a propheta preferri nunc potuisset dicente. vix cuius est cona nisi paulus eam lumbis suis indefinenter solitus fuisset aptare.

De veste monachi. Cap. iij.

Vestis que sit monachi que corpus protegat tamen ac repellat nuditate verecundiam. et frigoris retundat iniuriam. non que semivaria vanitatis aut elationis enutriet. ita eodem apostolo predicante. Habentes autem alimeta et opimenta his precetissimi. Opimenta in quibus non vestimenta. ut quibusdam latinis exemplaribus non proprie pertinet. id est que corpus opiant tamen non que amictus gloria blandiant. ita vilia ut nulla coloris vel habitus novitate inter ceteros huiusmodi propositi viros habeant insignia. ita studiosis accuratioribus aliena. ut nulli rursus sunt affectusque incuriam sordibus decolora. Pro- stremo sic ab huiusmodi mundi separant ornatu. ut cultui suorum dei in omnibus communia pervenerit. Quicquid enim inter famulos dei presu- mit ab uno vel paucis. nec catholice prom- ne corpus fraternitatis tenet. aut superfluum

mt 3 r

mt 12

mt 21

mt 19

Liber primus

aut elatum est. et propter hoc noxiū iudicā-
dum est. magisq; specie vanitatis q̄
tū ostentās. Et idcirco hec q̄ nec a vete-
ribus sanctis q̄ huius professionis fundamē-
ta rececūt. neq; a patribus nri t̄p̄isq; eorū
per successiones instituta nūc vsq; custo-
diunt. tradita videmus exēpla. vt super-
flua et inutilia nos q̄z refecare pueniet.
De obrem cilicinā vestem velut circūspe-
ctam cunctis atq; notabile. et q̄ ex hoc ipso
nō solū nulla sp̄iū possit emolūmēta pfer-
re. sed etiā elationis concipe vanitates.
q̄q; ad necessarij operū exercitiū in q̄ mo-
nachū sp̄ impigrū expeditūq; oportet i-
cedere. inhabilē atq; inepta sit. omnimo-
dis refutarunt. **Q**uod si q̄sdam B̄ amictu
circūdatos audim? pbabiles extitisse. n̄
ex eo nobis monasteriorū est regula san-
cienda. vel antiq̄ sanctorū patrū sunt p-
turbanda decreta. q̄d pauci p̄sumentes
aliarū virtutū p̄uilegio. ne in his quidē
quē nō fm̄ catholicā regulā ab eis vsur-
pata sunt. replendi debere credunt. **B**e-
nerali nanq; oīm constitutiōni. paucorū
nō debet p̄poni nec p̄iudicare sentētia.
Illis eī debemus institutū ac regulā indu-
bitatā fidē et indiscussam obedientias p-
oīa cōmodare. nō quas paucorū volun-
tas intulit. s; q̄s vetustas tātoꝝ tempoz.
et innumerolitas sanctorū patrū concor-
di definitiōe in postez p̄paganit. **N**ec B̄
sane p̄iudicare nob̄ debet ad quodiāe
cōsolationis exemplū. q̄d vel ioram sacri-
legus rex isrl̄ cateruis hostiū circūsept.
scissa veste cilicinā habuisse pbitef̄ intrin-
secus. vel q̄d ninivite ad mitigandā dei
f̄niām q̄ in eos illata fuerat. per p̄phetā
cilicij asperitate velati sunt. cū et ille ita i-
trinsec? latens indutus eo fuisse mōstre-
tur. vt nisi scisso desup̄ vestimēto a nemī-
ne. p̄suis potuisset intelligi. et isti eo tem-
pore operimentū cilicij ostentaret. q̄ cūcūq;
super iminēte vrb̄ cūssione lugentib; eo-
demq; amictu circūdat. null? poss; a q̄-
quā ostentatiōe notari. **Q**uia nisi inso-
lens sit diūrsitas. nō offendit equalitas.
De cucullis egyptiorū. La. iij.

Quānt p̄terea quedāz in ipso egyptio-
rum habitu. nō tm̄ ad cu-
ram corporis quantū ad morū
formulam congruentia. quo simplicita-
tis et innocentie obseruantia etiā in ip̄a
vestitus qualitate teneat. **C**ucullis nan-
q; per paruis vsq; ad ceruicis humero-
rumq; demissis cōfinia. quib; tm̄ capi-
ta contegant. indesinent dieb; vtuntur
ac noctib; s; vt innocētā et simplicita-
tem parvulorū ingit custodire etiā imi-
tatione ip̄ius velamis commoneantur.
Qui reuersi ad infantia christi cunctis
horis cū affectu ac virtute decātāt. **D**o-
mine nō est exaltatū cor meuz. neq; elati
sunt oculi mei. neq; ambulavi i magnis
neq; in mirabilib; super me. **S**i non hu-
militer sentiebā. sed exaltaui aīam meā.
Sicut ablactatus ē super matre sua.

De collobijs egyptiorū. Cap. v.

Collobijs q̄z lineis induti q̄ vix
ad cubitoꝝ ima pertingunt. nu-
das de reliquo circūferunt ma-
nus. vt amputatos habere eos actus et
opera mundi huius suggerat abscisio ma-
nicarū. et ab omni cōuersatione terrena
mortificatos eos velaminis linei doceat
indumentū. audiantq; per hoc apostolū
quotidie dicentē sibi. **M**ortificate mem-
bra v̄ra q̄ sunt super terram. **I**llud q̄z ip̄o
habitu p̄stātē. **D**ortui eī estis. et vita
vestra abscondita est cum christo in deo.
Et itez. **Q**uio aut iam nō ego. vixit ve-
ro in me christus. **M**ibi quidem mūdus
crucifixus est. et ego mundo.

De rebrachiatorijs. Cap. vi.

Estātenā resticulas duplices.
Glanceo p̄plexas subtegmie. quas
greci analatoyis. nos x̄o succi-
ctoria seu redimicula. vel p̄prie rebrachi-
atoria possum? appellare. **Q**ue descēde-
tia per summa ceruicē et a laterib; colli di-
uisa. vtrariq; alay sinus ambiūt. atq;
hinc inde succingūt. vt p̄stringentia la-
titudine vestimēti ad corp? cōtrahāt at-
q; cōiungant. et ita p̄strictē brachijs im-
pigris ad omne op? expeditiq; reddātur.

Circūdat

702

703

703

704

De habitu monachi

illud apostoli preceptum studentes omni virtute complere. Quia non solum mihi sed etiam his qui mecum sunt ministraverunt manus iste neque gratis panem ab aliquo manducavimus sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes ne quem vestrum gravaremus. Et si quis non vult operari nec manducet

De maforibus eorum. Cap. vii.

Dixit hoc angusto palliolo tam amictus humilitatem quam vilitatem precij copendiumque sectantes colla pariter atque humeros tegunt. que maforibus tam nostro quam ipsorum nuncupantur eloquio. et ita plane carum atque birorum precia simul ambitionemque declinant.

De melote et pelle caprina.

Capitulum viii.

Quoniam est habitus eorum pellicula caprina que melotes vel perra appellatur. et baculus qui gestatur ad imitationem eorum qui professionis huius prefiguraverunt lineas in veteri testamento. De quibus apostolus. Circueverunt inquit in melos et in pellibus capris egentes. angustiati. afflicti. quibus dignum non erat mundus. in solitudinibus errantes. et in montibus et in speluncis et in cavernis terre. Qui tamen habitus pellicule caprine significat mortificata omni petulantia carnalium passionum debere eos in summa virtutum gravitate consistere. nec quicquam petulcentiam vel calidum iuventutis ac mobilitatis antiquam in eorum corpore residere

De baculo. Cap. ix.

Nam et baculum gestasse eosdem viros etiam heliseus qui vultu ex ipso est docet. cum dicit ad greci puerum suum mittens eum ad suscitandum filium mulieris. Tolle baculum meum et currens vade pone eum super faciem pueri ut vivat. Quae vultus non dedisset ei propheta gestandum. nisi eum manu sua solutus esset ingerit circumferre. Cuius gestatio spiritualiter monet non quod debere eos inter tot oblatras vicioque canes. et invisibiles nequitia-

rum spiritualium bestias inermes incedere. de quibus beatus david liberari postulantem dicit. ne tradas domine bestiis animam confidentem tibi. sed irruentes eas retundere crucis signaculo ac longius propulsare. atque ad usum se servientes iungi memoria domine ce passionis. et imitatione illius mortificationis extinguere.

De calciamentis eorum. Cap. x.

Calciamenta christo velut indicta evangelico precepto recusantes. cum infirmitas corporis vel matutinus hyemis rigor seu meridiani estus feruor exegerit. timore caligis suos minuunt pedes. hoc interpretantes versus earum vel dominice premissione signari. ut si in mundo constituti cura et sollicitudine carnis huius omnimodis exuti esse non possumus. nec ab ea penitus spualiter absolvi. saltem occupatione leni et implicatione tenui necessitate corporis explicemur. ne vel animam in pedes qui expediti ad spiritalem cursum. et predicandam evangelii pacem esse debent parati. quibus post odorem vnguetorum christi isti currimus. et de quibus david. cucurri in siti. et hieremias. ego autem non laboravi te sequens. mortificationis huius seculi curam patiamur involvi. de his se cogitantes qui non ad supplendam necessitatem nature sed ad superflua noxiamque pertinere voluntate. Quod ita implebimus si simpliciter carnis curam non fecerimus in desideriis. Quibus tamen caligis quamque licite utantur utpote domini mandato processis. neque quibus tamen pedibus eas inherere permittunt cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria. illud estimantes etiam simpliciter custodiri debere quod dicitur ad moysen vel ad iesum filium naue. Solue corrigiam calciamenti tui. locus enim in quo stas terra sancta est.

De tempamento observantie que secundum aerum qualitatem vel usum provincie sunt tenenda. Cap. xi.

Hec dicta sint. ne quod premississe de egyptiorum habitu videamur. Cetera a nobis tenenda sunt illa

Capitula

trēm dō q̄ vel locoꝝ situs vel p̄uicie vsus
admittit. Nā neqꝫ caliginos neqꝫ coloꝝ
b̄ijs seu vna tunica esse p̄tentos biemis
p̄mittit asperitas. 7 paruissimi cuculli ve
lumen vel melos gestatio verisum pot̄
q̄ edificatiōē vllā videntibꝫ compara
bit. Quā p̄ illa tm̄ q̄ superiꝫ cōmeno
raimꝫ q̄qꝫ sunt 7 hūilitati p̄fessionis
n̄re 7 q̄litati aerū congruentia a nob̄ q̄z
affectada censemꝫ. vt oīs summa nostri
vestitus non in nouitate habitꝫ q̄ possit
offendiculū homibꝫ seculi huiꝫ inferre.
sed honesta in vilitate consistat

De cingulo spiritali et sacramē to ipsius. Cap. xij.

His ita q̄ vestimētꝫ chasti miles
indutꝫ. nouerit p̄us ob id se cin
guli cōstrictiōē munitū. vt ad
cunctos vsus 7 opa monasterij nō solū
mēte p̄mptus sꝫ etiā ip̄o habitu sp̄ expe
ditus incedat. Tāto nā q̄z feruentior cir
ca spiritalē p̄fectū ac diuinaz r̄ez sciaz
7 cordis puritatē p̄babit. q̄to fuerit er
ga obedientie studij 7 operꝫ deuotior.
Secūdo cognoscat etiā in ip̄o habitu cin
guli iesse nō paruū qd̄ a se expetit sacm̄
Accinctio enī sūtoꝝ 7 ambitꝫ pell̄ emoz
tue significat eū mortificationē circūfer
re mēbroꝝ in quibꝫ libidis atqꝫ luxurie
seminaria cōtinent. euangelicū illd̄ mā
datum qd̄ d̄: sint lūbi vestri precincti.
ap̄lica interpretatiōe ingeri sibi sp̄ intelli
gēs mortificate seꝫ mēbra v̄ra q̄ sūt sup
terrā. fornicatiōē: imūdiā: libidiem
p̄cupiaꝫ malā Ideoqꝫ illos tm̄mō legi
mus in scriptur̄ sanctꝫ cingulo fuisse p̄
cictos. in q̄bꝫ semina coitꝫ inueniūt
extincta. q̄qꝫ illud beati dauid eloquiꝫ
ope atqꝫ x̄tute decantāt. quia factꝫ sunt
sicut vter in puina. eo q̄perasa medul
litꝫ carne vicioꝝ emortua exteriori hoīs
cutē sp̄is virtute distendant Et idcirco
in puina significant adiecit. qd̄ seꝫ neqꝫ
q̄ fuerint sola cordis mortificatiōē p̄te
ti. verūctiam exteriori hoīs motꝫ 7 ip̄ius
naturę incentiua p̄tinentie puina extri
secus accedēte habuerint p̄gelata. nullū
iam dūtaxat fm̄ aplm̄ regnūꝫ peccati in

suo mortali corpore susinētes. nec gestā
tes carnem sp̄i repugnantem.

Explicit de habitu monachi li ber primus. Incipiunt capitula libri secundi de canonico noctur narū orationū 7 psalmoz mō.

Roemium. **La. primū**
ij De diuinitate numeri q̄ ad
decantandos psalmos p̄ vniū
sas prouincias sit statutus.

iiij De vniiformis regule p̄ totā egyptū
7 custodia. 7 de electiōe coꝝ
qui fratribꝫ p̄ponant

iiij De p̄ egyptū 7 r̄ebayden duode
narius psalmoz numerus ob
seruetur

v De duodenario psalmoz nume
ro angeli traditione suscepto

vi De p̄fectudine. xij. orationum.

vij De disciplina orandi.

vij De subsequēte oratiōe p̄ psalmū.

ix De orationis statu super quo in
collatione senioꝝ plenioꝝ refer
uetur instructio

x Cū q̄to silentio 7 breuitate orō
nes apud egyptios colligant.

xi Quā disciplina apud egyptios
psalmi dicantur.

xij Cur vno psallēte ceteri in synaxi
sedeāt. vel quali post h̄ studio
per cellulas suas vsqꝫ ad lucē
vigilias extendant

xij Quare post missam nocturnam
 dormire non oporteat

xij Quomodo in cellulis suis
opus manuum 7 orationes pa
riter exerceāt

xv Quā lege modestie p̄ orationū 7
missam vniūqꝫ ad suā cellu
lam redeat. 7 cui subdatur iere
pationi is qui aliter fecerit.

xvi De nulli orare cuꝫ illo q̄ fuerit ab
oratione suspensus liceat

xvij Quis q̄ ad orationē f̄res exuscitat
hora solita d̄beat eos cōmonere

xvij Quā vespa sabbati vsqꝫ ad vespe
ra diei d̄nice genua nō flectāt

Explicit capitula

Libert II.

Incipit liber secundus de canonico nocturnarum orationum et psalmodum modo. **Capitulum primu.**

Duplici igitur hoc quod dicitur in singulo christi miles accinctus interim quod modus canonicarum orationum psalmodum quod sit in partibus orientis a sanctis patribus antiquitus statutus agnoscat. De qualitate vero earum vel quem admodum orare secundum apostoli sententiam sine intermissione possimus. suis in locum cum seniorum collationes ceperimus exponere quantum dominus dederit proferemus.

De diuersitate numeri qui ad decantandos psalmos per vniuersas prouincias sit statutus.

Capitulum ii.
Multos namque comperimus per alias regiones per mentis sue capacitatem habentes quidem ut ait apostolus celi dei sed non secundum scientiam super hac re diuersos typos ac regulas sibi met constituisse. Quidam enim vicenos seu tricenos psalmos. et hos ipsos antiphonarum per telatos melodiarum. et adiunctione quarundam modulationum debere dici singulis noctibus censuerunt. alij hunc modum etiam excedere temptauerunt. nonnulli decem et octo atque in hunc modum diuersis in locis diuisum canonem agnouimus institutum. totque pro modo typos ac regulas vidimus usurpatis. quod etiam monasteria cellasque conspeximus. Sunt quibus in ipsis quibus diurnis orationum officijs. id est sexta nona que id visum est. ut secundum horarum modum in quibus hęc domino reddunt obsequia. psalmodum etiam et orationum putaret numerum coequandum. nonnullis placuit senarium numerum singulis diei conuentibus deputari. Quapropter necessarium reorum antiquissimam patrum proferre in medium institutionem. que nunc usque per totam egyptum a dei factis

multis custodit. qua nouelli monasterij in christo rudis infantia antiquissimo et potius patrum vetustissimis institutionibus imbuatur. **De vniuersalis regule per totam egyptum custodia. et de electione eorum qui fratribus preponantur.** **Capitulum iii.**

Itaque per vniuersam egyptum et thebayden. ubi monasteria non per vniuersumque renunciant instituta arbitrio. sed per successiones ac traditiones maiorum usque in hodiernum diem vel permanent vel mansura fundantur. legitimum orationum modum in vesperinis conuentibus seu nocturnis vigilijs videmus retentari. Non enim quisquam conuentulo fratrum. sed ne sibi quidem ipsi preesse conceditur. nisi quod non solum vniuersis facultatibus suis reddat externis. sed ne sui quidem ipsi se esse dominum vel potestatem habere cognoscat. Ita namque renunciantem huic mundo qui buslibet facultatibus ac diuitijs perditam. necesse est cenobij commorationem expetere. ut in nullo sibi ex his que reliquit aut intulit monasterio blandiat. sic obedire cunctis ut redeundum sibi secundum sententiam domini ad infantiam pristinam nouerit. nihil sibi consideratione cui vel annorum numerositate presumens. quod in seculo inaniter consumptam se reputat perdidisse. sed per rudimentorum merito et tyrocinij nouitate quam se gerere in christi militia recognoscat. sed debere se etiam iunioribus non moreri. Operis que ac sudorij assuetudinem ita subire compellit. ut proprijs manibus iuxta apostoli preceptum quotidianum victum vel suis vsibus vel aduenientium necessitatibus preparandis fastus vite preterite possit et delicias obliuisci. et humilitatem cordis contritione laboris acquirere. Ideoque nullus congregationi fratrum profuturus eligitur. priusquam idem qui proficiendus est. quid obtemperaturis oporteat impari obediendo didicerit. et quid iunioribus tradere debeat institutis seniorum fuerit assecutus. Bene enim regere vel regi sapientis esse pronunciat. summumque donum et gratiam sancti

Lib. II. De canonico nocturnarum

spūs esse definit. Nam neq̄ salutaria
p̄cepta quēpiam posse obtemperan-
tibus p̄stituerē nisi cum q̄ prius vniuer-
sis x̄tutū disciplinis fuerit instruct⁹. nec
obedire quēq̄ seniori posse. nisi eū q̄ con-
sumatus timore dei ⁊ humilitatis fue-
rit x̄tute perfect⁹. Ideo q̄ diuinitates ty-
porum ac regulaz p̄ ceteras. p̄icias cer-
nimus vsurpatas. q̄d plerūq̄ seniorū
institutionis expertes monasterijs p̄esse
audemus. ⁊ abbatēs nos añq̄ discipu-
los p̄felli quod libitum fuerit statum⁹.
p̄mptiores nostrorū inuentorū exigere cu-
stodiam. quā examinatā maiorū serua-
re doctrinā. Sed dum orationū modū
qui potissimū debeat custodiri volumus
explicare. institutis patruz auidius pro-
uocati. narrationem quā suis refuaba-
mus locis propero excessu p̄uenimus.

Nunc itaq̄ ad p̄positum reuertamur.
**De egyptū et thebayden duo-
denarius psalmozū numerus
obseruetur.** **Cap. iij.**

Ibitur p̄ vniuersam vt dixim⁹
egyptū ⁊ thebayden duodena-
nus psalmozū numer⁹ tam in
vesp̄tinis q̄ in nocturnis solennitatib⁹
custodit⁹. ita dumtaxat vt post hunc nu-
merū due lectiōes veteris sc̄z ac noui te-
stamenti singule subsequant⁹. Qui mo-
dus antiquius p̄stitut⁹. idcirco p̄ tot
secula penes cuncta illarū p̄uinciarum
monasteria intemeratus nunc vsq̄ per-
durat. q̄ nō humana adinventionē sta-
tutus a seniorib⁹ affirmat⁹. sed celit⁹ an-
geli magisterio patrib⁹ fuisse delatus

**De duodenario psalmozū nu-
mero angeli traditiōe suscepto**

Cap. v.

Nam cū in p̄mordijs fidei pau-
ci quidem s̄z p̄batissimi mona-
chorum noie censerent. q̄ sicut
a beate memorie euangelista marco qui
p̄mus alexandrine vrbi pontifex p̄fuit
normā suscipere viuendi. nō solum illa
magnifica retinebāt q̄ p̄mit⁹ ecclesiaz
vel credenuū turbas in actib⁹ ap̄lorum

legimus celebrasse multitudis sēz credē-
tium erat cor vnū ⁊ anima vna. nec q̄l-
q̄ eorū q̄ possidebat aliqd̄ suū eē dice-
bat. sed erāt illis omia cōmunia. quot-
q̄t enī possessores agrorū aut domorum
erant. vendentes afferebant p̄cia eorū q̄
vendebant. et ponebant añ pedes ap̄lo-
rum. diuidebat⁹ autem singul⁹ put cui-
q̄ opus erat. verū etiam his multo sub-
limiora cumulauerant. Et enī seceden-
tes in secretiora suburbiorū loca. agebāt
vitam tanto abstinentie rigore districtā.
vt etiam his qui erant religionis exter-
ni stupori esset tam ardua cōsolationis.
eorū p̄fessio. Eo enim seruoze scriptura-
rum diuinaz lectionibus orationiq̄ ⁊
operi manū diebus ac noctib⁹ incuba-
bant. vt nec escarū quidem appetit⁹ vel
memoria nisi alio tertio ve die corporis
interpellaret inedia. cibumq̄ ac potum
non tam desideratū q̄ necessariū sume-
rent. et ne hūc q̄dez añ sol occasum. vt
tpus lucis cum spiritaliū meditationū
studijs. curam x̄o corpori cū nocte socia-
rent. aliaq̄ his multo sublimiora p̄fice-
rent. De quib⁹ etiaz is q̄ minus indige-
narum relatione cognouit ecclesia sacra
historia poterit edoceri. Ea igit̄ tēp̄sta-
te cū ecclesie illius p̄mitine p̄fectio penes
successores suos adhuc recenti memoria
inuiolata duraret. feruensq̄ paucorū fi-
des nec dū in multitudinem dispersa te-
puisset. venerabiles patres pugili cura
p̄sterj consulētes. qui nam modus q̄ti-
diano cultui p̄ vniuersum fraternitatis
corpus decerni deberet tractaturi cōue-
niunt. vt hereditatē pietat⁹ ac pacis etiā
successorib⁹ suis absolutā ab omī dissen-
sionis lite transmitterent. verentes scilicet
ne qua in quotidianis solennitati-
bus inter viros eiusdem culture confor-
tes dissonātia vel varietas exorta. quā
doq̄ in p̄sterū erroris vel emulationis
seu scismatis noxium germen emitteret.
Cūq̄ p̄ suo vnusq̄sq̄ seruoze infirmita-
tis immemor aliene id statui debere cēse-
ret. quod contēplatione fidei ac roboris

orationū et psalmozū modo

sui facillimū indicabat. parz discutens
qd generalit̄ plenitudini fratrum possi-
bile essz. in q̄ necesse est infirmoz qz par-
tem maximā repiri. diuisioqz mō enormē
psalmoz numerū instituire p animi sui
x̄tute certarent. et alij qnqua genos. alij
sexagenos psalmos nōnulli x̄o ne b̄ q̄
de numero p̄tenti excedi eā debere cēse-
rent. essetqz inter eos. p religionis regla-
pie contentionis sancta diuisitas. ita vt
tps solennitatē vesptine sacratissime suc-
cederet questionē. quidanos orationuz
ritus volentibz celebrare. vñ in mediuz
psalmos dño cantatur exurgit. Cūqz
sedentibz cuncti (vt est mori nunc vsqz
in egypti partibz) et in psallēz x̄ba om-
ni cordis intentioe defixis. vñ decē psal-
mos orationū interiectioe distinctos cō-
tinuis x̄sibz parili p̄nunciatione cātā-
set. duodecimū sub alleluia respōsioe cō-
summās. ab vniūsoz oculis repēte s̄-
tractus. questionē parit et cerimonijs fi-
nem imposuit. **De consuetudine
duodeci orationum.**

Cap. vi.

Azin venerabilis patruz senat̄
intelligēs angeli magisterio cō-
gregationibz fratru generalē canonem
non sine dispensatione dñi p̄stitutū. de-
creuit hunc numerū tam in vesptinis qz
in nocturnis p̄uenticul custodi. qui-
bus lectiones gemias adiūgētes. i. vnā
veteri et aliaz noui testamenti tan qz a se-
cas traditas et velut extraordinarias.
volentibz tm̄. ac diuinaz scripturaruz
memoria possidere assidua meditatione
sudentibz addiderāt. In die x̄o sabbā-
ti vel dñico vtrasqz de nouo recitant te-
stamento. i. vnā de aplo vel actibz aplo-
rum. et alia de euāgelijs. Qd etiā tonis
qn̄q̄gesime diebz faciunt hi quibz lectio
cure est seu memoria scripturarum.

De disciplina orandi. Cap. vii.

As igit̄ p̄dictas orationes b̄ mō
incipiūt atqz p̄summāt. vt fini-
to psalmo nō statim ad icurua-
tionē genuū corruāt. quēadmodū faci-

mus in hac regioe nōnulli q̄ ne dñi bñ fi-
nito psalmo in oratioz p̄cūbere festinā
ad celeritatē misse q̄stionē p̄perātes. Cu-
ius dñi volum? excedere modū q̄ antiq̄-
tus a maioribz statuit est. su p̄p̄tates re-
siduoz psalmoz numez. ad finē tēdere
purgem. de refectione poti? lassī corpori
cogitātes quā oratiois vtilitatē et cōmo-
da req̄rentes. Apd illos ergo nō ita est
s̄z añqz flectāt genua paulisp̄ orāt. et stā-
tes in su p̄plicatione maiorē tem porz par-
tem expendūt. Ita qz post b̄ puncto bre-
uissimo p̄cidentes humi velut adorātes
tm̄ diuinā clementiā. summa velocitate
cōsurgūt. ac rursus erecti expāsis mani-
bus eodē mō quo p̄s stātes orauerāt.
suis p̄cibz intentius immorant. Humi-
nāqz diutius p̄cībentes. nō solū cogita-
tionibz aiūt. verū etiā somno q̄uius im-
pugnari. Qd etiā nos vix esse vīnam
nō expimentē et quidiana p̄suetudine no-
scerem? q̄ sepe numero hāc eandē incur-
uationē mēbroz. nō tā oīs qz refectioni-
nis obtētū i trā p̄strati. optam? diuti?
plōgari. Cū autē q̄ oronē collectur? ē
et terra surrexerit omēs p̄i surgūt. ita vt
nullus nec añqz inclinet ille genu flecte-
re. nec cū e terra surrexerit remorari p̄su-
mat. ne nō tam secutus fuisse illius con-
clusionem qui precem colligit. qz suam
celebrasse credatur. **De subsequen-
te oratione post psalmū. Cap. viii.**

Iud etiā qd in hac puicia vi-
dim? vt vno cantate in clausu-
la psalmi oēs astantes p̄cinant
cū clamore. glā p̄ri et filio et sp̄i sc̄o. nul-
qz p̄ oēm orietē audiuim? s̄z cū oīm silē-
tio ab eo q̄ cātāt finito psalmo orationē
succedere. hanc x̄o glorificationē trini-
tatis tm̄ solere antiphona terminari.

De orationis statu sup quo in collatione seniozum plenior re- seruetur instructio. Cap. ix.

Aqz nos ad orationū canoni-
carū modum consequēter insti-
tutorū ordo p̄uenit. qz plenio-
rem t̄ctatū licet i collationes senioz refue-

Liber II. De canonico nocturnarum

mus ibidem plenius digesturi. cum de earum qualitate seu ingitate verbis eorum differere ceperim. necessarium tamen reor. pro oportunitate loci ac narrationis ipsius. quam ita obtulit sese occasio. etiam in presenti pauca prestringere. ut formantes interim exterioris hominis motus. et velut quaedam nunc orationis fundamenta iacientes. minoris post hoc labore cum ceperim. de statu interioris hominis disputare orationum quae fastigia construam. Illud autem omnia providentes. ut si nos ab illa narratione quae cum primis oportune deo volente digerere. perveniens vite nostrae finis excluderet. vel in initia vobis rei praesertim tam necessarie hoc opere relinquam. quibus pro ardore de siderij totum tardum est. ut dum nobis huius commorationis tribuunt indutiae. saltem quaedam tantisper orationum vobis lineas praesignem. quibus hi vel maxime qui in cenobis commorantur valeant aliquatenus informari. Simul etiam prospicientes his qui forsitan huic tantummodo occurrere sunt liberos. et ad illud pervenire non potuerit. ut instructione huius erga orationis qualitate vel ex parte reperiant imbuti. ut quaedam modum sunt de habitu et amictu exterioris hominis instituti. ita etiam qualiter eum ad offerenda spiritalia sacrificia debeant exhibere non nesciant. Siquidem hi libelli quos in presenti eudere domino adiuvante disponimus. ad exterioris hominis observantiam et institutionem cenobiorum competentius aptabuntur. illi vero ad disciplinam interioris ac perfectionem cordis. et anchoritarum vitam atque doctrinam potius pertinebunt.

Cum quanto silentio et brevitate orationes apud aegyptios colligantur.

Cap. x.

Quam igitur predictas solennitates quas illi synaxis vocant celebraturi conveniunt. tamen a cunctis silentium praebet. ut cum in unum tam innumerosa fratrum multitudo conveniat. praeter illud quod consurgens psalmum decantat in medio. nullus hominum penitus adesse credat. ac praecipue cum consumatur oratio. in qua

non sputum emittit. non excretio obstreperat. non tussis infonatur. non oscitatio somnolenta dissolutis malis et hiis tribus trahitur. nulli gemitus nulla suspiria etiam astantes impeditura pronuntiant. nulla vox absque sacerdotis precem concludentis auditur. nisi forte haec quae per excessum mentis claustra oris effugerit. quae insensibiliter cordi obrepserit. immoderato scilicet atque intolerabili spiritu feruore successero. dum ea quae ignita mens in semetipsa non potest continere per ineffabilem quandam gemitum ex intimis pectoris sui concubibus evaporare conatur. Illum vero qui constitutus in tepore mentis cum clamore supplicat. aut aliquid horum quae praediximus faucibus suis emittit. aut praecipue oscitationibus prevenitur. dupliciter peccare pronuntiant. Primo quod orationis suae resistit. quae eam videlicet negligenter offerat deo. Secundo quod indisciplinato strepitu. alterius quae forsitan ardenti orare potuit intercipit sensum. Ideo quae praecipiant eam celeri sine concludi. ne forte immorantibus nobis in ea. redundantia quaedam spiritui seu flegmatis interrumpat nostrae orationis excessum. Et idcirco dum adhuc fervet. velut e faucibus inimici velociter rapienda est. Qui proculdubio cum sit nobis semper infestus. tunc maxime adhaerit infestior. cum contra se offerre nos precibus domino velle perviderit. cogitationibus seu diversis humoribus excitat abducere mentem nostram a supplicationis intentione festinans. et per hoc eam tepescere a cepto feruore contendens. Quod obrem utilius censent breves quidem orationes. sed creberrimas fieri. illud quidem ut frequentius dominum deprecantes ingiter eidem coherere possimus. Hec vero ut insidiantis diaboli iacula quae infligere nobis tunc praecipue cum oramus insistit. succincta brevitate vitemus.

Qua disciplina apud aegyptios psalmi dicantur

Cap. xi.
Et idcirco ne psalmos quidem ipsos quos in praegregata

orationū et psalmozū modo

tionē decantāt, cōtinuata student p̄nū-
ciatione cōcludere. sed eos pro numero
psalmi duabz vel tribz intercessionibz cum
orationū interiectiōe diuisos distinctim
particulatiz psalmāt. Nō enī multi-
tudine psalmi s; mentē intelligentia de-
lectant. illud tota p̄tute sectātes. Psal-
lam spū. psallā et mente. Ideo q; vtilius
habēt decem psalmi cū rationabili assi-
gatione cantari. q; totū psalmū cū psal-
mōe menti effundi. Que nonnū q; p̄nūciā-
tis festinatione generat. dū residuorum
psalmoz q; decantādi sunt. modū nume-
rūq; cōsiderans. nō distinctionē sensū
audientibus studet pandere sed ad fi-
nem synaxeos p̄perat puenire. Deniq;
si quispiā iunior vel p̄ seruoze spūs vel
p̄ eo qd nec dū institut⁹ est cepit modū
decantationis excedere psallentē. p̄gressio
seniorū iter dicit plausu. quez dās manu
sua in sedili q; sedet. cūctos facit ad ora-
tionē psurgere. illud oibz modis p̄oni-
dens. ne qd sedentibz tediū generet. p̄lix-
tate psalmoz. q; is qui decantat. nō mō
p̄ seipm̄ intelligentie fructū amittat. sed
etiā pillos incidat detrimentū q; fasti-
dium synaxeos nimietate sua fecit incur-
rere. Illud q; apud eos oī obseruātia cu-
stodit. vt in m̄sione alleluje null⁹ dicat
psalm⁹. nisi is q; in titulo suo alleluje in-
scriptione p̄notat. **P**redictū hō duode-
nariū psalmoz numez ita diuidit. vt si
duo fuerint fres. senos psallant. si tres. q;
ternos. si q̄tuor. ternos. **Q**uo nūero nū-
q; minus in cōgregatione decantant. ac
p̄inde q̄talibet multitudo puenit. nū-
q; ampl⁹ psallāt i synaxi q; q̄tuor fres

Cur vno psallente ceteri in sy-
naxi sedeant vel quali post hoc
studio p̄ cellulas suas vsq; ad
lucem vigilias extendāt. **La. xij.**

Hanc sane canonicū que p̄dixi-
mus duodenariū psalmoz nu-
mez tali corpori q̄te releuant.
vt baseas dē p̄gregationū solennitates
ex more celebrātes. absq; eo q; dicitur in
mediū psalmos surrexerit. cūcti sedilibz

humillimis insidētes. ad vocē psallentē
oī cordis intentiōe dependēt. Ita nāq;
ieiunijs z opatiōe toti⁹ diei noctiq; sal-
sascunt. vt nisi huiscem oī refectiōe ad-
iuuent. ne hūc q̄dez numez stātes imple-
re valeāt. Nullū etiā tps ab opis exerci-
tatione vacuū transire p̄cedunt. q; non
solū ea q; diei splēdor admittit oī instan-
tia manibz exercere p̄tendūt. s; etia; illa
opationū genera sollicita mēte p̄q̄runt.
q; ne ipius q̄dez noctē densissime tenebre
valeāt i pedire. credētes se tāto s̄blimiorē
spiritaliū p̄templationū puritatē mentē
intuitu q̄lituros. q; to deuotus fuerint
erga operi studii ac labori intenti. Et id
circo mediocrē canonicaz orationū nu-
mez iudicant diuinit⁹ moderatū. vt ar-
tentationibz fide spacū quo se p̄tūq; eorū
infatigabil cur sus extenderet suaret. et
nihilomin⁹ fellis egritq; corporibz mini-
me gigneret. de nimietate fastidiū. **I**o q;
cū fuerint orationū canonicaz p̄fectio-
nes ex more finite. vnusq; ad suam re-
currens cellulā. quā ant sol⁹ aut cū alio
tm̄ inhabitare p̄mittit. que s; societas
operationis vel disciplinat⁹. z discipli-
ne imbutio copulauit. vel certe que sumi-
litudo p̄tutū p̄parem fecit. idem rursus
orationū officij velut peculiare sacrifi-
cium studiosius celebrant. nec vltius
q; eorū in requie somni resoluatur. do-
nec supueniente diei splēdore nocturno
operi ac meditationi opatio diurna suc-
cedat. **Quare post missaz noctur-
na dormire nō oporteat. L. xij.**

Quem labore p̄ter illam ratioez
qua tota industria annitentes
sacrificiū deo de fructu manuū
suar offerre se credunt. duabz ex causis
cum oī obfuantia custodiūt. **Q**d nos
q; si p̄fectioni studem⁹ eadem diligētia
puenit obfuarē. **P**ria ne forte purifica-
tionē nr̄az in noctnis psalmis z orōnibz
acq̄sitā. in id⁹ inimic⁹ lūēs puritati nr̄e
cui maxime insidiat sp̄ z indefinēt infe-
stus est. q̄dam somni illusionē p̄ramiet.
Qui post illā satisfactiōē quā p̄ negli-

Liber. II. de canonico nocturnarum

gentijs seu ignoratiōibz nris obtulim? .
z p̄fessionis nre veniam p̄fulis gemitibz
imploratā, sollicitius nos si tps quietis
inuenit maculare festinat. tūc p̄cipue si
duciā nraz d̄icere atq; enervare p̄tēdēt
cū feruentius nos ad d̄m tēdere oratio
num nraz puritate p̄viderit. ita vt non
nunq; q̄s per totū noct̄ spacium saucia
re nō potuit. sub illi? boze breuissimo tē
pore dehonestare conetur. **S**edā x̄o q̄
tam z si nulla tal' verenda diaboli emer
gat illusio. intercedēs etiā pur? sopor
ertiam mōacho mox euigilaturō partu
riat. segnem q; torpore inferēs menti. per
totū diei spaciu vigorem eius obrūdat.
illāq; bebetet perspicaciā sēsus. z pigue
dinem cordis exhauriat. q̄ nos possit p̄
totū diem adūsus oēs insidias inimici
cautiores robustioresq; huare. **T**obres
canonici vigilijs p̄uate ab eis subiūgun
tur excubijs ac maiore illis obfūātia suc
cedūt. vt z illa purificatio q̄ psalm. s et
orationibz est acquisita non peat. z intē
rior sollicitudo diligent? nos p̄ dies cu
stoditura p̄paret meditatiōe nocturna.

**Quemadmodū in cellulis su
is opus manū et orationes
pariter exerceat. Cap. xiiij.**

Et idcirco eas cū adiectiōe ope
ris exequunt. ne velut ocioſ va
leat somnus irrepere. Sicut ei
nullū ferme ab eis ocij tpus excipitur. ita
nec meditationi q̄dem spiritali finis im
ponitur. Nam parit' exercentes corpori
aim q; virtutes exterioris hoīs stipendia
cū emolumentū interioris exequāt. lubri
cis motibz cordis z fluctuationi cogita
tionum instabili operuz pondera velut
quandā tenacē atq; immobilē anchorā
p̄figentes. cui volubilitas ac puagatio
cordis innexa intra cellę claustra velut i
portu fidissimo valeat cōtineri. atq; ita
spiritali meditatiōi tm̄ z custodie cogi
tationum intenta. nō modo ad p̄sensuz
p̄aue cuiusq; suggestiōis puigilē men
tem corruere nō sinat. verū etiam ab omī
su perflua ocioſa q; cogitatiōe custodiat

ita vt qd ex quo p̄deat band facile pos
sit a quoquā discerni. id est vtrū p̄p̄ me
ditationem spiritalē incessabile manuū
opus exerceant. an p̄pter operi iugitatē
tam p̄clarum sp̄s. p̄fectum sciētięq; lu
men acquirant.

**¶ Qua lege modestie post oratio
num missam vnus quisq; ad su
am cellulam redeat. et cui sub
datur increpationi is qui aliter
fecerit. Cap. xv.**

Finitis ita q; psalmis. z q̄tidia
na congregatione sicut lupius
cōmemorauim? absoluta. nul
lus eorum vel ad modicum subsistere aut
sermōcinari audeat cū altero. s; ne qdē p̄
totū diei spaciu a cella sua p̄gredi. aut
deserere opus qd in ea solitus est exerce
re p̄sumit. nisi forte cū fuerint ad officiu
necessarij cuiusq; operis euocati. Quod
ita expleat foras egressi. vt nulla int' eos
sermōcinatio penit' cōserat. **S**z sic vn?
quisq; opus exequitur iniūctū. vt psal
mum vel scripturā quālibet memoriter
recensendo. nō solum p̄spirationi noxie
vel consilijs p̄ranis. sed nec ocioſis q̄dez
colloquijs. vllā copiam vel tps imparti
at. oris parit' z cordis officio in medita
tione spiritali iugit' occupato. Summa
nanq; obseruātia custodit. ne q̄sq; cu z
alio ac p̄cipue iuniores vel ad p̄ictuz
tpis pariter subsistisse. aut vsquam seces
sisse. vel manus suas inuicē tenuisse de p̄
bendāt. **S**i qui x̄o p̄tra hui? regule di
sciplinā repertū fuerit aliqd' ex his q̄ int'
dicta sunt admisisse. vt p̄tumaces ac p̄
uaricatores mandatoꝝ non leuis culpe
rei p̄nūciati. suspicionē etiā p̄inratiōis
p̄ranisq; p̄silij carere nō poterūt. Quam
culpā nisi in vnū cunctq; fratribz p̄grega
tis publica diluerit p̄nia. oratiōi fratꝝ
nullus eorum interesse permittitur.

**¶ Nulli orare cū illo qui fuerit
ab oratiōe suspensus liceat.**

Capitulu. xvi.

Sane si quis pro admissio quoli
bet delicto fuerit. ab oratione

orationū et psalmozū modo

suspensus nullus cum eo pro: sus orationi
di habet licentiam. anteq̄ submissa in
terram penitentia. reconciliatio eius et
admissi venia coram fratribus cunctis
publice fuerit ab abbate concessa. **Ob** h
nanq̄ tali obseruātia semetip̄os ab ora
tionis eius consortio segregant atq̄ se
cernunt. quod credunt eum qui ab ora
tione suspenditur. sc̄dm apostoli senten
tiam tradi sathane. ⁊ si quis orationi
eius an̄q̄ recipiat a seniore. incōsidera
ta pietate permotus cōmunicare p̄sum
pserit. complice se damnationis ei⁹ effi
ciat. tradens sc̄z semetip̄m volūtarie sa
thane. cui ille p̄ sui reatus emendatione
fuerat deputat⁹. in eo vel maxime quius
crimē incurrēs. q̄d cū illo se vel confabu
lationis vel orationis cōmunionē miscē
re. maiorē illi generet insolentie fomite.
⁊ contumaciā delinquenti in peius enu
triat. **P**ernitiosum nāq̄ solatiū tribu
ens. cor eius magis ac magi faciet indu
rari. nec humiliari eum sinet ob q̄d fue
rat segregatus. ⁊ per h̄ vel increpationē
senioris nō magnipendere. vel dissimu
lanter de satisfactione ⁊ venia cogitare.

Quisquē ad orationem fratres
exuscitat hora solita debeat eos
commonere **Cap. xvij.**

Sunt cui religiosi cōuent⁹ cō
monitio. v̄l sinaxeos cura com
mittit. non passim vt libitū est.
nec pro vt nocte fuerit ei⁹ pergefact⁹. aut
oportunitas eum somni prop̄ij seu in
somnia coartat. fratres etiam ad quoti
dianas vigilias exuscitare p̄sumit. **B**ed
quius eum cōsuetudo diurna hora soli
ta euigilare compellat. tamē sollicite fre
quenterq̄ stellarum cursu prestitutam
congregationis tempus explorans. ad
orationum eos inuitat officii. ne i vtro
q̄ inueniat incaut⁹. si vel oppress⁹ som
no statim noctis transgrediat horam.
vel eandem dormiturus atq̄ festin⁹ ad
somnia anticipet. ⁊ non tam officio spiri
tali vel quieti omnium deseruisse. quā re
quie sue satisfecisse credatur.

Qua vespera sabbati vsq̄ ad
vesperam diei dñice genua nō
flectantur **Cap. xvij.**

Quod q̄ nosse debem⁹ a vespera
sabbati que lucefcit in diem do
minicū. vsq̄ in vesperā sequen
tem apud egyptios genua non curuari.
sed nec totis quidem quinquagesime die
bus. nec custodiri in eis ieiuniorū regu
lam. **Q**uāz rerū ratio suo loco in colla
tionib⁹ seniorū cum dñs iusserit exponet.
Rūc. p̄positum est nobis causas tūmō
breni narratione p̄currere. ne statutum
modū volumen excedēs. aut fastidio le
gentē oneret aut labore faciat.

**Explicit de canonico noctur
narū orationum et psalmozū
modo liber secundus**

**Incipiūt capitula libri tertij
de canonico diurnarū oratio
num et psalmozū modo**

Cap. primū

Roemium.

i **Q** apud egyptios sine ho
rarum discretionē p̄ totā
diem cum operis adiectione et
orationibus iugiter insistat et
psalmis

ii **Q** per omnem orientē solennitas
tertie sette vel none trinis tantū
psalmis ⁊ orationibus finiat.
⁊ cur specialius istis horis hec
spiritalia sint officia deputan
da.

iii **Q** matutina solennitas non an
tiqua traditione statuta sit. s̄z
nostro tēpore pro causa sit adi
uenta.

v **Q** post matutinas orationes ad
somnia reuerti non oporteat.

vi **Q** nihil sit a senioribus immu
tatum de antiquo ordine psal
mozū cum matutina statue
retur solennitas.

Libri III de canonico diurnarum

vij **Q**ui ad diurnam orationem antequam primus finiatur psalmus non occurrat oratorum introitus non liceat in nocturnis autem usque ad finem secundi psalmi veniabilis mora sit.

vij **V**igilie quae a vespera illucescunt sabbato celebrantur. quae tamen modum teneant vel quo ordine celebrentur.

ix **Q**uare illa sabbato die sabbati vigilie statuta sunt. et quare per omnem orientem absolutio ieiunij in die sabbato presumatur.

x **Q**uod factum sit ut in urbe die sabbato ieiunetur.

xi **I**n quo dominice diei solennitas aliorum dierum consuetudine dinersa teneatur.

xij **Q**uibus diebus cum cena fratribus exhiberentur accedentibus ad refectioem psalmus non dicatur sicut fieri in prandijs solet.

Explacunt capitula.

Incipit liber tertius de canonico diurnarum orationum et psalmorum modo. **C**ap. primum.

De nocturnis

No orationum et psalmorum modum qui in aegypto habeatur. et de nocturnis orationibus et psalmis in genij nostri pre-

ualuit arbitror expeditum. nunc de solennitate tertie sexte noneque secundum regulam monasteriorum palestine vel mesopotamie nobis est differendum. ut prefati sumus in prologo perfectione egyptiorum. et imitabilem discipline rigorem horum institutis moderantes.

Apagud egyptios sine horarum discretione per totam diem cum operis adiectione et orationibus iugiter insistatur et psalmis. **C**. ij.

Aud illos etenim haec officia quae domino solvere per distinctiones horarum et temporum intervalla cum ammonitione compulsores adigunt. per totum

tum diei spacium ingit cum operis adiectione spontanee celebrant. Ita namque ab eis incessant operatio manuum privati per cellulas exercetur. ut psalmorum quae vel ceterarum scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur. Cui preces et orationes per singula momenta miscetes. in his officiis quae nos statuto tempore celebramus totum diei tempus assumunt. **V**obrem exceptis vesperinis horis ac nocturnis congregationibus nulla apud eos per diem publica solennitas absque die sabbati vel dominica celebratur. in quibus hora tertia sacrae communionis obtentu conveniunt. **P**lus est id quod incessanter offertur. quae quod per temporum intervalla per soluit. et gratius voluntarium munus quam functiones quae canonica compulsionem redduntur. per hoc quae david gloriosus aliquid exultante cum dicit. **V**oluntarie sacrificabo tibi. et voluntaria oris mei beneplacita sint tibi domine.

Quod per omnem orientem solennitas tertie sexte vel none trinitatis in psalmis et orationibus finiatur. et cur specialius istis horis haec spiritualia sint officia deputanda. **C**ap. iij.

Itaque in palestine vel mesopotamie monasterijs ac totius orientis supradictarum horarum solennitates trinitatis psalmis quotidie finiuntur. ut et orationum assiduitas statutis temporibus deo offeratur. et necessaria operationis officia consummasque iusto moderamine spiritualibus obsequijs nullatenus valeant impediri. **H**is enim tribus temporibus etiam davidem prophetam quod die fenestris apertis in cuniculo peccatis domino fuisse cognoscimus. **N**ec immerito haec specialia tempora religiosi sunt officijs deputata. **I**n his siquidem permissionum perfectio. et summa nostre salutis est adimplenda. **H**ora namque tertia repromissus olim per prophetas spiritus sanctus super apostolos in orationum officio constitutos descendisse promittit comprobatur. **Q**uam cum per locutione linguarum quae ab eis infusione spiritus sancti proflebat. gens incredula in deorum

orationū et psalmozū modo

obstupescēs parit' z irridens diceret eos multo repletos. s'cās petrus in medio eorum ait. **U**iri israelite z qui habitatis hierlm vniversi. s' vobis notū sit. z aurbus p'cipite v'ba mea. **N**on enī sic vos existimatis hi ebrj sunt. cu' sit hora diei tertia. s' hoc est quod dictū est p' pphetaz iohel. **E**t erit in nouissimis diebus dicit dñs. effundam de spū meo sup oēm carnem. z pphetabunt filij vestri z filie v're. z iuvenes vestri visiones videbunt. z senes vestri somnia somnabūt. **E**t q'dem sup seruos meos z super ancillas meas in dieb' illis effundam de spū meo et pphetabunt. **Q**u' coia hora tertia videm' impleta. sanctiq' spūs vaticinatū per pphetas aduentū eodem tpe super aplos cōmeasse. **H**ora autē sexta immaculata hostia dñs noster atq' saluator oblatu' est patri. crucemq' p totius mundi salute cōscendens. humani generis peccata diluit. z expoliāns pncipat' ac ptātes traduxit palam. vniūsolq' nos obnoxios atq' constrictos insolubil' cyrog'pbi debito liberauit. tollens illud de medio z crucis sue affigens trophæo. **E**adem q'z petro hora in excessu mentis vocatio gentiū omniū p submissionē vasis euangelici delati celsitus. z purificatio omnigenum animantiu' in eodem p'sistentium. delata ad eum voce diuinitus reuelatur. dicente ei. **S**urge petre. occide z māduca. **Q**uod vas quattuor initijs de celo summissum. nō aliud q'z euangelium designare manifeste cognoscit. **L**icet enim quadriformi euangelistaz narratione distinctū q'ttuor videat' habere pncipia. vnum tñ euangelij corpus est. eiusdē scz christi natiuitatē parit' ac tētatēz miracula q'z passionēq' cōplectēs. **D**ulchre autē nō ait linteum. sed q'si linteum. **L**inteū quippe mortificationis indicium est. **Q**m' igit' mors dñice passiois nō hūane nature lege. s'z pprie volūtatē subit' arbitrio. q'si linteum dī. **M**ortu' enī fm carnē nō est fm spūm mortu'. qz nec derelicta est oīa ei' in inferno. nec ca-

ro eius vidit corruptionem. **E**t rursus. **N**emo inq't tollit a me aiām meam. sed ego pono eā a me ipso. **P**otestātē habeo ponere eā. z ptātem itez h'eo sumere eā. **I**n h'itaq' euangelioz vase celsit' desti'nato. i. a spūsancto p'scripto. oēs gētes q' quondam ex legis obseruantia posite habebant' immūde. p credulitatem fidei p'stuentes. vt ab ydolo'z cultu salubrit' imolent'. atq' ad salutarē escam p'ficiāt'. petro purificāte voce dñica deferuntur. **H**ora hō nona inferna penetrās. i. ex terribiles tartari tenebras choruscatione sui splendoris extinxit. portāq' eius ereas effringens. ac seras ferreas cōterens. captiuitatem sanctorū quē clausa tenebris immitis tenebat' inferni. salubriter captam secū trāsuexit ad cēlos. igneaq' romplexa summotā antiquū incolā paradiso pia confessione restituit. **E**adem q'z hora cornelius centurio in p'cib' solita deuotione p'sistens. cōmemorationēz orationū z elemosinarū suarū ante dominum factā angelo sibi colloquēte cognoscit. palāq' ei hora nona vocatiōis gentium sacramēta pandunt'. quē **P**etro in excessu mentis hora sexta fuerat reuelata. **A**lio q'z loco de eodem tempore actibus ap'lorum ita narratur. **P**etrus autē z iohannes ascendebant in tēplu'z ad horam orationis nonam. **Q**uib' liq' to comp'bat' nō immerito a sanctis z apostolic' viris has horas religiosis obsequijs p'secratas. a nob' q'z obseruari similiter oportere. qui nisi velut lege quadam solueret' h'c pietatis officia saltem statutis temporib' adigamur. totū diē spacium oblivione aut desidā vel occupationibus inoluti. absq' orationis interpellatione consumimus. **D**e vespertinis autē sacrificijs quid dicendū est. q' iugiter offerri etiam in veteri testamento lege mosayca sanciantur. **H**olocau' sta enim matutina z sacrificia vespertina cunctis diebus in templo licet figurabilib' hostijs etiā ex eo pbare possum'. ide sinenter oblata. quod a dauid canitur.

Liber III de canonico diurnarum

Dirigatur oratio mea sicut incensuz in conspectu tuo. eleuatio manuum mearuz sacrificiū vespertinū. Quo in loco de illo q̄s vero sacrificio vespertino sacrati? intelligi potest. quod vel vespere a domi no saluatore cenantibz aplis tradit. cū initariet ecclesie sacrosācta mysteria. v̄l q̄ ip̄e die postero sacrificiū vespertinum in fine sc̄z seculoz eleuatione manuum suaz p̄ salute totius mundi oblatu est patri. Que extensio manuum eius in patibulo. satis pp̄ue eleuatio nūcupat. Omnes enī nos in inferno iacentes eleuauit ad celos. fm̄ p̄missionis eius sententiaz dicentis. Cū exaltatus fuero a terra. oia traham ad meip̄m. De matutina ho solennitate etiā illud nos instruit qd̄ in ipsa quotidie docantari solet. Deus deus meus ad te de luce vigilo. et In matutinis meditaor in te. et Preueni in matutinitate et clamauī. Et rursum. Preueniunt oculi mei ad te diluculo. vt meditarer eloq̄a tua. In his q̄s horis etiā ille euāgelic⁹ paterfamilias oparios cōduxit in vineam suā. Ita enī et ille p̄mo mane condusse describit. quod temp⁹ designat matutinā nostram solennitatem. deinde tertiā. inde sexta. post hec nona. ad extremū v̄ndecima. in qua lucerna ris hora signatur.

Quod matutina solennitas nō antiqua traditione statuta sit. sed nostro tempore p̄ causa sit adiuuenta. *Lap. iiii.*

Sciendū tamen hāc matutinaz que nunc obseruat in occidentis vel maxime regionibus canonicam functionē nostro tempore in nostro q̄s monasterio p̄mitis institutā. vbi domin⁹ noster iesus christus natus ex Agne humane infantie suscipe incrementa dignatus. nostram q̄s ad huc in religioe teneram et lactentem infantiam sua gratia confirmauit. Usq̄ ad illud enī t̄pus hac solennitate matutina. que expletur nocturnis psalmis et orationibz post modicum temp⁹ interuallum solet in gallie

monasterijs celebrari. cum quotidianis vigilijs parit cōsummata. reliquas horas refectioni corporū deputatas a maioribz nostris inuenimus. Vex cum hac abutentes indulgentia. negligentiores quiq̄ indutias somni longius p̄telaret. qui p̄pe quos vel cellas p̄gredi v̄l de suis stratis consurgere ante horā tertiam nulla cōuentus v̄lius necessitas inuitaret. et cū operationis iactura tempore q̄s dici quo nonnullis oportebat officijs inherere. soporis nimietate torperet. in his presertim diebz quibz a vespertinis horis excubias vsq̄ ad aurore viciniam celebrantibus nascebat onerosior lassitudo. quorūdam illic fratrum fermentum spiritui quibz hoc negligentie genus haud leuiter displiceret. ad seniores querela delata. decretum est ab eis diutino tractatu et cōsultatione sollicita. vt vsq̄ ad solis ortum quo iam sine offensione vel lectio parari. vel opus manuum posset assumi. fessis corporibz refectione p̄cessa. inuitati post hec religionis huius obseruantia cūcti p̄ter e suis stratis consurgeret. ac tribz psalmis et orationibz celebratis. fm̄ modū qui antiquitus in obseruatione tertie sexte vel none trine confessionis exemplo statutus est. et somno deiceps finem. et inuicium operationi equali simul moderamine facerent. Qui typus licet ex occasione videat inuentus. et recēti memoria p̄ causa quā diximus statut⁹ appareat. tamē illū numeruz que designat beat⁹ dauid quāq̄ spiritales q̄s habeat intellectum. fm̄ litteram manifestissime supplet. Septies in die laudem dixi tibi sup iudicia iusticie tue. Hac ei adiecta solennitate. septies sine dubio spiritales hos conuentus in die facientes. septies in ea laudes dño dicere comprobamur. Deniq̄ cum hic idem typus de oriente p̄cedens hucusq̄ fuerit vtilissime p̄pagatus. in nonnullis nunc vsq̄ p̄ orientem antiquissimis monasterijs que nequaquā vetustissimas regulas patrū violari patiuntur minime videtur admissus.

orationum et psalmorum modo

¶ Post matutinas orationes ad somnum reuerti non oporteat

¶ Quis solennitatis **Cap. v.**
C ratio cur statuta sit vel inueta in hac puincia nonnulli ignorantes explet matutinalibus hymnis iterum reuertunt ad somnum in illam causam nihilominus incidentes ob quod conspiciendam hanc a senioribus nostris solennitas instituta est. Illa namque hora eam consummare festinant qua negligentioribus minusque sollicitis rursus dormiendi reddatur occasio. Quod omnimodis fieri non oportet sicut in libello superiori describentes egyptiorum synaxim plenius exposuimus ne purificationem nostram confessione supplicii et antelucanis orationibus acquiritam vel emergens quedam redundancia humorum naturalium polluat vel illusio corruptat inimici vel certe intercedens etiam puri ac simplicis somni resectio interumpat spiritus nostri feruorem ac tepesfactos somni torpore per totum diei spacium merites deinceps ignauosque traducat. Quod egyptij ne incurrant equidem cuius soleant certis temporibus etiam ante galloz cantum consurgere missa canonica celebrata usque ad lucem post hec vigilias extendunt ut eos superueniens lux matutina in hoc feruore spiritus repleat constitutos ac per totum diei tempus feruentiores sollicitioresque custodiat preparatos eos suscipiens ad officium et contra diuinam diaboli colluctationem nocturnarum exercitio vigiliarum ac spirituali meditatione firmatos.

¶ Nihil sit a senioribus immutatum de antiquo ordine psalmorum cum matutina statuere solennitas. **Cap. vi.**

Illud quod nosse debemus nichil a senioribus nostris qui hanc eandem matutinam solennitatem addi debere censuerunt de antiqua psalmorum consuetudine immutatum. sed eodem ordine missam quo prius in nocturnis prout perpetuo celebrata. Etenim hymnos quos in hac regione ad matutinas

excipere solennitate in fine nocturnarum vigiliarum quas post galloz cantum ante aurora finire solent similiter hodieque decantant id est centesimum quadragessimum octauum psalmum cuius initium est. Laudate dominum de celis et reliquos qui sequuntur quinquagesimum vero psalmum et sexagesimum secundum et octogesimum nonum huic nouelle solennitati nonimus fuisse deputatos. Denique per italia hodieque consummatas matutinalibus hymnis quinquagesimus psalmus in vniuersis ecclesiis canitur quod non aliunde quam exinde tractum esse non dubito.

¶ Qui ad diurnam orationem antequam primus finiatur psalmus non occurrerit oratorum introire non liceat in nocturnis aut usque ad finem secundi psalmi venabilis mora sit. **Cap. vii.**

S vero qui in tertia sexta vel nona psalmus ceptus finiatur ad orationem non occurrerit vel terius oratorum introire non audeat nec semetipsum admiscere psallentibus sed congregationis missam stans per foribus psallat donec egredientibus cunctis submissa in terram penitentia negligentie sue vel tarditatis impetret veniam. scilicet nequaquam se posse desidia sue noxam aliter expiare sed ne in ea quidem que post tres horas erit secutura solennitas admittendum nisi per negligentiam penitentiam confessionem humilitate subnixius satisfacere festinauerit. In nocturnis vero conuenticulis usque ad secundum psalmum preter tardam dilationem dumtaxat ut antequam finito eodem psalmo fratres in oratione percumbant semetipsum congregationi inserere atque admiscere festinet eidez perculdubio increpationi ac penitentia quam prediximus subiiciendus si ultra prescriptam dilationis horam vel modicum tardauerit.

¶ Vigilie que a vespa illu cescete sabbato celebrantur quez temporis modum teneat vel quo ordine celebrentur. **Cap. viii.**

B

Libri .III. de canonico diurnarum

Hanc vigiliam que singulis hebdomadibus a vespera illuscente sabbato celebrantur idcirco seniores hyemali tempe quo noctes sunt longiores vsq; ad quartu gallozu cantu p monasteria moderant. vt post excubias totius noctis reliquis duabus ferme horis reficietes corpora sua nequaquam p totum diei spaciū somni torpore marcescant requie breuis huius temporis p totius noctis refectione contenti. Quod nos qz cum omni obseruatione custodire cōuenit vt se contenti somno qui nobis post vigiliaru missam vsq; ad lucis indulgetur aduētum id est vsq; ad matutinos psalmos totū deinceps diem in opere ac necessarijs ducamus officijs ne somnū quem nocti subtraximus relumere p diem vigiliarū lassitudine et inanitate compulsi non tam requiem corpori subtraxisse quā quietis tēpus et refectionem nocturnam cōmutasse videamur. Nullatenus enim potest fragil' caro ita totius noctis quiete fraudari vt per cōsequentē diem sine dormitatione mētis animiq; torpore inconcussam possit suare vigiliā. Que impediatur ex hoc potius qm iuuabitur nisi post vigiliarum missam somni quantulumcūq; gustauerit. Et idcirco saltim vnius horę sopor quem admodum diximus ante lucis aduētū si fuerit impartitus lucrabimur omnes vigiliarum horas quas tota nocte in oratione consumpsimus impartientes nature quod suum est nec habentes necessitatem resumēdi p diem quod nocti subtraximus. Totum enim carni huic pculdubio reddet. quisquis ei nō rationabiliter partem subtrahere sed totum temptauerit denegare. et vt ven' dixerit nō in superflua sed necessaria voluerit amputare. Propter quod maiore fenore necesse est vigiliam cōpensari si fuerit vsq; ad lucem inconsiderata atq; irrationali nimietate ptracte. Ideoq; eas trigintis distinguūt officijs vt labor hac diuersitate diuinus delectatione quadam

refectionem corporis releuet. Nam cum stantes antiphona tria cōcinnuerint. huius post hec vel sedilibus humillimis insidentes tres psalmos vno modulante respondent. qui tamen singuli a singulis fratribus vicissim succedētib; sibi pbeantur atq; his sub eadem quiete resicientibus ternas adiungunt lectiones. Ita qz fit vt corporeum minuentes labore vigiliam linas maiore intentione mentis exerceant.

Quare illuscente die sabbati vigilię statute sint et quare p omnem orientem absolutio ieiunij in die sabbato presumatur. L. ix.

Quas a tempore predicationis apostolice quo religio ac fides christiana fundata est per vniuersum orientem. idcirco statutum est illucescente sabbato deare celebrari qd domino et saluatore nostro sexta sabbati crucifixo discipuli adhuc receti eius passione percussi peruigiles tota nocte manserunt nullatenus quietis somnum oculis suis indulgetes. Quobrem ex illo tempore huic nocti deputata vigiliarum solennitas vsq; in hodiernum diem per vniuersum orientem similiter obseruatur. Ideoq; et absolutio ieiunij post vigiliarum laborem totidem apostolicis viris in die sabbati statuta nō immerito presumitur p vniuersas orientis ecclesias. fm illam quoq; ecclesiastes sententiā. quę licet habeat et alium mysticū sensum tamē ab hoc quoq; non abhorret. quo vtriq; diei. i. hebdomadi parit' et octo ad eandem partem solennitatis impartire precipimur ita dicentis. Da partem his septem. et quidem his octo. Non enim ad cōmunionem festiuitatis iudaice absolutio ista ieiunij reputanda est. his presertim qui omni iudaica superstitione alieni monstrantur sed ad refectionem quā diximus lassu corporis pterire quod per totas anni septimanas iugiter quinis diebus ieiunans. nisi duobus saltem interpositis refocillatū fuerit. facile lassificat

orationum et psalmorum modo

ac deficit.

¶ An factus sit ut in vrbe die sab-
bato ieiunetur **Cap. x.**

Quius moderaminis causam
nonnulli in quibusdam occi-
dentalibus ciuitatibus igno-
rantes. et maxime in vrbe. idcirco putat
absolutionem sabbati minime debere
sumi. quod apostolum Petrum in eodem
die contra symonem conflictatum asse-
runt ieiunasse. Ex quo magis apparet
eum non consuetudine canonica fecisse.
sed presentis potius necessitate conflictus.
Siquidem et ibi per hac eadem rem ge-
nerale sed speciale videtur petrus discipu-
lis suis ieiunium indixisse. Quod utique
non fecisset si scisset illud canonica consue-
tudine solere seruari. idem proculdu-
bio etiam dominico die paratus indicere. si
certaminis ipsius in eum compegisset oc-
casio. nec tamen ex hoc statim canonica
fuisse ieiunij regula promulganda. quod
non generalis observatio statuerat. sed
ut semel fieret ratio necessitatis extorserat.

¶ In quo dominice diei solenni-
tas ab aliorum dierum consue-
tudine diuersa teneatur. **Cap. xi.**

Utrum ne hoc quidem ignoran-
dum. die dominico vnam tantum
modo missam ante prandium
celebrari. in qua psalmorum atque oratio-
num seu lectionum per ipsius collecte vel com-
munionis dominice reuerentia solennius
aliquid ac propensius impendentes. in ip-
sa tertiam sextamque pariter consumma-
tam reputant. Itaque sit ut de orationum
obsequijs nihil imminuat adiectione scilicet
lectionum. et nihilominus differentia qua-
dam vel remissio videatur fratribus in-
dulgeri. pro reuerentia dominice resurrectionis
pre cetero tempore. que et totius septi-
mane videatur obseruantiam relaxare. et
pro hac ipsa que intermiscet quadaam dif-
ferentia eundem diem velut festiui pro-
uocet rursus solenni expectari. minusque

faciat hebdomadis ventura ieiunia hu-
ius expectatione sentiri. Semper enim
equanimius que libet fatigatio sustinetur.
et sine fastidio labor impenditur. si inter-
iecta ei vicissitudo quedam vel operi im-
mutatio qualiscumque succedat.

¶ Quibus diebus cum cena fra-
tribus exhibetur. accedentibus
ad refectorem psalmus non di-
catur sicut fieri in pradijs solet.

Cap. xij.

Quique etiam in ipsis diebus. id
est sabbato vel dominica seu fe-
riatis temporibus quibus pari-
ter prandium et cena solet fratribus exhi-
beri. psalmus ad vesperam non dicitur.
id est nec cum accedunt ad cenam. nec cum
ab ea consurgunt. ut solet fieri in solenni-
bus prandijs. vel canonica ieiuniorum re-
fectione. quam et precedere consuetudi-
narij psalmi solent et subsequi. sed tantum
modo simplici oratione facta accedunt
ad cenam. eamque rursus consurgentes
ab ipsa sola oratione concludunt. quod
scilicet extraordinaria sit inter monachos
ista refectio. nec omnes ad eam conueni-
re cogantur. nisi aut peregrini qui sa-
peruerit fratres. aut hi quos infirmitas
corporis aut propria inuitat voluntas

¶ Explicit de canonico diurna-
rum orationum et psalmorum
modo liber tertius

¶ Incipiunt capitula libri quar-
ti de institutis renunciantium.

Cap. primum

¶ Proemium.
ij Qua ratione usque ad vlti-
mam senectutem apud eos in
cenobijs perseuerent
ij Quo examine probetur qui in ce-
nobia suscipiendus est.

Capitula

- liij Quare quibus in monasterio recipiuntur.
- v Cur hi qui renunciant suscepti in monasterijs propria vestimenta deponant. et ab abbate alijs induantur.
- vi Qua causa vestimenta renunciantium cum quibus ingressi sunt monasterium a dispensatore seruentur.
- vij Cur in monasterio suscepti non permittantur statim congregationi fratrum commisceri. sed xenodochio contendantur.
- viii Quibus primitiam institutis iuniores exerceantur ut ad superandas omnes concupiscentias proficiant.
- ix Quare iunioribus imperetur. ut seniori suo nihil de cogitationibus suis subtrahant.
- x Quanta obedientia iunioribus etiam in naturali necessitate tribuatur.
- xi Cuiusmodi cibus apud eos delicatissimus habeatur.
- xij Ad sonitum pulsantis ostium nihil operis non omittant studio celeriter accurrendi.
- xiii De criminosis habeatur si aliquid vel vilissimum quispiam suus dixerit.
- xiiii Quod licet multa pecunia de vniuersi cuiusque opere congeratur. nullus tamen presumat excedere statuta sufficientie paritatem.
- xv De immodico apud nos studio habendi.
- xvi De regulis diuersarum correptionum.
- xvii Quibus autoribus sit inuentum ut reficiendis fratribus sacre lectiones in cenobijs recitentur et quantum apud egyptios prebeatur silentium.
- xviii Quod illicitum sit extra mensam communi munere quicquid cibi potus ve gustare.
- xix Quemadmodum per palestinam et vel mesopotamiam quotidiana fratribus exhibeantur obsequia.
- xx De tribus leuiculis granis ab economo repertis.
- xxi De spontaneo quorundam fratrum ministerio.
- xxii De egyptiorum typo qui est super quotidianis fratrum statutis obsequijs.
- xxiii De obedientia abbatis iohannis per quam usque ad prophetie profectus est gratiam.
- xxiiii De ligno itaque arido quod idem abbas iohannes ad arbitrium senioris sui quasi ad dolendum negare non destitit.
- xxv De proiecto ab abbate iohanne vase unico olei ad senioris imperium.
- xxvi Quemadmodum abbas iohannes suo obedierit seniori ad aduoluendum saxum quod ne a multis quidem possibile erat moueri.
- xxvii De humilitate et obedientia abbatis mucij quam in proijciendo in flumini parvulo filio ex precepto senioris non desitavit implere.
- xxviii Quemadmodum reuelatum sit abbati de patre mucio opus eius abiate fecisse. et post defuncto eodem abbati idem pater mucius in monasterij administratione successerit.
- xxix De obedientia fratris qui decem sportas circumferens publice distrahit ad abbatis imperium.
- xxx De abbatis pynufij humilitate qui relicto cenobio celeberrimo cui presbiter pererat longinquum monasterium in quo velut in ca-

- piens suscipere desiderio subiectionis expetit.
- xxx Quomodo abbas pynus / sius reductus in monasterium / suum modico tempore commo- / ratus iterum fugerit in partes / syrie.
- xxxij Que precepta dedit ides abbas / pynus fratri quez in suo mo- / nasterio sub nostra recipiebat / presentia.
- xxxij Quomodo magna remuneratio mo- / nacho debetur scdm institutio- / nem patrum laboranti ita et pe- / na similiter tribuatur et idcir- / co no debeat quis facile admit- / ti in monasterio
- xxxij Quomodo abrenunciatio nostra nihil sit / aliud qm mortificatio et imago / crucifixi.
- xxxv Quomodo crux nostra timor domini sit.
- xxxvi Quomodo renunciatio nostra nihil pro- / sit si isde quibus renunciamus / implicemur.
- xxxviij Quomodo diabolus nostro fini semper / insidietur et nos eius caput in- / giter obfernare debeamus
- xxxviij De renunciantis preparatione / aduersum temptationes et de / paucis imitandis.
- xxxix Quo ordine quis ad perfectioez / valeat peruenire per quam de / timore dei ad charitatem conse- / quenter ascendat
- xl Quomodo non debeat monachus exem- / pla perfectionis a multis expe- / tere sed ab vno vel a paucis
- xli Quomodo quorum debilitatum similitu- / dines suscipere debeat qui in ce- / nobio comoratur
- xliij Quomodo bonum patientie sue no debe- / at monachus de aliorum spe- / rare virtute sed de sua longani- / mitate
- xliij Recapitulatio expositionis per- / quam monachus ad perfectio-

nem possit ascendere

Explicunt capitula

Incipit liber quartus de insti- / tutis renunciantium.

Capitulum primum

De ca- / nonico mo- / nasterio / psalmo- / rum atqz ora- / tionum q- / debeat in / diurnis / uentibus / monasteria / custodiri ad institutionem eius q- renun- / ciat huic mundo narrationis nos ordi- / ne prouocante transimus conditiones / in primis quibus hi qui ad dominum con- / uerti cupiant recipiantur in cenobijs / breui quantum possumus studentes ser- / mone complecti quedam scilicet de egi- / ptiorum quedam de tabenensiotarum / regulis admiscentes quorum i thebay / de e cenobium quanto numero populo / suis cunctis tanto conuersationis rigo- / re districtius. Siquidem in eo plusqz / quicqz milia fratrum sub vno abbate re- / guntur tantaqz sit obedientia hic tam / prolixus monachorum numerus omni- / euo seniori suo subditus quanta no po- / test apud nos vnus vni vel obedire per / modico tempore vel preesse.

Quaratione vsqz ad vltimam / senectute apud eos in cenobijs / perseuerent. Cap. ij.

Quorum tam longa perseuerā- / tia et humilitas atqz subiectio / quemadmodum tam diutur- / na perduret quare institutione formet- / per quam vsqz ad incuruam senectā in-

cenobio perseverent. opinor nos an omnia debere perstringere. Tanta namque est. quanta nemine in monasterijs nostris ingressum ne anno quod integro tenuisse meminimus. ut cum renunciationis eorum primordia viderimus. consequens fuisse intelligamus. ut ita sublimia perfectionis fastigia talium virorum fundamenta conlugerent.

Quo examine probetur qui in cenobio suscipiendus est.

Cap. iij.

Abitur ambiens quis intra cenobij recipi disciplinam. non ante proorsus admittitur. quam diebus decem vel eo amplius pro foribus excubans. indicium perseverantie ac desiderij sui pariterque humilitatis ac patientie demonstraverit. Cumque omnium pretereuntium fratrum genibus prouolutus. et ab universis de industria refutatus. atque despectus. tanquam qui non religionis sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare. iniurijs quoque et exprobrationibus multis affectus. experimentum dederit constantie sue. qualisque futurus sit in temptacionibus opprobiorum tolerantia declaraverit. atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus. diligentia summa perquiratur ne de pristinis facultatibus suis inheferit ei. vel unius nunci mi contagio. Sciunt enim eum sub monasterij disciplina diuturnum esse non posse. sed ne humilitatis quidem aut obedientie apprehensurum esse virtutes. nec vlla cenobij paupertate ac districtione contentum fore. si in conscientia eius pecunie quantumcumque latitauerit. sed ubi primum exorta fuerit qualibet occasione commotio. fiducia stipis illius anuntium continuo de monasterio velut fundamante fugituum.

Quare qui in monasterio recipiantur.

Cap. iij.

Quidcirco ne vltibus quidem cenobij profuturas suscipere ab eo pecunias acquiescunt. Primum ne confidentia huius oblationis inflatus. nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem christi descendens. cum in disciplina cenobij non possit perdurare. egressusque exinde ea que in principio renunciationis sue spiritali fervore succensus intulerat. reperfactus postea non sine iniuria monasterij sacrilego spiritu recipere atque exigere molitur. Quod omnimodis observari debere. multis sunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minus cauta monasteria simpliciter quidam suscepti. de eis qui intulerant. quos in dei opere fuerant dispensata. cum in generali post blasphemiam redibitionem poscere temptauerunt.

Urbani qui renunciant suscepti in monasterijs propria vestimenta deponant. et ab abbate alijs induantur.

Capitulum v.

Quamobrem ita nudatur quisque cum receptus fuerit omni pristina facultate. ut ne ipsum quidem quo operatus est indumentum habere permittatur ulterius. sed in concilio fratrum productus in medietate exuatur proprijs. ac per manus abbatis induatur monasterij vestimentis. ut per hoc se non solum universis rebus suis antiquis nouerit spoliatum. verumetiam omni fastu deposito mundiali. ad christi paupertatem et inopiam descendisse. iamque opibus sustentandum non seculi arte questis. nec de infidelitate pristina reservatis. sed de sanctis ac pijs monasterij largitionibus militie sue stipendia percepturum. atque inde se deinceps vestiendum alendumque cognoscens. et nihil habere et nihilominus de crastino non esse sollicitum. secundum evangelij discat sententiam. nec erubescat pau-

De institutis renunciantium

penib; id est corpori fraternitatē equari. quibus connumerari christus et quorū se fratrem nō erubuit nūcupare. qn̄ potē gloriē domesticis eius factū se eē p̄sortē.

Qua causa vestimenta renunciantium cum quibus ingressi sunt monasteriū a dispensato reseruentur. **Cap. vi.**

Alla vero que deposita vestimenta economo consignata tam diu reseruantur. donec profectus et conuersationis eius ac tolerantie virtutem diuersis temptationibus ac probationibus euidenter agnoscat. Et si quidem posse eum inibi p̄durare tempore p̄cedēte perspexerint. et eodem quo cepit seruoze p̄sistere indigentibus eadem largiuntur. Sin vero quoddam ex eo murmurationis vitium. vel parne cuiuslibet inobediētie culpā p̄cessisse deprehenderit. exuētes eū mōasterij q̄b; indutus fuerat vestimētū. et antiq̄s reuestitū vestimētū q̄ fuerat sequestrata depellit. Nullū etenim fas est cum illis que accepit abscedere. nec queq̄ patiuntur illis adhuc indui. quem semel ab institutiōis sue regula tepuisse periderint. Unde etiam copia nulli penitus palam discedendi p̄cedit. nisi aut in mozem serui fugacis captans densissimas tenebras nocte diffugiat. aut certe hoc ordine et professione iudicatus indignus. cum confusione et nota coram cunctis fratribus deposita vestimenta monasterij expellatur.

Cur in monasterio suscepti nō pmittatur statim congregationi fratru commisceri. s; xenodochio ante tradantur. **Cap. vii.**

Quam igitur quis susceptus et hac perseverantia quam diximus comprobatus ac depositis propriis vestimentis habitu monasteriali fuerit accinctus. non statim congregationi fratru commisceri permittitur. sed deputatur seniori qui seorsus haud longe a vestibulo monasterij permanens. habet curam peregrinorum et aduenien-

tium deputata in eisq; omnem diligentiam susceptionis et humanitatis impedit. Cuius ibidem integro anno deseruiens absq; vlla querela suum circa peregrinos exhibuerit famulatum. imbutus per hoc prima institutiōe humilitatis ac patientie atq; in ea longa exercitatiōe p̄cognitus admiscendus ex hoc cōgregationi fratrum. alij traditur seniori q̄ decem iuniorib; p̄ceat. quos sibi creditos ab abbate instituit pariter et gubernat. scdm̄ illud scz quod ordinatū in exodo legimus p̄ moysen.

Quibus primum institutis iuniores exerceantur. vt ad supradictas oēs concupias p̄ficiat. **Cap. viii.**

Quis hec erit sollicitudo et eruditio principalis. per quam iunior introductus ascendere cōsequenter etiā culmina perfectiōis summa p̄ualeat. vt doceat eum primitus suas vincere voluntates. quem studiose in his ac diligenter exercens. hec illi semper imperare de industria curabit. que senserit animo eius esse contraria. Nullis siquidem experimentis edocti. edunt monachum et maxime iuniores ne voluptatem quidem concupiscentie suę frenare posse. nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideoq; pronunciant nullatenus p̄ualere vel iram vel tristitiam vel spiritū fornicationis extinguere. sed nec humilitatem cordis veram. nec cum fratrib; unitatem perpetuam. nec firmā diuturnāq; posse retinere concordiam. sed nec i cenobio quide; diutius perdurare eum. qui prius voluntates suas nō didicerit superare.

Quare iunioribus imperetur vt seniori suo nihil de cogitationibus suis subtrahant. **Cap. ix.**

Nis igitur institutis eos quos inuoluntate velut elemētis quibusdam ac sillabis imbuere ad perfectionem atq; informare festinant. per hec ad liquidum discernentes. vtrum ficta et imaginaria an vera sint humilita-

te fundati. Ad quod vt facile valeant p
uenire consequenter instituuntur nullas
penitus cogitationes prurientes in cor
de perniciose confusione celare sed con
fessim vt exorte fuerint eas suo pateface
re seniori. nec super earum iudicio qd qd
sue discretioni committere sed illud cre
dere malum esse vel bonu quod discusse
rit ac pronunciauerit senioris examen.
Itaqz sit vt in nullo circū enire inuenē
callidus inimicus velut in expertū igna
rumqz preualeat. nec vlla fraude decipe
quē puidet non sua s; seniori discretioe
muniri. z suggestiones suas velut igni
ta iacula quęcunqz in cor eius iniecerit.
vt seniore m celet non posse suaderi. Ali
ter quippe subtilissimus diabolus illu
dere vel deicere iuniorē nō poterit. ni
si cum eum seu per arrogantia sine p
recundiam ad cogitationum suarū ve
lumen illexerit. Generale nāqz z euidēs
iudicium diabolice cogitationis esse pro
nunciant. si eam seniori confundamur
aperire.

**Quanta obedientia iuniorb?
etiam in naturali necessitate tri
buatur. Cap. x.**

Ost hęc tanta obtemperantia obe
dientie regula custoditur. vt iu
niores absqz prepositi sui scien
tia vel pmissa non solum non audeant
cellam pgradi. sed ne ipsi quidem comu
ni ac naturali necessitati satisfacere sua
auctoritate presumant. Sicqz vniuersa
complete quęcunqz fuerint ab eo prece
pta. tanqz si a deo sint celitus edita sine
vlla discussione festinant. vt non unūqz
etiam impossibilia sibi met impata ea fi
de ac deuotione suscipiant. vt tota vtu
te ac sine vlla cordis hesitatione perfice
re ea. aut consummare nitant. z nec i pos
sibilitatē quidez precepti pro seniori sui
reuerentia metiantur. De quorū obediē
tia speciatim nūc dicere premitto. Ex
emplis enim eam ipis paulo post trade
re suo loco disponim. si dñs nobis ora
tionibus vestris dederit cōmeatū. Nūc

instituta cetera prosequamur. pfermittē
tes illa contexere que in hac regione vel
tradi monasterijs v; ab ipis nequeūt cu
stodiri. sicut in prefaciuncula nostra fa
cturos nos esse promissimus. quod scili
cet nec laneis indumentis vtantur sed li
neis tantū. z ne ipis quidez duplicibus
quibus vicaria prepositus vnusquisqz
sue decanie subministrat cum illa quibz
vestiti sunt forduisse conspexerit

**Quismodi cibis apdeos de
licatissimus habeatur. Cap. xi.**

Illud quoqz arduum atqz sub
lime genus continentie similitē
premittētes. in qua summere
putant delitē si herba sale condita quā
lapfaniū vocāt aqua diluta ad refectio
nem fratribz apponatur. aliaqz complu
ra his similia que in hac provincia nec
aerū temperies. nec qualitas nostre fra
gilitatis admittit. illa tantum mō profe
quar quę nulla carnis infirmitas non si
tus loci poterit impedire. si ea non fragi
litas anime ac tepor. mentis ademerit.

**Ad sonitum pulsantis ostiū
nihil operis nō omittat studio
celeriter accurrendi. Cap. xij.**

Itaqz psidentes inf cubilia sua
z operi ac meditationi studij
pariter impendentes. cum soni
tum pulsantis ostiū ac diuersorum cellu
las pcutientis audierint. ad orationem
eos scz seu ad opus aliquod inuitantis.
certatim e cubilibus suis vnusquisqz p
rumpit. ita vt is qui opus scriptoris ex
ercet. quā reperit fuerit inchoasse litterā
finire non audeat. sed in eodem puncto
quo ad aures eius sonitus pulsantē ad
uenerit. summa velocitate psiliēs. ne tā
tum quidem more interponat quantum
cepti apicis consummet effigiem. s; im
perfectam lineam litterę derelinquens.
nō tam operis compendia lucra ve secte
tur. q; obediētie virtutem exequi toto
studio atqz emulatione festinet. Quam
non solum operi manū seu lectioni vel
silentio z quieti celle. veru metiā cunctis

De institutis renunciantium

virtutibus ita preferunt. ut huic iudicent omnia postponenda. et vniuersa dispensata subire contenti sint. dum modo hoc bonum in nullo violare videantur.

De criminoso habeatur si aliquid vel vilissimum. quispiam suum dixerit. Cap. xiiij.

Hanc sane virtutem inter ceteras eorum institutiones vel commemorare superfluum puto. quod scilicet nulli cassellam. nulli peculiarem sportellam liceat possidere. nec tale aliquid quod velut proprium retinens suo debeatur communitate signaculo. Quos ita nominamus omni ex parte nudos existere. ut preter colobium. mafortem. caligas. melotem. ac psithium. nichil amplius habeant. cum in alijs quibus monasterijs in quibuslibet remissius indulgent. hanc regulam videmus strictissime nunc usque seruari. ut ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid suum. magnumque sit crimen ex ore monachi. processisse codicem meum. tabulas meas. grafium meum. tunicam meam. caligas meas. per hoc digna penitentia satisfactorius sit. si casu aliquo per subreptionem vel ignorantiam huiusmodi verbum de ore eius effugerit.

Quicquid multa pecunia de vni cuiusque opere congeratur. nullum tamen presumat excedere statute sufficientie paritatem. Cap. xiiij.

Ecum tantos vnusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio redditus proferat monasterio. ut ex his sustentare non solum sua valeat paritatem verum etiam vbi bus possit exuberare multorum. in nullo tamen inflatur. nec sibi de tanto operis sui questu ac sudore blanditur. sed preter duo panem quod tribus vix denarijs ibidem distrahuntur. nihil sibi met amplius vnusquisque presumit. Inter quos nullam peculiare opus. quod pudet dicere. quodque in nostris monasterijs vtinam fieri nesciremus. non dicam effectu. sed ne cogitatione quidem ab aliquo peni-

tus affectatur. Cumque totam enthecam cenobij suam credat esse substantiam. cum ceterisque rebus ut omnium dominus omnem curam sollicitudinemque impendat. ad retinendam nihilominus arrepte nuditate virtutem. quam studet ad finem usque perfecte atque inuolabiliter custodire. ita semetipsum a cunctis extraneum et ex omnibus indicat alienum. ut tanquam peregrinus se gerat. et icola istius mundi. alumnusque se potius monasterij reputet ac ministrum quam dominum cuiuscunque rei presumat.

De inmodico apud nos studio habendi. Cap. xv.

Hec nos miserabiles quid dicemus. qui in cenobijs commorantes. ac sub abbatis cura et sollicitudine constituti. peculiare circumferimus clauis. omnique professionis nostre verecundia et confusione calcata. etiam anulos quibus recondita presignemus in digitis palam gestare nos non pudet. quibus non solum casselle vel sporte. sed ne arce quidem vel armaria. ad ea que cogitamus vel que egressi de seculo reseruauimus condenda sufficiunt. Quique ita nonnunquam per vilissimis nullisque rebus accedimus. eas dum taxat velut proprias vendicantes. ut si quis vel digito quicquam ex his contrectare presumpserit. tanta contra eum iracundia succipiamus. ut commotione cordis nostri a labijs ac tota quodam corporis indignatione reuocare non possimus. Sed premissis nostris vicijs. et his que nec commemorari quidem dignum est silentio edicere. sim illud eloqui. non loquitur os meum opera bonorum. Virtutes potius quam apud illos sunt. et hoc que nos quod omni studio decemur a propterea. cepto narrationis ordine. persequamur. ipsasque iam regulas ac typos cursim breuiter ponamus. ut peruenientes post hoc ad quodam actus et opera seniorum que studiose memorie mandare disponimus. hoc que nostra expositione digesta sunt velut testimonijs validissimis roboramus. vniuersa que diximus exemplis eorum potius ac vite auctoritate firmantes.

De regulis diuersarum corre

ptionum

Ca. xvi.

Iquis igitur gillonem fictilem
quæ bancale nuncupant. aut
huiusmodi aliud casu aliquo frege-
rit. aut perdidit aliquid. non aliter negli-
gentiam suam quam publica diluet peni-
tentia. cunctisque in synaxi fratribus con-
gregatis. tamdiu prostratus in terram ve-
niam postulat. donec orationum con-
summetur solennitas. impetraturus eam
cum iussus fuerit abbatis iudicio de so-
lo surgere. Eodem modo satisfacet quis-
quis ad opus aliquod accersitus. vel ad
congregationem solitam tardius occurre-
rit. aut si decantans psalmum. vel modi-
cum titubauerit. Similiter si superfluo-
si durius. si contumacius responderit. si
negligentius obsequia iniuncta comple-
uerit. si vel leuiter murmurauerit. si lectio-
nem operi vel obedientie preferens offi-
cia statuta segnius fuerit executus. si di-
missa synaxi non concitus ad cellam re-
currere festinauerit. si cum aliquo vel ad
modicum subsiderit. vel si ad punctum te-
poris usquam secesserit. si alterius tenuerit
manum. si cum illo qui cellule sue co-
habitator non est confabulari quantum
lumenque presumpserit. si orauerit cum il-
lo qui est ab oratione suspensus. si par-
tum quempiam vel amicorum secularium
viderit. vel collocutus eis sine suo fuerit
seniore. si epistolam cuiuscumque suscipere
si scribere sine abbate suo temptauerit.
Hucusque et in huiusmodi ac similibus
admissis. procedit animaduersio spiritalis.
Residua vero que apud nos indifferen-
ter admittuntur a nobis quoque reprehensibi-
lius sustinentur. id est apta conuicia. mani-
festi contemptus. contradictiones tumi-
de. libera et effrenata processio. familiari-
tas apud feminas. irerix simulatæ et
iurgia. operis peculiaris presumptio. phi-
laryrie contagio. affectus atque possessio
rerum superfluarum que a ceteris fratribus
non habentur. extraordinaria ac fortuita
cibi resectio. et his similia. non illa increpa-
tione quam diximus spiritali. sed vel pla-

gis emendant. vel expulsionem purgant.

**Quibus autoribus sit inuentum
ut reficietibus fratribus sacre
lectiones in cenobijs recitetur
et quantum apud egyptios prebeatur
silentium** Cap. xvij.

Illud autem ut reficientibus fra-
tribus sacre lectiones in cenobijs
recitent. non de typo egyptiorum
processisse. sed de cappadocum nouerim.
Quos nulli dubium est non tam spi-
ritalis exercitationis causa quam compe-
scende superflue ocioseque confabulatio-
nis gratia. et maxime contentionum que ple-
rumque solent in conuiujs generari. huius
tueri voluisse. videntes eas aliter apud
se non posse cohiberi. Apud egyptios ei
vel maxime tabennesiotas tantum silentium
ab omnibus exhibet. ut cum in vno tan-
ta numerositas fratrum refectionis ob-
tentum confederit. nullus nec mutire quædam
audeat propter eum qui sue decanie preest.
Qui tamen si quid mente supinferri vel
auferrî necessarium esse peruiderit. sonitu
potius quam voce significat. Tantaque ve-
scendo eis silentij huius disciplina sua-
tur. ut cucullis ultra oculos palpebras
demissis. ne se liber aspectus habeat cu-
riosius copiam euagandi. nihil amplius
intueatur quam mensam. et a propositis in ea
vel quos ex ea capiunt cibos. ita ut quæ-
admodum vel quantum reficiat aliis nullus
innicem notet. **Et illicitum sit ex-
tra mensam communem quicquam
cibi potusve gustare** Cap. xvij.

Antequam vel postquam legitima et co-
munemque refectionem percipi-
ant summa cautione seruatur
ne extra mensam quicquam cibi penitus ori-
suo quisquam indulgere presumat. ut in-
cedentibus per hortos et pomaria. cum pas-
sum blandique per arbores poma penden-
tia non solum obijciant se pectoribus trans-
euntium. verum etiam strata per terram con-
culcanda pedibus offerant. atque ad colligendum
parata facile ad consensum concupiscentie illicere valeant intuentes. et

De institutis renunciantium

oportunitate vel copia quibus districtos atque abstinentissimos ad sui desiderium prouocare sacrilegus ducatur non modo quicquid ex his degustare verum etiam manu contingere absque eo quod palatibus cunctis in comune reficientibus exhibetur et ad percipiendum economi dispensatione per fratrum obsequia publice ministratur.

Quemadmodum per palestina[m] vel mesopotamiam quotidiana fratribus exhibeantur obsequia *Cap. xix.*

Nequid sane de institutis cenobiorum pretermisisse videamur. quemadmodum quotidiana fratribus etiam per alias regiones exhibeantur obsequia. commemorandum breuiter puto per cunctam namque mesopotamiam palestina[m] et capadociam ac totum orientem singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hec officia sibi reddenda succedunt ita ut secundum cenobii multitudinem ministrorum quoque numerus deputetur.

Que ex plere tanta deuotione et humilitate properant quanta nullus seruum dirissimo domino ac prepotenti exhibet suum famulatum ita ut ne istis quidem solis contenti obsequijs que canonico iure resoluunt etiam nocte surgentes illos quibus specialiter hec manet cura studio suo releuent et ea que ab ipsis perficienda sunt furtim inuenientes implere prestant.

Has autem septimanas unusquisque suscipiens usque ad cenam dominici diei ministraturus obseruat. Quia peracta ministerium totius hebdomadis ita concluditur ut hi quibus succedendum est conuenientibus in unum fratribus ad concinendos psalmos que detur ex more decantant omnibus in ordine pedes lauent. hanc scilicet ab eis pro labore totius septimane benedictionis mercedem fideliter expectantes ut eos explentes mandatum christi emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur que vel per ignora-

tionibus intercedat vel per admissis humana fragilitate peccatis et commendet deo velut sacrificium pingue consummata eorum deuotionis obsequia. Itaque secunda sabbati post matutinos hymnos alijs rursus succedentibus utensilia in quibus ministrauerat ac vasa consignant. que tanta sollicitudine curaque suscipientes custodiunt ne quid ex eis imminuatur vel pereat ut credant se etiam pro minimis quibusque vasis tanquam per sacrosanctis rationem non solum dispensatori presentis sed etiam domino reddituros. si forte aliquid ex eis negligentia eorum fuerit imminutum. Cuius discipline qui modus sit vel quanta fide et cautione seruetur vno testimonio quod exempli gratia ponere poteritis agnoscere. Sicut enim studemus satisfacere vestro seruo quo plenam vniuersorum cognitionem desiderantes etiam ea que optime nostis hoc libello vobis cupitis iterari ita veremur mensuram benedictionis excedere.

De tribus lenticule grana ab economo reperitis.

Cap. xx.

In septimana cuiusdam fratrum cum preteriens economus tria lenticule grana vidisset iacere in terra que hebdomadario festinanti dum ea preparat coctioni inter manus cum aqua diluebant elapsa sunt confestim super hoc abbatem consuluit. A quo velut interuolator neglectorque sacri peculij iudicatus ab oratione suspensus est. Cuius negligentie reatus non aliter ei remissus est nisi eum publica penitentia diluisset. Non solum enim seipsum non esse suos sed etiam omnia que sua sunt credunt domino consecrata. Propter quod si quid fuerit in monasterio semel illatum ut sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Tantaque fide vniuersa procurant atque dispensant ut etiam ea que respectui habent paruaque reputant ac vilia si vel loco mouerit vel conpetenti collocauerit.

Liber .III.

sigillonem aqua impleuerit. si ex eo cui-
q; obtulerint ad bibendum. si tenuem fe-
stucam de oratorio cella ve submonerit.
mercedem se consecuturos a domino to-
ta credulitate confidant.

De spontaneo quorundā fra- trum ministerio

Cap. xxi.

Nuimus fratres in quorum se-
ptimana cum accidisset tanta
lignorum penuria vt non esset
penitus vnde soliti cibi fratribus para-
rentur. 7 donec possent coempta de ferri
vt xerofagia cōtenti essent abbatis fuis-
set auctoritate preceptum. essetq; h vni-
uersis placitum. nec quisq; posset vllū
coctionis sperare pulmētū. illos velut q
fructu ac mercede sui laboris 7 obsequij
fraudarētur. si in ordine vicis sue citos
fratribus non scdm consuetudinem pa-
rauissent. tantum sibi spontanei operis
ac sollicitudinis indixisse. vt in illis ari-
dis ac sterilibus locis in quibus ligna
nisi de fructiferis arboribus excidantur
omnimodis nequeunt inueniri. nec enī
vt apud nos vlla reperiūtur fructecta sil-
uestria. per extenta aua discurrentes. et
heremum quē versus mare mortuū ten-
ditur obeuntes. festucas tenues ac spi-
nulas quas ventus bucillucq; disper-
serat. suo sinu 7 gremijs colligētes. cun-
ctam solennitatem ciborum spontaneis
obsequijs prepararent. ita vt de solita
prebitione nihil paterent imminui. tan-
ta fide hęc sua munia fratribus exhiben-
tes. vt etiam cum illos honeste posset vel
lignorum excusare penuria vel abbatis
imperium. pro fructu suo atq; mercede
noluerint bac abuti licentia

De egyptiorum typo qui est su- per quotidianis fratrum statu- tus obsequijs.

Capitulū. xxij.

Hec dicta sunt scdm typum vt
prefati sumus totius orientis.
quem etiam in partibus nostris
necessario dicimus debere seruari. Cete-
rum apud egyptios quibus maxima cu-
ra est operis. non est hebdomadariū mu-
tua vicissitudo. ne sub occasione huius
officij omnes ab operis canone impedi-
antur. sed vni probatissimo fratrum cel-
larū vel coquine cura committitur. qui
perpetuo donec vires eius vltetas admit-
tit. iugiter opus istud exerceat. Nō enim
magno labore corporis fatigatur. q; nec
tanta cura inter eos parandorum cibo-
rum vel coctionis impenditur. quippe q
maxime xerofagijs vl homofagijs vtūt.
7 apud quos secta singulis mensib; por-
rorum folia. labfania. salfrictum oliue.
pisciculi minuti falliti. quos illi meno-
minia vocant. summa voluptas est

De obedientia abbatis iohan- nis per quam vsq; ad prophe- tie profectus est gratiam.

Cap. xxij.

Et quoniam hic liber de institu-
tione est ei⁹ qui renunciat huic
mundo. per quam scilicet intro-
ductus ad humilitatem veram 7 obedi-
entiam perfectam ceterarum quoq; vir-
tutum culmina possit ascendere. necessa-
rium reor quedam senio 7 gesta quibus
per hęc enitueret virtutem. exempli gra-
tia sicut promissimus explicare. de multq
admodum pauca carpen tes. vt studen-
tibus sublimiora sectari. non solum inci-
tamentum ex his vite perfecte. sed etiam
ppositi forma procedat. **E**obrem duos
vel tres pro libelli huius compendio de
tam innumera patrum multitudine. p-
ferentes ponimus. **P**rimum abbatē io-
hannem qui commoratus est iuxta lico
quod est opidū thxaydis. quiq; ppter
obedientie virtutē vsq; ad pphetie grām
sblimat⁹. sic vniūso claruit orbi. vt etiā
regibus mundi huius merito suo redde

De institutis renunciantium

retur illustris. Nam cum in extremis vt diximus thebay de partibus commāneret. nō ante presumebat theodosius imperator ad prepotentium bella tyrannorum pcedere quā oraculis illius anima retur atq; responsis. Quibus cōfidens velut celitus sibi delatis. trophaea de bellis desperatis atq; hostibus reportabat

De ligno itaq; arido quod idē abbas iohannes ad arbitriū senioris sui quasi adolendum rigare non destitit.

Cap. xliij.

Hic itaq; beatus iohannes ab adolescentia sua vsq; ad perfectam ac virilem etatem seniori deseruiens donec ille in huius vite conuersatione durauit tanta humilitate in hestit ei? obsequijs vt ipi quoq; seni suū potem summum obedientia eius incuteret. Cuius hāc virtutē vtrum de vera fide ac profunda cordis simplicitate descendere an affectatitia esset et quodā modo coactitia. atq; ad imperātis faciē preberet. volens manifestius explorare quā plura ei etiā superflua minusq; necessaria vel impossibilia frequentius iniungebat. Ex quibus tria ponam. p que manifestari possit volētibus scire. vltimē eius vel subiectionis integritas. **S**ūpsit itaq; de lignario suo senex xgultū quod olim excisum vsibus foci fuerat pparatum. dumq; coctionis retardaret occasio. non modo aridum. sed ppeputre iacebat temporis vetustate. Cūq; hoc coram ipso fixiss; in terram. precepit aduecta aqua quotidie bis rigari. vt scilicet diurnis humorib; radicatum. atq; per aquas i arbores diffusis ramis reuiuiscens. amenitatem oculis atq; umbra culum in estu feruenti subter residentib; exhiberet. Quod pceptum veneratione solita sine vlla impossibilitatis consideratione suscipiens adolens. ita quotidianis diebus expleuit. vt aquas p duo ferme milia indefinenter apportans. nul-

latus lignum rigare cessaret. atq; per totum anni spacium nō infirmitas corporis non festiuitas solennitatis. nō occupatio necessitatis vllius que illū etiam honeste excusaret ab executione mandati. non deniq; hyemis asperitas intercedens ab huius obseruatione precepti potuerit impedire. Cūq; eius hanc sedulitatem tacitus senex latēter diebus singulis exploraret. et videret euz simplici cordis affectu mādatum suum velut diuinit? emissum sine vlla permutatiōe vultus vel rationis discussione seruare. sinceram humilitatis eius obedientiam comprobans. pariter etiam miserās tā longum laborem quem per totum anni spacium studio deuotionis impenderat. ad virgultum aridum accedens. o inqt iohannes misit neradices hęc arbor aridō. Cūq; ille se nescire dixisset. senex velut inquirens rei veritatem. et tanq; temptans vtrum iam suis radicibus nitetur. euulsit coram ipso leui commotione virgultum. sicq; piciens illud. precepit vt deinceps rigare desineret

De proiecto ab abbate iohāne vase vnico olei ad senioris imprium.

Cap. xlv.

Itaq; cū huiusmodi exercitijs eruditus quotidie inuenis in hac parendi virtute succresceret. et humilitatē eius enitesceret gratia. atq; obediētie sue suavis odor p monasteria vniuersa fragraret. quidam fratres probationis immo edificationis obtentu venientes ad senem. cum subiectionē eius quam audierant mirarent. vocās eum repente senex ascende ait. et sumens lenticulam olei. que sola in heremo suis vel aduenientium vsibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat. deorsum projice per fenestram. Quam ille cum ad superiora concitus peruolasset. per fenestram proferens comminendam dimisit ad terram. parum cogitās

vel retractans precepti ineptiam. diu-
nam necessitatem. infirmitatem corporis.
penuriam sumptuum. heremi squalentis
angustias ac difficultates. in qua etiam
si pecunia suppeditaret. nihilominus per-
dita species inueniri repararique non pos-
set.

**Quæadmodum abbas iohannes
suo obedierit seniori ad aduol-
uendum saxum quod ne a multis
quidem possibile erat moueri**

Cap. xxvi.

Alius rursus edificari cupienti-
bus obediencie huius exemplo.
vocans eum senior. curte inquit
iohannes. saxum illud huc aduolue quod
totius. Qui confestim saxum immane
quod turbe multe hominum vel mouere
non possent. applicita nunc ceruice. nunc
toto pectore. tanto nisu atque conatu pro-
uoluerit contendebat. ut sudore omnium
membrorum suorum non solum totum in-
funderet vestimentum. sed etiam saxum
ipsum suis ceruicibus humectaret. in hoc
quoque parum metiens impossibilitatem
precepti vel facti. per reuerentiam senioris et
obsequij simplicitate sincera. qua crede-
bat senem tota fidenihil posse incassum ac
sine ratione precipere.

**De humilitate et obediencia ab-
batis mucij quam in proieci-
endo in fluum parvulo filio ex-
precepto senioris non hesitavit
plere.**

Cap. xxvij.

Hucusque abbas iohannis pau-
ca dixisse de multis sufficiat. nunc
abbatis mucij factus memoria
dignum comprehendam. Hic namque ab
renunciare desiderans huic mundo. tam-
diu pro foribus monasterij excubans per-
duravit. donec immobili perseverantia
sua contra omnem consuetudinem cenobio-
rum cum filio suo parvulo qui octo

circiter erat annorum ut susciperet eli-
ceret. Cuius tandem recepti fuissent. con-
festim non solum diuersis prepositis tra-
diti. verum etiam celle habitatione seculi
eti sunt. ne scilicet in gressu parvuli
reminisceretur pater ex omni sua quam
renunciando abiecerat facultate atque af-
fectione carnali saltem sibi filium suum
esse. et quemadmodum se iam diuitem non
esse sciebat. ita etiam patrem se esse nesciret.
Quod ut plenius probaretur. utrumque vi-
delicet plus faceret affectionem sangui-
nis ac suorum viscerum charitatem. an obe-
dientiam et mortificationem christi quam renun-
cians quisque pro eius debet amore prefer-
re. de industria negligebatur parvulus.
pannis potius quam vestimentis indutus.
sordibus quoque ita oblitus ac sedatus.
ut offendere potius quam delectare pater
nos oculos posset quotiens ab eo fuisset
aspectus. sed etiam colaphis atque ala-
pis expositus diuersorum. quas plerumque
sub obtutibus suis innocenti parvulo
etiam gratis cernebat inferri. ita ut nun-
quam genas eius nisi la chymarum sorden-
tibus vestigijs videret infectas. Cuius
taliter infans sub oculis per dies singulos
ageret. pro amore nichilominus christi et
obediencie virtute rigida semper atque im-
mobilia patris viscera permanserunt.
Non enim iam reputabat suum filium
quem secum pariter obtulerat christo.
nec curabat de presentibus eius iniurijs.
sed potius exultabat quod eas nequaquam
infructuose cernebat tolerari. parum
cogitans de lachrymis eius. sed de pro-
pria humilitate ac perfectione sollicitus.
Quam distractionem mentis illius atque
immobilem rigorem peruidens cenobij
senior. ad comprobendam penitus ani-
mi eius constantiam. cum plorare qua-
dam die vidisset infantem. simulans se
aduersus eum commotum precepit pa-
tri ut tollens eum iactaret in flumen.
Tunc ille velut a domino sibi hoc pre-
ceptum esset. confestim celeri cursu ra-

De institutis renunciantium

piens filius. vlnis proprijs vsq; ad ora fluminis aduenit iactaturus. Quod pfecto seruoze fidei et obediētie eius fuisset opere consummatu. nisi procurati fuissent de industria fratres qui sollicite ripam fluminis obsiderent. proiectumq; ia. et quodammodo de fluminis alueo paruum rapuissent. et consummationem precepti obsequio patris ac deuotione completam. ab effectu operis atq; ab ipso sine reuocassent.

Quemadmodū reuelatum sit abbati de patre mucio opus eū abrahā fecisse. et qd defuncto eidē abbati idēz pater mucius i monasterij administratione successerit

Cap. xxvij.

Quius fides atq; deuotio intantum deo fuit accepta. vt diuino statim testimonio comprobata sit. Reuelatum nanq; est cōtinuo seniori. hac eum obediētia abrahā patriarche opus implese. Cūq; breui tempe transacto idem abbas cenobij de mūdi huius cōmoratione migraret ad dñm. hūc preponens cunctis fratribus successorem sibi atq; abbatem monasterio dereliquit.

De obedientia fratris qui decē sportas circūferēs publice distrahit ad abbatis impium.

Qui tacebimus **Cap. xxix.**
n etiam nobis cognitum fratrem huius seculi huius ordinem summe familie. Nam patre comite ac ditissimo oriundus fuit. studijs quoq; liberalibus non mediocriter institutus. Qui relicto parentibus cum ad monasteriū peruolasset. ad comprobandā mentis humilitatem vel fidei eius ardorem. confestim ei a seniore preceptum est. vt decē sportas quas necesse nō erat publice vendicari. cernicibus suis onerans distrahendās plateas circūferret. adiecta conditōne qd diutius in hoc officio retineret. vt si forte eas vnus pariter coemere voluisset nō cederet. sed singillatim eas querentibus vendidaret. Quod ille tota deuotione

compleuit. et omni confusionis verecundia pro nomine ac desiderio christi calcata. sportas humeris suis imponens precio statuto distraxit. ac pecunias ad monasteriū reportauit. nequa qd perterrit tam vilis et insueti officij nouitate. nec cōsiderās indignitatem rei. nataliūq; splendorem. ac venditionis iniuriam. dum illam christi humilitatem que est vera nobilitas. p obedientie gratiam desiderat obtinere.

De abbatis pynusij humilitate qui relicto cenobio celeberrimo cui presbiter perat. longinquum monasterium in quo velut incipiens suscipere desiderio subiectionis expetit.

Cap. xxx.

Quartat nos libelli modus ad finem tendere. sed obediētie bonum que inter ceteras virtutes primatum tenet. non patitur nos eorum gesta qui per hanc claruerunt penitus silentio preterire. Propter quod vtrūq; congrue temperates. id est tam breuitati qd studiosorū desiderijs atq; utilitatibus seruiētes. vnum adhuc ponemus humilitatis exemplum. quod nō ab incipiente sed a pfecto atq; abbate completu. nō solum iuniores instruere. sed etiam seniores ad pfectam humilitatis virtutem lectione sua poterit incitare. Vidimus itaq; abbatem pynusium. qui cum esset immanis cenobij presbiter. quod est in egypto non longe a panefisi ciuitate. et propria reuerentia. vel vite sue. vel etatis. vel sacerdotij. cuncti honorabilis ac venerandus existeret. videns se pro hoc ipso humilitatem illam quam scdm sue mentis ardorem concupierat exercere nō posse. nec habere quo virtutem desiderata subiectionis extenderet. clam fugiens de cenobio secessit solus in thebaidos vltimas partes. Ibiq; deposito habitu monachorum. assumpta seculari veste cenobium tabenensiotarū expetit. quod sciebat cunctis esse districtius. et in quo se vl

Liber IIII.

pro longitudine regionis credidit ignorā-
dum. vel pro magnitudine mō aſterij ac
multitudine fratrum facile poſſe celari.
Ubi diutiſſime pro foribus pleuerās cun-
ctorum fratrum genibus proſtratus ut ſuſci-
peretur ſummis precibus exorabat. **C**um
multo deſpectu tādē fuiſſet admiſſus.
quod ſc̄z decrepituſ ſenex ⁊ qui omnes
ſuam p̄xiſſet etatem ingredi cenobij
poſtulare. quo tempore iam ne deſerui-
re quidem ſuis voluptatibus p̄uale-
ret. ac ne hoc quidem ipſi cauſa religio-
nis exſpectare eum aſſererent. ſed famis et
inopie neceſſitate conſtrictū. ut ſeni nul-
liq̄ operi penitus apto horum cura dilige-
tiaq̄ mandatur. **Q**uā ſub alio fratre in-
niete qui eum ſibi creditum retinebat ex-
ercens. ſic eidem ſubdebat tantaq̄ obe-
dientia deſideratam humilitatis excole-
bat virtutē. ut non ſolū ea que ad horum
curam diligentiamq̄ p̄tinebant. verū
etiam vniuerſa officia que cunctis erāt
aſpera vel indigna. atq̄ ab omnibus du-
cebantur horrore. tota quotidie ſedulita-
te completeret. **Q**uamplura etiam nocte
conſurgens ita ſurtim nullo teſte v̄l con-
ſcio tenebris occultibus efficiebat. ut
penitus auctorem operis nemo deprehē-
deret. **C**ūq̄ ibidem triennio deliteſcēs
diſperſis p̄ vniuerſam egyptum vbiq̄
fratribus quereret. a quodam tandem vi-
ſus qui de egypti partibus cōmezarat. vix
potuit pro humilitate habitus ſui ac vi-
litate officij quod gerebat agnoſci. **Q**uā
ſarculo deoſum incuruus laxabat ole-
ribus terram. deinde ſtercus humeris ſui-
is adnectans eorū radicibus ingerebat.
Cūq̄ h̄ intus frat̄ ſup agnitione eius
diutiſſima fuiſſet heſitatione detentus.
p̄p̄ius tandem accedēs. ⁊ non ſolū vultu-
m ſed etiam ſonum vocis diligent̄ ex-
plorans. ad pedes eius cōmin⁹ p̄cidens
primo quidem ſuper hoc ſtupeſcens ſum-
mum videntibus cunctis inculſit. cur vide-
licet iſtud fecerit ei qui apud ipſos velut
nonicenis ac de ſeculo nuper egreſſus ha-
beatur extremus. poſt vero miraculo

ſunt maiore p̄cuſſi: cum eius nomen q̄d
apud ipſos q̄z magna fuerat opiniōe cō-
pertum protinus p̄diditſet. **A** quo vni-
uerſi fratres prioris ignorantie veniam
poſtulantes. quod eum videlicet tanto
tempore inter inuiores ac paruulos de-
putaſſent. inuitum ac ſilentem quod in-
uidia diaboli digna ſibi fuiſſet conuer-
ſatione atq̄ humilitate fraudatus. quā
diutiſſime requiſitā tandem aliquā ſe in-
ueniſſe gaudebat. nec merniſſet vitā ſuā
in illa quā arripuerat ſubiectioe fini-
re ad p̄p̄ium cenobij redire. cuſto-
dientes eum ſumma diligētia. ne ab eis
quoq̄ ſimiliter quoq̄ dilapſus auſu-
geret.

Quem admodū abbas p̄ny-
ſius reductus in monaſterium
ſuū modico tempore cōmora-
tus iterū fugerit in p̄tes ſyrie

Cum fuiſſet **Cap. xxxi.**
modico tempore demorat⁹. eo-
dem rursus humilitatis deſide-
rio atq̄ ardore ſuccenſus. captas noct-
na ſilentia ita diffugit. ut iam p̄uicias
non vicinam ſed ignotas ⁊ alienas lon-
geq̄ diuiſas regiones exſp̄teret. **Q**uā cō-
ſcendens nanem in paleſtine partes cō-
meare feſtinauit. credēs ſe tuti⁹ latitatu-
rum. ſi ad illa ſemetipſum aſportaret lo-
ca. in quibus ne nomen quidem ſuum
fuiſſet auditum. **Q**uo cum adueniſſet.
noſtrum monaſterium p̄tinus exſp̄tuit.
quod non longe fuit a ſpeleo in quo do-
minus noſter ieſus chriſtus ex virgine na-
ſci dignatus eſt. **I**n quo per modico tē-
pore deliteſcens. ſc̄dm ſententiam domi-
ni tanq̄z ciuitas ſup mōtem poſita diu-
tius abſcondi non potuit. **N**am conti-
nua quidam fratrum qui ad loca ſancta
de egypti partibus orationis cauſa cōue-
nerant. agniti eū ſumma vi precū ad
cenobium ſuum reuocarunt.

Que precepta dedit idem ab-
bas P̄nyſius fratri quem in
ſuo monaſterio ſub noſtra reci-
piebat preſentia. **Cap. xxxii.**

De institutis renunciantium

Nunc igitur senem pro illa que nobis fuerat apud ipsum in monasterio non familiaritas. cum post hoc in egypto studiosissime requisissemus. exhortationes quam dedit fratri que sub nostra presentia in cenobio suo recipiebat. quod puto ex hac posse aliquid instructionis accidere. animus est opusculo huic interere. Postquam ait quot diebus per foribus excubas. hodie sis receptus. Cuius difficultatis causam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi in hac via quam ingredi concupiscis multum conferre. si ratione eius agnita ad christi servitium consequenter ac sicut oportet accesseris.

Sicut magna remuneratio monacho debetur secundum institutionem patrum laboranti. ita et pena similiter tribuitur. et idcirco non debeat quis facile admitti in monasterio. **Cap. xxxiiij.**

Icut namque immensa glorioliter servientibus deo ac secundum regulam institutionem ei coherentibus repromittitur in futurum. ita pene gravissime preparantur his qui tepide ea negligenterque fuerint executi. et secundum hoc quod professi sunt vel quod ab hominibus esse creduntur. fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Melius est ei secundum scripturam sententiam non vouere quem quis que vouere et non redere. et maledictus qui facit opus dei negligenter. Ideo igitur a nobis diuinitus me refutatus es. non quod tuam vel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti. et his qui ad christum capiunt pervenire etiam procul occurrere non optemus. sed ne temere recipientes. et nos apud deum lenitatis. et temetipsum reum gravioris supplicij faceremus. si ad presens facile susceptus. nec pondus professionis huius intelligens. vel desitator. post hoc vel tepidus extitisses. Quamobrem ipsarum causarum abrenunciationis debes in primis agnoscere. Quam prospecta. quid te perveniat age

re ex eius ratione manifestius instruaris. **Abrenunciatio nostra nihil sit aliud quam mortificatio et imago crucifixi.**

Cap. xxxiiij.
Abrenciatio nihil est aliud quam crucis ac mortificationis indicium. Ideoque non eris hodie. non die te huic mundo et actibus eius ac desiderijs esse defunctum. teque secundum apostolum mundo huic esse crucifixum. tibi que huic mundum. Considera ergo condiciones crucis sub cuius te deinceps sacramentum oportet in hac luce versari. quia iam tu non vivis. sed ille vivit in te qui est crucifixus pro te. Ergo habitu ac figura qua pro nobis in patibulo fuit ille suspensus. nos que necesse est in hac vita tegere. ut scilicet secundum david affigentes timore domini carnes nostras. universas voluntates nostras ac desideria non nostre concupiscentie servitia. sed mortificationi eius habeamus affixa. Sic enim domini preceptum implebitur dicentis. qui non accipit crucem suam et sequitur me. non est me dignus. Sed forte dicas. Quomodo potest homo crucem suam iugiter portare. vel quemadmodum visus quis possit esse crucifixus. Audi rationem brevitur.

Abrenunciatio nostra timor domini sit.

Cap. xxxv.
Crucis nostra timor domini est. Sic ergo crucifixus quis iam non pro animi sui motu membra sua que que movendi vel convertendi habere potestatem. ita et nos voluntates nostras ac desideria non secundum id quod nobis suavitatis est ac delectat ad presens. sed secundum legem domini quo nos illa perstrinxerit applicare debemus. Et sicut is qui patibulo crucis affigitur. non iam presentia contemplantur. nec de suis affectationibus cogitat. non pro die crastino sollicitudine cura que distenditur. nulla possidendi concupiscentia promouet. nulla superbia. nulla contentione. nulla emulatione succendit. non de presentibus dolet iniurijs. non preteritarum

iam recordat. sed cum adhuc spirat in corpore cunctis elementis credit esse defunctum. illuc premittens sui cordis intuitum. quo se non dubitat ilico transiaturum. ita nos quod timore domini crucifixos oportet his omnibus id est non solum carnalibus virtutibus veritatem ipsius elementis mortuos esse. illuc habentes oculos anime nostrae defixos quo nos sperare debemus momentis singulis migraturos. Hoc enim modo mortificatas poterimus universas concupiscentias nostras et affectus habere carnales.

Renunciatio nostra nihil proficit nisi iisdem quibus renunciamus implicemur. Cap. xxxvi.

Cave ergo ne quid aliquando commiseris. Presumas quod renuncians abieceris. et contra domini interdictum de agro euangelice operationis reversus. inueniaris tunica tua qua te expoliaveras reuestiri. neque ad humiles terrenasque mundi huius concupiscentias ac studia reuolaris. et contra euangelij mandatum de perfectionis tecto descendens. tollere aliquid presumas ex his que abrenuncians abieceris. Cave ne parentum. ne affectionis pristinae recorderis. et ad curas huius seculi sollicitudinesque reuocatus. secundum saluatoris sententiam ponens manum tuam super aratrum et aspiciens retro. regno celorum aptus esse non possis. Cave nequam superbiam quam nunc incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcas. cum ceperis psalmodium vel professionis huius quadam noticiam degustare. paulatim elatus resuscitare mediteris. ac secundum apostoli sententiam que destruxisti iterum reedificans prevaricatoris presituas temetipsum. sed potius ut in hac nuditate quam coram deo et angelis eius professus es ad finem usque perdures. In hac quoque humilitate ac patientia. qua ut susciperis in monasterio decem diebus pro foribus perseverans multis lachrymis implorasti. non solum modo presitas. verum etiam perficias atque succrescas. Satis enim miser est ut cum delectas a rudimentis ac primor-

dijs tuis. pueri et ad perfectionem tendere. etiam ab ipsis incipias ad inferiora decedere. Non enim qui ceperit hunc. sed qui perseveraverit in his usque in finem. huius saluus erit.

Quod diabolus nostro fini semper invidetur. et nos eius caput iugiter observare debeamus.

Cap. xxxvii.

Uterlus enim serpens calcanea nostra semper observat. id est insidiatur exitui nostro. et usque in finem vite nostre nos suam plantare conatur. Et idcirco bene cepisse nihil proderit. nec pleno seruoze renunciationis arruisse principia. si hec congruus etiam finis similiter non commendauerit atque conclusus erit. christique humilitas atque paupertas quam nunc coram ipso professus es usque ad extremum vite quem admodum arrepta est a te non fuerit custodita. Quod ut possis implere. tu eius capita. id est cogitationum principia semper observa. ad seniores scilicet mox ea deferens. Ita enim discas perniciose eius initia contere. si nihil ex eis seniori tuo embueris reuelare. **De renunciationis preparatione adversum temptationes. et de paucis imitandis. Cap. xxxviii.**

Quia propter secundam scripturam sententiam egressus ad servandum domino. sta in timore dei. et prepara animam tuam non ad requiem. non ad securitatem. non ad delicias. sed ad temptationes et angustias. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Angusta namque est porta et ardua via que ducit ad vitam. et pauci sunt qui inveniunt eam. Considera ergo te de paucis et electis effectum. et ne exemplo ac tempore multitudinis refrigerescas. sicut vine ut pauci. ut cum pauci inveniunt in regno dei. Multi enim sunt vocati. pauci vero electi. et pusillus est grex cui complacuit patri hereditatem dare. Itaque non leve novum esse peccatum. perfectionem professum quempiam ea que sunt imperfecta sectari. Ad quem perfectionis statum his gradibus atque hoc ordine pervenitur.

De institutis renunciantium

¶ Quo ordine quis ad perfectionē valeat puenire. p quaz de timore dei ad charitatem consequenter ascendat. **Cap. xxxix.**

Pincipiū nostre salutis eiusdē q̄ custodia. sicut dixi timor domini est. Per hunc enī et initiū conversionis et vitiorū purgatio et virtutum custodia. his q̄ imbuunt ad viam perfectionis acquirūt. Qui cuq̄ penetrauerit hominis mentē. contemptū ei rerū oīm parit. obliuionem parentū. mūdiciq̄ ip̄i gignit. horrore. Contemptū autē ac priuatione facultatum oīm. humilitas acquiritur. Humilitas x̄o his indicijs p̄bat. primo si mortificatus in se habeat oēs voluntates. sc̄do si non solū actū suū. rum verū etiam cogitationū nihil suū celauerit. seniore tertio si nichil suę discretioni sed iudicio ei⁹ vniūsa committat. ac monita ei⁹ sitiens ac libentē auscultet. quarto si in oīb⁹ seruet obedientiā. mansuetudinē. et patientiē constantiā. quāto si non solū iniuriā inferat nulli. s̄z ne ab alio q̄dem sibi met irrogatam doleat atq̄ tristet. sexto si nihil agat nihil presumat quod nō vel communis regula vel maiorūz cohabitāntē exempla. septimo si omni vilitate p̄tentus sit. et ad omnia se que sibi p̄cipiunt velut operariū malūz iudicauerit et indignum. octauo si semet ip̄m cunctis inferiorē non sufficie. p̄nūciet labiorū. sed intimo cordis credat affectu. nono si linguā cobiteat. vel nō sit clamorosus in voce. decimo si non sit facilis ac promptus in risu. Talib⁹ nāq̄ indicijs et his similib⁹ humilitas vera dinoscit. Que cū fuerit i veritate possessa. confessum te ad charitatem que timores nō habet. gradu excellentiore p̄ducat. p quaz vniuersa q̄ prius nō sine pena formidinis obseruabas. absq̄ vllō labore velut naturalit̄ incipies custodire. nō iā contemplatione supplicij vel timorū vllī⁹ s̄z amore ip̄i⁹ boni et delectatione virtutū.

¶ Nō debeat monachus exempla perfectionis a multis expete

re. s̄z ab vno vel paucis. **Ca. xli.**

Hic quod vt valeas facili⁹ puenire exempla tibi sunt imitatio nis ac vite p̄fecte in p̄gregatione cōmoranti. a paucis immo ab vno vel a duob⁹ non a plurib⁹ expetenda. Nam p̄ter id qd̄ examinata vita atq̄ ad purum excocta reperit in paucis. etiaz istud ex h̄ vtilitatis accidit. qd̄ ad perfectionē p̄positi huius id est cenobial vite diligētius q̄s vni⁹ imbuūt ac format̄ exēplo.

¶ Quarum debilitatū similitudinem suscipere debeat qui in cenobio cōmoratur. **Ca. xli.**

¶ De oia vt possis consequi. et sub hac regula spiritali p̄petuo p̄durare. tria h̄ in cōgregatione necessario custodienda sunt tibi. vt sc̄licet h̄m psalmiste sententiā. ego autē tāq̄ surdus non audiebā. et sicut mutus qui nō apit os suū. et factus sum sicut hō nō audiens. et nō habens in ore suo increpationem. tu q̄z velut surdus ac mut⁹ et cecus incedas. vt absq̄ illi⁹ p̄templatiōe q̄ tibi fuerit ad imitandum merito perfectionis elect⁹. vniuersa quecunq̄ videris minus edificationis habentia velut cec⁹ nō videas. ne animatus eorū qui h̄ agūt auctoritate vel forma. ad id qd̄ veteris est. et quod ante dā naueras. traducar. Si inobedientem. si p̄tumacem. si detrahentem audieris. vel secus quā tibi traditum est aliquid admittentē. nō offendaris. nec ad imitandū eum tali subuertaris exēplo. sed vt surdus q̄ hec penitus nec audieris vniūsa trāsmittas. Si tibi vel cuiq̄z puicia. si irrogant ininrię esto immobilis. et ad responsionem talionis vt mutus ausculta. semper hunc psalmiste psalmum in corde tuo decanta ns. Dixi custodiam vias meas. vt nō delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cū confisteret peccator aduersum me. obmutui et humiliatus sum. et silui a bonis. Verū et quartū hoc p̄ omnibus excole. quod hec que supra diximus tria ornet atq̄ cōmendat. id est vt stultū

te scdm apostoli sententiā facias in hoc mūdo vt sis sapiens. nihil scz discernēs nihil diiudicans ex his que tibi fuerint imperata. sed cum omni simplicitate ac fide obedientiam semper exhibeas. illud tantummodo sanctum. illud vtile. illud sapiēs eē iudicās. q̄cqd tibi vel lex dei. vlt̄ senior examē indixerit. Tali ei institutione fundat̄. sub hac disciplina poterit durare p̄petuo. ⁊ de cenobio nullis temptationibus inimici nullis factionibus deuolueris.

¶ **Q**uoniam bonum patientie suenō de beat monachus de alioruz sperare virtute sed de sua longanimitate. **Cap. xliij.**

¶ Ergo patientiam tuam non de bes de alio sperare virtute. id ē vt tunc eam tantummodo possideas cum a nemine fueris irritatus. qd̄ ne possit non euenire. tunc nō subiacet potestati. s; pot̄ de humilitate tua ⁊ longanimitate. que ī tuo pendet arbitrio.

¶ **Recapitulatio expositionis quam monachus ad perfectionem possit ascendere. Cap. xliij.**

¶ Vt hec omnia que latiori sermone digesta sunt cordi tuo facilius inculcentur. ac tenacissime tuis sensibus valeāt inlerere. qd̄ dā ex his breuiariū colligam. p̄ quod possit breuitate ⁊ compendio mandatorū memoriter vniuersa complecti. Audi ergo paucis ordinem. p̄ quem ascendere ad perfectionem summā sine v̄llo labore ac difficultate valeas. **Principium** nostre salutis sapientieq; scdm scripturas timor dñi est. **De timore dñi** nascitur compunctio salutaris. **De compunctione cordis** procedit abrenunciatio id est nuditas ⁊ contemptus omnium facultatum. **De nuditate** humilitas p̄creatur. **De humilitate** mortificatio voluntatum generatur. **Mortificatione** voluntatum extirpantur atq; marcescunt vniuersa vitia. **Expulsione** vitiorum virtutes fructificant atq; succrescunt. **Pullulatio**

ne virtutum puritas cordis acquiritur. **Puritate** cordis apostolice charitatis p̄fectio possidetur.

Explicit de institutis renunciātiū liber quartus.

Incipiunt capitula libri quinti de spiritu castri margie. Cap. primum

¶ Rāsitus de institutis cenobiorum ad colluctationē octo principalium viciorum.

i De cause viciorum sicut in omnibus immorantur. ita ab omnibus ignorantur. ⁊ quia ad manifestandas eas domini egeam̄ auxilio

ii De prima nobis colluctatio sit aduersus spiritum castri margie id est concupiscentiam gula

iii Testimonium abbatis Antonij quo docet vnamquamq; virtutem ab illo qui eam peculiari possidet expectandam

iiii De non possit ab omnibus vniformis ieiuniorū regula custodiri

v De non solo vino mens inebrietur.

vi Qua ratione infirmitas carnis puritatem cordis nequeat impedire.

vii Quo p̄fecte cōtinentie sine esca sumenda sit.

viii De mensura castigationum assumendarum remedioq; ieiunij.

ix Ad conseruandam mentis ⁊ corporis puritatem abstinentiam ciborū non posse sufficere

x Concupiscentias cordis non extinguuntur nisi cum omni extirpatione viciorū

xi De agone carnali etiam spiritalis agonis imitatio esse sumendam.

Capitula

- xij Quasi gula fuerimus vitio liberati nequaquam possimus ad pugnas interioris hominis pervenire.
- xiii Quomodo possit gula concupiscentia superari.
- xv Quomodo ad custodiendam cordis sui puritatem monachus semper debet esse intentus.
- xvi Quomodo monachus sine olympiaci certaminis morem non possit spirituales conficere pugnas nisi obtinuerit bella carnalia.
- xvii De fundamenti ac basis spiritualis agonis in castris margie sit certamine collocata.
- xviii Per quot genera certaminum atque palmarum beatus apostolus ad coronam sublimissimi agonis ascenderit.
- xix De athlete christi donec in corpore commoratur pugna non desit.
- xx Quomodo debeat monachus sumendi tibi tempus excedere si vult ad pugnas interiorum certaminum pervenire.
- xxi De interiori monachi pace et abstinentia spirituali.
- xxii Quomodo debeat nos oporteat exercere continentiam corporalem ut per ipsam perveniamus ad spirituale ieiunium.
- xxiii Qualis esse monachi debet.
- xxiv De in egypto indifferenter vidimus sub adventu nostro solvi quotidiana ieiunia.
- xxv De continentia senis qui ita sexagesimum cibum sumpsit ut servaret esuriam.
- xxvi De eo senes qui in cella sua escam nunquam solus accipit.
- xxvii Quid de fructu studii profecti sint abbas pelius et iohannes.
- xxviii Quam exempli sui professionem abbas iohannes discipulis reliquerit discessurus.
- xxix De abbate machete iter collationes spirituales nunquam dormitan-
- te et semper inter terrenas fabulas obdormiente.
- xxx Eiusdem senis de nemine iudicando.
- xxxi Increpatio eiusdem senis cum fratre inter spirituales collationes dormitantes ad narrationem ociose fabule vidisset exprobratos.
- xxxii De epistolis priusquam legerent incensis.
- xxxiii De absolute questionis quas abbas theodorus orando promeruit.
- xxxiiii De sententia eiusdem senis quod docuit quo studio monachus possit assequi scientiam scripturarum.
- xxxv Increpatio eiusdem senis cum ad meam cellam media nocte venisset.
- xxxvi Descriptio heremi que est in diolico in qua anchorite commorantur.
- xxxvii De traditis nobis ab abbate archebio cum instructu suo cellis.
- xxxviii De debito quod abbas archebius in annum suarum laborum pro matre dissolvit.
- xxxix Qua simulatione cuiusdam senis abbati symconi cum otiosus esset opus manuum sit provisum.
- xl De pueris qui deserentes ad egrotantem sicus non degustatis eisdem fame in heremo defecerunt.
- xli Sententia abbatis macharij de observantia monachi vel tanquam diutissime victuri vel tanquam quotidie morituri.

Expliciunt capitula.

Incipit liber quintus de spiri
tu castrimargie

Transitus de institutis cenobiozum ad colluctatione octo principalium viciozum.

Lap. primum

Witus

Quod nob inuante deo liber iste pceditur. Nam post quattuor libellos qui super institutis mona-

chodum digesti sunt nunc arripe colluctationem aduersus octo principalia vicia vestris orationibus domino confortate disponimus id est primum castrimargie que interpretatur gula concupiscentia secundum fornicationis tertium phylargyrie quod interpretatur auaricia vel ut proprius exprimat amor pecunie quartum ire quintum tristitie sextum accidie quod est anxietas siue tedium cordis septimum cenodoxie quod sonat vana seu inanis gloria octauum superbie. Quem incutes agonem tuis precibus beatissime papa castor nunc impensus indigemus. ut primum naturas eorum tam minutas tam occultas tamque obscuras inuestigare condigne deinde causas eorumdem sufficienter exponere tertio ut idoneas curationes eorum ac remedia possimus inferre.

Quae cause viciozum sicut in omnibus immoratur ita ab omnibus ignorantur. et quod ad manifestandas eas domini egeamus auxilio

Lap. ij.

Quare passionum cause quemadmodum patefacte fuerint traditionibus seniorum ab omnibus partibus agnoscunt ita priusquam reuelentur cum ab ipsis vniuersi vastemur et in cunctis hominibus immorentur ab omnibus ignorantur. Verum eas ita nos aliquatenus explicare posse confidimus si intercessionibus

vestris ad nos quod ille qui per ysaiam platus est sermo domini dirigat. ego autem te illo et potentes terre humiliabo portas eras confringam et vectes ferreos conteram et aperiam tibi thesauros absconditos et archana secretorum. ut nos quod christi dei precedens primum terre nostre potentes humiliet id est has easdem quas expugnare cupimus noxias passiones dominationem sibi ac tyrannidem seuisimam in nostro mortali corpore vendicantes. easque faciat indagari nostre atque expositioni succumbere. et ita nostre ignorantie portas effringens ac viciozum vectes excludentium nos a vera scientia conterens ad secretorum nostrorum nos archana perducatur. ac secundum apostolum illuminat nobis reuelat ea que sunt abscondita tenebrarum et manifestet consilia cordium. ut sic ad tetras viciozum tenebras purissimis oculis anime penetrantes patefacere eas ac producere possimus ad lucem. ea que causas atque naturas his vel qui carne ruit eis vel adhuc obligati sunt pandere valeamus et ita secundum prophetam transeuntes per ignem viciozum dirissime nostras errantium mentes confestim per aquas quod virtutum extinguentium scilicet ea transire possimus illesi ac spiritualibus remediis irrigati ad refrigerium perfectionis puritate cordis mereamur educi.

Prima nobis colluctatio sit aduersus spiritum castrimargie id est concupiscentiam gulae. Lap. iij.

Itaque primum nobis incundum certamen est aduersus castrimargiam quam diximus gulae esse concupiscentiam. Et in primis de modo ieiuniorum et escarum qualitate dictururur ad egyptiorum traditiones ac statuta recurremus. quibus sublimiorem continentie disciplinam et perfectam discretionis inestimationem nullus ignorat.

Testimonium abbatis antonii quo docet vnaquaque virtutem ab illo qui ea peculiariter possidet expetendam. Lap. iij.

*De causa viciozum
sicut in omnibus
immoratur ita ab omnibus
ignorantur.*

De spiritu castrimargie

Etis namq[ue] est beati Antonij admirabilisq[ue] sententia monachuz qui post cenobiale propositum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere et apprehenso discretionis examie. proprio iam potes est stare indicio atq[ue] ad arcem anachoreticos peruenire. minime debere ab vno quouis summo vniuersa genera virtutuz expectere. Alii enim scientie floribus exornatur. alii discretionis ratione robustius communit. alter patientie granitate fundatur. alii humilitatis. alius continentie virtute perfertur. alius simplicitatis gratia decoratur. Sic magnanimitas. ille misericordie. iste vigiliarum. hic taciturnitatis. ille laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco monachum spiritualia mella cedere cupientem. velut apem prudentissimam debere vnamquamq[ue] virtutem ab his qui eas familiarius possident de florare. et in sui pectoris vase diligenter recondere. ne quid minus aliquid habeat discutere. sed hoc tantum quid virtutis habeat contemplari studioseq[ue] decerpere. Cunctas namq[ue] si ab vno volumus mutuari. aut difficile aut certe nunquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri. Quia licet nec dum christum omnia factum secundum apostolum videamus in omnibus. tamen hoc modo possumus eum id est per partes in omnibus inuenire. De ipso enim dicitur. qui factus est nobis ex deo sapientia. iusticia. sanctitas et redemptio. Dum ergo in alio sapientia. in alio iusticia. in alio sanctitas. in alio mansuetudo. in alio castitas. in alio humilitas. in alio patientia reperitur. membratim christus per vnumqueq[ue] nunc sanctorum diuisus est. Concurrentibus vero vniuersis in vnitatem fidei ac virtutis. redditur in vnum perfectum. plenitudinem sui corporis. in singulorum membrorum compage ac proprietate perficiens. Donec ergo veniat illud tempus quo sit deus omnia in omnibus. in presenti potest hoc quo diximus modo. id est per partes virtutum esse

in omnibus deus. licet non dum per plenitudinem earum omnia sit in omnibus. Quia licet vnus religionis nostre sit finis. professiones tamen diuerse quibus ad deum tendimus. sicut in collationibus seniorum plenius disputandum est. Sed discretio et continentie forma ab his est nobis peculiariter expectenda. a quibus virtutes has per gratiam spiritus sancti vberius videmus effluere. non quod vllus que in multos diuisa sunt solus possit acquirere. sed vt in his bonis quorum capaces esse possumus. ad eorum nos imitationem qui ea peculiariter obtinuerunt tendamus.

Quo possit ab omnibus vniuersis ieiuniorum regula custodiri.

Cap. v.

Itaq[ue] super ieiuniorum modo haud potest facile vniuersis regula custodiri. quia nec robur vnum cunctis corporibus inest. nec sicut ceterae virtutes animi soli rigore patrantur. Et idcirco quae non in sola fortitudine mentis animiq[ue] consistunt. cum corporis enim possibilitate participant. talem super his diffinitionem traditam nobis accepimus. diuersum esse refectionis quidem tempus ac modum et qualitatem. pro impari scilicet corporum statu vel etate ac sexu. vnam tamen esse omnibus patientis continentia et animi virtute castigationis regulam. Neq[ue] enim cunctis possibile est hebdomadibus pretere ieiunia. sed ne triduana quidem vel biduana ieiunia refectione cibi differre. A multo quippe egritudine et maxime senio iam defessis. ne vsq[ue] ad occasum quidem solis ieiunium sine afflictione toleratur. Non omnibus infusorum leguminum esus conuenit eneruatus. nec cunctis purorum olerum habilis est parsimonia. nec vniuersis sicci panis refectione castigata conceditur. Alii quantitate librarum duarum saturitatem non sentit. alius libere vnius sine vnciarum sex edulio pregranatur. attamen vniuersis in omnibus his continentie finis est. ne

Non finis

quis iuxta mēsuram capacitatis sue sa-
turitatis oneretur in gluuie. Non enim
qualitas sola sed etiam quantitas esca-
rum aciem cordis obtundit. ac mēte cū
carne pariter impinguata noxium vicio-
rum fomitem igneumq; succendit.

Quō solo vino mens inebrie-
tur. **Cap. vi.**

Quibuslibet escis reffectus ven-
ter semiaris luxurie parit. nec p̄-
ualet mens discretionaz guber-
nacula moderari. ciborum pondere pre-
focata. Non enim sola crapula vini mē-
tem inebriare consuevit. verum etiā cun-
ctarum escarum nimietas vacillantē eā
ac nutabundam reddit. omniq; integri-
tatis ac puritatis cōtemplatione dispo-
liat. Sodomitis causa subuersionis at-
q; luxurie nō vini crapula. s; saturitas
extitit panis. Audi dominū per p̄phetaz
biern salem increpantem. Quid enī pec-
cauit foror tua sodoma. nisi quia panes
suum in saturitate z abundantia come-
debat. Et quia per saturitatem panis
inextinguibili carnis fuerant ardore suc-
censi. iudicio dei celit̄ sunt igne sulphu-
reo concremati. Qd̄ si illos sola nimie-
tas panis ad tam p̄ruptum flagicioz
precipitium vicio satietatis impegit.
quid censendum est de his qui vegeta-
to corpore perceptionem carniū ac vi-
ni immoderata vbertate presumūt. nō
quantum expetit imbecillitas. sed quan-
tum animi libido suggerit vsurpantes.

Qua ratioe infirmitas carnis
puritatem cordis nequeat im-
pedire. **Cap. vii.**

Infirmitas carnis ad purita-
tem cordis non officit. si h̄ tan-
tummodo que fragilitas car-
nis non que voluptas exigit vsurpent.
Facilius vidimus viros qui ab esca cor-
pulentioribus omnimodis temperarēt.
q̄ moderate vsos pro necessitate con-
cessis. z qui totum sibi pro continentie
amore denegarent. q̄ qui eas sub infirmi-
tatis occasione sumentes mēsuram suf-

ficientie custodirēt. Habet etiam corpo-
ris imbecillitas continentie sue palmā.
dum mō escis defectioi carnis indulq;
adhuc indigentem se refectione defrau-
det. tantum q; esus indulgeat. quantum
sufficere ad viuendi vsū temperantie
discretio rigida iudicanerit. nō quantum
desiderij appetit̄ exposcit. Esculentiores
cibi vt procurant corporis sanitatē. ita
castitatis non adimunt puritatem. si cū
moderatione sumant. Quicquid enim
fortitudinis causa esu eorum percipitur
egritudinis labore ac defectioe consu-
mitur. Vobrem vt nulli statui virt̄ par-
simonie adimitur. ita ne integritat̄ qui-
dem consummatio denegatur.

Quo pfecte continentie fine
esca sumeda sit. **Cap. viii.**

Verissima est itaq; patrum pro-
batissima q; sententia. ieiunio-
rum z continentie modū in mē-
sura parcitatis tantum z castigatiōe cō-
sistere. z hunc esse pfecte virtutis in cō-
mune omnibus finem. vt ab escis quas
sumere sustentandi corporis necessitate
compellimur. adhuc in appetitu earum
positi temperemus. Quāuis enim quis
corpore sit infirmus. pfectam virtutes
quam robustus ac sanus in omnibus
possidebit. si desideria que fragilitas car-
nis non exigit. mēi rigore castiget. Ap-
stolus nanq; ait. Et carnis curam ne se-
ceritis in desiderijs. Non ergo curā ei-
us omnimodis interdixit. sed vt in deside-
rijs fieret. denegauit. Voluptuosam ad-
emit diligentiam carnis. gubernationē
vite necessariam non exclusit. illud ne in-
dulgentia carnis ad desideriorum occu-
pationes noxias deuoluamur. hoc vero
ne corruptum nostro vicio corpus spiri-
tales ac necessarias functiones implere
non possit.

De mēsurā castigationum assu-
mendarum remedioq; ieiunij
Cap. ix.

Anima igitur cōtinētiē nō so-
la temporis ratione. nec escarū

De spiritu castrimargie

qualitate tantummodo. sed ante omnia conscientie iudicio colligenda est. **T**antum enim debet vnusquisq; sibi frugalitatis indicere. quātum corporee oblectationis pugna deponit. **U**tilis quidem et omnimodis obseruanda est canonica ieiuniorum custodia. sed nisi hanc frugitē peranter fuerit ciborum refectio subsecuta. ad integritatis calcem non poterit puenire. **L**ongorum namque ieiuniorum inedia satiritate corporis subsequente. lassitudinē potius temporalem quam puritatem castitatis acquirit. **I**ntegritas mentis ventri coheret inedia. **N**ō habet perpetuam castimonie puritatem. quisq; nō iugē temperantie equalitatem tenere contentus est. **Q**uis ei districta sint ieiunia. succedente supflua remissione vacuant. et in castrimargie vicium p̄tinus collabunt. **M**elior est rationabilis cū moderatione quotidianā refectio. quam p̄ interualla arduum longumque ieiunium. **N**on ita immoderate inedia non modo mentis labefactare potest. sed etiam orationum efficaciam redtere lassitudine corporis enervatam.

Ad cōseruandam mentis et corporis puritatem abstinentiam ciborum non posse sufficere

Cap. x.

Integritatem mentis et corporis cōseruandam. abstinentia ciborum sola nō sufficit. nisi fuerit ceteris quoque virtutes anime coniugate. **H**umilitas igitur p̄mitus obediētie virtute et cordis contritione. corporisq; fatigatione discenda est. **P**ecuniarum non solum vitanda est possessio. sed etiam desiderium earum radicibus extirpandum. **N**on enim eas sufficit non habere. quod plerumque solet etiam ex necessitate descendere. sed ne ipsam quidem si forte oblate fuerit habendi recipere voluntatem. **I**re contēdus est faror. tr̄sticie sup̄da deiectio. cenodoxia id est vana gloria cōtemnenda. **S**uperbie calcandus est fastus. mentis que ipsius instabiles vagique discursus assidua dei memoria refrenandi. **T**otius

ensq; nobis est ad contemplationes dei lubrica cordis nostri purgatio reducenda. quotiens subtilis hostis ab hoc intuitu mentem captiuare peremptas. recessibus nostri cordis irreperit.

Concupiscentias cordis non extinguunt nisi cum omni extirpatione viciorum.

Cap. xi.

Est possibile namque est extinguere ignita corporis incentina. priusquam ceterorum quoque principium viciorum fomites radicibus excidantur. de quibus singillatim distinctis libellis suo loco donante domino differemus. **N**unc vero propositus nobis est de castrimargia. id est gulae concupiscentia. contra quam nobis primus conflictus est disputare. **N**unc igitur poterit ardentis concupiscentie stimulos inhibere. quis desideria gulae refrenare nequiverit. **I**nterioris hominis castitas. huiusmodi consummatione discernitur. **Q**uibus enim robustioribus emul colluctari posse confidas. eum quem in leniore conflictu cōspexeris ab infirmioribus paruisque superari. **C**unctarum namque virtutum vna natura est. licet in multas diuidi species et vocabula videat. sicut auri quoque vna substantia est. licet per multa variaque metallum genera pro artificum videat ingenio ac voluntate distincta. **I**taque nullam perfecte possidere probabitur. quisque electus in earum parte dinoscitur. **Q**uo enim modo flagrantis est concupiscentie. que non sola instigatione corporis sed etiam mentis vicio succedunt. extirpasse credendum est. qui aculeos ire cordis solius imperantia. prumptes mitigare non potuit. **A**ut quo nam modo putandus est carnis atque lasciuientes stimulos retulisse. qui superbie vitium simplex non quiniit deuincere. **A**ut quemadmodum credendus est insertam carni luxuriam cōculcasse. que pecuniarum occupiam forissecus sitam atque a nostra substantia alienam

non valuit abdicare: Quia autem ratione bellum carnis et aegritudine triumphabit qui idoneus non fuit morbum curare tristitia: Quanta libet urbs sublimitate murorum et clausura portarum firmitate muniatur. posterule unius quamvis parvissime proditione vastabit. Quid enim differt utrum per excelsa menia et ampla portarum spatia. an per angusti cuniculi latibula perniciosus hostis penetrabilibus civitatis irrepit.

De agone carnali etiam spiritualis agonis imitationem esse sumendam.

Cap. xij.

Qui in agone contendit. non coronabit nisi legitime certaverit. Qui naturales appetitus carnis optat extinguere. extra naturam vicia collocata permittere superare festinet. Si enim apostolice sententiae vim volumus experiri. quae sint agonis mundani leges ac disciplina permittere debemus agnoscere. ut ita demum harum compatione scire possimus quid nos in spirituali agone certantes beatus apostolus hoc exemplo voluerit edocere. In illis enim certaminibus quae sunt eundem apostolum corruptibilem corporis namque vincuntibus parantur. mos iste suatur. ut is qui se ad gloriosam coronam. et immunitatis privilegio decoratam preparare contendit. et perfecta cupit agonis subire certamina. prius in olympicis ac pythiis certaminibus indolem suae iuventutis ac rudimentorum robur ostendet. In his siquidem iuniores qui has disciplinas cupiunt perficere. utrum mereantur vel debeant ad eas admitti. tametsi qui istis certaminibus praesidet. quam totius populi iudicio comprobatur. Cumque diligenter examinatus quis primum reperiatur nulla vitae respersus infamia. deinde non servitutis iugo ignobilis. propter hoc indignus disciplina hac. vel congressu eorum qui hanc profitentur fuerit indicatus. tertio si artis si fortitudinis digna praeserat documenta. et iunioribus coenisque decertans peritiam pariter ac virtutem

suae demonstraverit iuventutis. ac proficiens de epheborum luctamine. perfectis iam viris et experientia longa probatis congregari permittitur fuerit praesidentem examine. neque non solum parem virtutis eorum assidua colluctatione probaverit. verum etiam frequenter inter hos quoque victoriae palmam fuerit consecutus. tum demum ad agonis praefata certamina merebitur pervenire. in quibus non nisi victoribus tantum. et his qui multarum coronarum stipendiis decorati sunt facultas conceditur decertandi. Si intelleximus carnalis agonis exemplum. spiritualis quoque certaminis quae disciplina vel ordo sit. compatione huius debemus agnoscere.

Quasi gula fuerimus vitio liberati nequaquam possimus ad pugnas interioris hominis pervenire.

Cap. xij.

Portet nos quoque primum libertatem nostram carnis subiectione monstrare. A quo enim quis vincitur. eius et servus addicitur. Et omnis qui facit peccatum servus est peccati. Cumque nos nulla concupiscentiae turpis respersos infamia examen certamini praesidentis inuenerit. nec fuerimus ab eo ut servi carnis et ignobiles indignique olim piacis viciorum colluctationibus indicati. tunc poterimus contra coenos nostros. id est concupiscentiam carnis et motus ac perturbationes animae inire certamen. Impossibile namque est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri. nec bellis robustioribus attemptari dignum est eum qui potest deici leniore conflictu.

Quomodo possit gula concupiscentia superari.

Cap. xiiij.

Prima enim nobis calcanda est gula concupiscentia. et eo usque extenuanda mens non solum ieiuniis. verum etiam

De spiritu castrimargie

vigilijs. lectione quoq; et crebra com-
punctione cordis in quib; se forsita vel
illam vel victam reminiscitur. ingemi-
scens nunc horrore vicioꝝ. nunc deside-
rio pfectionis et integritatis accensa. do-
nec eiusmodi curis ac meditationib; oc-
cupata pariter ac possessa. ipsius cibi refe-
ctionem non tam iocunditati concessaꝝ
qua oneris vice sibi impositam recogno-
scat. magisq; eam necessariaꝝ corpori q̄
desiderabilem animę sentiat attributa.
Quo studio mentis et iugi compunctioe
detenti. lasciviam carnis que foris esca-
rum vehementius insolescit. et aculeos
eius noxios retundemus. atq; ita forma-
cem corporis nostri que a rege babilonie
occasiones peccatoꝝ et vicia nobis iugi-
ter subministrante succendit. q̄b; napte et
picias vice acrius exuramur. vbertate la-
chrymarum et fletu cordis poterim; ex-
tinguere. donec dei gratia sp̄s oris sui in
cordibus nostris insibilante estus car-
nalis concupiscencie penit; valeat p̄sopi-
ri. **H**ec est igitur nobis prima cōtentio.
hec nostra velut i olympiacis certaminib;
bus prima p̄batio. gula ventrisq; cōcu-
piscenciam desiderio perfectionis extin-
guere. **O**b qd ciborum non solum super-
fluus appetitus. et tunc contemplatioe
calcanus. sed etiā ipi nature necessari;
tanq; castitati contrarius. non sine cor-
dis anxietate sumendus est. **E**t ita demū
vitę nrę instituendus est cursus. vt nul-
lum magis sit tempus quo sentiamus
nos a spiritalib; studijs ruocari. q̄ quo
descendere ad necessariam corporis cu-
ram eius fragilitate compellimur. **C**un-
q; ad hanc necessitatem submittimur.
v̄ sui potius vitę q̄ mentis desiderio fa-
mulantes. quā totius ab ea velut a salu-
taribus nos studijs retrahente subtrahi
festinemus. **R**equa q̄ enī poterim; esca-
rum p̄sentium spernere voluptates. nisi
mens cōtemplationi diuinę defixa amo-
re virtutum potius et pulchritudine ce-
lestium delectetur. **E**t ita quis velut ca-
duca respiciet ymū et sa presentia. cū ad

ea que immobilia sunt et eterna. in sepa-
biliter defixerit mentis obtutum. adhuc
in carne positus future commorationis
beatitudinem iam corde contemplans.

Quomō ad custodiendam cor-
dis sui puritatem mōachus sp̄
debet esse intentus

Cap. xv.

Elut si quis immania virtutū
premia in sublimi quibusdam
paruis indicijs designata. per-
spicacissimis oculorum obtutibus cū te-
li directione tendentibus ferire festinet.
sciens immensam glorie palmam et remu-
nerationis premia in eorum confixione
consistere. oculorum aciem ab omni in-
tuitu auertēs. illuc dirigat necessē. vbi
summam remunerationis et premij per-
spicit collocata. amissurus p̄culdubio
p̄nie palmam et remunerationes virtutū.
si quantulumcūq; contemplationis et
acies deuiaverit.

Quomōachus scdm olympiaci
certaminis morem non possit
spiritalis conficere pugnas. ni-
si obtinuerit bella carnalia.

Cap. xvi.

Eatq; ventri et gula p̄cupiabi-
tuitu supata. nec hui carnal. nec
infames vicioꝝ nota. p̄nun-
ciat. velut in olympiacis disciplinis in-
dicabimur superiorū quoq; certaminū
digni esse conflictu. premissisq; huiusce
modi documentis. spiritalib; quoq; ne-
quitijs cōgredi posse credemur. que nō
nisi victoribus tantum et his qui merē-
tur in spiritali agone contendere. cōcer-
tare dignantur. **I**llud enim est cunctoꝝ
rum luctaminum velut quoddam soli-
dissimum fundamentum. vt primū car-
naliū desideriorum incentiua perimā-
tur. **N**am nullus carne propria nō de-
uicta legitime decertare poterit. **E**t q̄ le-
gitime non decertat. sine dubio nec in a-
gone confligere. nec coronę gloriā vi-
ctorie gratia poterit promereri. **N** si

hoc fuerimus vicio superati. velut ser-
ui carnalis concupiscentie comproba-
ti. et per hoc nec libertatis nec roboris insi-
gnia preferentes. a spiritalium congressio-
num conflictu. vt indigni serui non sine
confusionis nota. p̄tinus repellam. Om-
nis enim qui facit peccatum seruus est pec-
cati. Diciturq; nobis p̄ beatum ap̄lum
cum his inter quos fornicatio nominat
Temporatio vos non apprehendit. nisi
humana. Non enim merebimur metis
robore conquiriti grauioribus pugnas ne
quinarum celestium experiri. qui carnem
fragilem resistentem sp̄i nostro subiu-
gare nequimus. Quod a postoli testimo-
nium non intelligentes quidam. posuerit
p̄ indicatiuo optatiuum modum. id est tem-
poratio vos non apprehendat. nisi huma-
na. Quod ab ip̄o magis dici manifestum
est. non optantis sed pronunciantis vel
exprobrantis affectu.

**Fundamentum ac basis spi-
ritualis agonis i castris margie sic
certamine collocata. Cap. xvij.**

Us audire verum athleta chri-
sti legio agonis iure certat.
Ego igit inquit sic curro. non
quasi in incertum. sic pugno non quasi
aerem verberans. sed castigo corpus meum
et seruituti subijcio. ne alijs predicans ip-
se reprobus efficiat. Aides vt in semet
ip̄o id est i carne sua colluctationum sum-
mam velut in base quadam firmissima
statuerat. et puentum pugne in sola ca-
stigatione carnis et in subiectione sui cor-
poris collocarat. Ego itaq; sic curro non
quasi in incertum. Non currit in incer-
tum. qui celestem hierusalem p̄spiciens
desitum habet quo sibi cordis sui inde-
flexibilis sit dirigenda pernicitas. Non
currit in incertum qui obliuiscens poste-
riora. ad ea que priora sunt extendit se ad
desinatum p̄sequens brauium superne
vocationis dei in christo iesu. quo sp̄ di-
rigens sue mentis obtutum. et ad eum om-
ni cordis preparatione festinans. cum fi-
ducia proclamatur. Bonum agonem cer-

tani. cursum consummavi. fides seruavi
Et quia se nouerat post odorem vngue-
torum christi p̄cepti conscientie deuotio-
ne infatigabiliter cucurrisset. et spiritalis
agonis certamen carnis castigatione vi-
cisse. cum fiducia infert et dicit. De cete-
ro reposita est mihi corona iusticie. qua
reddet mihi dominus in illa die iustus iudex
Et vt nobis q̄s similem spem retributio-
nis aperiret. si in agone cursus istius imita-
ri eum velimus. adiecit non solum antez
mihi sed et omnibus qui diligunt aduen-
tum eius. participes nos coronę sue in
die iudicij fore pronuncians. si diligentes
aduentum christi. non illuz t̄m qui etiã
nolentibus apparebit. sed etiam huc q̄
quotidie i sanctis comeat aimabus. vi-
ctoriam certaminis castigatione corpo-
ris acquiramus. De quo aduentu dominus
in euangelio. Ego inquit et pater meus ve-
niemus ad eum. et mansionem apud eum
faciemus. Et iterum Ecce sto ad ostium et
pullo. si quis audierit vocem meam et
aperuerit ianuam. introibo ad illum et ce-
nabo cum illo. et ipse mecum

**Der quot genera certaminum
atq; palmarum beatus aposto-
lus ad coronam sublimissimi
agonis ascenderit. La. xviii**

Nec tamen agonem cursus tan-
tummodo se consummasse descri-
bit cum dicit. sic curro non quasi
in incertum. quod specialiter refertur ad
intentionem mentis et feruorem spiritus
sui. quo toto christum sequebat ardore
cum sponsa decantans. post te in odo-
re vnguentorum tuorum curremus. et iterum
adhelit anima mea post te. sed etiam aliud
colluctationis genus se vicisse testatur di-
cens. Sic pugno non quasi aerem verberans.
sed castigo corpus meum et serui-
tuti subijcio. Quod proprie ad continencie
dolores et corporale ieiunium atq; affli-
ctionem carnis pertinet. per hanc se pu-
gile quendam strenuum sue carnis esse de-
scribens. nec inuani aduersus eam ier-
p̄tinencie exercuisse designans. s; triumphum

De spiritu castrimargie

pugne mortificatione sui corporis acq-
sisse. quo verberibus continentie castiga-
to. et ieiuniorum celsibus gloriose. victori spiritus
immortalitatis coronam et incorruptio-
nis contulit palmam. **V**ides legitimam
colluctationis ordinem. et spirituum cer-
taminum contemplaris euentum. quem ad
modum athleta christi adeptus de rebel-
latrice carne victoriam. subiecta illa quo-
dammodo pedibus suis. ut sublimis trium-
phator inuebitur. Et idcirco non currit
in incertum. quia confidebat urbem san-
ctam hierusalem celestem septimus ingres-
surum. Sic pugnat ieiunius scilicet et af-
flictione carnali. non quasi aerem verbe-
rans. id est in uanum ictus continentie
perdigens. per quos non aerem vacuum sed
illos spiritus qui in eo versantur castigatio-
ne sui corporis verberabat. **Q**ui enim di-
cit. non quasi aerem verberans. ostendit se
tam et si non aerem vacuum et inanem.
aliquos tamen in aere verberare. Et quia
hec certaminum genera superat. et dita-
tus multarum coronarum et stipendiis icede-
bat. non immerito robustiorum incipit ho-
stium subire luctamina. ac prioribus emu-
lis triumphatis cum fiducia. proclamatur et di-
cit. **J**am non nobis est colluctatio aduer-
sus carnem et sanguinem. sed aduersus
principatus. aduersus potestates. aduersus mu-
di rectores tenebrarum harum. contra
spiritalia nequitie in celestibus.

Athlete christi donec in cor-
pore commoratur pugna non
desit.

Cap. xix.

Athlete christi in corpore como-
ranti nunquam desit colluctatio.
num palma. sed quantomagis
triumphorum successibus creuerit. tanto et
etiam colluctationum robustior ordo suc-
cedit. Subiugata etenim carne atque de-
nicta. quante aduersariorum cohortes.
quanta hostium agmina aduersum victo-
rem militem christi triumphis eius insti-
gata consurgunt. seque pacis ocio miles
christi lentescens incipiat obliuisci collu-
ctationum suarum gloriosa certamina. ac

securitatis inertia dissolutus. premiorum
stipendiis ac triumphorum meritis defra-
uetur. **I**taque si ad hos triumphorum gra-
dus cupimus crescente virtute conscen-
dere. eodem nos quod ordine oportet pro-
rum inire certamina. et primum cum apostolo
dicere. **S**ic pugno non quasi aerem ver-
berans. sed castigo corpus meum et fui-
turi subijcio. ut hoc conflictu superato. rur-
sus cum eo dicere possimus. **N**on est no-
bis colluctatio aduersus carnem et san-
guinem. sed aduersus principatus. aduer-
sus potestates. aduersus mundi rectores
tenebrarum harum. contra spiritualia nequ-
cie in celestibus. **A**lter enim congregari cum
illis nullo modo poterimus. nec spirituales
pugnas merebimur experiri. carnali deie-
cti conflictu. et colluctatione ventris eli-
si. meritoque nobis ab apostolo cum expro-
batione dicitur. **T**emptatio vos non ap-
prehendit nisi humana.

Qui non debeat monachus su-
mendicari tempus excedere. si
vult ad pugnas interiorum cer-
taminum peruenire

Cap. xx.

Sicut monachus ad pugnas
interiorum certaminum cupiens
peruenire. hanc in primis cautionem sibi met
inducat. ut non potius quicquam non elusum
vel oblectatione delectatus. ante stationem
legitimam communemque refectionis ho-
ram. extra mensam percipere sibi met prius
indulgeat. sed ne refectione quidem trans-
acta. ex his presumere sibi quantum lumen
et permittat. similiter quod canonicum som-
ni tempus mensuramque custodiat. **E**o-
dem namque studio iste sunt mentis ampu-
tande lasciuie. quo meretricationis vi-
tium desecandum. **Q**ui enim gula super-
fluos appetitus inhibere non potuit. quo-
modo estus carnalis concupiscentie vale-
bit extinguere. **E**t qui non quieuit passio-
nes in periculo sitas paruasque compesce-
re. quemadmodum occultas. nullorum ho-
minum teste prurientes. moderatrice di-
cretionis poterit detellare. **E**t idcirco p

D

singulos motus et in quolibet desiderio robur anime comprobatur, que si in minimis apertisq; cupiditatibus superat, quid in maximis ac fortioribus occultisq; sustineat, unicuique sua conscientia testis est.

De interiori monachi pace et abstinentia spiritali. Cap. xxi.

Non enim est nobis aduersari? extrinsecus formidandus, in nobismetipsis hostis inclusus est. Intestinum nobis quotidie ingerit telum, denictio eo omnia que forinsecus sunt reddentur infirma, ac militi christi vniversa pacata erunt et subdita. Non habebimus aduersarium nobis extrinsecus metuendum, si ea que intra nos sunt spiritui denicta subdant. Nec solum nobis istud ieiunium visibilium ciborum ad perfectionem cordis et corporis puritatem sufficere posse credamus, nisi fuerit huic anime que ieiunium copulatum. Daret namque, et illa suos noxios cibos, quibus impinguata etiam sine escarum abundantia ad luxuriam praecepta deuoluitur. Detractio cibi eius est et quidem persuaasus. Ira etiam cibi eius est licet minime leuis, ad horam tamen infelici eam esu pascens, ac pariter letali sapore prosterbens. Inuidia cibi est mentis virulentis eam succis corrumptens, et prosperitatis aliene successibus iugiter miseram excruciare non desinens. Cenodoxia id est vana gloria cibi eius est, qui delectabilem escam permulcet ad tempus, post vero vacuum omnique virtute spoliata reddet ac nudam cunctis eam spiritalibus fructibus sterilem inanemque dimittens, ita ut non solum immanium laborum faciat merita depere, verum etiam supplicia maiora conquirat. Omnis concupiscentia et puagatio cordis, instabilis pastus quidam est anime, noxijs escis eam nutriens, expertem vero celestis panis ac solidi cibi in posterum derelinquens. Ab his itaque quanta nobis est virtus sacratissimo ieiunio continentes, vtilem habebimus commodamque obler-

uantiam ieiunij corporalis. Labor namque carnalis spiritus contritioni coniunctus, ac ceptissimum deo sacrificium dignumque sanctitatis habitaculum puris mundisq; recessibus exhibebit. Ceterum si corporaliter ieiunantes preciosissimis anime vitijs implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio preciosiore parte polluta, per easque substantiam delinquentibus nobis qua efficiuntur habitaculum spiritus sancti. Non est tam corruptibilis caro, quam cor mundum habitaculum deo templumque spiritus sancti efficitur. Oportet ergo exteriori homine ieiunante interiori quam similitudinem a cibis noxijs temperare, quem precipue exhiberi mundum deo, ut hospitem in se chalum recipere mereatur, beatus apostolus monet his verbis, interiori inquit homines habitare christum per fidem in cordibus vestris.

Quidcirco nos oporteat exercere continentiam corporalem, ut ipsam perueniamus ad spirituale ieiunium. Cap. xxii.

Non querimus? itaque nos idcirco laborem continentie corporalis impendere, ut ad puritatem cordis hoc possumus ieiunium peruenire. Ceterum labora nobis impendit incassum, si huic quidem contemplatione finis in fatigabiliter sustentemus, finem vero propter que tolerauimus afflictiones tantas obanere nequeamus, meliusque fuit interdictis escis anime temperasse, quam voluntarijs minusque noxijs corporaliter ieiunasse. In his enim simplex et innoxia creature dei preceptio est, nihil pro semetipsum habes peccati, in illa vero primitus fratris perniciose denotatio, de qua dicit, Noli diligere detrahere, ne eradiceris. Et de ira atque inuidia beatus iob dicit, Etenim stultum interficit iracundia, et paruulum occidit inuidia. Simulque notandum, quod qui irascitur stultus, et qui inidet paruulus in dicitur. Illenamque non immerito stultus indicatur, voluntarie sibi mortem ire simulis incitatus inducens, et hic dum licet paruulum minoris se probat. Qu-

abq. m. p. p. 22

De spiritu castrimargie

enim inuidet testatur maiorem esse eum
cuius prosperitate cruciatur.

**Qualis esse monachi cibus
debeat**

Cap. xxij.

Licitur est cibus eligendus non
tantum qui concupiscentie fla
grantis estus temper minusq;
succendat. verum etiā qui ad parādum
sit facilis. et quē ad coemēdū oportuno
viliorū precij cōpendiūz prestat. quiq;
sit conuersationi fratrum vsuq;
communis. **T**riplex enī natura est castrimargie. **U**na
que canonicā refectionis horā preueni
re cōpellit. alia q̄ tantūmodo ventri in
gluuię et saturitate quarūlibet gaudet
escarū. tertia que accuratioib; epulis et
esculatioib; oblectat. **I**doq; aduersus
eam necesse est monachum obfuantiaz
triplicem custodire. id est vt primū legiti
mum tempus absolutionis expectet. de
inde vt castiget et refrenet desiderij car
nis. tertio vt qualibuscunq; escis vilio
ribusq; contentus sit. **Q**uicquid enī extra
consuetudinem p̄sumitur vsusq; com
munē vt vanitatis et glorie atq; ostēta
tiōis morbo pollutū. antiquissima patz
traditio notat. nec quenq; ex his q̄s me
rito scientię ac discretionis enituisse per
uidimus. vel quos ad imitandum ḡtia
christi velut splēdidissima lumīaria om
nibus p̄locavit. esu panis qui apud eos
vilis habetur ac facilis. abstinuisse co
gnouimus. nec eorū quēpiam q̄ hanc re
gulam declinantes. pretermissio panis
vsu. leguminum vel olerum seu pomoz
refectionem sectati sunt. inter probatissi
mos habituz aliqñ conspeximus. sed ne
discretionis quidem aut scientię gratiā
consecutum. **N**on solum enī ceteras in
vsitas escas expetere monachum non
debere decernunt. ne videlicet cursus q̄
velut in p̄patulo cunctis expositus. ina
nis factus ac vacuus cenodocię morbo
depereat. sed ne ipam q̄ ieiunioz casti
gationem cōmunem cuiq; facile patefie
ri oportere p̄nunciant. verum quantum
fieri potest. contegi pariter et abscondi.

Aduentibus aut̄ fratribus magi hu
manitatē ac dilectionis offerri debere. **H**
tutum. quā cōtinentię districtiōem et q̄
tidiani. p̄positi rigorem manifestari. p̄ba
bilis censuerūt. nec quid volūtas vti
litasq; nostra seu desiderij ardor expo
scat attendere. sed q̄d adueniētis requi
es vel infirmitas exigit preponere et gra
tanter implere.

**Quin egypto indifferenter vidi
mus sub aduentu nostro solui
quotidiana ieiunia.**

Cap. xxij.

Quam de lyne partibus seniorū
scita discere cupientes egypti
p̄uinciam petissemus. ibiq; tā
ta cordis alacritate nos suscipi mirare
mur. vt nulla p̄sus sicut fueram in pa
lestine monasterijs instituti vsq; ad p̄sti
tutam ieiunij horam refectionis regula
seruaret. sed absq; legitimis quarte sex
teq; ferię quocunq; pergebamus quoti
diana statio solueretur. quidam senioz
percunctantib; nobis. cur ita indifferen
ter apud eos preterirent quotidiana ie
iunia. respondit. **I**eiunij semp est mecu
Vos aut̄ continuo dimissurus mecu in
giter tenere non possum. **E**t ieiunij qui
dem licet vtile sit ac ingiter necessarius.
tamen voluntarij muneris est oblatio.
Opūs autē charitatis impleri. exigit p̄
cepti necessitas. **I**taq; suscipiens in vo
bis christum. reficere eum debet. **D**edu
cens aut̄ vos humanitatem eius obten
tu prebitā. districtioze ieiunio in me met
ipso potero compensare. **N**on enim pos
sunt filij sponsi ieiunare. donec cum illis
est sponsus. **C**um autem discesserit. tūc
illi ieiunabunt.

**De cōtinentia senis qui ita sexi
es cibuz sumpsit vt seruaret esu
riem**

Cap. xxv.

Quidam seniorum cum reficien
tem me vt adhuc paululum
quid ederem hortaretur. iamq;
me dixissem non posse. respōdit. **E**go iā

Liber .v.

sexies diuersis aduenientibus fratribus mensam posui. horatq; singulos cum omnibus cibum sumpsi. et adhuc esurio. et tu primitus nunc reficiens. iam te didi non posse.

De eo senex qui in cella sua escam nunquam solus accepit. Cap. xxvi.

Quidam alium in solitudine commorantem qui nunquam se sibi soli indulgisse cibum testatus est. sed etiam si per totos quinque dies ad eius cellulam nullus e fratribus aduenisset refectioem ingerit distulisse. donec sabbatorum vel dominico die deuote congregationis obtentu. procedens ad ecclesiam. peregrinorum quempiam reperisset. quem exinde reducere ad cellulam. consoleto eo refectioem corpori non tam sue necessitatis obtentu quam humanitatis gratia causaque fratrum alumeret. Itaque ut norunt in aduentu fratrum indifferenter soluere quotidiana ieiunia. ita discedentibus eis refectioem ob illos indulgentiam continentia maiore compensant. perceptionem cibi paruissimi acriore castigatione non sola panis sed etiam somni ipsius diminutione durius exigentes.

Quid sit fructus studii professi sint abbas pelius et iohannes.

Ad idem senem per **Cap. xxvii.** huius in heremo vastissima commorantem. cum senex iohannes magno cenobio ac multitudini fratrum prepositus aduenisset. et ab eo velut antiquissimo sodale perquireret. quidnam per oes quadraginta annos quibus ab eodem separatatus in solitudine minime a fratribus interpellatus egisset. nunquam me ait sol reficientem vidit. et ille. nec me inquit iratum.

Quam exempli sui professionem abbas iohannes discipulis reliquerit discessurus. Cap. xxviii.

Eandem senem cum alacrem tanquam ad propria transmigrantem. in extremo iam anhelitu positum anxij fratres circumvallantes suppliciter precarentur. ut aliquid eis memoriale mandatum velut hereditarium quoddam lega-

tum relinqueret. per quod possent ad perfectionis culmen precepti compendio facilius peruenire. ingemiscens ille. nunquam ait meam feci voluntatem. nec quemquam docui quod per ipsum non feci.

De abbate machete inter collationes spirituales nunquam dormitate et semper inter terrenas fabulas obdormiente. Cap. xxix.

Vidimus senem machete nomine a turbis fratrum eminentem commorantem. hanc domino gratiam diuturnis precibus impetrasse. ut quot diebus ac noctibus agitarer collatio spiritualis. nunquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis vero detractionis verbum seu ociosum temptasset inferre. in somnum protinus concidebat. ac sic ne usque ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire.

Eiusdem senis de nemine iudicando. Cap. xxx.

Hic idem senex cum isitueret nos neminem diiudicare debere. intulit tria fuisse in quibus discerneret vel reprehenderet fratres. quod scilicet vnam sibi nonnulli paterentur abscedi. quod haberet in cella sagum. quod oleum benedictum exposcituribus secularibus daret. et hec omnia se incurrisse dicebat. Nam egritudine vix contrahens. tam diu inquit eius languore distabui. donec tam dolor necessitate quam seniorum omnium adhortatione compellus abscedi eam permittere. Cuius etiam infirmitatis obtentu sagum quod hinc coactus sum. Oleum etiam benedicere ac supplicantibus dare. quod pro omnibus exacerbar. utpote iudicans illud ex magna cordis presumptione descendere. circumdantibus me repente secularibus multis. ita constrictus sum. ut aliter eos nullatenus enadere possem. nisi a me summa vi et obtestationibus extorsissent. ut oblato ab eis vasculo manum meam impresso crucis signaculo supponerem. itaque se credentes benedictionis oleum consecratos. tandem me aliquando relaxarunt. Quibus in

De spiritu castrimargie

manifeste compertum est. isdem causis ac vicis monachum obligari in quibus de alijs iudicare presumpserit. Oportet ergo vnumquęq; semetipm iudicare tantummodo. & circumspecte cauteq; custodi rein omnib; . nō alioz conuersationem vitamq; discutere. scđm illđ apli preceptum. Tu autē quid iudicas fratē tuū: suo dño stat aut cadit. Et nolite iudicare ante tempus. Et illud. Nolite iudicare vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Preter hanc enī quam diximus causam etiam ob hoc iudicare de alijs periculosum est. quod ignorantēs vel necessitatem vel rationes qua illi hec in quibus offendim? aut recte coram deo aut venialiter agūt. inuenimur eos temere iudicasse. et per hoc admittimus non leue peccatū. secus qđ oportet de fratribus nostris aliqd sentientes.

Increpatio eiusdem senis cum fratribus inter spirituales collationes dormitantes ad narratione ociose fabule vidisset expergefactos

Idem senex ociosarum fabularum diabolus esse fauorez. ac spiritualium collationum impugnatorem semper exister. his declarauit indicijs. Nam cum fratrib; quibusdam de reb; necessarijs ac spiritualib; disputaret. eosq; videret letto quodam sopore demergi. nec posse ab oculis suis pedus somni depellere. ociosam repente fabulam introduxit. Ad cuius oblectationem cum eos enigilasse confecti atq; erectas aures suas habere vidisset. ingemiscens ait. Nunc vsq; dñ de spiritualibus loquebamur. oim vestru oculi letali dormitione depmebantur. at cum ociosa fabula intromissa est. omnes expergefacti: porrem somni dominantij excussumus. Vel ex hoc ergo perpendite quisiaz collationis illius spiritualis fuerit impugnatō: aut quis huius infructuose atq; carnalis insinuator existat. Ille etenim esse

manifestissime deprehendit. qui malis ad gaudens vel istaz fouere vel illam impugnare nō desinit

De epistolis priusq; legeretur incensis

Nec minus qđ hoc opus fratris erga puritatem sui cordis intenti. & erga contemplationem diuinam valde solliciti. cōmemorari necessarium reor. qui cū ei post annos quidem patris ac matris amicorūq; multorum de puincia ponti complures epistolę delate fuissent. accipiens grandē fasciculum literarū. diuq; apud semetipsum voluens. quantaz inquit cogitationuz causa erit mihi hāz lectio. quę me vlad inane gaudium vel ad tristitias infructuosas impellēt. quot dieb; horū recordatione qui scripserunt intentionē pectoris mei a pposita cōtemplatione reuocabūt.

Post quantum tempus digerenda ē hū mentis concepta confusio. quantoq; labore rursus iste tranquillitatis reparandus est status. si semel animus literaruz permotus affectu. eorumq; recensendo sermones ac vultus quos tanto tempore dereliquit. iterum eos renifere. ipsiq; cobabitare & animo ac mente ceperit intetesse. Quos profecto corporaliter deseruisse nihil pderit. si corde eos incipiat intueri. ac memoriaz quā seculo huic renuncians quisq; velut mortuus abdicauit. reuiscens eandem rursus admiserit. Hec voluens in corde suo. nō solū nullam resolvere epistolam desinuit. s; ne ipm quidem fasciculum resignare. nec eorum qui scripserant vel nomina recensendo vel vultus recordando a spiritus sui intentione cessaret. Itaq; vt euz constrictum suscepit. igni tradidit cōburendum. Itē inqđs cogitationes patrie pariter concremami. ne me vlti ad illa que fugi reuocare temptetis.

De absolute questionis quam abbas theodorus orando promeruit

Cap. xxxiiij.

D. 3

Vidimus etiā abbatē theodorū
 summa scititate et perfecta sciētia p-
 ditū nō solū in actuali vita. s; et
 etiā noticia scripturaz. quā ei non tam
 studiū lectionis vel literatura mūdi cō-
 tulerat. q̄ sola puritas cordis. si quēdem
 vix ipius q̄ grece lingue per pauca ver-
 ba vel intelligere posset vel proloqui. Sic
 cum explanationem cuiusdam obscuri
 sine questionis inquireret. septē diebo
 ac noctibus in oratione infatigabilis p-
 stitit. donec solutionem ppositę questio-
 nis dño reuelante cognosceret.

**De sententia eiusdem senis q̄
 docuit quo studio monachus
 possit assequi sciētia scriptura-
 rum.** Cap. xxxiiij.

Hic q̄ bñsdā fr̄ibus admiran-
 tibustam p̄clarū sciētię ei-
 lumen. et ab eodem quosdam
 scripturarū sensus inquirentib;. ait. mo-
 nachū ad scripturarū noticiam p̄tigere
 cupiētem. nequa q̄ veterē labores suos
 erga cōmentariorum libros impendere.
 sed potius omnem mentis industriam et
 intentionem cordis erga emēdationem
 viciorum carnaliū detinere. Quibus ex-
 pulsis cōfessim cordis oculi sublato ve-
 lamine passionū sacramenta scriptura-
 rum velut naturalit̄ incipient p̄templa-
 ri. Siquidez nobis nō vt essent incogni-
 ta vel obscura sancti spūs gratia p̄mul-
 gata sunt. sed nō vicio velamine pecca-
 torum cordis oculos obnubenter eddā-
 tur obscura. quib; rursus naturali red-
 ditis sanitati. ipsa scripturarū sanctarū
 lectio ad contemplationem verę sciētię
 abunde etiam sola sufficiat. nec eos cō-
 mentariorū institutionibus indigere. si-
 cut oculi isti carnales ad videndum nul-
 lus egent doctrina. si modo fuerint a suf-
 fusione vel caligine cecitatis immunes.
 Tōnāq; et tāta varietas errorēsq; inter-
 tractatores ipos exorti sūt. q̄ pleriq; mi-
 nime erga purgationē mēis adhibita di-
 ligentia. p̄siliētes ad interpretandū eas
 pro pinguedine vel immundicia cordis

sui diuersa atq; contraria vel fidei vel si-
 bimet sentientes. veritatis lumen com-
 prehendere nequiverunt

**Increpatio eiusdem senis cū
 ad meam cellulam media nocte
 venisset** Cap. xxxv.

Hic idē theodorū cū inopinatus
 ad meā cellulā itēpēta nocte
 venisset. q̄dnaz rudis adhuc
 anachoreta sol⁹ agere paterna curiosita-
 te latenter explorās. meq; ilico finita vel
 p̄tina solennitate incipientem sessum
 corpus iam reficere et incubantem psia-
 thio reperiss; p̄trahēs imo corde suspi-
 ria. meo q̄me vocitās noīe. quanti inqt
 o iohes hora hac deo colloquū. cum q̄s
 in semetip̄is amplectuntur ac retinent. et
 tu fraudaris tanto lumine inerti sopore
 resolut⁹. Et quoniā nos ad huiuscemo-
 di narrationem diuertere patrū virtutes
 et gratia puocarunt. necessariū reor me
 morabile opus charitatis quā sumi vi-
 ri archiep̄ij humanitate sumus experti. i
 hoc volumine cōmendare. quo puritas
 continentis operi charitatis inserta pro-
 pensius enitescat pulchra varietate disti-
 cta. Etenim tūc gratum deo ieiunij mu-
 nus efficitur. cum hoc fructib; charitatis
 fuerit consummatum.

**Descriptio heremi que est in di-
 olco in qua anachorete commo-
 rantur.** Cap. xxxvi.

Itaq; cū de palestine mōaste-
 rijs ad opidum egypti qd̄ di-
 olcos appellatur. rudes ad
 huc venissemus. ibiq; plurimam turbā
 cenobij disciplina cōstrictam. et optimo
 ordine monachorum qui etiam primus
 est institutam mirifice videremus. aliuq;
 quoq; ordinem qui excellētor habetur
 id est anachoretarum. cunctorum p̄cco-
 nijs insigati sagacissimo corde videre
 properauimus. Hi nanq; in cenobijs
 primum diuissime commorantes. omī
 patientię ac discretionis regula diligen-
 ter edocti. et humilitatis pariter ac nuditi-
 tadē virtute possessa. atq; ad purę viciorū

De spiritu castrimargie

uniuersitate consumpta. dirissimis des-
monum prelijs congressuri. penetrat be-
remi profunda secreta. Huius igitur p-
positi viros comperientes citra nili flu-
minis alueuz commorari in loco q̄ vno
latere eodem flumine. alio maris vasti
tate circūdatus insulam reddit. nullis
alijs q̄ monachis secreta expectentibz ha-
bitabilem. nec enim cuiq̄ culture aptaz
esse eam salitas soli ac sterilitas patitur
arenaruz. ad hos inq̄ summo desiderio
festinantes vltra modū sumus labores
eorū quos contemplatione virtutum et
amore solitudinis tolerat admirati. Naz
ipius aque tanta penuria cōstringunt.
vt tali eam diligentia scrupuloq̄ dispē-
sent. quali nemo frugalissimozū speciem
preciosissimi vini cōseruat et parcat. Tri-
bus nanq̄ milibus vleo amplius eā de
predicti fluminis alueo necessarijs vli-
bus aduehunt. qd̄ tam interuallum ha-
renosis diuisum montibz. laboris diffi-
cultate grauissima duplicatur.

De traditis nobis ab abbate archebio cum instructu suo cel- lis.

Lap. xxxvij.
His igitur visis cum imitationis
eorū nos ardor accenderet. pre-
dict⁹ q̄ archebius pbatissimus
inter eos humanitatē gratia nos ad suā
cellulam peraxisset. explorato desiderio
nostro confinxit se de eodē loco velle dis-
cedere. ac nobis cellulam suā velut exin-
te migraturus offerre. sese id facturum
etiā si nūme affuissem⁹ affirmās. Quā-
rem nos et desiderio cōmoratiōis accēsi.
et assertionibus tanti viri indubitātā ac
cōmodantes fidem libenter amplexi. cel-
lulam euz omni supellectili vtensilibz q̄
suscepimus. Itaq̄ religiosa potitus cir-
cūuentione. paucis diebz quibz constru-
endę celle pararet impendia de loco dis-
cedens. reuersus post hec aliam sibi sum-
mo labore cōstruxit. Quam rursum nō
longo post tempore alijs supuenientibz

fratribz. eodēq̄ desiderio cupientibz ibi-
dem cōmorari. simili charitatis menda-
cio circūuentis. cum vniuerso tradidit i-
strumento. Ipe vero erga opus charita-
tis infatigabilis p̄seuerans. tertiam sibi
cellulam in qua cōmaneret extraxit.

De debito quod abbas arche- bius manuum suarū labore p- matre dissoluit.

Lap. xxxviij.

O pere precium mihi videt aliis
q̄ eiusdem viri charitatē opus.
memorie tradere. quo nostrarū
partium monachi non solum continētē
rigorem. verum etiam sincerissimum rei-
nere dilectionis affectū. vnius eiusdēq̄
viri instituantur exemplo. Hic nāq̄ nō
ignobili oriundus familia. ad monaste-
rium quod a predicto opido ferme qua-
tuor milibus distat. mundi huius ac pa-
rentum affectione contempta. a puerili-
bus annis aufugit. Ubi ita vitę suę om-
nem exegit etatem. vt nunq̄ prius per
totos quinquaginta annos non solum
vicum ex quo egressus est. nec fuerit in-
gressus. nec viderit. sed ne cuiusq̄ q̄dem
femine vel ipius matris suę conspex-
rit vultum. Interea pater morte preuen-
tus. centum solidozū debitum reliquit.
Cūq̄ hic esset omni inquietudine peni-
tus alienus. vtpote qui vniuersis pater-
nis facultatibus esset extorris. a credito-
ribz tamen inquietari vebemēter com-
perit matrem. Tunc hic ab euangelico il-
lo rigore quo ante hac in statu prospero
parentibus constitutus. nec patrē in ter-
ra se nozat habuisse. nec matrem. pieta-
tis consideratione mollitus. ita se habe-
re credidit matrem. eiq̄ subuenire fe-
stinavit oppresse. vt nihil a propolita di-
strictione laxaret. Intra monasterij nan-
q̄ claustra perdurans. soliti operis pen-
sum sibi met triplicari poposcit. Et ibi p-
totum anni spacium diebz pariter no-
ctibzq̄ desudans. debiti modum ope-
ris sudore partim creditoribus soluens

matrem omni inquietudinis iniuria liberavit ita eruens eam debiti sarcina. ut nihil de proposito rigore pie necessitatis obtentu pateretur imminui. Ita distributionem solitam custodiuit. ut nequaquam pietatis opus maternis visceribus denegaret. et quia pro christi charitate plus desuperat. pro eius rursus pietate cogno sceret.

De qua simulatione cuiusdam senis abbati Simeoni cum ociosus esset opus manuum sit pro uisum

Cap. xxxix

Quam frater nobis optime carissime nomine Simeon. penitus greci sermonis ignarus. e partibus italicie commecasset. quidam senior. erga eum utpote peregrinum charitatis opus. quodam redhibitionis colore cupiens exhibere. inquit ab eo. cur ociosus sederet cella. per hoc coniciens eum tam ocij peruatione quam penuria necessarium rebus diutius in ea durare non posse. certus neminem posse impugnationes solitudinis tolerare. nisi cum qui propriis manibus victus sibi met fuerit parare contentus. Quore spondente nihil se nec nosse nec proquale. re ex his que illic exercebantur a fratibus operari preter librariam manum. si tamen ullus in egypti regione latinum codice usui esset habiturus. tunc ille tandem nactus occasionem qua posset desideratum pietatis opus. velut debiti colore mercari. ex deo hinc inuenta est inquit occasio. Nam olim querebas qui a postolus latia tibi manum prescriberet. Etenim habeo fratrem milite laqueis obligatum. et appum latinis instructum. cui de scripturis sanctis aliquid ad legendum edificationis eius obtentu transmittere cupio. Itaque Simeone hanc occasionem velut a deo oblatam sibi gratanter suscipiente. senex quam colorem sub cuius preceptu pietatis opus libere posset implere. libenter amplexus. confestim non solum uniuersas eius necessitates sub obtentu mercedum totum an-

ni conuexit. verum etiam membranas et utensilia que ad scribendum necessaria erant com portans. recepit post codicem scriptum nullis visibus vel comodis profuturum. quippe uniuersis in illa regione noticia lingue huius penitus ignarus. preter id quod hac subtilitate sumptus prolixiore mercatus est. quemadmodum et ille sine confusionis verecundia. merito laboris et operis sui necessaria victus alimentata perciperet. et ipse munificentie sue pietatem tanquam debiti necessitate completeret. eo abundantius mercedem sibi conquirens. quo ambitu maiore peregrino fratri non solum victus necessaria. verum etiam operis instrumenta et operandi occasionem pariter contulisset.

De pueris qui deferentes ad egrotantem ficus non degustatis eiusdem fame in heremo deserunt.

Cap. xl

Ed quonia in loco ubi de ieiuniorum et continentie rigore dicere aliquid proposuimus. affectio et opera charitatis videtur admixta. rursus ad propositum reuertentes quoddam puerorum etate non sensu factum memorabile opusculo huic inseremus. Nam cum ultra omnem admirationem ficus quidam de amareote sibi partibus uelut rem ante in loco non visam abbati Johanni economo in heremo scythie contulisset. qui dispensationem ipsius ecclesie propter beati paschij presbiteri ab eodem sibi creditam gubernabat. hic confessus cas ad senem quemdam qui in interioribus deserti mala valitudine laborabat per duos adolescentulos misit. Siquidem decem et octo milibus longe ab ecclesia commanebat. Qui pomis acceptis. cum ad predicti senis tenderent cellam. quod ibi pro facile solet etiam senioribus euenire. infusa repente densissima nebula tramitem recti itineris perdidit. Quibus tota die et nocte discurrentes per aniam heremi vastata

Capitula

tem. nequa q̄ potuissent egrotantē cellu-
lam reperire tam itineris lassitudine q̄
inedia sitiq̄ confecti. fixis genibus ī ora-
tiōis officio sp̄m dño reddiderūt. Qui
post hęc vestigiōz suozum indicijs diu-
tissime perquisiti. que in locis illis hare-
nolis tanq̄ niuibz impressa signātur.
donec ea velleui ventoz flatu tenuis ha-
rena discurrrens rursus operiat. inuenti
sunt ficus intactas vt acceperant refer-
uasse. eligentes sc̄z animam magis q̄ fi-
dem depositi p̄dere. vitamq̄ potius a-
mittere temporalem q̄ senioris violare
mandatum

Sententia abbatis macharij
de obseruantia monachi vel ta-
q̄ diuissime victuri vel tanq̄
quotidie morituri

Cap. xli.

Adhuc vnum beati macharij p̄-
fertur nobis salutare manda-
tum. vt libellum ieiunioz 7 con-
tinentie tanti viri claudat sentētia. Ita
inquit debere monachuz ieiunijs operā
dare vt centum annis in corpore cōmo-
raturuz. ita motus animi refrenare. 7 in-
iuriarum obliuisci. tristitiaq̄ respuere.
dolores quoq̄ ac detrimenta contemne-
re tanq̄ quotidie moriturum. In illo nā
q̄ vtilis est prudensq̄ discretio. eq̄li mo-
nachum districtione faciens semper īce-
dere. nec permittens sub occasione debi-
litati corporis de arduis ad perniciosissi-
ma p̄rupta deuolui. in hoc vero magna
nimitas salutaris. que valeat non solu 7
que videntur prospera mundi presentis
despicere. verum etiā aduersis tristibzq̄
non frangi. 7 ea velut parua nullaq̄ cō-
temnere. illic habens iugiter fixum iugē
mentis intuituz. quo quotidie singulq̄
momentis accersendum esse se credit.

ExPLICIT de spiritu castitatis
liber quintus.

Incipiūt capitula libri sexti
de spiritu fornicationis.

- R**oemium
ij De principali correctione
adūsus spiritum fornicatiōis.
iij Quantum ad supandum forni-
cationis vitium remedij conse-
rat continentie solitudo.
iiij Quid intersit inter continentiaz
7 castitatem. 7 an vtraq̄ simul
semper habeatur
v Q̄ impugnatō fornicationis so-
lo humano studio non possit
vinci
vi De peculiari gratia ī munere ca-
stitatis
vij Exemplum de agone mundiali
sc̄m sermonem apostoli.
viij De comparatione purificatiōis
eorum qui in terreno agone cer-
tamen habituri sunt
ix Quantam semper cordis purita-
tem parare dei oculis debeam⁹
x Quod sit indicium p̄fecte et inte-
gre puritatis
xi Quo vicio illusio nocturna pro-
cedat
xij De carnis puritas sine mundicia
cordis nequeat obtineri.
xiiij Que sit purgationis carnalis
prima custodia
xiiij Non laudem studeamus tere-
re castitatis sed effectum ei⁹ ex-
ponere
xv De specialiter castitatis virtus ab
apostolo sanctimonia nuncu-
petur.
xvi De alio apostoli testimonio sup
eadem sanctimonia
xviij De spes sublimioris premij. de-
bet at custodiam castitatis augere
xviij De sicut absq̄ humilitate castitas
obtineri non potest. ita sine ca-
stitatis scientia
xix Sententia sancti Basilij episco-
pi de qualitate virginitatē suę.

cap. 8. dicitur qd id populum ad id se gressus id deo dicitur.

Liber VI.

- xx Qui finis vere integritatis ac puritatis sit.
- xxi Quemadmodum perfecte puritatis statum retinere possimus
- xxij Usq; ad quem modum possit integritas corporis nostri perducī, vel quod indicium sit ad purum mentis excocte.
- xxij Remedia curationis quibus perfecta possit cordis et corporis nostri puritas permanere.

Explicunt capitula

Incipit liber sextus de spiritu fornicationis.

Cap. primum.

semper ad purum

Secundū nob certamen est traditione patrum adūs spūm fornicationis. longum p̄ ceteris ac diuturnū. 7 ppau-
 cis ad purum deuictum immane bellū. 7 qd cum a primo tempore pubertatis impugnare incipiat hominū genus. nō nisi prius cetera vicia supentur extinguitur.
 Duplex nanq; est oppugnatio gemino armata virus confurgens ad preliū. et idcirco similiter ei gemina est acie resistendum. Siquidem vt morbo carnis atq; cōcretū vires acqrit. ita nisi vtrisq; pariter dimicantib; nequit debellari. Nec enim sufficit solum corporale ieiunium ad conquirendam vel possidendā pfecte castimonie puritatē. nisi p̄cesserit contritio spūs 7 oratio cōtra hunc immundissimum spūm pseuerans. dein continuata meditatio scripturarū. huicq; fuerit scientia spiritalis adiuncta. labor etiam opusq; manuum instabiles cordis puationes coercens ac reuocās. 7 añ omnia fundata fuerit humilitas vera. sine qua nullius penitus vicij poterit vnq;

triumphus acquiri. De principali correctione aduersus spūm fornicationis

Cap. ij.

P Rincipaler enim vicij huius correctio de cordis perfectione descendit. ex quo etiā huius morbi virus domini voce prodire signatur. De corde inquit exeunt cogitationes male homicidia. adulteria. fornicationes. furta. falsa testimonia &c. Illud ergo est p̄mitus expiandum. vnde fons vite 7 mortis manare cognoscitur. dicente Salomone. **O**mni custodia serua cor tuum. Ex his enim sunt exitus vite. Caro enim eius arbitrio atq; imperio famulatur. 7 idcirco summo studio parsimonia. ieiuniorum sectanda est. ne escarum abundantia resecta caro. preceptis anime salutari bus aduersata. rectorem suum spirituz deiciat insolescens. Ceterum si omnem summam in castigatione tantū corporis collocemus. anima non similiter a ceteris vicijs ieiunāte. nec meditatione diuina et spiritalibus studijs occupata. neq; ad illud sublimissimū vere integritatis fastigium poterimus ascendere. illo quod in nobis est principale. puritatez corporis nostri infestante. Oportet ergo nos mundare prius iuxta sententiam domini. id quod intus est calicis 7 parabdis. vt fiat 7 id quod de foris est mundum.

Quantum ad supandum fornicationis vitium remedij cōferat continentie solitudo

Cap. iij.

O ENIq; cetera vicia etiā vsu hominum 7 exercitio quotidiana purgari solent. et quodammodo ipsius lapsus offensione curari. vt putare. tristitie. impatientie languor. meditatione cordis ac perugili sollicitudine fratrum etiam frequentia et assidua pro uocatione sanantur. Dumq; commota manifestantur sepius et crebrius arguuntur. quantocius perueniunt ad salutem. Sic vero morbus. cum corporis

De spiritu fornicationis

afflictione et contritione cordis. solitudi-
ne quoque ac remotione indiget. ut possit
ad integrum sanitatis statum pernicio-
sa estuum febri deponita peruenire. Sic
plerumque certa egritudine laborantibus
vtilis est. ut cibi noxij ne oculorum quidem
iporum obtutibus offerantur. ne quod
aspectus occasione desiderium eis leta-
le gignatur. ita plurimum confert ad de-
pellendum hunc specialiter morbum qui
es ac solitudo. ut mens egra minime di-
uersis figuris interpellata ad puriorem
pueniens contemplationis intuitum. fa-
cilius pestiferum concupiscentie fomitem
radicitus possit eruere.

**Quid intersit inter castitatem
et continentiam. et an utraq; simul
semper habeatur** Cap. iiii.

Nemo tamen ex hoc negare nos-
putet. etiam in congregatione
fratrum positos inueniri continen-
tes. quod per facile fieri posse confitemur.
Aliud enim est continetum esse. id est eu-
kratam. aliud castum. et ut ita dicam in
affectum integritatis vel incorruptio-
nis transire. quod dicitur a con. Que virtus
illius sol tribuitur maxime qui virgines vel
mente vel carne perdurant. ut uterque io-
hannes in nouo testamento. in veteri quoque
helias hieremias daniel fuisse noscuntur.
In quorum gradu hi quoque non immerito re-
putabuntur. qui post experimenta corru-
ptionis ad similem puritatis statum per la-
borem longum et industriam integra-
te mentis et corporis peruenierunt. et acu-
leos carnis non tam impugnatione con-
cupiscentie turpis quam nature tantummodo
motu sentiunt. Que statum dicimus diffi-
cillime posse inter hominum turbas app-
bendi. utque vero et hoc possibile sit vnus-
quisque non nostra sententia expectet agno-
scere. sed conscientie sue rimet examine.
Ceterum continetes multos existere non
dubitamus. qui impugnatione carnis.
quam vel raro vel quotidie sustinent. seu
metu gehenne seu desiderio regni celorum
extinguunt atque compescunt. Quos senio-

res sicut pronunciant posse non penitus
incentiuis obrui vitiorum. ita securos et
in sauciatos semper existere non posse de-
finiunt. Necessesse est enim vnumquemque
in colluctatione positum. quous frequen-
ter aduersarium vincat ac superet. et ipm
tamen aliquando turbari.

**Impugnatio fornicationis
solo humano studio non possit
euinci.** Cap. v.

Quia propter si nobis cordi est. ago-
nem spiritalem cum apostolo legiti-
me decertare. hunc immundissi-
mum spiritum superare. omni mentis intentione.
non nostris viribus confidentes. hoc etiam
industria humana perficere non potest.
sed opitulatione domini festinemus. Tandem
namque hoc vicio aiam necesse est impug-
ri. donec se bellum gerere supra vires suas
agnoscat. nec labore vel studio proprio vi-
ctoriam obtinere se posse. nisi domini fuerit
auxilio ac protectione suffulta.

**De peculiari gratia in munere
castitatis.**

Cap. vi.

Et reuera cum in omnibus vir-
tutum profectibus. et cuncto-
rum expugnatione vitiorum. domi-
ni sit gratia atque victoria. in hoc precipue
peculiare beneficium dei ac speciale do-
num. et patrum sententia et experimento
purgationis ipsius manifestissime decla-
ratur his. qui eam meruerint possidere.
Quodammodo enim exire de carne est. in
corpore commorantem. et ultra naturam est
fragili carne circumdatum. carnis aculeos
non sentire. Et idcirco impossibile est ho-
minem suis (ut ita dixerim) pennis ad
tam precesum celestem premium subuo-
lare. nisi eius gratia domini de terre ceno-
munere eduxerit castitatis. Nulla etenim
virtute tam proprie carnales homines spiri-
talibus angelis imitatione conuersatio-
nis equantur. quam merito et gratia casti-
tatis. per quam adhuc in terra regentes
habent secundum apostolum municipatum in celis. quod
deponita corruptela carnali habituros

sanctos pmitit in futurum. biciam in carne fragili possidentes

Exemplum de agone mundiali scdm sermonē apostoli. L. vii.

Adi quid dicat apostolus. Omnis qui in agone contendit: ab omnibus se abstinere. A quibus omnibus dixerit inquiramus. ut possit nobis spiritalis agonis instructio. In hac agone visibili student legitime decertare. utendi omnibus escis quas desiderij libido suggererit non habent facultatem. sed illicitam quas eorum certaminum statuit disciplina. Et non solum interdictis escis et ebrietate omnino et crapula eos necesse est abstinere. verum etiam cuncta inertia et ocio atque desidia. ut quotidianis exercitiis iugiter meditatione virtus eorum possit accrescere. Et ita omni sollicitudine ac tristitia negotiorum secularium affectu etiam et opere coniugali efficiuntur alieni. ut preter exercitium discipline nihil aliud noverint. nec ulli mundiali cure penitent implicentur. ab eo tantum qui certamini presidet sperantes quotidiani victorie substantiam. et coronę glorię condigna que premia victorie laude conquirere. Atque intantum se mundos ab omni coitum pollutione custodiunt. ut cum se preparant ad agonum certamina. ne qua forsitan per somnum nocturna veluti fallacia. vires minuant multo tempore perquisitas. lami nis plumbis renum contegant loca. que seculi metalli rigore genitalibus membris applicito. obscenos humores valeant inhibere. intelligentes se proculdubio esse vincendos. nec iam posse propositum certamen adempti viribus adimplere. si puram pudicitie soliditatem fallax noxie voluptatis imago corruerit.

De compatione purificationis eorum qui in terreno agone certamen habituri sunt.

Cap. vii.

Itaque si agonis mundialis intelleximus disciplinam. cuius ex

emplo beatus apostolus nos voluit erudire. docet quanta in illa sit observatio. quanta diligentia. quanta custodia. quod nos conveniet facere. qua puritate oportebit custodire nostri corporis atque anime castitatem. que necesse est quotidie sacrosanctis agni carnibus vesci. quas neque immundum contingere etiam veteris legis precepta permittunt. In leuitico namque ita precipitur. Omnis mundus manducabit carnes. Et anima quecumque comederit de carnibus sacrificij salutaris quod est domini. in qua est immundicia. prohibetur coram domino. Quantum igitur integritatis est munus. sine qua etiam illi qui erant sub veteri testamento. sacrificij typicis non poterant interesse. et qui huius mundi corruptibilem coronam cupiunt adipisci nequeunt coronari.

Quantam spiritus cordis puritatem parare dei oculis debeamus.

Cap. ix.

Itaque omni custodia cordis nostri sunt latebre primitus expiande. Quod enim illi in corporis puritate cupiunt assequi. nos debemus etiam in archanis conscientie possidere. in qua dominus arbiter atque agonistea residens. pugnam cursus et certaminis nostri iugiter expectat. ut ea que in propatulo horremus admittere. ne intrinsecus quidem coalescere incauta cogitatione patiamur. et in quibus humana cognitione confundimur. ne occulta quidem contententia polluamur. Que licet possit hominum preterire noticiam. sanctorum tamen angelorum ipsiusque omnipotentis dei sciam quam nulla subterfugit secreta latere non potest.

Quod sit indicium perfecte et integre puritatis.

Cap. x.

Cuius puritatis hoc erit evidens indicium ac plena probatio. si vel nulla imago illicita quiescentibus nobis et in soporem laxatis occurrat. vel certe impellat nullos concupiscentis motus valeat excitare. Licet enim ad plenam

De spiritu fornicationis

pecti noxā tal' cōmotio nīme cōputet. tñ
nec dum perfecte mentis indicium est.
nec ad purū excocti vicij manifestatio.
cū per fallaces imagines huiusmodi ope-
ratur illusio.

**¶ Quo vicio illusio nocturna p-
cedat.**

Cap. xi.

¶ Qualitas enī cogitationū q̄ dif-
tentionibus diei negligentius
custoditur. pbatur quiete noct-
na. Et idcirco cum intercesserit aliq̄ talis
illusio. nō culpa somni credenda est. sed
negligētia t̄p̄is p̄cedentē. 2 manifestatio
morbi latentē intrinsecus. quē nō primi-
tus noctis hora parturijt. s; intimis ani-
me reconditū fibris ad cutis superficiez
somnia refectione. p̄duxit. arguēs oculi
tas estuum febres quas p̄ totūz diei spa-
cium noxijs cogitationibus passi p̄traxi-
mus. vt solent male q̄z valitudines cor-
porūz nō ea colligi tempestate q̄ vident
emergere. sed negligētia sunt p̄teriti tem-
poris acquisite. quo passus q̄s impudē-
ter efcis saluti contrarijs noxijs humo-
res sibi met letalesq; contraxit.

**¶ Carnis puritas sine mundi-
cia cordis nequeat obtineri.**

¶ Deoq; humani **Cap. xij.**
generis creator 7 conditor dē.
opificij sui naturā p̄re omnibz
emendationemq; cognoscens. illuc cu-
ram adhibuit medicine vñ causas mor-
bi p̄ncipalit' nouerat emanare. quicūq;
inquiens viderit mulierē ad p̄cupiscen-
dum eā. iam mechat? est eā in corde suo
p̄tulantē oculos notās. nō tam eos
arguit q̄ illū interiorē sensum. q̄ officio
eorū male vtitur ad videndū. Cor nāq;
est egrum 7 sauciū libidinis telo q̄ ad
concupiscendū videt bñficiū intuit?
recte sibi met a creatore cōcessum suo vi-
cio ad operū p̄rauoꝝ ministeria contor-
quens. 7 in semetip̄o recōditū p̄cupiscē-
tie morbū contemplationis occasiōe p̄-
ducens. Idcirco huic precipitur salu-
tare mandatū. cuius vicio pessim? lan-
guoz visus occasione. p̄cedit. Nō enim

dicit. omni custodia serua oculos tuos.
quos vtiq; oportuit p̄ncipalit' custodiri
si ex ip̄is concupiscētijs. p̄diret affectus.
nihil enī amplius oculi q̄ simplex aīme
p̄trent visionis officiū. s; dicit. oī custo-
dia serua cor tuū. illi potissimū imposita
medicia quod vbiq; abuti potest ad vi-
tendam oculorum ministerio.

**¶ Que sit purgationis carnalis
prima custodia.**

Cap. xij.

¶ Ec enī igit purgatiōis h? p̄ia
custodia. vt cū menti n̄re mēo
ria secus feminei p̄ subtilē sug-
gestionem diabolice calliditatis obreple-
rit. p̄mum recordatione p̄missa matris so-
rorum parentum seu certe seminarum
sanctarū. quātotius eam de n̄ris recessi-
bus extrudere festinem? ne si fuerim? in
ea diutius immorati occasione sexus se-
mel indepti. illex malozum ad eas perso-
nas exinde subtilit' deuoluat ac p̄cipitet
mentē. p̄ quas noxijs cogitationes pos-
sit inserere. Vobrem illius p̄cepti ingit
meminisse debem? omni custodia serua
cor tuū. 7 fm̄ dei p̄ncipale mandatū
sollicite serpenq; obfuarē noxiū caput. i.
cogitationū malarū p̄ncipia. quibus ser-
pere in aīam nostrāz diabolus temptat.
nec sinam? p̄ negligētiaz penetrare i cor
nostrum reliquū eius corpus. i. oblecta-
tionis assensum. Qui p̄culdubio si fue-
rit intromissus. morsu virulento mentē
interimet captiuatam. Emergentes etiā
peccatores terre nostre. id est sensus car-
nales in matutinis sui ortus nos oportz
extinguere. 7 dum adhuc paruuli sunt al-
lidere filios babilonis ad petraz. Qui
nisi dū tenerrimi sunt fuerint enecati. ad-
ulti per cōhibentiam in perniciem no-
stram validiores insurgent. aut certe nō
sine magno gemitu ac labore vincuntur.
Dum enim fortis scz spiritus noster to-
mum suam custodit armatus. recessus
cordis sui dei timore communiens. in
pace erit omnis substantia eius. id est
emolumenta laborum ac virtutes lōgo

tempore conquiescit. Si aut fortior superueniens vicerit eum id est diabolus cogitationum consensu. arma eius diripiet in quibus confidebat. id est memoriā scripturarum vel timorem dei. et spolia eius dividet. Virtutum scilicet merita per contraria vicia queque dispergens.

¶ Non laudem studeamus terere castitatis. sed effectum eius exponere. **¶ Cap. xiiij.**

¶ Ut cuncta preteream que in sanctis scripturis ob laudem virtutis huius inserta sunt. non est mihi propositum est laudem terere castitatis. sed qualitates ipsius vel quemadmodum acquiri vel custodiri debeat. que vel sit finis eius. patrum traditionibus explicare. vnam tantummodo ponam beati apostoli sententiam. qua pateat qualiter illas thessalonicensibus scribens. et virtutibus pretulerit vniuersis. tali eam verbi nobilitate commendans.

¶ Specialiter castitatis virtus ab apostolo sanctimonia nuncupetur. **¶ Cap. xv.**

¶ Ecce inquit voluntas dei sanctificatio vestra. Et ne forte dubium nobis relinqueret vel obscure quidnam sanctificationem voluerit appellare. vtrum iusticiam. an charitatem. an humilitatem. an patientiam. in omnibus enim istis virtutibus creditur acquiri sanctificatio. infert et manifeste designat quod proprie sanctificationem voluerit appellare. **¶** Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. ut abstineatis vos inquit a fornicatione. ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore. non in passione desiderij sicut et gētes que ignorat deum. Quides quibus eam laudibus persequantur. honores vasis id est corporis nostri. et sanctificationem eam appellans. Igitur econtrario qui in passione desiderij est. in ignominia et in immundicia consistit. et alienus a sanctificatione versatur. Tercio quod post pauca infert. rursus sanctimoniam eam pronuncians. **¶** Non enim voca-

nit nos deus in ignominia. sed in sanctificatione. Itaque que hec spernit non homines spernit sed deum. que etiam dedit spiritum sanctum in nobis. Auctoritate quod precepto suo inuolabile iuravit. dicens. Qui hanc spernit id est que de sanctimonia profatur sum. non hominem spernit. hoc est me que hanc percipio. sed deum que in me loquitur. qui etiam spiritui suo sancto cor nostrum habitaculum deputauit. Cernis simplicibus fratribus ac puris qui bus eam preconijis quantisque extulerit laudibus. primum virtuti huic sanctificationem proprie tribuendo. deinde per hanc asserens vas nostrum corporis ab immundicia liberandum. tertio quod abiecta ignominia et contumelia in honore sit et sanctificatione mansurus. postremo que summa est perfecti premij ac beatitudinis remuneratio. per hanc habitatorum pectoris nostri sancti fore spiritum designauit.

¶ De alio apostoli testimonio super eadem sanctimonia. **¶ Cap. xvi.**

¶ Licet ad finem libelli tēdat oratio. aliud adhuc sile huic pretermittam. eiusdem apostoli testimonium ponam. Ad hebreos namque scribens. **¶** Dacē inquit sectamini cum omnibus sanctimoniam. sine qua nemo videbit deum. Hic quod euidenter sine sanctimonia quam solet integritatem mentis vel puritatem corporis appellare. pronunciat deus penitus videri non posse. Si quidem et hic similiter infert. eundem sensum explanans. **¶** Ne quis fornicator aut profanus ut elau.

¶ Spes sublimioris premij debeat custodia castitatis augere. **¶ Cap. xvij.**

¶ Itaque quantum sublimis celestis est premium castitatis. tanto grauibus aduersariis insidijs lacessitur. Et idcirco propensius nobis est. non solum continentia corporis veruetiam contritio cordis assiduis orationum gemitibus adhibenda. ut clibanus carnis nostre que rex babilonius incētiuis suggestionum carnalium succendere non desistit. descendente in corda nostra rore sancti spiritus extingatur.

De spiritu fornicationis

Quasi absque humilitate castitas obtineri non potest ita sine castitate scientia. **Lap. xvij**

Etenim hanc seniores aut ap-
prehendi non posse nisi prius hu-
militatis in corde fundamenta
fuerint collocata ita ne ad fontem quidem
vere scientie perveniri posse definiunt. To-
neq; penetrabilibus anime nostre gradibus vi-
tium huius infederit et possibile quidem
esse integritatem sine scientie gratia repiri-
im possibile vero scientiam spiritalem sine
integritatis castimonia possideri. Quia
et diversa sunt dona et non omnibus una gra-
tia spiritus sancti tribuitur sed ad quam se unus
quisque studio vel industria sua dignum
aptumque prebuerit. Denique cum in omni-
bus apostolis sanctis virtus integritatis pfe-
cta fuisse credatur abundantius tamen scien-
tie donum exuberavit in paulo quia se ad
hanc aptum solerti studio atque industria
preparavit.

Sententia sancti basilij epi de
qualitate virginitatis sue.

Lap. xix
Fertur sancti basilij cesariensis
epi districta sententia. Et mu-
lierem inquit ignoro. et ego non
sum. Intantum intellexit in corruptionem
carnis non tam in mulieris esse abstinen-
tia quam in integritate cordis. quae vere incor-
ruptam perpetuo sanctimoniam corporis vel
timore dei vel amore castitatis custodiat.

Qui finis vere integritatis ac
puritatis sit. **Lap. xx**

Et hoc hic est integritatis finis
ac perfecta probatio si quiescentibus
nobis tranquillatio voluptatis nul-
la streperit ac per necessitate nature no-
bis inconscie concretiones egerant ob-
scenae. Quas sicut abscidere per oia et im-
perpetuum amputare super naturam est ita re-
vocare ad inevitabilem rarissimamque natu-
re necessitate summum est. quae pulsare
monachum duobus interpositis mensibus solet.
Quod tamen dictum sit secundum nostram experientiam
non secundum sententiam seniorum a quibus etiam be-

memorati temporis indutiae admodum ut
dicabant anguste. quas si hoc modo quae ab
ipsis percepimus voluerimus exponere
his forte qui per negligentiam suam vel remis-
sione studii puritatem hanc minus ex-
pugnare. incredibilia vel impossibilia de-
scripsisse credemur.

Quemadmodum perfecte purita-
tis statum retinere possim? **L. xxi.**

Quem statum ita tenere perpetuo
poterim? ac nunquam naturalem
modum nec tempus excedere super
prophensum. si deum non solum secretorum
actuum nostrorum verum etiam cogitationum
intimarum diurnarum pariter nocturnarum in-
spectorem esse et conscius cogitemus. ac per
omnibusque in nostro corde versantur sicut
per factis et operibus nostris ratione nos
ei reddituros esse credamus.

Usque ad quem modum possit in-
tegritatis corporis nostri produ-
ci. vel quod indicium sit ad purum
mentis excoctum. **Lap. xxij**

Ac usque igitur festinandum est no-
bis et eo usque adversus animi mo-
tus vel carnis incetiva pugnan-
dum donec ista carnis proditione necessita-
tem nature expleat non suscitet volupta-
tem. secreta exuberantia sine ullo puri-
tatis noxae repellens non pugnam suscitans
castitati. Ceterum mens domini adhuc dormiens
imaginum visione deludit non erit se nec
domini ad integram perfectionem castitatis excoctam.

Remedia curationis quibus
perfecta possit cordis et corporis
nostri puritas permanere.

L. xxij.
Sicut ut illusiones huiusmodi ne dor-
mientibus quidem nobis sub-
reperere valeant equale modera-
tumque spiritus tenendum est ieiunium. Quisquis enim
mensuram distractionis excedit. necesse est
ut modumque remissionis excedat. Quia
inequalitate detentus ab hoc tranquilli-
tatis planissimo statu sine dubio revoca-
bitur nunc quod de nimia inanitate defectus.
nunc autem cito propeiorum distet. Cum imuta-

Capitula

tionem siquidē refectionis. q̄litate q̄z puritatis nostre necesse est immutari. Deinde in gis humilitas ac patiētia cordis adhibenda perpetuo est. atq; intenta aduersus iram vel ceteras passiones p̄diē cautio. **U**bi enī furoris in se derit virus libidinis q̄z necesse est incendium penetrare. Ante omnia vero per uigil necessaria est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas et custodia diei nocturnam preparant castitatem. ita nocturne uigilie cordi pariter et obseruationi diurne statum solidissimum robur q̄z premitunt.

Explicit de spiritu fornicationis liber sextus.

Incipiunt capitula libri septimi de spiritu phylargyrie.

Lap. primum.

Roemium.

- Q**uod perniciosus sit morbus phylargyrie
- ij** Quenobis in uitijs naturalibus sit utilitas
- iiij** Quinobis quedam naturalia uicia sine creatoris dicantur iniuria
- v** De uitijs que ex naturalem motum nostro uicio contrahunt.
- vi** Receptus semel phylargyrie morbus q̄z difficile pellatur.
- vij** Quibus uitijs phylargyria generetur. vel quantum malo rum sit eadem p̄creatrix.
- viii** Quod phylargyria omnes uirtutes impediatur.
- ix** Quod monachus habens pecunias in cenobio permanere nō possit
- x** Quem phylargyrie laborem subeat desertor monasterij. qui an̄ plenissimis operibus murmurabat
- xi** Quod occasione custodiēde pecunie feminarum contubernia requirantur
- xij** Exemplum cuiusdam tepidi monachi phylargyrie laqueis obligati.

- xij** Quid conferant seniores iunioribus in denudatione uiciorum.
- xiiij** Quibus exemplis morbus phylargyrie triplex esse doceatur.
- xv** Male renuncians a non renuncians ante quo differat
- xvi** Cuius testimonij se colore tueantur qui exui facultatibus suis nolunt
- xvij** De renunciatione apostolorum et ecclesie primitiue
- xviii** Quod si apostolos imitari uelimus non debeamus nostris definitionibus uinere sed illorum exempla sectari
- xix** Sententia sancti Basilij epi aduersus syncretium
- xx** Quod ignominiosum sit a phylargyria superari.
- xxi** Quemadmodum superanda sit phylargyria
- xxij** Quod possit quis etiam non habens pecunias phylargyrie iudicari.
- xxiiij** Exemplum de iuda.
- xxiiij** Quod phylargyria nisi nuditate uinci non possit.
- xxv** De exitu ananie et saphire et inde quem phylargyria impellere debent.
- xxvi** Quod phylargyria lepram anime inferat spiritalem
- xxvij** Testimonia de scripturā quod perfectiorem desiderans edocet nō resumere que renuncians abdicauit
- xxviii** Quod aduersus phylargyriam uictoria non aliter possit nisi nuditate conquiri.
- xxix** Quemadmodum possit nuditas a monacho sustentari
- xxx** Remedia contra morbum phylargyrie.
- xxxi** Quod non possit quis phylargyriam vincere nisi in cenobio perseverans. et quemadmodum possit ibidem permanere.
- Explicit capitula.**

Liber VII. de spiritu philargyrie

Incipit liber septimus de spiritu philargyrie.

Lap. primum

Qertius no

bis confictus est aduersus philargyriam quam nos amores pecuniarum possumus appellare. peregrinum bellum et extra naturam. nec aliunde in monacho sumens principium. quia de corrupte ac torpide mentis ignavia. et plerumque initio abrenunciationis male arrepto. et erga deum tepido amore fundato. Cetera namque viorum incitamenta humane inserta natura. velut ingenua videntur in nobis habere principia. et quodammodo inuiserata carni. ipsaque propemodum coeua natiuitati discretionem boni malique proueniunt. et licet prima arripiant hominem. longo tamen labore vincuntur.

De pernicioso sit morbus philargyrie La. ij.

Nic vero morbus posterius superveniens et extrinsecus accedens anime. quanto facilius caueri potest ac respici. tanto neglectus et intromissus semel cordi sit perniciosior cunctis difficiliusque pellitur. Malorum namque omnium efficitur radix. multiplices fructificans fomites viorum.

Que nobis in vitis naturalibus sit utilitas Lap. iij.

Cputa carnis simplices motus. nonne videmus non solum in pueris in quibus adhuc innocentia boni malique prouenit discretionem. verum et in parvulis atque lactentibus. Qui cum ne initium quidem vilius libidinis in semetipsis habeant. motus carnis naturali incitamento sibi inesse designant. Ite quoque aculeos truces nonne similiter in parvulis iam vigere conspiciunt. et antequam patientie virtutem agnoscant. iniurijs eos cernimus commoueri. et verborum sentire etiam pro iocum iniurias ar

rogatas. ac nonnunquam cum desint vires. voluntas tamen ultionis ira instigante non desit. Nec hoc dico quod vocem naturam conditionis in culpam. sed quod asseram motus hos qui procedunt ex nobis quosdam quidem utilitatis causa nobis insertos. quosdam vero negligentie vitio ac male voluntatis arbitrio extrinsecus introductos. Hi namque quos supra diximus motus carnales ob reparacionem sobolis et posteritatis propaginem suscitandam. utiliter sunt corpori nostro providentia creatoris inserti. non ad perpetranda stuprorum flagicia et adulteria que legem etiam auctoritate damnant. Ite etiam aculeos nonne saluberrime nobis intelligimus attributos. ut nostris vicijs et erroribus irascetes. virtutibus potius ac spiritalibus studijs occupemur. omnem charitatem deo. et patientiam nostris fratribus exhiberes. Tristitiaque quod utilitas quanta sit novimus. que inter cetera vicia cum in contrarium affectum est. mutata connumeratur. Est enim et secundum dei timorem per necessaria. et secundum seculum admodum pernicioiosa. ut docet apostolus dicens. Que enim secundum deum est tristitia. penitentiam ad salutem stabilem operatur. seculi autem tristitia mortem operatur.

Quin esse nobis quedam naturalia vicia sine creatoris dicimus iniuria Lap. iij.

Non ergo si dixerimus hos motus a creatore insertos nobis ex eo culpabilis ille videbitur. si nequiter his abusi maluerimus eos ad noxia potius ministeria retorquere. et velimus pro infructuosis et secularibus lucris. non pro salutari penitentia et viorum correctioe tristari. vel certe si non nobismetipsis utiliter. sed contra interdictum domini nostris fratribus irascamur. velut si ferrum quis ad necessarium et utile ministerium contributum ad necem voluerit in fontem retorquere. non ex hoc infamabit materie proditor. si quod ille ad usum bonum vivendi aptum ac necessarium prestitit. iste hoc usus est ad nocendum.

E

De vitijs que extra naturalem motum nostro vicio contrahuntur. **Cap. v.**

Quimus tamen quedam vitia sine vlla precedete naturali occasione concrefcere. fz soli? corrupte ac male voluntatis arbitrio. vt est inuidia ipsaq; etiam philargyria. q; cu; nulla habeat in nobis de naturali insti-ctu principia. extrinsecus cotrahuntur. Que tamē quantū facilia sunt ad cauē- dum 7 oportuna ad declinandum. tā tū occupatam mentem latq; possessam mise-ram faciūt. vixq; ad sanitatis concedūt remedia puenire. siue qd a dño nō merē- tur curari celeri medicina qui ab his san- ciati sunt que vñ ignorare vel vitare vñ facillime vicere potuerūt. vel certe quod male fundati virtutum structuram 7 p- fectionis suscipere culmen indigni sunt.

Receptus semel philargyrie morbus q; difficile pellatur

Cap. vi.

Quamobrem nulli vilis despe-ctusq; videatur hic morbus. q; sicut potest perfacile declinari. ita si quemq; possederit ad sanitatis re- media vix puenire concedit. Receptacu- lum nanq; est viciozū malozūq; omniū radix. 7 inextricabilis nequitie fomes ef- ficitur dicente aplo. Radix oim malozū est philargyria. id est amor pecunie.

Quibus vicijs philargyria ge-neretur. vel quantoz malozūm liteadem preatrix **Cap. vii.**

Hec igitur cū remissa 7 tepidaq; possederit monachi mentē. pū- mitus eū in exigua summa sol- licitās. in istos quosdam 7 velut rationa- biles ei colores ob quos vel reseruare sibi aliquid pecunie debeat vel parare de- scribit. Nam 7 ea que prebent in mona- sterio queritur non esse sufficientia. et sa- no robustoq; corpore vix posse tolerari. Quid faciendum si valitudo mala car- nis emerferit. 7 reconditum nō fuerit ali- quid peculiare quo sustentet infirmitas.

Prestitutionē mō asterij eē ptenūē 7 negli- gētiā erga egrotātes maximā. Si pūū aliquid non fuerit quo cura corpori va- leat adhiberi misere esse moriendū. Im- etiam vestimentū non sufficere qd pbet- nisi peurauerit vnde sibi aliud valeat ex- hiberi. Postremo nec diu posse in eodē loco vel monasterio cōmorari. et nisi pa- rauerit sibi viatici sumptus. euecti oīs q; transmarine mercedem. nō posse cu; vo- luerit transmigrare. et necessitate inopie coartatum. laboriosa 7 ac miserabile abs- q; vllō profectu vitam ingiter toleratu- rum. inopem se q; semp ac nudum nō si- ne imperio aliena substantia sustentan- dum. Itaq; cum huiuscemōi cogitatio- nibus laqueauerit mentem. qualiter vñ saltem denarium acquirere possit cogi- tar. Tunc peculiare opus quod exerceat abbate in seio sollicita mente perquirat. Qd vendens clam et optato tandem po- titus nummo. qualiter eū duplicet acū? vehementiusq; torquetur. vbi reponat cui vñ illum credat ambiguus. Deinde quid ex eo coemere. qualisq; eum cōmer- cio valeat duplicare. cura grauiore dis- tenditur. Cūq; illi 7 hoc ex voto cesse- rit. amidior fames ac crescit auri. tātoq; vehementius suscitatur. quanto etiam summa lucri maior a pponitur. Cum pe- cunie etenim incremento rabies cupidita- tis augetur. Tum deinde vita longena pmittitur. senectus incurua. infirmitates diuersaq; prolige. que nisi maior sum- ma in iuuentute fuerit preparata tolera- bili in senecta non possint. Agitur itaq; infelix aīma serpentinis nexibus obliga- ta. dum materiam male peretā nequio- re cura concupiscit augete pestem sibi q; dirius inflammetur ipsa parturiens. to- taq; lucri cogitatione possessa. nihil ali- ud respicit cordis intuitu q; vnde pecu- niam parare valeat. p quā possit de mo- nasterij disciplina q; totius euolare. nul- lam exhibens fidez vbi potuerit nummi spes aliqua refulgere. Pro hac nō men- dacij. non periurij. non furti facinus ad

De spiritu philargyrie

mittere pho: rescit non fidem frangere.
nō iracundię noxiō furore suppleri. **S**i
quoq; a spe questus deciderit. nō honesta-
tis nō humilitatis modus transcendere
ptimescit. fitq; ei poia vt alijs venter.
ita huic aurū 7 spes lucri p deo **U**n bea-
tus aplos huius morbi noxia venena p-
spiciens nō solū eam radicē esse oīm ma-
loꝝ. verū etiā idolozū seruitutē pronū-
ciauit dicens. **E**t auaricia qđ in greco
dicitur philargyria qđ est simulacroꝝ fuitus
Lernis igit ad quantaz latem rabies h-
p gđus singulos crescat. vt etiā idoloz
vel simulacroꝝ seruitus apli voce pñū-
cietur. eo qđ figura dei 7 imagine preter-
missa. quā deuote seruiens deo imacula-
tam in semetipso debuit custodire. hōim
figuras impressas auro diligere. p deo
maluit 7 tueri. **¶** Philargyria
oēs virtutes impediāt.

Ca. viij.

Alibi igitur recessionuz pfecti-
bus in deterius crescēs. nullaz
deinceps hūilitatē. nullā chari-
tatē nullā obediētē. nō dicā. hūitē h-
ne vmbra qđ de hūitē retinere ptētus. indi-
tur ad oia. 7 ad singula opa murmurat
atq; suspirat. **N**ullaz iam reuerētia re-
seruata. velut equus durissimus ad p-
cipitiū fert infrenis. nec victu quidiano
nec solito indumento ptentus. nō se diu-
ti hęc toleraturū esse testat. **D**eū qđ nō
ibi solūmō eē. pclamat. nec salutē suam
in illo tm̄ loco esse conclusam **U**n si qđ
se non celerius asportauerit se piturū. p-
tinus grauiter ingemiscit

¶ Monachus habens pecuni-
as i cenobio pmanere n̄ possit.

Itaq; instabilitatis **Ca. ix.**
sue viaticū hñs nūmos. in qz
p̄sidio alaz sibi instar aptauit.
iamq; ad trāsmigrandū paratus in solē.
ter ad oia precepta respōdet. 7 tāq; per-
egrinum extraneūq; se gerens. quęcūq;
indigentia correctione perspexerit. negli-
git atq; contemnit **C**ūq; furtim posside-
at recōditā pecuniā. nec calciamenta q

tem ac v̄stimenta se habere p̄queritur.
dantē sibi tardē indignat. **A**c si forte
dispensatione senior ei pus q̄ nihil peni-
tus habere cognoscit. aliqd hōim fuerit
impartitū. maiorib; ire stimular descit.
seq; despici veluti extraneum putat. nec
ad vllū opus manus suas accommodare
ptentus. resp̄hendit oia q̄ necessario fieri
mōasterij compellit vtilitas. **D**einde oc-
casionē quib; offendi vel irasci debeat
studiose p̄quirit. ne leuit motus de cen-
obij disciplina videat exire. **N**ec solus tm̄
transmigrare ptentus. ne tāq; suo vicio
deseruisse credat. quātos potuerit susur-
rationib; clādefinis deprauare nō desi-
nit. **Q**đ si etiā temporē a speritas itineris
seu navigationis ei interclusit cōmea-
tum. p omne illud tps suspenso anxioq;
residens corde tristitias serere vel excita-
re nō cessat. discessus solatiū 7 excusatio-
nem leuitatis non se alit credens qđ no-
ta vel macula monasterij reperturum

¶ Quē philargyrie laborem sub-
eat desertor mo nasterij qui an-
pro leuissimis opibus murmu-
rabat. **Ca. x.**

Sic itaq; facib; pecuniaz sua-
rum magis ac magis accēsus. q̄
posse nunq; monachū vel in
monasterio residere vel viuere sub regle
institutione pmittit. **C**ūq; epinde eū ve-
lut feral qđam bestia de cetū gregi segre-
gans. pecus oportunū p̄de destitutiōe
sodaliū fecerit. 7 deuoratiōi facile p̄u-
ternij p̄uatiōe reddiderit. eū qui pu-
opa mōasterij lenia exercere desperat.
die ac nocte spe questus infatigabilē la-
borare cōpellit. nō orationū solennia. nō
ieiunioꝝ modū. nō vigiliaꝝ regulā cu-
stodire pmittit. nō honestaz intercessio-
nuz explere officia sinit. dum mō vl ana-
rici rabiem satiare vel quotidianis vsi-
bus possit occurrere. cupiditatē ignē dū
acquirendo extinguendum credit accē-
dens **¶** Occasione custodien-
de pecunię feminarum contu-
bernia requirantur. **Ca. xi.**
E 2

Noniam nonnulli pabruptuz precipitium lapsi irrenocabili ruina ferunt ad mortē. 7 non p̄tenti soli possidere q̄s vel nūq̄s habuerant. vel initio malo seruauerāt pecunias inq̄runt p̄tuberna feminarū. q̄ debeat ea q̄ male cōgesta vel retenta sunt custodire. Tāq̄ se occupationibz noxijs ac p̄niciosis inuoluūt. vt vsq̄ ad profundū inferi deuoluti. dum acq̄escere illi aplice sentētie renuūt. vt habētes victū 7 vsumētū bis p̄tēti sint q̄ mō asterij frugalitas exhibebat. s̄z volētes diuites fieri incidāt in temptationē 7 laqueū diaboli. 7 d̄sideria m̄ta 7 inutilia 7 nocina q̄ mergūt hoīez ī iteritū 7 pditionē. Radix enī oīm malozū est cupiditas. i. phylargyria. quā q̄dam appetētes errauerunt a fide 7 insuerunt se doloribus multis.

Exemplū cuiusdā tepidi monachi phylargyrie laq̄is obligati.

Lap. xij.

Non ignoro quendā q̄ semetipsum autumat monachū. sibiq̄ qd ē detentē de p̄fectiōe blādīt. q̄ receptū in cenobio. cū a suo moneretur abbate ne reuēret ad illa q̄ renuncians abdicarat. seq̄ d̄ maloz oīm radice phylargyria terrenisq̄ laqueis eripe festinaret. ac si mallet p̄stinis passionibz emēdari. q̄bus cū ḡuillime singulū momentū videbat vrgeri. cessaret affectare ea quę ne antea q̄dez possederat. quoz nexū cōpedit ad purgationē vitioz suoz sine dubio p̄uēire n̄ poss̄. truculēto vultu eidē respondere n̄ hesitauit. Si tu habes vñ plimos sustentēs. me similit̄ habere cur phibes. **Quid conferāt seniores iunioribz ī demudatione viciozū.**

Lap. xij.

Non autē nemini videant sup̄flua vel molesta. Nisi enī p̄s exposita fuerint genera vulnēz. 7 origines causq̄q̄ moroz fuerit indagatē. nec infirmis potit adhiberi cōgrua medicinē curatio. nec validis cōferri p̄fecte custodia sanitatis. Naz 7 hec 7 multo bis plura ad instructionem

iuniorū solent a senioribz q̄ innumeros diuisorū casus ac ruinas exp̄i sunt ī colatiōe p̄ferri. Quoz multa sepe numero cognoscentes in nob̄ ita senioribz exp̄nentiū ac reuelantiū. velut q̄ isdē ip̄is q̄z passionibz pulsaret. absq̄ p̄sūsōis n̄z verecundia curabam. cu 7 remedia pariter 7 causas infestantiū nos viciozū taciā discere. q̄ nos n̄ fratnitatē veritū corp̄ vel obtexim. vel p̄terinimus. s̄z ne forte delapsus liter in man̄ coruz q̄ in b̄ p̄posito min⁹ instituti vidēt. patefaciat in experē. q̄ deludantibz sol ac festinanti bus culmen p̄fectionis attingere debent esse cōperta.

Quibus exemplis morbus phylargyrie triplex esse doceatur.

Lap. xij.

Triplex itaq̄ est hui⁹ valitudinis morbo. q̄ ab vniūsis patri bus eq̄li detestatione damnat.

Annus hic cui⁹ sup̄ius descripsim. labē q̄ decipiens miserabiles q̄sq̄ ea q̄ ne antea q̄dem cū in seculo degeant possidebant congregare p̄suadet. Ali⁹ q̄ b̄ q̄ in primordijs suę renūciationis abiecerāt. postea resumere ac rursuz desiderare cōpellit. Tert⁹ q̄ initio malo viciosoq̄ cōtractus 7 ab imp̄fectione incipiens. eos q̄s semel hoc tepore mēt̄ infecerit. paupertatis ac diffidentie timore p̄ferritos. spoliare se cunctū mundi facultatibz non sinit. eosq̄ pecunias vel substātiās quas vtiq̄ renūciātes abijcere debuerant reseruantēs. ad euangelicā p̄fectionēz nūq̄ p̄uenire concedit. Quarū triū ruinarum exēpla. in scripturj sanctis etiā inuenimus nō leni pena fuisse d̄anata. Naz gieci ea q̄ ne antea q̄dem possederat volens acquirere nō mō grām p̄p̄tētie nō meruit possidere. quā p̄ successionē velut hereditariā a suo habuit m̄grō suscipe. verum etiā ecōtrario eterna lepra sancti helici maledictiōe p̄fundit. Judas autē volēs r̄sumere pecunias q̄s ātea christū secut⁹ abiecerat. nō solū ad pditionē domini lapsus ap̄latus pdidit gradū. sed etiā vitā ip̄am cōmuni exitu finire non

De spiritu philargyrie

meruit eaq̄ biathanati morte cōclusit. Ananias vero ⁊ saphira refuātes partem quandaz ex his q̄ possederāt aplico ore morte instantur.

¶ Malerenunciāns a nō renun- ciante quo differat.

Cap. xv.

O E his igit qui dicentes renun-
ciasse se huic mūdo. rursus in-
credulitate fracti nudari terre-
nis opibz timēt. in deuteronomio mistice
p̄cipit. Si q̄s est hō formidolosus ⁊ cor-
de pauido. nō egrediatur ad bellum. va-
dat ⁊ reuertat in domū suaz. ne pauere fa-
ciat corda fratrum suoz. sicut ⁊ ipse timo-
re p̄teritus est. Hoc testimonio qd̄ eui-
dentius queso. Nōne māifeste manult
eos scriptura p̄fessionis hō nec initiū si-
bimet vsurpare nec nom̄. q̄ exhortatiōe
exemploq̄ corrupto etiā alios ab euan-
gelica perfectione reuocare. ⁊ infideli in-
firmare terrore. Iubet itaq̄ eis vt disce-
dentes e pugna reuertant in domū suā.
q̄ nō pōt quisq̄ duplici corde bella dñi
p̄liari. Air enī duplex aīmo. incōstās
est in oībus vijs suis. Et cogitantes fm̄
illā euangelij parabolā eum q̄ cū decem
milibz p̄gredit cōtra regē cum viginti mi-
libz venientem. non posse cōfligere. ad-
huc eo lōge posito postulat pacez. i. vt ne
initium qdem renunciātionis arripiāt
potius q̄ tepide eam post exequentes
maiori discrimine semetip̄os inuoluāt.
Melius est ei nō vouere. q̄ vouere ⁊ nō
reddere. Pulcre aut̄ hic cum decem mi-
libz. ⁊ ille cū viginti venire describitur.
Amplior enī vicioz nos impugnātiuz
num̄ est q̄ virtutum. p̄ nob̄ dimican-
tium. Nemo aut̄ pōt deo seruire ⁊ mam-
mone. Nec ponens q̄sq̄ manū suā sup̄
aratrū ⁊ respiciēs retro. ap̄ ē regno dei.

¶ Cuius testimonij se colore tue-
antur qui exui facultatibz suis
nolunt.

Cap. xvi.

H ergo occasionem auaricie p̄-
sine sibi met̄ intrmittere qua-
dam scripture sancte auctori.

tate conant. Quā viciofioze intellectu i-
terpretantes. apli immo dñi sententiaz
corrumpe atq̄ ad suū desiderij gestū
deprauare. nō suā vitam vel intellectum
scripturarū sensui coaptantes. sed vim
scripturis. p̄ desiderio suę libidis inferē-
tes. p̄sentire eas suis opinionibz volūt.
aiūtq̄ scriptam esse. Beatius est magi-
dare q̄ accipere. Cuius interpretatiōe pra-
uissima eueruatam dñi putant illaz esse
sententiaz q̄ d̄. Si vis p̄fect̄ esse. vade ven-
de oia que habes ⁊ da pauperibz. ⁊ habe-
bis thesaurū in celo. ⁊ veni sequere me. Et
arbitrant hoc colore diuitias suas se ab-
ijcere nō debere. beatiores scz semetip̄os
p̄nunciātes. si pristinis suffulti substā-
tijs. alijs q̄ de earū sup̄abundantia lar-
giantur. dñi erubescunt. p̄ christo glorio-
sam cū ap̄lo suscipe nuditatē. nec opere
manū nec monasterij parsimonia vo-
lūt esse p̄tēti. Quibz sup̄est vt aut̄ semet-
ip̄os circūuenire nouerint. ⁊ neq̄ renū-
ciasse huic mūdo diuitijs pristinis incu-
bantes. aut si p̄fessionem monachi re at-
q̄ ope cupiūt expiri. disp̄sis atq̄ abieci-
oibz nihilq̄ ex his q̄b̄ renunciauerūt re-
seruātes. cū ap̄lo gloriēt in fame ⁊ siti. i.
frigore ⁊ nuditate. ¶ De renunciā-
tionē apostolorū et ecclesie p̄i-
mitiue.

Cap. xvij.

Quasi vero et ille limilit nō po-
tuerit facultatibz p̄stinis susten-
tari. q̄ se non ignobilē etiam in
huius mūdi ordine fuisse testat. cū se as-
serit a natiuitate ciuis romani dignitate
prelatum. si hoc esse ad perfectionem cō-
modius iudicanisset. et illi qui hieroso-
limis cum essent possessores agrorū ⁊ vel
domorū. vendentes omia ⁊ nihil sibi pe-
nitus ex his reseruātes. afferebāt precia
eorum. ⁊ ponebāt an̄ pedes discipuloz.
non potuerint necessitatem corporis sui
facultatibus p̄p̄ijs sustinere. si hoc perfe-
ctius fuisset ab apostolis iudicatum. vel
ip̄i esse vtilius probauissent. sed vniuer-
sas simul abijcientes substantias ma-
luerunt labore proprio vel collatiōe gen-

Liber. VII.

tium sustentari. De quorū sumptu sanctus apostolus ad Romanos scribens. suumq; eis in hoc ministeriū pdicans. ac subtiliter eos ad hanc collationem puocans. ait. Nunc autēz proficiscar hierusalem ministrare sanctis. Complacuit enim macedonię 7 achaię collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt hierusalem. placuit enim eis et debitores sunt eorū. Quonia; si spiritalium eorū participes facte sunt gētes. debent 7 in carnalibus ministrare eis. Ad corinthios q; horum sollicitudinē similiter gerens. monet eos vt ante aduentū suum collationem quazad vsus eorum mittere disponebant sollicitius prepararent. De collectis autem que fiunt in sanctis sicut ordinavi ecclesijs galathie. ita 7 vos facite. Nusqu ilq; vestrum per vnam sabbati thesauri. et apud semetipsum recondens quod ei bene placuerit. vt nō cū venero tūc collecte fiant. Cū autē venero quos probaueritis per epistolas hos transmittam pferre gratiā vestram in hierusalem. Et vt eos ad largiorem collationem puocaret infert. Qd si dignum fuerit vt 7 ego eam mecū ibunt id est si talis fuerit oblatio vestra q̄ mea quoq; mereatur psecutione deferri. Ad galathas quoq; cū predicationis misterium cum apostolis partiret. in hoc idē se destinatus a iacobo petro 7 iohāne testatur. vt licet pdicationem suscipere gētium. pauperum tamen qui erant hierosolimis nequa q; sollicitudinem curāq; respueret. qui ppter christū vniuersis rebus suis renunciantes. spontaneā subierant egestatem. Et cum vidissent inquit gratiam dei que data est michi iacobus 7 cephas 7 iohannes qui videbant columnę esse. dederunt michi 7 barnabe societatis. vt nos inter gentes predicarem. ipsi autem in circūsiōne tātū vt pauperū memores essemus. Quā rem omni sollicitudine se testatur implese. dicens. Qd etiam sollicitus fui hoc ipsūz facere. Qui igitur sunt beatores. vtrūz

nam hi qui nuper de numero gentiū congregati. nec pnalentes euangelicā perfectionem cōscendere adhuc suis substantijs inherabant. in quibus magnus fructus ab aplo ducebatur. si saltem ab idolorū cultura 7 fornicatione 7 suffocatis 7 sanguine reuocati. fidem christi cū suis facultatibus suscepissent. an illi qui euangelice satisficientes sententie. crucez dñi quotidie portātes. nihil sibi de proprijs facultatibus supesse voluerunt. Cūq; ipse beatus apostolus vinculis 7 carceribus obligatus. seu vexatione itineris impeditus. 7 ob hoc consuetam victus substantiam parare vt erat solitus suis manibus non occurrens. a fratribus qui de macedonia venerunt supplementū suę necessitatis se asserit accepisse. nam quod michi inquis deerat. supplerunt fratres q̄ venerunt a macedonia. et ad philippenses ipse referens. scitis ei 7 vos philippenses. quia in principio euangelij quando pfectus sum a macedonia. nulla ecclesia michi cōmunicauit in ratione dati 7 accepti. nisi vos soli quia 7 thessalonicā 7 semel 7 bis in vsum michi misistis. erūt finistorū sententiā quam mente tepida conceperunt. 7 isti beatores apostolo. q̄ de suis inueniant ei substantijs impartisse. Qd amens quilibet dicere nō audebit.

¶ Si apostolos imitari velim? non debeamus nostris definitionibus viuere sed illorū exempla sectari. La. xviii.

¶ Cū obrē si euangelico pcepto volumus obedire 7 apli ac totū illi ecclepmittine. seu patz q̄ virtutū ac pfectiōi eorum nostris tēporibus successerunt imitatores existere. nō nostris definitionibus acquiescamus. de hoc tepido ac miserabili statu perfectionem nob euangelicam pollicentes. sed illorum sectates vestigia circūuenire nosmetipsos minime studeamus. et ita monasterij disciplina; institutionemq; paritē expetamus. vt in veritate renunciemus huic mundo. nihil ex his que contempsimus infli.

De spu philargyrie

delitate nos retrahente seruantes, quoti-
dianum victum non recondita pecunia
sed opere proprio conquiramus.

Sententia sancti basilij epi ad uersus syncretium plara. **L. xix.**

Fertur sententia sancti Basilij
cesariensis epi ad quendam p-
lata syncretium, tali quo diximus
teporre torpentem, qui euz renunciaſſe ſe
diceret huic mundo, qdam ſibi de pro-
prijſ facultatibz reſeruauit, nolens exerci-
tio manu ſuaru ſuſtentari, ⁊ humilita-
tem vera nuditate ⁊ operis comitioe mo-
naſterijqz ſubiectioe conquirere, et ſe-
natozem inquit ſyncreti pdidiſti, ⁊ mo-
achum non feciſti.

Ignominioſus ſita philargy- ria ſuperari. **Lap. xx.**

Itaqz ſi agonem ſpiritalem cer-
tare legitime cupimus, huc qz
pernitioſum hoſtem a noſtrj cor-
dibz extrudamus, quem quantum
ſupare non magne virtutis eſt, tantu ab
eo vinci ignominioſum plenumqz dede-
coris. A potente enim elidi licet ſit in de-
iectione dolor ⁊ gemitus in amiſſioe vi-
ctorie, tamē quodammo de aduerſarij
robore victis naſcitur coſolatio. Sin ve-
ro ⁊ inimicus exilis ⁊ genus colluctatio-
nis infirmum, vltra deiectionis dolorem
conſuſio turpior, ⁊ ignominia deſerimen-
to grauior inferitur.

Quemadmodum ſuperanda ſit philargyria. **La. xxi.**

O quo hec erit ſumma victoria
triumphuſqz perpetuus, vt que
admodum dicit, nec minuto q
dem nummo conſcientia moachi pollu-
atur. Impoſſibile nanqz eſt eu qui vict⁹
in exigua ſtipe, cupijſe ſemel in corde ſuo
radice ſuſcepit, no maioris deſiderij, pti-
nus incēdio coſflagrari. Tadiu naqz mi-
les chaliſi victor ac ſecur⁹, cūtraqz cupi-
ditatis impugnatione erit extern⁹, donec
initia cupijebur, hic neqſſim⁹ ſpūs in
eius corde no ſeuerit. Quappē cū in cun-
ctis generibz vitioꝝ generalitē ſpenē ca-
put oporteat obſuari, in b̄ precipue dil-

gentius puenit p̄caueri. Qd ſi fuerit in-
tromiſſum, ſua materia p̄ualeſcēſipſū
ſibimet vehemētiora ſuſcitabit incendia.
Idoqz no ſolū pecunia ⁊ e cauenda poſ-
ſeſſio, verūetiā voluntas ipa ab aīmo pe-
nitus extrudēda. No ei tam effect⁹ phi-
laryrie vitandus eſt, qz affect⁹ ipius ra-
dicatus amputandus. Nihil ei p̄derit pe-
cunias non h̄re, ſi voluntas in nob̄ fue-
rit poſſidendi. **Q**poſſit quis etiā
no habēs pecunias philargy-
rus iudicari. **Lap. xxii.**

Poſſibile naqz eſt etiā no habē-
tem pecunias neqzqz philargy-
rie morbo carere, nihilqz ei pro-
deſſe b̄nificium nuditatē, qz cupiditatē vi-
tium reſecare no valuit, paup̄taqz hono-
non p̄ruqz merito delectat⁹, ⁊ neceſſitatis
onere no ſine cordis languore content⁹.
Quēadmodū etiā corpe no pollutos
euāgelic⁹ h̄mo, p̄nūciat corde mechatoſ-
ita pecunie qz p̄dere mime ſarcinatos,
affectu ac mēte cū philargyris p̄denari
poſſibile eſt. Occaſio enī eis habendi de-
fuit no voluntas, q̄ ſp̄ apud deum ſolet
magiſqz neceſſitas coronari. Itaqz feſti-
nandū nob̄ eſt, ne inuacuū laboꝝ n̄roꝝ
emolumēta depeant. Miſabile naqz eſt
paup̄taqz ac nuditatē exitus toleraſſe, fru-
ct⁹ hō eaz p̄raue volūtatē vitio pdidiſſe.

Exemplum de iuda. **La. xxiiij.**

Is noſſe qz pernitioſe qz noxię
fomes iſte niſi fuerit diligēt̄ exci-
ſus, ad ei⁹ interitū q̄ eū cōcepit
fructificet, ⁊ omigenis pulluletram ſcu-
lis vitioꝝ. **R**espice iudā aploꝝ numero
deputat⁹, qz noluit ſerpenē hui⁹ caput
letale p̄terere, q̄lit euz ſuo veneno peme-
rit, ⁊ cupijſe laqueis irretitum ad q̄sar-
rupti p̄cipit⁹ crimē impegit, vt redem-
ptorē mūdi ⁊ hūane ſaluē auctorē trigē-
ta argenteis p̄ſuaſent v̄edere. Qui neqz-
qz eſſet ad tā ſceleſtū, pditiōis facin⁹ de-
uolut⁹, ſi no philargyrie morbo fuiſſet i-
fect⁹, nec dñice negationis re⁹ ſacrileg⁹
extitiff⁹, niſi p̄ ſolit⁹ fuiſſet creditos ſibi
loculos cōpilare. **Philargyria ni-
ſi nuditate vici n̄ poſſit. L. xxiiij.**

Fomane satq; z euidēs tyranni-
dis huius exemplum. que semel
(vt diximus) anime captiua
te nullam permittit honestatis regulam
custodire. nec vlla questus adiectione sa-
tiani. Finis enim rabiei huius non diui-
tias. sed nuditate cōquiritur. Deniq; cū
hic ipse ob hoc loculos dispensatiōi pau-
perum deputatos suę potestati creditos
accepisset. vt saltem pecuniarum abun-
dantia satiatus concupiscentie suę mo-
dum imponeret. intantum copia earum
in abundantiozem fomitem cupidita-
tis exarsit. vt iam non loculos clanculo
compilare. sed ipm̄ dominū venundare
maluerit. Aniuersas enim diuitiarum
moles. cupiditatis huius exuperat ma-
gnitudo

**De exitu ananie et saphire et iu-
de quem philargyria impellen-
te subierunt.**

La. xxv.

OEniq; princeps apostolorum
his eruditus exemplis. sciens
habentem qui pp̄iam cupidita-
tis frena non posse moderari. nec finem
eius in parua summa magna ve cōsiste-
re. sed in sola virtute nuditatis. ananiā
z saphiram quorū sup̄ius fecimus men-
tionem. quia sibi qui pp̄iam de sua facul-
tate seruauerant. morte multauit. vt in-
feritum quem ille vltro sibi pro reatu do-
minice proditiōis intulerat. hi pro mē-
dacio cupiditatis exciperent. Quanta ī
hoc quoq; facinorū ac lup̄p̄licij similitu-
do concurrit. Ibi nanq; philargyriam
proditiō. hic falsitas subsecuta est. Ibi
veritas prodit. hic mendacij crimen ad-
mittitur. Licet enī operis eorū dissimilis
videatur effectus. vnus tamen finis in
vtroq; concurrit. Ille nanq; refugiens
paupertatem resumere quę abiecerat cō-
cupiuit. hi ne fierent pauperes de substantia
sua quā aut apostol̄ offerre fideliter
aut totam dispergere fratrib; debuerāt.
quiddam retinere temptauerūt. Et ideo
vtrob; sequitur mortis damnatio.

quia vtrumq; crimen de philargyrie ra-
dicibus pullulauit. Itaq; si in eos q̄ nō
alienas concupierunt substantias. sed
proprijs parcere temptauerunt. nec ha-
buere desiderium acquirēdi sed reseruā-
di tantummodo voluntatem. p̄cessit tā
seuera sententia. quid censendus de his
qui nuncq; possessas pecunias cupiunt
cōgregare. z nuditatem coram homini-
bus preferentes. affectu concupiscentie
coram deo diuites comprobantur.

**Philargyria lepram anime
inferat spiritalem** La. xxvi.

Qui scdm̄ similitudinem Bieq;
spiritu ac mente leprosi esse no-
scentur. qui mūdi huius cadu-
cas pecunias concupiscens immunde le-
pre contagione respersus est. Per quas
nobis euidentis reliquit exemplum. om-
nem animam cupiditatis labe pollutaz
spirituali viciorum lepra respergi. immū-
damq; apud dominū perhenni maledi-
ctione reputari.

**Testimonia de scripturis qui
bus p̄fectione desiderans edo-
cetur non resumere que renun-
cians abdicauit.** La. xxvij.

Item si p̄fectionis desiderio
dimittens om̄ia secutus es chri-
stum dicentem tibi. vade ven-
de omnia que habes z da pauperibus.
z habebis thesaurum in celo. z veni seq̄-
re me. quid missa super aratrum manu
respicias retro. vt eiusdem voce dñi pro-
nuncieris non esse aptus regno celoz;
Super tectum euangelici culminis sta-
bilitus. quid descēdis tollere aliquid de
domo tua. ex his videlicet que antea cō-
templisti. Constitutus in agro atq; ope-
ratione virtutum. substantia mūdi qua
te renunciāns spoliasti. quid recurrens
niteris reuestiri. Si vero paupertate p̄-
uentus nihil quod dimitteres habuisti.
multo magis acquirere non debes quod
antea nō possidisti. Ob id enim ita dñi
beneficio p̄parat̄ es. vt expeditioz ad eū
nulla pecūia z laqueis impedit̄ accurreres

Verūti nullus in h'egens frangat. n'eo est enī q' nō habeat q'd dimittat. Anū- sis renūciant facultatib' mūdi. quisq's affectū possidendi eas radicit' āpu tauit

Aduersus philargyria victo- ria non aliter possit nisi nudita- te conquiri. La. xxviiij. Ecce igit' de philargyria pfe- b' cta victoria. vt parmissime cui' libet stupis in corde n'ro residere nō sinam' igniculū. certi q'd restinguēdi eum nō habebim' vsteri' facultatē. si q'n- tulacūq's scintille hui' in nob' materiam fouerim'. Quemadmodū possit nuditas a monacho sustentari

Am x'tute nō alias L. xxix. retinere valebim' illibatā. nisi in monasterio p'sistentes sc'dm aplm habentes victū z vestimentuz' his contēti fuerimus. Remedia contra morbum philargyrie. Cap. xxx.

Annationes q' ananī z saphi- re memorie retinētes. bonescā' aliqd' ex his resuare q' renūciā- tes penit' abdicare deuonim'. Sicq' q's p'timescam' exempluz'. q' ob philargyne culpā eterne supplicio lepre multat'. z ali- q'd ex his q' nec an' possedim' caueamus acq'rere. Nec nō etiā inde vl' meritū vel exitū formidātes. q'c'q's pecunię resumere quā semel a nob' abiecim' tota x'tute vi- temus. Sup' hec oīa p'siderātes p'ditiōz' fragilis incerteq's naturę n'ę caueamus ne dies dñi sicut fur in nocte supueniēs maculatā vl' vno otolo n'ra z p'ciaz dep- hendat. q' oēs fructus n'ę renūciationis euacuat. illud q'd in enāgelio diuiti di- ctum est. ad nos q's faciat voce dñica di- rigi. Stulte hac nocte aīam tuā repetit' a te. q' autē p'parasti cui' erūt. Nihilq's de crastino cogitantes. nūq's nos de mo- nasterij disciplina patiamur euelli.

Q' nō possit quis philargyria vincere nisi in cenobio perseue- rans. et quemadmodum possit ibidem permanere. Cap. xxxi

Q'od sine dubio neq'q's p'mitte- mur implere. sed ne sub institu- tionis q'dem regula pmanere. nisi p'ns patie virt' que nō aliūde q's de humilitaq' fonte p'cedit. in nobis fuerit firma soliditate fundata. Illa nāq's nul- li cōmōtiones nouit inferre. h' x'o sibi il- las magnanimiter tolerare.

Explicit de spiritu philargyrie liber septimus. Incipiunt capi- tula libri octaui de spiritu ire

Roemum. Cap. i. De his qui dicunt iraz nō esse notā si delinquentibus irascamur. q' z ipe de' irasci dicatur.

- ii De his que in deo ex nostre natu- re consuetudine nominantur
- iii Qualit' de affectib' membrisq's humanis q' indemutabili z in- corporeo deo ascribi legim' sen- tiendum sit
- v Cuius placiditatis monachum esse conueniat.
- vi De iniusta iracundie cōmotiōe vel iusta.
- vij In quo tantum mō nobis ira sit necessaria. vel q' b' beati dauid exēplis ira salubrit' assumat
- viii De ira aduersus nosmetipos sus- cipienda
- ix De quo sole dicat' vt nō occidat super iracundiam vestram.
- x De his quoz iracundie ne occa- sus q'dem sol isti' modū ponit.
- xi Q' hic finis tristitie vel ire sit vt h' q'd p'ualet vnusq'sq's p'ficiat
- xij Q' ne momentaneā q'dem irā lice- at r'etentari
- xiii De reconciliatione fraterna
- xiiii Q' vetus q's lex irā non tm' de effe- ctū s' etiā d' cogitatiōe puellat
- xv De sup'flua secessiōe eoz q' ab in- emēdatis morib' non recedunt
- xvi Q' tranquillitas cordis n'ri non in alterius arbitrio. sed in n'ra debeat ditione consistere

- xviij Quo studio heremū debeamus expetere et quā inibi sit pfectus
  - xviiij Qua compatione estimādi sint qui tunc tm̄ patientes sunt, cū a nemine puocant
  - xix De amputāda ira fm̄ euāgelii.
  - xx In eo qd̄ in euāgelio scriptum est qui irascit̄ fratri suo vtrum recipiendū sit qd̄ adiectum est sine causa.
  - xxi Remedia quibz irā de cordibus nostris eradicare possimus.
- Expliciunt capitula

Incipit liber octauus de spiritu ire

Cap. primum.

Barth

Quā certamē est ire qd̄ mortiferū virus de recessibz aīe nre fundit̄ tus est eruēdū. **H**ac enim in cordibz nris insidente et oculuz mentis noxijs tenebris occecante nec iudicium recte discretionis acq̄rere nec honeste cōtemplationis intuitū nec maturitate p̄siliij possidere nec vite participes nec iusticie tenaces sed ne spirital quidē ac veri lumis capaces poterim? existere qz turbat̄ est inqt̄ p̄ ira ocul? me? **N**ec sapiē participes effici tam et si sapientes oim̄ p̄nunciari opinione videam? qz ira in sinu insipientiū req̄escit Sed ne vitā qdem immortalitatis p̄sequi poterimus q̄uis prudentes videamur definitione hoim̄ iudicari qz ira pdit etiā prudētes. **N**ec iusticie moderamīa p̄spicaci discretionē cordis valebim? obtinere. licz p̄fecti sanctiqz cūctoꝝ opinationibz estime mur qz ira viri iusticiā dei nō operatur **P**az qz honestatē grauitatē q̄ etiāz viri seculi hui? solet familiarē existere. nullo mō possidere poterim? licz nobiles et honesti natalium p̄rogatiua putem? qz vir iracundus inhonestus est. **C**ōsiliij etiāz maturitatez nullaten? valebim? obtinere. q̄nis grauel et summa scia p̄diti vi

deamur. qz vir iracundus agit sine cōsilio. Sed nec quieti esse a p̄urbationibz noxijs nec poterim? carere peccatis tam et si nequa q̄ nob̄ inquietudines ab alijs inferāt qz vir animosus parit rixas vir autem iracundus effodit peccata.

De his qui dicunt iram nō esse noxiam si delinquentibus irascamur qz et ipse deus irasci dicitur Cap. ij.

Nonnullos audiuim? hunc aīe p̄nitiosum morbū ita excusare temptātes vt eum detestabilio re interpretatione scripturarū extenuare gestirent dicentes nō esse noxiū si delinquentibus fr̄ibz irascam? si qdem inq̄unt ipse de? p̄tra eos qui cū vel scire nolūt vt scientes contemnūt furere atqz irasci dicitur vt ibi et iratus est furore dñs in pplm̄ suū vel cū orat̄ p̄pheta dicens dñe ne in furore tuo arguas me neqz in ira tua corripas me nō intelligentes quod dum homibz occasionē pessiferi vitij volunt concedere immēsitati diuinę ac fōti totius puritatis iniuriā carnal passio nis admisceat **De his que in deo ex nostre nature consuetudine nominantur** Cap. iij.

Seni hec cum dicuntur de deo carnali et pingui sensu fm̄ literesignificationē accipiēda sūt. ergo et dormit cum dicit̄ exurge q̄re obdormis dñe de q̄ alibi dī. ecce non dormitabit neqz dormiet q̄ custodit israel et stat ac sedet cū dicit̄ celuz in est sedes terra aut̄ scabellū pedum meoꝝ q̄ metit̄ celū palmo et terrā pugillo concludit et crapulat̄ a vino cū dī. et exurrexit sicut dormiēs dñs potēs crapulat̄ a vino. q̄ solus hz immortalitatē et lucē habitat iaccessibilē vt p̄mittat̄ ignoratōne et obliuionē q̄ de ip̄o legim? in scripturis sc̄ctis frequēt̄ infra deinde liniamēta mēbroꝝ q̄ tanqz de hoīe figurali et cōposito d̄scribūt capill̄ scz capite et naribz ocul ac facie manibz ac brachijs digiti vtero pedibusqz que oīa fm̄ vilē literę sonum

De spiritu ire

si voluerimus admittere. deū liniamen-
tū membrorum 7 corpora figura cōpositum
quod dictū q̄ nefas est quodq̄ absit a nobis
necesse est estimari.

**Qualiter de affectibus mem-
brisq̄ humanis q̄ indemutabi-
li et incorporeo deo ascribi legi-
mus sciendum sit. Cap. iij**

Itaq̄ ut hec s̄m s̄ram nō absq̄
nefando sacrilegio possunt itel-
ligi sup eo qui inuisibilis. inef-
fabilis. incōprehensibilis. inestimabilis. sim-
plex. 7 incōpositus sanctarū scripturarū
auctoritate definit. ita ne furoris quidez
7 ire perturbatio. illi indemutabili nature
sine ingenti blasphemia poterit coapta-
ri. Nam huiusmodi significatione mem-
brorum diuinas efficientias dei 7 immen-
sas operationes ei⁹ sentire debem⁹. q̄ no-
bis nisi p̄ hec vsitata vocabula membrorum
nequeunt intimari. vtp̄ta significatione
oris collocationes eius q̄ in archanos
aīme sensus solent clementer infundi. v̄l
quod in patrib⁹ n̄ris atq̄ p̄p̄et̄ idem locu-
tus sit agnoscam⁹. in oculis immensita-
tem p̄spicacie qua vniūsa plustrat ac p̄-
spicit. 7 quod nihil eū ex his q̄ a nob̄ gerunt
gerenda ve sūt seu cogitant̄ lateat. scire
possimus. manuū nuncupatione. p̄uidē-
tiam 7 operationē qua oīm ip̄e sit crea-
tor 7 conditor. sentiam⁹. s̄ brachiū q̄ s̄
tutis 7 gubernationis eius insignia q̄ cū
cta sustentat moderat̄ ac regit. Et ut de
ceteris taceam. canities capitis quod aliud
q̄ s̄ genitatem deitatis 7 antiq̄tatem signi-
ficat. qua sine v̄lo p̄ncipio est. 7 oīa t̄pa
7 creaturas excedit vniuersas. Ita igit̄
7 de ira dei vel furore cum legimus. non
androttatos. i. s̄m humilitatē humāe
perturbationis. sed digne de deo qui oīm
perturbatione alienus est sentire debem⁹.
sc̄z quo p̄ hec eum indicē 7 vltorem oīm
que iniquē gerunt in hoc mūdo possim⁹
aduertere. 7 retributorē terribilē actuum
n̄rorū bis x̄torū significationibus formi-
dantes. p̄tra illius voluntatē timeam⁹
q̄cōq̄ admittere. Illos etenim timere p̄sue-

uit humana natura q̄s indignari nouit
7 veret̄ offendere. vt in nonnullis equissi-
mis iudicijs solet ab his qui aliq̄ reatu
sue p̄sciētie remordent. ira vltrix timeri.
nō sc̄z q̄ s̄ in animis eorū q̄ in iste iudica-
turi sūt p̄turbatio cōsistat. s̄z quod ita me-
tuētibus ille s̄riat̄ affect⁹ q̄ p̄ executiōe le-
gum 7 examinatiōe iusticie 7 eq̄libratiōe
p̄cedit. Quē t̄n quātalibet animi fuerit
māsuēditiē ac lenitate. plata. ab his q̄
p̄ suo merito pena plectendi sūt. furor s̄
uis 7 ira sensissima iudicat. Longum est
nec p̄sentis operis. si voluerim⁹ oīa q̄ de
deo humana significatione figurat̄ in
scripturis dicta sunt explanare. Nec ad
p̄sentem necessitatē q̄ p̄tra furorū vitiorū
p̄tinebant dixisse sufficiat. vt null⁹ exin-
de sibi met occasionē morbi mortisq̄ per-
petue per ignorātiā trahat. v̄n sancti-
tas 7 immortalitas vite saluēq̄ r̄media
p̄quirat. **Luus placiditatis mo-
nachum esse conueniat. Cap. v.**

Itaq̄ monachus ad p̄fectionē
tendens. 7 agonē spiritalē legi-
time cupiens. recertare. ab omī
ire furorisq̄ vitio alien⁹ existat. 7 audi-
at quod sibi vas electionis p̄cipiat. Omnis
inquit ira 7 indignatio 7 clamor 7 blasphe-
mia tollat̄ a vobis. cū omī malicia. Cū
dicit oīs ira tollat̄ a vobis. nullā penitē-
tiam velut necessariā 7 vtilē nobis excipit
Delinquentesq̄ fratres si necesse est ita cu-
rare festinet. vt dū medelā leniori forisita
febricula laborāti. p̄curat inferre. non se-
metip̄m irat⁹ d̄teriori morbo cecitatis in-
uoluat. Oportet nāq̄ illū q̄ alterius vul-
neri mederi cupit oī languorū morbo ali-
enum sanūq̄ subsistere. ne illd̄ euangeli-
cum dicat ei. medi ce p̄us cura teipluz.
ac vidēs festucā in oculo fratris sui trabē
in oculo suo nō videat. vel quomō vide-
bit eijcere festucā de oculo fratris sui. q̄
trabem furoris gestat in oculo suo

**De iniusta iracundie commo-
tione vel iusta. Ca. vi.**
**Qualibz ex causa iracundiē mor-
effrenēs excecet oculos cordis.**

Lib. VIII

et acuminis visuum epistalem validioris morbi ingerens trahem. solem iusticie non finit intueri. Nihil interest. vtrum aurea lamina plumbea ve seu cuiuslibet metalli oculorum obtutibus imponatur. differentia cecitatis non facit preciositas metallorum. Habemus sane ire ministerium satis comode nobis insertum. ad quod solum eam recipere vtile nobis est ac salubre. cum contra lasciuientes cordis nostri motus indignantes infremimus. et ea que agere confundimur coram hominibus vel proloqui in latebras ascendisse nostri pectoris indignamur. angelorum scilicet dei ipsius presentiam ubique et omnia penetrantis. oculumque eius tota formidine tremiscentes. quem nequaquam possunt conscientie nostre latere secreta.

In quo tantummodo nobis ira sit necessaria vel quibus beati David expleta ira salubriter assumatur. Cap. vii

Item certe cum contra hanc iram cur nobis aduersus frem irreperit commouemur. et irati letales insigationes eius extrudimus. nec in abditis pectoris nostri noxias eas latebras habere permittimus. Talis nos irasci etiam ille propheta docet. qui intantum hanc e suis abegerat sensibus. ut ne inimicis quidem. proprijs et quidem a deo sibi traditis maluerit reddere talionem. Irascimini inquit et nolite peccare. Ille enim cum aquas de cisterna bethleemica concupisset. eamque a viris fortibus per medias hostium catervas suscepisset. allatam. protinus effudit in terras. et ita voluptuosam concupiscentie passionem iratus extinguens. libauit eam domino. et cupiditatis sue desiderium non expleuit. dicens. Propitius sit mihi dominus ne facias hoc. Num sanguinem hominum istorum qui perfecti sunt. et animarum periculum bibant. Vel cum semel in regem dauid audiēte eo lapides et maledicta coram omnibus rogaret. velletque ab isaia filius saruie pri-

ceps militum comitum regalis vltione trancatione capitis eius explere. beatus dauid aduersus diram suggestionem eius indignatione pia commotus. humilitatis modum et patientie rigorem incōcussa lenitate seruauit dicens. Quid michi et vobis filij saruie. Dimittite eum ut maledicat. Dominus enim precepit ei ut malediceret dauid. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit. Ecce filius meus qui egressus est de utero meo querit animam meam. quanto magis filij gemini. Dimittite eum ut maledicat iuxta preceptum domini. si forte respiciat dominus afflictionem meam. et reddat mihi bonum. per maledictionem hanc hodie.

De ira aduersus nosmetipsos suscipienda. Cap. viii

Itemur itaque irasci salubriter. sed nobismetipsis ac suggestionibus accedentibus prauis. et non peccare ad effectum scilicet eas noxium producentes. Denique hunc eundem sensum euidentius explanat versiculus sequens. Que dicitis in cordibus vestris. in cubilibus vestris compugimini. id est quecumque in cordibus vestris ingruentibus repentinis ac lubricis insigationibus cogitatis. consilij moderatione omnem strepitum et perturbationem furoris amouetes. velut in cubili quietis positi compunctione saluterrima emendate atque corrigite. Denique beatus apostolus vsus huius versiculi testimonio. cum dixisset. irascimini et nolite peccare. subiunxit. Sol non occidat super iracundiam vestram. neque detis locum diabolo. Si noxium est super iracundiam nostram occidere solem iusticie. et irati commotissimi. locum diabolo damus in corde nostro. quomodo superius precipit ut irascamini. dicens. irascimini et nolite peccare. Nonne euidenter hoc dicit. irascimini vitijs et furori vestro. ne conbibentibus vobis sol iusticie christus incipiat propter iracundiam vestram mentibus obscuratis occidere. et discedente illo locum diabolo in vestris cordibus prebeat.

2. 16. 11. r

2. 16. 11. r

De spiritu ire

De quo sole dicitur ut non occidat super iracundia vestra. La. ix.

Quo sole pphetaz deus cuius

tentius commemorat ita dicens

Timetibus aut nomen meum orietur sol iusticie et sanitas in pnnis eius.

Qui rursus peccatoribus et pseudo prophetis illisq; qui irascunt occidere dicit in medio die dicente ppheta. Occidet eis sol in meridie. Vel certe hinc tropicum sensum mens id est nois siue ratio que pro eo qd oēs cordis cogitationes discretio

neq; perlustret sol merito nuncupatur ire vitio non extingatur ne eadem occidente perturbationum tenebre cum auctore suo diabolico vniuersum nostri cordis occupent sensum. et tenebris ire possessi veluti nocte ceca quid nos oporteat agere ignoremus. Tali sensu hunc apoli locus institutus seniorum traditum nobis qua necesse fuit quemadmodum de ira sentiret dicere licet longiore sermone ptulimus qui eam nec ad momentum quidem nostrum penetrare permittunt illud euangelij omnimodis obseruantes. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Ceterum si usq; ad occasum solis licitum sit irasci ante furoris satietates et vltimam commotionem poterunt nocte perturbationes exple re. qd iste sol ad locum suum vergat occasus.

De his quorum iracundie occasus quidem solis istius modus ponit. Cap. x.

Quid vero dicam de his quod quidam dicere sine mea confusione non possum quorum implacabilitati nec hic quidem sol occidens terminum ponit sed per dies eam plurimos pertulantes atq; aduersus eos in quos commoti fuerint rancore animi referuantes negant quidem se verbis irasci sed re ipsa et opere indigni gravissime comprobant. Nam neque eos congruo sermone compellant nec affabilitate eis solita colloquuntur et in eo se minime delinquere putant quod vindictam sue commotionis non expectant quam tamen quam pferre palam et exercere aut non audent

aut certe non possunt in suam pncipem virum iracundie retorquentes concoquant eam in corde taciti ac silentes in semetipsis consumunt amaritudinem tristitiam et virtute animi pntius expellentes sed digerentes pcessu dierum et vtriusq; p tpe mitigantes. **Ubi finis tristitie vel ire sit ut hoc quod pualet vniuersis quis perficiat. La. xi.**

Quasi non hic finis vnicuiusque vindicte sit et abunde quod furori proprio vel tristitie satisfecerit si id quod pualet ira instigante compleuerit quod hi quod facere noscunt quod motus suos non appetitu placiditate sed inopia cohibent vltionis nihil enim inferre amplius his quibus irati sunt possunt nisi ut cum eis affabilitate solita mīme colloquātur aut quasi in effectu opis solūmodo sit iracundia moderanda et non potest ab archanis nostri peccatoris eruenda ne tenebris illius obscurati nec consilij salubris nec scientie lumen admittere sed ne templum spiritus sancti habitate in nobis spiritus iracundie neque valeamus existere. **Cohibit enim in corde furor astantes quidem homines non offendit sed eques spiritus sancti splendidissimi in barac si platus excludit. Quemotaneam quidem iram liceat retentari. Cap. xij.**

At quemadmodum vel ad momentum vult eam deus retentari que nec sacrificia quidem spiritualia orationum nostrarum permittit offerri si vel alium contra nos aliquid rationis habere cognoscimus dicens. Si ergo offers munus tuum ad altare et tibi recordatus fuerit quod frater tuus habet aliquid aduersum te relinque ibi munus tuum ad altare et vade pns re conciliari fratri tuo et sic venies offer munus tuum. Quomodo ergo non dicam usq; in dies plures sed vel usq; ad occasum solis istius permittim contra fratrem retinere tristitia que ne illo quidem aliquid habente aduersum nos orationes nostras deo offerre pcedim quibus precipit ab apostolo sine intermissione orate et in omni loco lenate puras manus sine

1921 v r

Lib. VIII.

ira et disceptatio. Superest igitur ut aut
numquam oremus huiusmodi viri retinentes
in cordibus nostris. et applico huic precepto si-
ne euangelico quo indefinenter et ubique in-
bemur orare sicut obnoxii. aut si nolimet
ipsos circumuenientes precem fundere pro eis
interdictum presumimus. non oratione domino. sed
rebellionis spiritu contumaciam nos eisdem no-
uerimus offerre. **Dereconciliatione
fraterna. Cap. xiiij.**

Et quia plerumque leui lesos fratres et
tristatos contemnimus. vel cer-
se non vicio nostro dicentes eos offe-
sos despiciamus. animarum medicorum et oculo-
rum consilio. occasiones iracundie volentes
radiciter a cordibus nostris euellere. non solum
si lesi fuerimus iubet nos remittere. et reco-
ciliari fratribus nostris. nullaque aduersus eos
iniurie seu lesionis memoriam retinere. sed
etiam si illos aduersum nos seu iuste seu ini-
iuste habere aliquid nouerimus. similiter precipit
ut munus nostrum relinquentes. id est. compes-
centes orationes nostras. ad eorum prius satisfactio-
nem tendere festinemus. et ita fratris cura-
tione premissa orationum nostrarum munera illi-
bata deferre. Non enim ita nostris obsequijs
communis omnium dominus delectatur. ut quod in uno
acquirat perdat in altero dominante tristitia.
In cuiuslibet namque dispendio vnum pati-
tur detrimentum. quod eodem modo omnium famu-
lorum suorum salutem desiderat et expectat.
Et idcirco equae habente aduersum nos
fratre inefficax erit oratio nostra. ac si nos ad-
uersum eum tumentis spiritu indignationis
amaritudinem refuimus. **Quod
quod lex ira non tamen de effectu
sed etiam de cogitatione conuallat.**

Et quod dicitur in precepto. **Cap. xiiij.**
partis euangelicam atque applicam im-
ramur. cum etiam veteris legis aliquid
habere remissionis videtur. hec eadem preceptum
at dicens. ne oderis fratrem tuum in corde
tuo. et iterum. non eris memor iniurie ci-
uium tuorum. et rursum. itinera eorum quae me-
moriam retinent malefactorum in mortem. **U-**
des et tibi nequiciam non in opere tantum sed etiam
in archanis cogitationibus resecari. cum

de corde odium et iniuriam non solum retribu-
tio. sed etiam ipsa memoria radicatus iubeat
euelli. **De superflua secessione eorum
qui ab inemendatis moribus
non recedunt. Cap. xv.**

Item cum incoditos mores nostros atque
indiatos volentes emendare. solitu-
dinem nos desiderare conueniunt. tamen ibi
nullis nos concitantibus ilico patientiam pa-
tientie repturi. excusantes negligentiam
nostram. causasque commotionis non nostra dicentes
impatientiam sed fratrum vicio generari.
Dumque in alios errorum nostrorum vitium causas.
numquam ad patientiam ac perfectiōis calcem valebit
peruenire. **Tranquillitas cordis
nostri non in alterius arbitrio sed
in nostra debeat ditione consistere.**

Anima igitur emendationis ac tranquillitatis nostrae non
est in alterius arbitrio collocanda
quod nequeque nostrae subiaceat potestati. sed in nostra
potius ditione consistit. Itaque ut non
irascamur non debet ex alterius profectu sed ex
nostra virtute descendere. quae non aliena patientia
sed propria longanimitate conquiritur.

**Quo studio heremi debeat
expetere et quomodo inibi sit perfectus.**

Porro heremi perfectos. **Cap. xvij.**
omnes vicio curatos oportet expe-
tere. et excoqui ad purum in congrega-
tione fratrum vitij. non per solam unita-
tis profugio. sed diuine contemplationis obtinere.
et desiderio intuitu sublimiorum intrare.
quod non nisi in solitudine a profectu solummodo
poterit apprehendi. Quaeque enim vicia
curata in heremi detulerimus. optata in no-
bis et non abolita sentient. Solitudo namque
sicut nouit emendati moribus contem-
platione purissimam reserare. et intuitu sin-
cerissimo spiritualium sacramentorum sciam
reuelare. ita eorum quae minus emendati sunt vi-
tia non solum seruare. verum etiam exaggerare
peruenit. Tandemque sibi patiens quis videtur
et humilis donec nullius hominum commisceat
solutio. ad naturam persistentem mox reuersurus
cum interpellauerit cuiuslibet commotionis

De spiritu ire

occasio. emergunt qui prope ex eo confestim vitia que latebant, et velut equi infrenes certatim e suis repagulis ocio longiore nutriti acriter ad perniciem aurige propius ferotiusque prorumpunt. **Da**git enim exercitio vsuque humano cessante efferantur in nobis vitia, nisi fuerit ante purgata. **I**psamque umbram patie quam possidere imaginarie permixti fratribus saltim pro eorum reuerentia et nota publica videbamur, desidia securitatis amittimus.

Qua copatione estimandi sunt qui tunc tamen patientes sunt cum a nemine puocantur. Cap. xviii.

Quasi xovniuisa virulenta hpenitium genera vel fera et cum in solitudine suisque cubilibus immorantur non noxia perseverent nec tamen ex eo pronunciari possunt innoxia, quia nulli noceant. **H**oc eis non affectus bonitatis sed necessitas solitudinis profert. **Q**ue cum ledendi nacta fuerit copiam, in semetipsis recoditum virus et aigre feritate pertinusegerunt atque demonstrant. **I**demque perfectione querentibus non sufficit pro hominem non irasci. **N**eminum enim in solitudine comorantibus nobis procalamum cur aut grossitudo et aut exilitas displicent. **S**ed ve scalpellum cum incidenda habenti acie se gniter execaret, protraque silicem si forte ex ea festinantibus nobis ad lectionem tardius scintilla ignis emicuit, ita indignationis irrepulisse motum, ut non alias perturbationem mentis que vel contra insensibiles materias vel certe aduersus diabolum maledictione plura digerere atque ena porare possemus. **V**obis ad perfectionis duntaxat rationem non satis proderit a beatis homines in quibus ira moueamur, cum si patientia propter fratres non fuerit acquisita, etiam erga res mutas speciesque minutas exerceri siliter iracundie possit affectus, qui residens in corde nostro, nec in genere nos possidere traquillicitatis statum, nec residuis vitis carere permittet, nisi forte in eo putemus commotionibus nostris lucrum aliquod vel remedium comparari, quod maledictionibus vel iracundie nostre minime res inanimatas mutique respondeant, et in temperantia cordis nostri ad maiorem nequeque puocent exardescere furoris insaniam.

De amputanda ira secundum euangelium.

Quapropter si illa sum. **L. xix.**
Quam diuini precepti cupimus adipsi deum videbunt non solum enim actibus sed amputanda est, sed etiam de interioribus aie radicatus extirpanda. **N**on est valde proderit iracundie cohibitus furor in verbo nec in effectu, platus si illum archanis peccatoris nostri deus que secreta non latent cordium inesse perspexerit. **R**adices enim vitiorum potius excidi precipit euangelice primo que fructus que proculdubio euulsis fomiticibus nequeque ulterius pullulabunt, atque ita mens poterit ingerere in omni patientia et sanctitate durare, cum si non de superficie operationis et actuum, sed de cogitationibus fuerit euulsa penetrabilibus. **E**t ideo ne homicidium perpetratur, ira odiumque succidit, sine quibus homicidii crimen nullo modo valebit admitti. **Q**ui irascitur enim fratri suo reus erit iudicio et qui odit fratrem suum homicida est, in eo scilicet que eum corde cupiat interire, cuius cruorem propria manu vel telo apud homines minime fuisse cognoscit, affectu ire homicida pronunciat a domino, qui non solum pro operationis effectu, sed etiam pro voluntate ac voti desiderio, vnicuique aut premissum reddit aut penam, secundum illud quod ipse loquitur per prophetam. **E**go autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis. **E**t apostolus. **I**nter se inuicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus, in die que iudicabit de occultis hominum.

In eo quod in euangelio scriptum est, qui irascitur fratri suo, vtrum recipiendum sit quod adiectum est sine causa. **L. xx.**

Sciendum tamen in eo quod in quibusdam exemplaribus inuenitur, quod irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio, superfluum esse sine causa, et adiectum esse ab his que amputandam iram pro iustis causis minime putauerunt, cum utique nullus qualibet absque ratione commotus sine causa dicat se irasci. **V**obis appareat ab eis adiectum que propositum non itel

lexerūt scripturę volęq̄ fomitē iracundię omnimodis amputare. nullāq̄ idignationis occasionē penitus refuare. nedū inbens irasci cū causa. etiā sine causa irascendi nobis intromittat occasio. Finis enim patientiōs ī irascendo iuste. s; penitus non irascendo cōsistit. Licet a quibusdam hoc ip̄m quod dicit sine causa. ita interpretari sciaz. q; sc; sine causa irascatur is cui expetere vltionem irato non liceat. **De**li^o tñ est ita tenere. vt z nouel la exemplaria multa z antiqua omia inueniunt esse pscripta.

Remedia quibus iram de cordibus nostris eradicare possimus. **Cap. xxi.**

Quappter athleta christi legitie decertantes iracundię mor^o radicē oportet euellere. Cuius morbi hec erit medicina pfecta. vt primi tus credamus nullo mō siue iustis siue ī iustis ex causis licere nobis irasci. scien tes nos discretiōis lumen. rectiq; cōsilij firmitatem. ipam q; honestatē z iusticię moderamīa. p̄tin^o amissuros. si p̄ncipale cordis nr̄i lum̄ eius fuerit tenebris obsecuratū. Tum deinde puritatē mentis no stre mor̄ pturbandā. templiq; eaz sacri spūs effici omnino nō posse. iracundię in nobis spū cōmorante. Postremo vt cogitemus nequa q; licere nobis orare. nec iratos fundere preces ad deū. Et p̄ omnib; incertū statū cōditionis hūanę pre oculis habentes. quodidie nos credamus e corpore migraturos. nihilq; nobis cōtinētia casitat; nihil abrenūciatiōe oīz facultatum. nihil diuitiarū contemptu. nihil ieiuniorū vigiliarūq; laborib; conferendum. quib; ppter iracundiam solā z odium ab vniuersitatis iudice suppli cia promittuntur eterna.

Explicat de spū ure liber octau^o.

Incipiunt capitula libri noni de spiritu tristitię. **Cap. primū**

Roemium.
Qua cūctiōe morbus tristitię sit curandus.

- iiij **Q**uā cōparationē habeat aīa q̄ tristitię morib; deuoratur
- iiij **U**nde vel quib; modis tristitia gignatur
- v **N**on alioz sed nro vicio cōmōtiones excitentur in nobis.
- vi **N**ullus repentino lapsu corruat sed paulatim p longa incuriam recidens pereat.
- vij **N**on sint fratrum deserēda cōsilia vt perfectio conquiratur sed patientia iugiter excolenda
- vij **S**i mores nostros emendatos habueimus possit nobis cum omnibus conuenire
- ix **D**e alio genere tristitię quod desperationem salutis importat.
- x **I**n quo tantummodo sit nob tristitia utilis
- xi **Q**uemadmodum discernatur q̄ sit utilis ac fm deum tristitia z quę diabolica atq; mortifera
- xij **Q**uālib; illa salutarī tristitia quę tribus modis generatur omis tristitia tanq; noxia repellēda sit
- xij **R**emedia quibus tristitiā de cordibus nostris exterminare possimus.

Explicunt capitula. Incipit liber nonus de spiritu tristitię.

Cap. primū. Vinto

Quoniam nobis certamie edac tristitię stimuli retundēdi sūt. Quę si passim p singulos ī cursus z icertol ac varios casus obtinendi animū nr̄m habuerit facultatē. ab oī nos p momenta singula separat diuinę cōtēplatiōis intuitu. ipamq; mentē ab vniūso puritatis statu deiectaz funditus laefactat ac deprimat. Nō orationes eam ex plere eaz solita cordis alacritate pmittit non

Lib. IX. de spiritu tristitie

facrarum lectionum sinit remedijs incubare. tranquilluz qz ac mitē fratribz esse non patit. 7 ad cuncta operationū vel religionis officia impatientē 7 asperū reddit. oīqz p̄dito salubri p̄silio 7 cordi p̄stātia p̄turbata velut amentē facit 7 ebriuz sensum frangitqz et obruit desperatiōe penali. **Qua cautione morbus tristitie sit curandus.**

Quamobrem nō mi. **Ca. ij.** noie prospectu si spiritalis agonis certamina legitē cupimus desudare. hic qz nob curandus est morbus. Sicut enī tinea vestimēto et x̄mis ligno. ita tristitia viri nocet cordi. Sicut euident ac p̄prie vim noxi huius ac perniciosi vitij spūs diuinus expressit.

Quaz cōparationē habeat aīa q̄ tristitie moribus deuoratur

Utilimentū nanqz ti. **Cap. iij.** v. nearū esu attractum. nulli p̄re cij vel honesti vsus poterit vltius habere cōmerciū. itidem qz lignum x̄mibus exaratum. nō iam ad ornatum vel mediocri edificij. sed ad cōbustionē ignis merebit̄ deputari. Ita igit̄ 7 aīa q̄ edacissimis tristitie moribz deuorat. ī utilis erit vel vestimento illi pontificali. qd̄ vnguentū spūs sancti de celo descens. p̄s in barbā aarō. deinde in orā suam solere suscipere sancti David vaticinio p̄hibet̄ fm̄ illud. sicut vnguentū in capite. quod descendit in barbā aaron. quod descendit in oram vestimenti eius. Sed nec ad structurā templi illius spirital atqz ornatū poterit p̄tinere. cui paulus architectus sapiens posuit fundamenta dicens. Vos estis templū dei. 7 spūs dei habitat in vob. Cuius q̄lia sint ligna. sponsa describit in cāntico canticorū. trābes in q̄s n̄e cypl̄. tigna domorum nostrarū cedri. Et idcirco huiusmodi ad templū dei lignorū genera de legūt. q̄ sunt 7 bonē fragrantie 7 imputribilia. qz nec corruptele vetustatis. nec esui x̄mū valeant subiacere. **Uñ vel q̄b̄ mōis tristitia gignat. L. iij.**

Nonnunqz tñ ire p̄cedent̄ vitio subseq̄ seu p̄cupie lucri ve cuiusdam minus indepti generari solet. cū se barū rex quadā spe mēte concepta q̄s viderit excidisse. Interdū vero etiā nullis existentibz causis q̄b̄ ad hāc latem corrūere. p̄uocem̄ inimici subtilis īstictu. tāto repente meroze dep̄missi. vt ne caroz q̄dē ac necessariorū n̄roz aduentuz solita suscipe affabilitate possimus. 7 q̄cqd̄ ab eis cōpetenti fuerit cōfabulatione. platū. īportunū nobis ac superfluum iudicet. nulla qz a nob reddat̄ eis q̄ta responsio. vniūlos cordis n̄ri recessū felle amaritudinis occupante. **Q̄ nō aliorū sed nostro vitio commotiones excitetur in nobis. L. v.**

Unde manifestissime cōpbat̄ n̄ sp̄ nobis aliorū vitio cōmotio. num̄ stimulos excitari. s̄ pot̄ n̄ro. q̄ reconditas in nobismet̄ip̄s habemus offensionū causas ac seminaria vitiorū. q̄ cū mentē n̄ram temptationū imber alluerit. in germina cōfelli fructusqz prumpūt. **Nullus repentino lapsu corruat. s̄ paulatim p̄ lo gam incuria recides peat. L. vi.**

Nunqz enī q̄s alteri vitio lacel sitis peccare cōpellit. si repositam materiē delictorū ī suo corde non habeat. Nec tunc subito q̄spiaz̄ decept̄ esse credendus est. cum cōspecta mulier̄ forma in baratrū p̄cupie turpis inciderit. s̄ pot̄ occultos ac latētes medullitus mortuos occasione visus ī suspiciem tunc fuisse. p̄ductos. **Non sint fratrum deserenda consortia vt p̄fectio conquiratur s̄ patiūgiter excolenda. L. vii.**

Ideoqz creator oīm de opificij sui curationē p̄ oībus noscens. 7 qz nō in alijs s̄ in nobismet̄ip̄s offensionum radices cau seqz p̄sisterent. nō deserenda p̄cepit frat̄ consortia. nec vitari eos q̄s lesos a nob vel a quibz nos arbitram̄ offesos. s̄ deliniri iubet. sciens p̄fectionē cordis nō tam sepatiōe

21. c. p̄ p̄ d̄ v̄s p̄m̄p̄t̄us p̄e d̄

F 3

Lib. IX.

hōm q̄s patie x̄tute conquiri. Que fir-
me possessa. sicut pōt nos etiā cū his qui
oderunt pacē pacificos p̄suare. ita si pa-
rata nō fuerit ab his q̄s q̄ perfecti ac me-
liores nobis sunt facit iugiter dissidere.
Occasiones ei cōmotionū ob q̄s eos q̄-
bus iungim̄ deserere festinam⁹. in cōuer-
satiōe hūana desse nō poterunt. et idcir-
co tristitię causas ob q̄s a p̄onib⁹ separa-
mur. nō euadim⁹. s̄ mutam⁹. **¶ Si mo-
res nostros emendatos habue-
rimus possit nobis cum omni-
bus conuenire.** **¶ Cap. viij.**

Procurādū itaq̄ nob̄ est vt nra
potius emēdare vitia. 7 mores
corrigere festinem⁹. Que penul-
tubio si fuerint emēdata. non dicam cū
hōib⁹ s̄ etiā cū ferj 7 beluis facillie nobis
p̄ueniet. s̄m illud qd̄ in libro b̄ti nob̄ d̄r.
Bestię enī terre pacate erunt tibi. Extri-
sec⁹ q̄ppe x̄mentia nō verebim̄ offendi-
cula. nec vlla poterūt scādala nob̄ deso-
ris inferri. si in nobis metipis intus radi-
ces eoz receptę insertę nō fuerint. Pax
enī multa diligentib⁹ nomētum dñe. 7
non est illis scandaluz. **De alio gene-
re tristitię quod desperationez
salutis importat.** **¶ Cap. ix.**

Quia etiā aliud detestabilis tri-
stitię genus. qd̄ nō correptiōez
vite nec emendationē vitorū.
s̄ p̄nciosissimā desperationē aīę inicit
delinquēti. Qd̄ nec cayn fecit post fratri-
cidii penitere. nec iudā post traditionez
ad satisfactionis remedia festinare. sed
ad suspēdiū laquei sua desperationē p̄-
traxit. **In quo tātūmō sit nobis
tristitia vtilis.** **¶ Cap. x.**

Triestitia vtilis nob̄ vna retātuz
tristitia iudicanda est. cū hanc
vel penitudine delictoz vel des-
iderio p̄fectiōis accēsi. vel future b̄tutu-
dinis p̄replatione cōcipim⁹. De qua et
b̄tūs apls. Que s̄m d̄u est in q̄t tristitia
penitentiā ad salutē stabiliē opat. seculi
aut̄ tristitia mortē opat.

¶ Quemadmodum discerna-

**tur q̄ sit vtilis ac s̄m deum tristi-
tia 7 q̄ diabolica atz mortifera**

Sed illa tristitia q̄ p̄ **¶ Cap. xi.**
nitentiā ad salutē stabiliē opat
obediens est. affabil. hūil. man-
sueta. suavis ac paties. vtpote ex dei cha-
ritate descendens. 7 ad omniē dolorē cor-
poris ac spūs p̄tritionē. infatigabilē se-
metipam desiderio p̄fectiōis extēdens.
7 qd̄ ammō leta ac spe. p̄uctus sui vege-
tata. cunctā affabilitatē 7 lōganimitatē
retinet suauitatem. h̄is in semetipā oēs
fruct⁹ spūs ei q̄s enumerat idē apls. Fru-
ctus aut̄ spūs est charitas. gaudij. pax
lōganimitas. bonitas. benignitas. fides.
mansuetudo. p̄tinentia. **¶ Dec. hō as p̄ria.**
impatiens. dura. plena rācore 7 merore
infructuoso ac desperationē penali. eum
quē cōplexa fuerit. ab industria ac salus-
tari dolore frāgēs ac renocās. vtpote ir-
rationabil 7 interceptans nō solū oīs
efficaciā. verū et az vniūsos q̄s p̄dixim⁹
fruct⁹ spiritales euacuat. q̄s nouit illa
p̄tere. **¶ Absq̄ illa salutari tristi-
tia q̄ tribus modis generatur
omnis tristitia tanq̄ noxia re-
pellenda sit.**

Quia p̄pter absq̄ illa q̄ **¶ Cap. xi.**
vel p̄ salutari p̄nia vel p̄ studio
p̄fectionis vel p̄ desiderio susci-
pitur futuroz. oīs tristitia tāq̄ seculi et
q̄ mortē inferat equalit̄ repellenda est. ac
sicut fornicatiōis spūs vel phylargyrię
v̄lre de n̄ris cordib⁹ penit⁹ extrudenda.
**Remedia quibus tristitiam de
cordibus nostris exterminare
possimus** **¶ Cap. xij.**

Hinc ergo p̄nciosissimā passio-
nem ita de nob̄ expellere poteri-
mus. vt mentez nram spiritali
meditatiōe iugit̄ occupatā futura spe 7
p̄replatiōe repmissę b̄titudinis erigā.
¶ Hoc ē mō vniūsa tristitia p̄ genera si-
ue q̄ ex p̄cedenti ira descendūt. siue q̄ a
milliōe lucri. vel detrimētū illatiōe nobis
aduēniūt. siue de irrogata generat̄ iniu-
ria. siue q̄ de irrationabili mēj p̄fusione

Job.

116

117

2. 117. 11

precedunt. seu q̄ letalē desperationē nobis
inducūt. valebim⁹ sup̄are. cū eternaꝝ rez
ac futuraꝝ intuitu sp̄leti atq̄ immobiles
pdurantes. nec casib⁹ delecti p̄sentibus.
nec p̄sper fuerim⁹ elati. v̄tq̄ velut cadu
ca ⁊ mox transeuntia contemplantes.

**Explicite de spū tristitie liber no
nus. Incipiunt capitula libri
decimi de spiritu accidie. L. i.**

- R**oemium.
- i** **Exp**ositio accidie v̄lquez
admodum serpat in corde
monachi. que ve inferat menti
dispendia
- ii** **Q**uibus generib⁹ monachū su
peret accidia
- iii** **Q**uod accidia excecet mentē ab omī
contemplatione virtutū
- v** **Q**uod duplex accidia sit in pugna.
- vi** **H**i qui ab accidia ceperint vincī
quatinus collabant
- vii** **T**estimonia ap̄li ⁊ sp̄m accidie
- viii** **Q**uod necesse sit in quietū esse euz qui
ope manū suaz non vult esse
contentus.
- ix** **Q**uod non solū ap̄s sed etiā hi qui
cū illo erāt māib⁹ suis opati sūt
- x** **Q**uod ob h̄ manib⁹ suis ap̄s opat⁹
sit vt nob opadi p̄beret exēplū.
- xi** **Q**uod non solū exēplo sed etiā verbis
p̄dicans monuerit operari.
- xii** **D**e eodem
- xiii** **D**e eo q̄ dicit audiūm⁹ enī inē
vos quosdā ambulare in dēte.
- xiiii** **Q**uod multa vicia amputet opatio
- xv** **D**e humanitate etiā ociosis ⁊ ne
gligentibus impartienda.
- xvi** **Q**uod non odij causa sed dilectiōis
eos q̄ delinquit corripe debeat⁹
- xvii** **D**iuersa testimonia quib⁹ ap̄s
precipit operari debere vel ipse
operatus fuisse monstrat
- xviii** **Q**uod tm̄ opatus sit ap̄s q̄tm̄ nō
sibi soli sed etiā his qui cum eo
erant posset sufficere
- xix** **Q**uod admodū intelligi debeat bea
tius est magis dare q̄ acciperē

- xx** **D**e fratre desidioſo q̄ alios egre
di de cenobio sollicitabat.
- xxi** **D**iuersa testimonia de salomo
ne contra accidiam.
- xxii** **Q**uod p̄ egyptū fratres ita suis ma
nibus opant vt non solū p̄o
p̄ijs necessitatib⁹ satisfaciant.
sed etiā his qui in carceribus
sunt subministrant.
- xxiii** **Q**uod ocij causa faciat in partib⁹ oc
cidentij nō eē cenobia mōachoz
- xxiiii** **D**e abbate paulo q̄ singul annis
omne opus manū suarū igne
supposito concremauit
- xxv** **V**erba abbatis moysi q̄ dixerit
mibi de remedio accidie

**Explicunt capitula. Incipit li
ber decimus de spiritu accidie.**

Cap. primum

Ertuz no
bis certamen est qd
Greci akedian vo
cāt. quā nos tedium
siue anxietatē cordis
possumus nuncupa
re. Affinis h̄ estitū ē ⁊ vagi maxie ac soli
taris magi expta ⁊ i heremo cōmoratib⁹
ifestior hōs q̄ ac frequēs. maxie circa horā
sextam monachū in dētans. vt quēdā se
bris ingruens tpe prestituto. ardentissi
mos estus accensionū suaz. solitis ac sta
tutis horis aīe inferens egrotanti. Deni
q̄ nonnulli senum hunc esse p̄nunciant
meridianū demonez. q̄ in psalmo nona
gesimo nuncupat.

**Expōsitio accidie vel quemad
modum serpat in corde mona
chi que ve inferat menti dispen
dia. Cap. ij.**

Quod cū miserabile obsederit mē
tem. horrozē loci. fastidiū celse.
fratrū q̄z qui cū eo vel eminūs
cōmorant. tanq̄ negligentiz ac minus
spiritualium asp̄nationem gignit atq̄
contemptum. Ad omne q̄z opus qd in
tra septa sui cubilis est facit desides ⁊ in

ertem **N**ō cū in cella residere. nec operā
finit impendere lectiōi. nihilq; se pficere
tanto tpe in eadē cōmorantē crebn? in-
gemiscit. nec habere se fructū aliqūē spi-
ritalem. donec fuerit illi? consortio copu-
latus cōquerit atq; suspirat. 7 ab omni
se dolet spiritali questu inanē in loco va-
cuū q; cōsistere. vtpote q; cū posset etiā
alios regere ac pdesse plurimis nullum
edificauerit. nec quēq; institutiōe sua do-
ctrina q; lucrata? sit. Absentia lōgeq; po-
sita magnificat monasteria. loca etiam
illa magi ad pfectū vtilia 7 salutē pgruē-
tiora describit. consortia q; ibidem firm-
suauia 7 plena spiritali cōsolatione de-
pingit. **E**cōtra vniūsa q; habent in ma-
nib; aspera. 7 nō solū edificatiōe nullā
esse in fratrib; q; morantē in loco. s; ne ip-
sum q;dem victū corpori absq; ingēti la-
tore pgrū. **P**ostremo nō posse se saluari
putati eo loco durantē. nisi relicta cella
cū q; sibi si adhuc in ea fuerit remorat? p-
eundum erit. exinde semetipm q; totius
asportauerit. **D**eind lassitudine corpori
cibi q; esuriam. q;nta sexta q; hora tanta
suscitat. vt velut longo itinere gūissimo
q; labore pfectus sibi met lassusq; videat-
ur. aut q;si refectionē cibi biduano iei-
nio triduanore distulerit. **T**uz preterea
huc illucq; anx? circūspectat. 7 nec frem-
sibi quēpiam aduentare suspirat. sepi-
usq; egredit? 7 ingredit? cellā. ac solē ve-
lut ad occasum tardi? pperatē crebn? in-
tuetur. **E**t ita q;dam irrationabili men-
cōfusione velut tetra supplet caligie. om-
niq; actu spiritali reddit? ociosus ac va-
cuus. vt nulla re alia tante oppugnatio-
nis remedium. q; visitatiōe fratris cuius-
pias seu somni solū solatio posse estimet
inueniri. **D**einde honestas idem morbo
ac necessarias suggerit salutationes fra-
trib; exhibendas. visitatiōesq; infirmo-
rum vel emin? vel longi? positorū. **Q**ue-
dam etiā pia ac religiosa dictat officia.
illos vel illas debere parentes inq;ri. 7 ad
salutandos eos crebn? pperari. illā reli-
giolam deuotā q; deo seminā. omni pre-

sertim parentū p̄sidio testatū. magnū
opus esse pietatē frequentius inuisere. ac
si qd ei sit necessariū q; a p̄p̄is parentib;
negligit atq; respicit sanctissimū. p̄cu-
rari. magisq; oportere in his operaz pie-
tatis impendi. q; infructuose ac sine vl-
lo p̄fectu in cellula residere

**Quibus generibus monachū
superet accidia.** **C**ap. iij.

Sic itaq; infelix aīa talib; ini-
micoz machinis impetita. do-
nec accidie spū velut ariete va-
lidissimo fatigata. aut in somnu; discat
pcidere. aut ex culla claustris cellule sine
cōsolationē impugniōis hui? visita-
tione fratris cōsuecat acq;erere. hoc quo-
vnt? ad p̄sens remedio. paulo post acri?
infirmāda. **F**requentius enī ac duri? ad-
uersari? attemptabit. quē cōserto p̄elio
p̄biturū cōmin? sibi terga cognoscit. sa-
lutēq; sibi nō de victoria nec de conflictu
sed de fuga sperare peruidet. donec pau-
latim p̄tract? e cella actū sine p̄fessiois in-
cipiat obliuisci. q; nō est aliud q; intuit?
7 cōtēplatio diuincillius 7 excellentis
sup oīa puritatē. q; non alibi p̄t nī i si-
lentio 7 iugi cōtēplatione ac medita-
tione p̄q;ri. atq; ita militie sine fugitiuis
ac desertorū cūstis miles effect?. implicet
se negocijs secularib;. ei cui se pbauit mi-
nime placiturus. **Q**uaccidia exce-
cat mētem ab omni cōtēpla-
tione virtutum. **C**ap. iij.

Huius egritudinis vniūsa incom-
moda vno x̄siculo beatus da-
uid eleganter expressit. dormita-
uit in q̄ens aīa mea p̄ tedio. i. p̄re accidia
Prope latq; nō corpus dixit s; aīam dor-
mitasse. **A**ere enī ab oī p̄tēplatiōe vir-
tutū 7 intuitū spiritaliū sēsuū dormitat
aīa. q; p̄turbatōis h? telo fuerit sauciata

Duplex accidia sit in pugna.

Taq; cūstis ver? athle **C**ap.
ita q; agonē p̄fectiōis cupit legi-
time decertare. hūc q; morbus
de latebris aīme sue festinet extrahere. 7
ita p̄ hunc q; nequissimū accidie spūm

De spu accidie

utrobique cōcedat. vt neq; somni telo eli-
sus pcedat. neq; de monasterij claustris
expulsus. q̄nis sub p̄textu coloris p̄i fu-
gitu^s abscedat. **Qui ab accidia
ceperint vinci q̄tinus collabāt.**

Uemcuq; eni in q̄libet **L. vi.**
q parte ceperit supare. aut tan q̄s
inertez 7 deditu^s sibi patietur
absq; vllō p̄fectu spūs in cellula cōmo-
rari. aut excussū exinde instabile de celo
reddet ac vaguz. 7 ad omne op^o desidē
cellas fr̄m ac mōast̄ia iugit^o faciet circū
re. nihilq; aliū p̄curare q̄s vbi q̄ve colo-
re occasione refectionis future valeat p̄-
parare. **Mēs eni ociosi nihil aliud cogi-
tare nouit q̄s de eis ac ventre. donec in-
uēta q̄nq; sodalitate cuiusq; vini vel fe-
mine equali tepore torpenti. reb; eorū ac
necessitatib; inuoluat. 7 ita paulatim red-
datur noxijs occupationib; irretitus. vt
tanq; serpentinis spiris obstrictus. nun-
q̄s deinceps ad p̄fectionem p̄fessionis an-
tiquē se valeat enodare. **Testimonia
ap̄li cōtra spūm accidie. L. vii.****

Hanc morbu^m q̄ de accidie spiri-
tu nascit^o. beatus ap̄lus vt ver^o
ac spiritali medic^o. vel tūc iā cō-
spiciēs sp̄ere. vel emerfurū int̄ mōachos
scōspū ruelāte. p̄spiciens. salutarib; p̄ce-
ptorū suoz medicamēq; p̄uenire festinat.
**Thessalonicensib; eī scribēs. 7 p̄mo vt pi-
tissimus q̄dam p̄fectusq; medicus. infir-
mitatē susceptoz blāda leniq; vbi cura-
tione fomētās ac de charitate incipiens
eosq; in ea parte collaudās. quousq; le-
tale vuln^o leniore remedio delinitū. depo-
sita tumoris indignatiōe facilius medi-
camina austeriora sustineat. ita ait. De
charitate aut̄ fraternitatē nō necesse ha-
bemus scribere vobis. Ipi eni a deo edo-
cti estis. vt diligat̄ inuicē. Etenī faciē il-
lud in oēs fratres in vniūsa macedonia
Premisit laudis fomēta lenia. fecit eorū
aures ad curā salutarē verbi placidas 7
paratas. Rursum infert. Rogam^o autez
vos fratres. vt abundet̄ magis. Adhuc
eos blanda v̄borū lenitate. demulcet.**

ne forte nec dñ ap̄los ad p̄ceptiōz p̄fectē
curationis inueniat. **Quid est quod ro-
gas apostolo aut i q̄ abundant magis. scz
in charitate. de qua superius dixerat. de
charitate autem fraternitatis nō necesse
habemus scribere vobis. Et q̄d necesse
est. vt dicas eis. rogamus autem vos vt
abundetis magis. qui super hac re ne scri-
bi quidem sibi aliquid indigent. cū p̄es-
sertim 7 inferas causam ob quā hoc ipso
non egeant dicēs. ipi enim vos a deo do-
cti estis vt diligatis inuicem. tertium q̄s
maius adūcias. q̄d non soluz a deo edo-
cti sint. verum etiam compleant opere q̄
docentur. Etenī faciē illud in q̄s non
in vno tantū vel duob; sed in omēs fra-
tres. nec in vestros tantūmō ciues vel no-
tos sed in vniuersa macedonia. Dic igit̄
tandem. quid est q̄d tantopere h̄ p̄mit-
tis. **Itē infert. Rogamus autē vos fra-
tres. vt abundetis magis. Et vix aliqui
in id quod olim moliebāt erumpit. Et
operam detis. vt quieti sitis. Dixit p̄maz
causam. deinde infert secundam. Et vt ve-
stra negocia agatis. Tertiam q̄s. Et ope-
remini manibus vestris. sicut p̄cepim^o
vobis. Quartā. Et vt honeste ambulet̄
ad eos q̄ foris sunt. foris sunt scilicet qui
seculo viuunt Quintam. Et nullius ali-
quid desideretis. Ecce illa cūctatio quā
tantis p̄ferre. penijs differebat. q̄d i c^o
pectore parturiebat agnoscit. Et operā
detis. vt quieti sitis. id est in vestri cellas
commorātes. nec diuersis rumozib; qui
solent ociosoz votis vel fabulis genera-
li. inquieti effecti. alijs q̄s inquietudines
inferatis. Et vt vestra negocia agatis. n̄
vestra curiositate actus mundi veliq; in-
quirere. ac diuersoz p̄uersatiōes explo-
rantes. opera vestra nō ad correctionem
v̄raz seu v̄rutū studia. sz ad detractiōes
fr̄m veliq; imp̄dere. Et opemini manibus
vestris sicut p̄cepimus vobis. Ut il-
la fierēt que monuerat superius ne age-
rent. id est ne inquieti essent. 7 aliena cu-
rarēt negocia. vel inhoneste ābularēt ad
eos qui foris sunt. vel alterius aliquid de-****

siderarent. nunc intulit dicēs. Et opere
 mini māibz vestris sicut p̄cepim⁹ vob.
 At enī illa fierent q̄ sup̄ius rep̄bendit.
 ocīū cām esse evidēte exp̄ssit. Null⁹ enī
 pōt vel inquiet⁹ esse. vel aliena curare ne
 gociā. nisi q̄ operi manūū suāz nō acq̄e
 scit insistere. Quartū q̄z intulit moribz
 q̄ ex hoc ip̄o ocio nascit. i. vt inhōeste nō
 ambulēt. dicens Et vt honeste ambulet
 ad eos q̄ foris sunt. Quōq̄ pōt nec ap̄d
 eos q̄dē q̄ seclī hoies sūt honeste icedere.
 qui neq̄q̄ claustris cellez op̄i manuum
 suaruz inherere p̄tent⁹ est. sed necesse est
 eū inhonestū esse dū necessaria victus re-
 q̄rit. adulationē q̄z operā dare. nouitate
 etiā rumorū sectari. causāz fabularūq̄
 occasiones cōgrere. p̄ q̄s sibi metip̄i adi-
 tum paret ac facultatē qua diuisorū do-
 mos veleat penetrare. Et null⁹ aliquid
 desideret. Nō pōt n̄ alienis doīs z mu-
 neribz inhiare. q̄ nō delectat pio q̄eto q̄z
 labore operis sui. q̄tidiani victus parare
 s̄stantiā. Videt tot cās tā ḡnel ac t̄pes
 vni⁹ vitij. i. ociositatē late generari. De
 niq̄z hōsīpos q̄s i epla p̄ia molli foverat
 palpitatiōe hōz. q̄lit in seclā velut q̄
 nō p̄fecissent ad molliora remedia. auste-
 rioribz q̄busdam z causticis medicamētis
 sanare aggredit. nullaq̄ iam mitium
 hōz fomenta p̄mittit. nō vllā teneram
 vocē ac blandiā. vt ibi. rogam⁹ autē vos
 fratres s̄z denunciam⁹ vobis fr̄es i noīe
 dñi n̄ri iesu ch̄risti. vt subtrahat̄ vos ab
 oī fratre ambulante inordinate. Ibi ro-
 gat. h̄ denunciat. In illa blandientiē affe-
 ct⁹. in hac obtestantiē seueritas z mināq̄.
 Denunciam⁹ vob fr̄es. Quia p̄us rogā-
 tez p̄tempstis audire. saltē nūc denun-
 ciatōibz obedite. Ipaq̄z denūciatiōez
 n̄ nudo hōz. s̄z cū obtestatiōe noīs dñi
 n̄ri iesu ch̄risti terribilē ifert. ne forte sim-
 plicē velut hūana voce. plataz rursum
 p̄temnerent. nec magnop̄e ducerēt obser-
 uandā. Statūq̄z vt pitissim⁹ mediet⁹ pu-
 tribz mēbris q̄bz leni medicamēto reme-
 dium ferre nō potuit. mederi spiritalfer-
 ri incisiōe p̄ceptat. vt subtrahat̄ vos in-

q̄ens ab oī fr̄e ambulante inordinate z nō
 fm̄ editionē quā acceperūt a nob. Itaq̄z
 ab his q̄ vacare op̄i nolūt inbet s̄trahi.
 z velut mēbra ocij corrupta putredie de-
 secari. ne inertie morbo velut letale cōta-
 gium. etiā sanas mēbroz p̄tes tabo sp̄e-
 te corruptat. Dicturusq̄z de his q̄ opa-
 ri manibz suis nolunt z panē suū cū silē-
 tio māducare. a q̄bz etiā p̄cipit s̄trahen-
 dum. q̄libz eos a p̄ncipio opp̄brijs in-
 urat attendite. In primis inordiatos
 dicit. nec fm̄ suā traditionēz ambulare.
 alijs h̄bis cōtumaces eos vtpote q̄ nol-
 lent iux̄ institutionē eius incedere. z ho-
 nestos esse designans. i. nō p̄cessiōis. nō
 visitatiōis. non h̄bi. non t̄pis oportuni-
 tatem congruā honestaq̄z sectātes. Dico
 enī istis vitijz inordinatū quēq̄ necesse
 est subiaccere. Et nō fm̄ traditionē quāz
 acceperūt a nob. Et in hoc rebelles eos q̄
 dammō z p̄tempozes notat. q̄ traditio-
 nem quā acceperūt ab eo tenere p̄temne-
 rent. nec imitari vellēt id q̄d mḡm non
 solū h̄to docuisse meminerūt. s̄z etiā ope
 nouerūt p̄fecisse. Ipi ei scit̄ quēadmodū
 oporteat imitari nos. Immanē cumulū
 reprobationis exaggerat. cu h̄ eos asserit
 nō obfuarē q̄d z memorie eozū ih̄reat.
 z ad imitandū non solūz h̄to instrumēto
 didicerint. s̄z etiā exēplo op̄ez. puocāte
 susceperint. **¶ Necesse sit inque-
 tum esse eu qui ope manūū sua-
 rum nō vult esse cōtentus. L viij.**
¶ Quia non inq̄eti fuim⁹ int̄ vos.
¶ Cū se vult inquietū inter eos
 nō fuisse p̄ op̄ez exercitiūz com-
 pbare eos qui operari nolunt abunde
 notat ociositatis vitio inq̄etos sp̄ exisse.
 re. Neq̄z gratis panem māducavimus
 ab aliquo. Per singula verba incre-
 pationis auxelin facit doctor gentium.
 Predicator euangelij dicit se non gra-
 tis panem ab aliquo manducasse. q̄ no-
 uit dñm p̄cepisse. vt q̄ euangelij denun-
 ciant de eu agelio viuāt. z rursū. dign⁹ ē
 opariūz cibo suo. Cū itaq̄z nō gratis q̄
 euangelij p̄dicabat. tam sublime ac spi-

De spu accidie

fitale op^o exercēs. cibū sibi dñice inssiōis auctoritate p̄sumeret. quid nos faciem^o q̄b^o nō solū nulla p̄dicatio x̄bi cōmissa est. s̄ nec vlla q̄dem nisi aīcñse soli^o cura mandat. Quā fiducia ociosis manib^o ḡtis panē comedere audebim^o. quē vas electionis euāgelica sollicitudine et p̄dicatione p̄strictus. sine ope manū comedere nō p̄sumit. S̄ in labore inq̄t et fatigatiōe nocte et die opantes. ne quē v̄m ḡuaremus. Adhuc additamenta sine caligationis exaggerat. Nō enī simplicit^o dixit. nō comedim^o panem gratiā ab aliq̄ vestrum. et stetit. Poterat enim videri p̄prio ociosoq^o sumptu ac recondita pecunia vel alioz. licet nō istoz collatione seu munerib^o sustentat^o fuisse. S̄ i labore inq̄t et fatigatione nocte ac die opantes id ē nō ope specialit^o sustentati. Et h̄ inq̄t nō p̄ n̄ra voluntate perpetrabamus nec p̄ delectatiōe vt reges et exercitiū corporis inuitabat. s̄ vt necessitas et inopia vici^o nō sine ingenti fatigatiōe corporis facere cōpellebat. Non solū nāq^o per totum diei spaciū. s̄ etiā noctē tpe qd̄ q̄eti corpori videt^o indultū. hoc op^o manūz p̄ se sollicitudine indefinēt^o vrgebaz.

Quō solū apostolus sed etia^z hi qui cū illo erat manibus suis operati sunt. **Cap. ix.**

AEc tñ se solū talit^o int^o eos conuersatū fuisse testat^o. ne forte nō magna nec general^o videret hęc forma. si ip̄i tñmō traderet exēplo. sed etiā oēs q̄ erant secū ad misterii euangelij reputati. i. siluanuz et thimothēū q̄ h̄ eadē cū eo scribūt. asserit sibi ope laborasse. In eo etiā qd̄ dicit ne quē v̄m ḡuaremus. verecundiā eis incutit magnā. Si enī ille q̄ euangelij p̄dicabat signis illōz virtutib^o cōmendās. ne ḡuaret quēpiā ḡtis panē māducare nō audebat. quō illi nō estimēt se grauare q̄ quotidie eū ociosi vacātesq^o p̄sumūt. **Q**uob hoc manibus suis apostol^o operatus sit. vt nobis operandi p̄beret exemplum. **Cap. x.**

AOn quasi nō habueri^o p̄tātē. s̄ vt nosmetip̄os formā darem^o vobis ad imitandū nos. **P**andit cām cur tñ sibi labori in dixerit. **U**t inq̄t formā darem^o vobis ad imitandū nos. vt si forte doctrina^z x̄toz auribus vestris frequent^o ingitā obliuioi traderetis. saltem p̄sationis exēpla sub oculoz fide vob tradita memoriē retineretis. **N**aud leuis eoz et in h̄ reprehēso. cum dicit se nulla alia quā exēpli gratia laborem hunc et fatigationē die noctiq^o corpore exegisse. et eos nihilominus erudiri nolle. p̄pter quos ip̄e necessitatē nō h̄ns. tñ sibi fatigationis indixerit. **E**t quidē inq̄t cū haberem^o p̄tātē et paterēt^o nob facultates oīm v̄m atq^o substantie. et vtendi eis dñi n̄ri nosse me h̄c p̄missū. nō suz tñ hac vsus potestate. ne qd̄ a me h̄n ac licito fieret. alijs ocij noxi p̄beret exēplū. **E**t idcirco euangelij predicans meis manib^o atq^o ope malui sustentari. vt vob q̄s volentib^o iter virtutis incedere viam perfectionis aperirem. et cōuersationis formā meo labore p̄berem.

Quon solū exemplo. sed etia^z verbis p̄dicatis monuerit operari. **Cap. xi.**

AEd ne forte tacit^o operās et erudire eos volens exemplis. minime illos etiā p̄ceptoz monid^o instruxisse videret. infert. **N**am et cū essemus inquit ap̄d vos h̄ denunciabam^o vob. qm̄ si quis nō vult operari nec manducet. **A**dhuc illorum delidiam qui scientes eum vt magistrū bonum doctrine grā et institutionis obtentu suis manib^o operatū imitari contemnūt. et diligētiaz cautionēq^o suā exaggerat. dicens nō tantum se h̄ illis exemplo tradidisse p̄sentē. sed etiam x̄bis iugit^o predicasse. vt si q̄s se non vult operari. nec manducet.

De eodem. **Cap. xii.**

AOn iam doctori vel medici vult ad eos p̄silio. s̄ distinctione in eos iudicialit^o p̄nūciatiōis iuebitur. et apostolica potestate resūpta. vt

Inte tribunali in pemptores sniaz die
illa nepe prate qua cu interminatoe scri
bens ad Corinthios a dno sibi asseruit
data. cu eos in delicto positos pmoneret
vt an aduentu suuz semetipos corrigere
festinarer ita picipiens. Rogo vos ne p
sens copellar audere in qsdam prate illa
q data est mihi in vob. **Etitez.** Si eniz
voluero aliqd gloriari de prate qua de
dit mihi dñs in edificatione 7 no in de
structione vraz no erubescā. **Ylla** in qua
ptate pnunciat si quis no vult operari.
nec maducet no gladio carnali eos ad
dicēs. sz autouitate spūscū. hui⁹ vite eis
in edicens substantiā. vt si forte penā fu
ture mortij mīme cogitantes. ad hnc vel
lent amore ocij existere cōtumaces. saltez
necitate nafali cōstricti 7 metu pñq̄ inte
ritus. salutaria pcepta suscipe cogeret.
**De eo qd dicit audiuius enim
inter vos quosdam ambulare i
quiete.** **Cap. xiiij.**

Post tñ igit rigore eu a gelice di
strictionis. nūciam causam ex
ponit. cur h vniuersa pmissit.
Audiui⁹ eni qsdam int vos ambula
re inquiete. nihil operātes sz curiose agē
tes. **Pulsq̄** eos q̄ rediti esse operi nolūt.
vno tñ morto corruptos. pnūciare pter
est. In pozi nanq̄ epla inordinatos eos
appellat. nec fm traditionem ambulare
quam acceperant ab eo. Inq̄etos etiam
esse desinuit. 7 q̄ panē maducare. **Rur
sum** hic. Audiui⁹ in q̄t quosdam inter
vos ambulare inq̄ete. Et sbūgit statim
scdm languorē qui inq̄etudinis hui⁹ est
radix. **Q̄**ibil inq̄t opantes. **Tertium** q̄z
morbū. q̄ ex isto velut q̄dam ramuscul⁹
ozit. sed curiose agentes. **Q̄** multa vi
cia amputet operatio. **L. i. riiij.**

Itaq̄ fomiti vicioz tantoz cō
gruā nunc emendationē cōfer
refestinat. zilla aplica q̄ vsus
fuerat pauloan⁹ deposita prate. iterū ad
viscera pij pñs vel clemēq̄ reuertit me
dici. 7 velut filijs susceptisq̄ suis plilio
salubri infert remedia sanitatis dicens.

His autē q̄ eiusmodi sunt denūciam⁹
7 obsecm⁹ in dño iesu. vt cū silentio ope
rantes panem suū maducēt. **Causas** tā
torum vlcey q̄ de radice ociositaj emer
gūt. vno operatiōis salutarī pcepto cu
rauit vt pentissim⁹ medicorū. ceteras q̄z
valitudines malas eodē cespite pullulā
tes sciens. p̄tin⁹ extinguedas. origie mor
bi pncipalis exempta. **De humani
tate etiam ociosa et negligent
ibus impartienda.** **La. xv.**

Nihilomin⁹ tñ vt p̄spicacissim⁹
nac. puidus medic⁹. no soluz in
firmantiuz cupit mederi vulne
ribz. sz etiā sanis q̄bz eozū possit p̄petua
sospitas custodiri. similit⁹ p̄gruetia pre
cepta cōmēdat dicēs. **Vos** aut nolite de
ficere bñfaciētes. **Qui** nos id est vias no
stras sectātes. exempla vob tradita operi
imitatiōe cōplet. ac neq̄q̄ eoz delidiaz
inertiāq̄ sectamī. nolite deficere bñfaciē
tes. i. hūanitatē vraz erga eos si forte ne
glexerint obfuarē. q̄ dixim⁹ silic impite
At castigauit q̄ eos qui erāt infirmi. ne
ocio dissoluti inquietudini 7 curiositati
opam darēt. ita hos q̄ sani sunt p̄monet
vt hūanitatē quā bonis ac mal⁹ impitire
dñi pcepto iubem⁹. si forte q̄daz p̄raui ad
sanā doctrinā conūti noluerit. no absci
dāt ab eis. sz bñfacere 7 fouere eos tā cō
solationis 7 correptiōis fmone. q̄ bñfi
cijs soliq̄ 7 hūanitate non desinant.

**Non odij causa sed dilectio
nis eos qui delinquit corripe
re debeamus.** **La. xvi.**

Rurū tñ ne forte hac lenitate. p
uocati q̄daz p̄ceptū ei⁹ obedire
p̄temnant. intermiscet aplicaz
seueritatē. **Q̄** si q̄s no obedit. x̄to nostro
p̄ eplaz hūc notate. 7 nolite cōmisceri cū
illo. vt pfundatur. **Donē**sq̄ eos pro re
uerentia sua et vtilitate communi quid
oporteat obseruari. quaz cautione apo
stolica mandata custodiant. subiūgit cō
festim patris indulgentissimi lenitatem.
7 vt filios suos quē erga p̄dictos. p̄ cha
ritate fraternitaj affectū debeāt retinere

De spū accidie

similit̄ docet. Et nolite in q̄t̄ q̄si inimicū
existimare. s̄z corripite vt fratrem. Seue-
ritati iudicarie paternā itermiscuit pie-
tatem. 7 sententiā ap̄lico rigore prolata
clementi mā suetudine tempauit. Nam
7 notari iubet eū q̄ obedire p̄cept̄ suis
contempserit. 7 cū illo non cōmisceri. et
tū hec fieri non odij vitio p̄cipit. sed fra-
terne dilectionis 7 eoz emendationis in-
tuitu. Nolite in q̄t̄ commisceri cum illo.
vt confundat̄. vt q̄ non est meis p̄ceptis
mitib̄ emendatus. saltē publica omniū
vstrū segregatiōe confusus. ad tramitē
salutis incipiat aliquādo reuocari

Diuersa testimonia quibus
apostolus p̄cipit operari debe-
re vel ipse operatus fuisse in on-
stratur

Cap. xvij.

In epistola q̄ ad eph̄sios d̄ B
ip̄o opere ita p̄cipit dicēs. Qui
furabat̄ iam nō furetur. magis
autē laboret operando manib̄ suis q̄d
lonum est. vt habeat vñ tribuat necessi-
tatem patiēt̄. In actib̄ etiā ap̄lorū hec
eadem nō solum docuisse eū. sed etiā ope-
re p̄fuisse similit̄ inuenimus. Nam cum
venisset corinthum. alibi se manere non
patit̄. nisi apud aquilā 7 p̄scillam. eo
q̄ eiusdem art̄ essent opifices quas ipse
erat solitus exercere. Ita ei habes Post
hec paulus egressus ab athenis venit co-
rinthum. et inueniens quendā iudeum
noīe aquilam ponticū genere. 7 p̄scillam
vxorē eius. accessit ad eos. eo q̄ eiusdem
essent art̄. 7 manebat cū eis 7 operabat̄.
Erant enim scenofactorie artis.

Quā operatus sit apostolus
quantū non sibi soli. sed etiam
his qui cum eo erant posset suf-
ficere

Cap. xvij.

Deinde p̄cedens miletū. 7 exin-
mittens eph̄sum. conuocā q̄s
ad se p̄sbiteros eph̄siorū eccl̄ie.
7 dans eis p̄cepta quāmodū regere
eccl̄iā dei se absente deberent ait. Au-
7 argentum nullius concupini. ipsi sciū
qm̄ ad omnia q̄ mibi opus erāt 7 his q̄

mecum sunt ministraverunt manus iste
Dia ostendi vob q̄a sic laborantes oportet
suscipere infirmos. ac meminisse ver-
bi domini iesu. qm̄ ipse dixit. Beati⁹ est
magis dare q̄ accipere. Graue nob̄ sue
conuersatiōis reliquit exemplū. cū se nō
solū id operatum esse testat̄ q̄d necessita-
ti tantū mō sui corpor̄ expediret. s̄z etiā
q̄d vsib̄ eozū q̄ secum erāt posset suffice-
re. his vic̄ q̄ quotidie necessarijs mis-
eris occupati. neq̄ q̄s sibi parare similit̄
victū suis manib̄ occurrerāt. Et sic ad
thessalonicenses operatū sese dixit. vt illi
formā daret ad imitandum eū. 7 hic tale
qd̄ intulit dicens. **Quemadmodū**

intelligi debeat beatus est ma-

gis dare q̄s accipere. L. xix.

Omnia ostēdi vob. q̄alic labora-
tes oportet suscipere infirmos
sc̄z vel mente vel corpe. id est vt nō poti⁹
labore sumptu q̄s operis sudore questito.
7 nō de abundantie cumulo seu reposi-
ta pecunia. s̄z ne de aliena quidā largita-
te ac substantia eos reficere festinem⁹. Et
hoc ipsum dñi dicit esse mandatū. Qm̄
ipse in q̄t̄ dixit. id ē dñs iesus. Beati⁹ est
magis dare q̄ accipere. Hoc est impiet̄
beatior largitas q̄ accipientis penuria.
quē nō de pecunia p̄ infidelitatē vel diffi-
dentia reservata. nec de recondit̄ anari-
cie thesauris impeditur. sed q̄ de fructu
oper̄ pprii 7 pio sudore p̄fert. Et iō bea-
tius est magi dare q̄ accipere q̄ cuius illius
q̄ accipit is q̄ tribuit habeat paupertatē.
nihilomin⁹ labore pprio nō solū sue ne-
cessitati sufficientiam. verū etiam q̄d tri-
buit indigēti pia sollicitudinē parare fe-
stinat. duplici gratia decorat̄. q̄ 7 perfe-
ctam nuditatē christi vniūsaꝝ rez suaz
abiectionē possideat. 7 munificentia diui-
tis labore suo exhibeat 7 affectu. Dic q̄
des honozās deū de suis insq̄ laborib̄ 7
velib̄s ei de fructib̄ iusticie sue. ille ho-
ocij torpore 7 inertia resolut⁹. indignus
se eē etiā cibo pāis apli. p̄bat snia. contra
eius sc̄z interdictum ociosus cum nō si-
ne reatu peccati cōtumacia q̄ p̄sumens.

De fratre desidiōso qui alios egredi de cenobio sollicitabat.

Cap. xx.

Ruimus fratrē cui etiam nomē si ampli? aliqd ex b instructio- nis accederet pderem? q cū in cenobio moraret. eūqz necessitas coarta- ret. vt statutū operj pensum q̄tidie econo- mo traderet. ne in maiore operj modum alicui? p̄pensū laboranq̄ tenderet. vlcō- funderet exēplo. cū in cenobio quempiā fratru vidisset ingressum. q̄ ardoze fidei vellz aliqd apli? operj p̄ligre. si clādestīn eū persuasiōibz renocare ab hmōi intē- tione mīme potuisset. consilijs prauis ac susurratiōibz ad trāsmigrādū exinde psuadebat. Et q̄ eū facili? asportaret. se q̄z iam oli multq̄ ex causis offensum p̄fin- gebat velle discedere. si solatiū itinerj vel comitis reperisset. Cūqz eū ad p̄sensuz oculū obtrectatiōibz mōasterij p̄xisset. p̄dicens ei hora q̄ de monasterio dēteret exire. vlcō locū q̄ se p̄ueniēs expectaret. ip̄e velut ilico subsecutus ibidē subsistebat. Illoqz iā p̄ discessū sui verecundia nō audēte ad monasteriū de q̄ aufugerat vl- ten? aggregari. illex fuge a? in cenobio residebat. Hoc vnū exemplū de istū mo- di genere vōim p̄ incipientiuz cautione dixisse sufficiat. q̄ pateat euident? q̄nta mala ociositas fm̄ scripture sn̄iaz i mo- nachi mente parturiat. vel quēadmodū corūp̄t bonos mores colloquia mala.

Diuersa testimonia de salomone contra accidiam. Cap. xxi.

Quod ociositatē vitū etiā sapiē- tissim? salomō euidentissime no- tat in multq̄. ita dicens. Qui se- ctatur ocīū replebit paupertate. vel visibi- li se? vel inuisibili. q̄ necesse est ociosum quēqz 7 diuisis vitijs innolutū teneri. et alienū sp̄ existere a contēplatione dei vel diuitijs spiritalibz. de q̄bus b̄n̄is ap̄tus Quia in oibz inq̄t diuites facti estis in illo. in omni x̄to 7 in oī sc̄ia. De hac au- tem ociosi paupertate alibi q̄z ita scribit. Et vestiet p̄cilla veste 7 p̄anosa oīs sōni

culosus. Sine dubio enī nō merebitur illo in corruptionis vestimēto ornari. de q̄ ap̄tus p̄cipit. induite vos d̄n̄m iesum ch̄ristū. 7 iterum. indui lorica insticię et charitatē. 7 de quo etiā d̄n̄s ad hierusa- lem loquitur per p̄phetam. exurge exurge hierlm induere vestimētū gl̄e tue. q̄sqz somno ocīj vel accidie supat. non indu- strię suę labore sed inertie pannis opiri maluerit. quos abscondens de p̄fecta ple- nitudinē 7 corpe scriptura p̄. nō vestimētū gl̄e nec decorj. s; ignominiosū excusatio- nis velamen suę coaptabit ignauię. So- lent enī hi qui sunt hac segnicie dissolu- ti. nolentes ope manū suarū sustentari. quod ap̄s indefinēt exercuit vel nobis exercere p̄cepit. quibusdam vti testimo- nijs scripturarū. quibus quoddam iner- tie suę velamen imponant. dicentes scri- ptum esse Operamini nō cibuz q̄ perit. sed qui permanet in vitam eternam. Et meus cibus est vt faciam voluntatē pa- tris mei. Sed hec testimonia panni qui- dam sunt de solida euangelice lectionis plenitudine absēsi. 7 ad hoc assuuntur vt contegant potius ignominiam ocio- sitatis ac verecundie nostre. q̄ vt calefa- ciant 7 exornent nos illa p̄ciosa veste p̄- fecta q̄ virtutum quā in p̄uocbijs mu- lier illa sapiens quę fortitudine 7 decore induta est vel sibi vel viro suo fecisse de- scribitur. de qua etiam consequēt in- fert Fortitudine 7 decore induta est. 7 le- tata est in diebus nouissimis. De hoc in- ercie morbo rursus idem Salomon ita commemorat. Alienibil operantiū stra- te sunt spinis. id est illis ac similibus vi- tijs quę ap̄stol? in superioribz de ocio pullulare p̄fatus est. Et iterum. In de- siderijs est omnis ociosus. De quibus ap̄stolus cōmemorauit dicens. Et nul- lius aliquid desideretis. Et ad extremū. Mala mala enī docuit ociositas. Quę euidenter ap̄stol? in his q̄ supra expo- suimus enumerauit dicens. Nihil ope- rantes. s; curiose agentes. Huic q̄z vi- tio subiūxit aliud. Et operā deij vt q̄ti

De spū accidie

Et deinde. vt v̄ra negocia agatis. et vt honeste ambuletis ad eos q̄ for̄ sunt. et nullius aliqd̄ desideretis. Quos etiā inordinatos. ac rebelles notat. ab his studiosos q̄sq̄ segregari p̄cipiens. At subtrahebat vos in q̄t̄ ab oī fr̄e ambulāte inordinate. et nō fm̄ traditionē quā acceperunt a nob̄. **¶** Ex egyptū fratres ita suis manibus opatur vt nō solū pp̄rijs necessitatib̄ satisficiant. s̄ etiā his qui in carcerib̄ sunt subministret. **Cap. xxij.**

His itaq̄ exēplis p̄ egyptū patres eruditi. nullomō ociosos esse monachos ac p̄cipue inuenes sinūt. actū cordis ac p̄fectū patie et humilitatē sedulitate op̄is metietes. et nō solū a nullo q̄cōq̄ ad v̄lum vict̄ sui accipere patiūt. sed etiā de laborib̄ suis non tm̄ sup̄uenietes ac p̄grinos reficiūt fr̄es v̄riētiā p̄ loca libye q̄ sterilitate ac fame laborāt. nec nō etiā p̄ ciuitates his qui squalore carcerū p̄tatescunt. immanem p̄ferentes dirigūt alimonie victuq̄ substantiā. de fructu manū suarū rationabile ac verū sacrificiū d̄no tali oblatione se offerre credēs. **¶** Vocij causa faciat in partibus occidentis nō esse cenobia monachorū. **Cap. xxij.**

Hinc est q̄ in his regionib̄ nlla vident̄ monasteria tāta fratrum celebritate fūdata. q̄ nec operū suorū facultatib̄ fulciunt. vt possint i eis ingit̄ p̄durare. et si eis sup̄peditare quoq̄ mō valeat sufficiētia vict̄ alteri largitate voluptas tm̄ ocij et puagatio cordis d̄nti. eos in loco p̄seuerare nō patitur. **¶** Quib̄ est apud egyptū ab antiq̄s p̄rib̄ sancta sn̄ia. operantē monachū demone vno pulsari. ociosum x̄o innumeris spiritalib̄ deuastari. **De abbate paulo qui singulis annis omne opus manuum suarum igne supposito concremabat.** **Cap. xxiiij.**

Hicq̄ abbas paulus p̄batissim̄ pat̄z cū in heremo vastiore cōsistēs q̄ p̄p̄birio nuncupatur

palmarū fructib̄ et horto modico secur̄ haberet sufficientes alimonie sue vict̄q̄ substantiā. nec posset aliqd̄ aliud v̄n̄ sustētaret operi exercere. eo q̄ ab opidis et habitabilētra septē m̄siōib̄ v̄l eo ampli⁹ restū illi⁹ separaretur habitatio. plusq̄ expeteretur p̄ mercede vecturę q̄ valere poss̄ p̄ciū operi desudat. collecti palmarū folijs quotidianū pensu et velut exind̄ sustentādus a semetip̄o ingit̄ exigebat. Cūq̄ ope totū anni antrū ei⁹ fuisset impletū. id q̄d sollicita cura laborauerat singulis annis su p̄posito igne p̄cremabat. intm̄. p̄bens sine opere manū nec in loco posse monachū p̄durare. nec ad perfectionis culmē aliq̄n cōscendere. vt cū h̄ fieri neq̄q̄ necessitas vict̄ exigeret. p̄ sola purgatione cordis et cogitationū soliditate ac p̄seuerātia cellę. vel accidie ip̄i⁹ demonūq̄ victoria et expugtiōe p̄ficeret.

¶ Verba abbatis moyti q̄ dixerit mihi de remedio accidie. **Cap. xxv.**

Cum incipies in heremo cōmorari abbati moyti oīm factōrum sumo dixisse me egritu die accidie h̄c s̄no die quillime fuisse p̄fectū. nec ab ea potuisse alias libari. nisi ad abbate paulū. p̄tin⁹ cucurrissem. ille. Non te ait ab ea liberaisti. s̄ magi ei te deditū ac s̄ditū p̄buisi. Graui⁹ ei te vt restorē ac fugitiū deinceps adūsari. impugbit. quē de p̄flictu sup̄atū p̄ti⁹ aufugisse p̄spexit. nisi de celo cōmissa p̄gressione nō desertioe cellę vel somni torpore ingruētēs est⁹ ei⁹ ad horā euaporare maluerit. s̄ tolerantia poti⁹ et p̄flictu didicerit tūphare. **¶** Quā expimēto. p̄batū est accidie ipugtiōz nō declinādo fugiēdā. s̄ r̄sistēdo sup̄andā.

¶ Explicit de spū accidie liber decimus. Incipiūt capitula libri v̄ndecimi de spū cenodoxie.

¶ Roemium **Cap. i.**

¶ De cenodoxia nō solū i parte carnali sed etiā in spiritali monachū pulset.

¶ De cenodoxia multiplex sit ac multiformis

- liij Quomō monachū cenodoxia a dextris ⁊ a sinistris impugnet.
- v Qua compatione monstrat natura cenodoxie
- vi Quē cenodoxia nec bñficio solitudinis extingatur
- vij Quē cenodoxia cum deiecta fuerit acrius resurgat ad luctamen.
- viii Quē cenodoxia nec heremo nec etate deferuat
- ix Quē cenodoxia piculosior sit virtutibus mixta.
- x Exemplum regis ezechie quē ad modum telo cenodoxie deiectus fuerat.
- xi Exemplum regis Dage eiusdem morbi late su pati
- xij Diverfa testimonia p̄ cenodoxiā
- xiii Quibus modis cenodoxia mōachum pulset
- xiiii Quemadmodū clericat⁹ gradū suggerat ambiendum.
- xv Quō cenodoxia mentē inebriet.
- xvi Quā aliter vicia curari non possunt nisi eorū radices ⁊ cause fuerint publicate
- xvij Quē monachus detet vitare mulieres ⁊ episcopos.
- xviii Remedia quib⁹ cenodoxiā vitare possimus

Explicunt capitula Incipit liber undecimus de spiritu cenodoxie. Cap. primum.

SOptimū nobis certamen est contra spūm cenodoxie. quā nos vanam sine inanē gloriāz possum⁹ appellare multiforme varium atq; subtile. ita ut quibuslibet perspicacissimis oculis nō dicam caueri. sed puideri deprehendiq; vix possit. Quē cenodoxia nō solū in parte carnali sed etia in spiritali monachum pulset. Cap. ij.

Non soluz enī vt cetera vicia in pte carnali. sed etia in spiritali monachū pulset. Istilioze se nequitia ingerēs menti. ita vt q̄ non potuerint carnalib⁹ vitijs decipi. spiritalibus successib⁹ acri⁹ saucient⁹. tantoq; est pniciosior ad p̄fictuz q̄to obscurior ad cavendū. Dīm nāq; vitioz⁹ manifestior aptiorq; congressus est. et in vnoq; eorum p̄dictione rigida cōfutat⁹. incertoz inualidior factus abscedet. victozemq; suū deiect⁹ adūsari⁹. deinceps infirmior atēptabit. Sic ho morbo cū p̄ elatiōe carnali pullauerit mētē. ⁊ fuerit ispōsionis scuto repulsus. rursus vt quēdā mltiformis neq̄tia pore habitu personaq; mutata sub virtutū specie victozē cōfodere ⁊ in gulare p̄tēptat. Quē cenodoxia multiplex sit ac multiformis.

Cap. iij.

Atenim cetera vicia seu p̄turbationes vniformes ac simplices esse dicunt. hęc vero multiplex ⁊ mltiformis ac varia vndiq; bellatorū ⁊ exoi parte victori occurrens. Nā et i habitu ⁊ in forma. i incessu. in voce. i ope. in vigilijs. in ieiunijs. in oratiōe. i remotione. in lectōe. in scia. in taciturnitate. i obedientia. in hūilitate. in longaminitate. militē chusi vulnerare conat⁹. ⁊ velut q̄dam perniciosissim⁹ scopulus tumentibus vndis obteet⁹. impuisam ac miserabile naufragiū sc̄do nauigantib⁹ vento dū non cauet nec p̄uidet impōtat.

Quomō monachū cenodoxia a dextris et a sinistris ipugnet.

Itaq; via regia vo. Cap. iij. lentē incedere p̄ arma iusticie q̄ a dextris sunt ⁊ a sinistris. opoz. ⁊ tet aplica disciplina transire p̄ gloriā. et ignobilitatē. per infamiā ⁊ bonā famāz. ⁊ tanta cautiōe inter tumētes temptatio num fluctus gubernāte discretiōe ⁊ flāte nobis spū dñi. iter dirigere virtutis. vt dextra leuaq; h̄ paululū deflectam⁹. sciamus nos perniciosis mox cauitib⁹ illidētos. Jōq; per sapientissimū salomonez

De spiritu cenodoxie

monem. Ne diuinarj ad dexterā neq; ad
sinistrā. i. ne tibi de virtutib; blandiaris.
z dextris successib; ac spiritalib; extolla
ris. nec deflectens ad sinistrā tramitē vi
tiorū. fm aplum gloriā tibi ex eis i tua
pulsione conqras. Nam cui sub specie
succincte vestis ac nitide cenodoxia non
potuit generari. p squalida z inculta ac
viliore conat inferri. Quē non potuit p
honore deijcere. humilitate supplantat.
Quē scie z elocutiōis ornatu nequit ex
tollere. gravitate taciturnitatē elidit. Si
ieiunet in palā gla vanitatē pulsat. Si
illud cōtemnēde glorię causa cōtererit.
eodem vitio elatiōis obtundit. Ne va
ne glorię cōtagio maculet. orationes p
lixas sub frat; vitat celebrare cōspectu.
z quod eas latenter exerceat. nullum q;
habeat psciū facti nō effugit aculeos va
nitatis. **Qua cōparatione mon
stretur natura cenodoxie. L. v.**

Plere seniores hri naturā mor
bi hui; in modū cepē solboz q;
describūt. que vno decorticata
tegmine. alio rursū inueniūt induta.
totiens q; repiunt obiecta. quotiens fue
rint expoliata. **Cenodoxia nec
bñficio solitudinis extinguit.**

Absolutudinē q; cun **L. vi.**
cto; mortalium consortia glie
causa fugientē. pseq nō desistit
Quātoq; ampl; vniūsum q; vitane
rit mundū. tanto eū acri; insequit. Aliuz
q; patientissimus sit oper; ac labor; aliū
q; ad obediendū p̄mptissim;. aliuz q;
humilitate ceteros pponderet conat ex
tollere. Alius scie. aliuz lectionis. ali; vi
giliaru; p̄lixitate temptatur. Nec alias
quēq; hic morbo nisi suis nitē virtutib;
lauciare in his offendicula tendēs inte
ritus. in quib; vite stipendia conqranē.
Volentib; quippe iter pietatis ac perfe
ctiōis icedere. non alibi iūmici insidiātes
nisi in via q; ambulāt laqueos deceptio
nis abscondūt. fm illam beati dauid sen
tentiam. in via hac qua ambulebam ab
sconderūt laqueū mibi. vt in hac ipā scz

virtutum via qua gradim tendentes ad
brauium supne vocatiōis nris elati suc
cessib; corruamus. obligatib; pedibus
aie nre concidamus cenodoxie laqueis
cōpediti. Et ita sit vt q; aduersarij cōfli
ctu non potuimus superari. nri triumphū
sublimitate vincam. seu certe quod est
etia; aliud deceptionis genus. vt excedē
tes continētē vel nostre possibilitatē mo
dum. p̄senerantiaz nri cursus infirmita
te corporis intercedente perdamus.

**Cenodoxia cū deiecta fuerit
acrius resurgat ad luctamen**

Omnia vitia supata **La. vij.**
marcescūt. z deuicta p linglos
dies infirmiora reddunt. z vel
loco vel tpe minuunt atq; deferunt. seu
certe a contrarijs virtutib; dissidentia vl
cauent facilius vel vitantur. hoc xō de
iectum acrius resurgit ad luctam. z cu;
putat extinctū sua morte viuacius con
ualescit. Cetera genera vitiorū eos tātū
impugnare solent q; in certamie supra
runt. hoc vero suos victores acri; insecta
tur. Quātoq; fuerit validius elisum. tā
to vehementius victorię ipius elatiō ecō
gredit. Et hec est stiblis inimici virtutia.
vt militem christi p̄prij; faciat tel occum
bere. qnē hostilib; armis supare n̄ potuit
**Cenodoxia nec heremo nec
estate deferueat. La. viij.**

Alia interdū vitia sicut dixim;
etiā locorū beneficio conqescūt
z materia peccati vel oportuni
tate eius z occasione subtracta lentelce
re solent z minui. hoc xō cū fugiente de
serta penetrat. nec loco nonit excludi. nec
extrinsecus materia subtracta marcesce
re. Non enim aliunde q; virtutum eius
quē impetit successib; animat. Quēda;
etiā p̄cessu t̄pis vt prefati sumus inēdū
moliunt atq; vanescunt. huic longevi
tas nisi fuerit industria solerti ac prudē
ti discretionē fundata. non solū nō offi
cit. verum etiā maiora nouit fomenta cō
gerere vanitatē. **Cenodoxia picu
losior sit virtutib; mixta. La. ix.**

Postremo ceterę p̄turbationes a contrarijs sibi virtutibus dis-
sidetes. 7 ex apto tanq̄ die cla-
ro bellantes et superant facilius 7 cauē-
tur. hec autē virtutibus inserta 7 acie
permixta velut in nocte ceca dimicans.
atrocius inopinatos decipit 7 incautos

**Exemplus regis ezechie quem
admodum telo cenodorie deie-
tus fuerat. Cap. x.**

Tanq̄ ezechiam regem inde
virū in omnibus consummate
iusticie. 7 sanctarum scriptura-
rum testimonio cōprobatum. post innu-
mera virtutum preconiā vno elationis
telo legimus fuisse deiectum. 7 qui inter
necionem centum octoginta q̄nq̄ milia
de exercitu assyriorum. angelo sub nocte
vastate vna p̄ce valuit ipetrare. vanita-
tis gloriatione superatur. Quis vt pre-
teream virtutum tam prolixum catalo-
gum quem replicare plonqum est. hoc
vnum dicam Qui post interdictum ter-
minum vite mortisq̄ diem dñi sentētia
p̄finitus. quindecim annis vite metas
excedere vna oratione p̄meruit. sole p̄
cem gradus quos ad occasum tendens
iam illustrauerat reuertente. qui lineas
quas abscessu eius vmbra subsequens
occuparat. suo rursus reditu fugas du-
plicatum diez vnūso orbi p̄tra fixas na-
ture leges inaudito miraculo prebuit.
post tanta tamq̄ incredibilia signa. post
tam immania documenta virtutum. qua-
liter fuerit successibz suis elusus. audi scri-
pturam narrantē. In diebz inquit illis
egrotauit ezechias vsq̄ ad mortē. 7 ora-
uit dñm 7 exaudiuit eū 7 dedit ei signū.
illud scz quod legimus de solis datū esse
reditu p̄ ysaiam p̄phetam in q̄rto regno-
rum libro. sed non inquit scdm bñficia
quę acceperat retribuit ei. qz eleuatus est
cor eius. 7 facta est contra eum ira. 7 con-
tra iudam 7 hierusalem. humiliatusq̄
est postea eo qz exaltatū esset cor ei. tā ip̄e
q̄ habitatores hierlm. 7 idcirco non ve-
nit sup̄ eos ira dñi in diebz ezechie.

pniciosus q̄ grauis est elatiōis morbo.
Tante iusticie tante virtutes tanta fides
atq̄ deuotio. q̄ naturam ip̄am ac totius
mundi leges immutare meruerunt vna
elatione tepcunt. ita vt vnūsis virtutibz
suis ac si non fuissent obliuioni traditis
iram dñi confestim suscepisset. nisi eam
reimpta humilitate placasset. vt q̄ de
tam excelso meritorū fastigio elatiōe im-
pellente deciderat. non nisi p̄ eosdez rur-
sum humilitatis gradus ad amissum cul-
men ascenderet. His aliud q̄ exemplus
similis ruine percipere.

**Exemplum regis ozie eiusdem
morbi labe superati. Cap. xi.**

Ozias huius quē cōmemorau-
mus regis attaus. in omnibz
q̄ ip̄e scripturę testimonio col-
laudatus. post ingentia virtutū suarū p̄-
conia. post innumeros triumphos q̄s de
notiōis ac fidei suę merito perpetravit.
disce qualiter sit vane glorię elatiōe de-
iectus. Et egressum est inquit nom̄ ozie
p̄pter qd auxiliaret ei dñs 7 corroborat
set illum. Et cum roboratus esset. elena-
tum est cor eius in interitū suū. 7 neglex-
it dñm deū suū. Cernis aliud exēplū rui-
ne grauissimę 7 cōspicis duos viros taz
iustos tamq̄ p̄fectos triumphis suis at-
q̄ victorijs fuisse confectos. An videtis
q̄ pniciosi rerū secundarum soleant esse
successus. ita vt qui non potuerūt aduer-
sis frāgi. p̄sp̄eris si incauti fuerint acri-
elidant. 7 qui in cōfuctu atq̄ acie mori
euaserūt discrimina. trophæis p̄p̄ijs tri-
umphisq̄ succumbant.

**Diuerſa testimonia contra ce-
nodoriam. Cap. xij.**

Ideo aplus monet. Nolite fie-
ri inanis glorię cupidi. Et dñs
p̄barifcos castigans. Quō in-
quit vos potestis credere q̄ gliaz ab inui-
cem accipitis. et gloriā quę a solo deo est
nō queritis. De his 7 beatus danid cū
interminatione dicit. Quoniam deus
dissipauit ossa eoz qui homibz placent.

De spiritu cenodoxie

Quibus modis cenodoxia monachum pulset. *Lap. xiiij.*

Solet etiam incipientium mentes et eorum qui minus adhuc vel virtute animi vel scientia profecerunt, aut propter sonum vocis extollere, quod scilicet modulatus psallat, aut quod sint exilis carnibus vel corpore lautiores, aut quod parentes divites aut nobiles habeant, quod militiam honoresque contempserint. Interdum etiam dignitates et opes que forte nec apprehendi que deus aliqui potuissent, persuadet quempiam proficere fuisse adepturum si profuerat in seculo, vana spe etiam de incertis instans enim, et de his que nunquam possedit, velut qui ea contempserit gloria vanitatis extollens.

Quemadmodum clericatus gradum suggerat ambiendum

Nonnunquam vero clericus desiderium presbiterij vel diaconatus imittit. Quod si vel inuitus fuisset indeptus, tanta expleturum sanctitate ac rigore contempnit, ut ceteris que sacerdotibus pretere potuerit sanctitatis exempla, deinde multos non solum consolationis forma, verum etiam doctrina sua sermoneque lucraturum. Facit etiam in solitudine vel in cellula commorantem, diu fororum domos ac monasteria mente atque animo circuire, et plurimorum quaestiones sub incitamento imaginarie exhortationis acquirere. Agitur itaque infelix anima tali vanitate velut profundissimo sopore delasa, ut plerumque huiusmodi cogitationum illecta dulcedine, et his oppleta simulacris, ne presentes quidem actus vel fratres valeat contemplari, dum his que cogitationum pervagatione vigilans somnians, delectatur inlerere quasi veris.

Quomodo cenodoxia mentem inebriet. *Lap. xv.*

Mimini cuiusdam senis cum in heremo scithorum commoraretur. Qui cum ad cellam cuiusdam fratris gratia visitationis adueniens ostio appropinquasset, audissetque eum quiddam obmurmurantes

intrinsecus paululum substitit, cognoscere volens quidnam de scripturis legeret, vel sicut est morum operas memoriter recederet. Cumque proximissimus explorator aure diligenter applicita curiosius auscultaret, ita eum repperit huiusmodi spiritus impugnatione perlectum, ut in ecclesia facere se crederet exhortatorium plebi sermonem. Cumque subsisteret senex audisset eum finisse tractatum, et mutato rursus officio celebrare velut diaconus catechuminis missam, tunc demum pulsavit ostium. Qui egressus occurrentem senem veneratorem solita introducensque eum quam olim venerit cogitationum suarum conscientia remordente pergit, ne se deum instans ad ostium iniuriam protulisset. Joculariter senex ergo respondit, modo inquam veni, quando tu missam catechuminis celebrabas.

Qualiter vicia curari non possunt nisi eorum radices et cause fuerint publicate. *Lap. xvi.*

Ecce dico inserere huic opusculo necessarium duxi, ut de impugnationum vi atque ordine vitiorum quibus miserabilis anima laceratur, non solum ratione sed etiam exemplis instructi, ad vitandam laqueos et multiplices decipulas inimici cautiores esse possimus. Ita namque indifferenter hec ab aegyptiis presbiteribus profertur in medium, ut omnium vitiorum certamina vel illa que patiuntur vel illa que passuri sunt iuniores relatione sua tanquam que adhuc ea sustineant apud eos detegant atque denudent, quo exponendum eis illusiones omnium passionum quecumque incipientium sunt ac ferventium spirituum colluctationum suarum archana cognoscant, et ea tanquam in speculo contemplantes, et cause vitiorum quibus pulsantur et remedia doceantur, futurorum que certaminum congressibus antequam superveniant eruditi, qualiter preavere et occurrere eis vel confingere debeant instruantur. Ut solent pitissimi medicorum non solum mederi presentibus morbis, verum etiam futuris penitentia sagaci occurrere eosque preceptis vel poculis salutaribus pervenire, ita hi que verissimi animarum medici emerituras vali-

indines cordiū spiritali collatōe velut
quādam celesti antidoto p̄necātes. in iu-
niorum mentibz nō patiunt̄ adolefcere
sp̄ientes eis ⁊ causas imminētū passio-
num ⁊ remedia sanitatū.

Quoniam monachus debet vitare mu-
lieres et episcopos. *Ca. xvij.*

Quia p̄pter hoc est antiq̄ patrū
p̄manens nunc vsqz snia. quaz
p̄ferre sine mea cōfusione non
p̄tero. q̄ nec germanā vitare p̄tūi nec
ep̄i euadere manus. omnimodis mona-
chū fugere debere mulieres ⁊ ep̄os. Ne-
ter enim sinit eū quem semel sue familia-
ritati deuixerit. vel quieti cellule vlti-
operam dare. vel diuine theorie p̄ sc̄tāz
rez intuitū purissimis oculis inherere.

Remedia quibus cenodoriā
vitare possumus. *Ca. xvij.*

Theoz at̄leta chūti q̄ verum
ac spiritalē agōnē legitē cer-
tare desiderat. hāc multiformē
variāqz bestiam omnimodis supare fe-
stinet. Quā nobis ex oī parte velut mul-
tiplicem neq̄tiam occurrentem tali reme-
dio poterim̄ euadere. vt cogitātes illud
danicū eloq̄. dñs dissipauit ossa eoz
q̄ homibz placent. p̄mitus nihil p̄posito
vanitatē ⁊ inanis gl̄e capessēde ḡtia nos.
metip̄os facere p̄mittam̄. Deinde ea q̄
tono initio fecerim̄ obf̄uatiōe sili custo-
dire nitam̄. ne oēs latoz n̄ozuz fructus
post irrepens cenodorie morbo euacuet.
Quicq̄d etiam in conuersatiōe fratrum
mīme cōmunis vsus recipit vel exercet.
oī studio vt iactātiē deditū declinet.
⁊ ea q̄ nos p̄nt̄ iter ceteros notables red-
dere ac veluti sol̄ facientibz laus ap̄d ho-
mines sit p̄q̄renda vitem̄. His enī vel
maxīe indicijz cenodorie letale p̄tagiuz
nob̄ inherere monstrabit. Qd̄ facillime
poterim̄ effugere si p̄siderem̄ non solū
fructū latoz n̄oz nos penit̄ amissuros
q̄scunqz cenodorie p̄posito fecerim̄. sed
etiā reos magni criminis factos c̄na sup-
plicia velut sacrilegos soluturos. vtpote
q̄ ad iniuriā dei opus qd̄ ei obtētū nos

op̄ditū agere. hōim gr̄a malūm̄ exerce-
re. ab eo q̄ occultoz est p̄sci. hōies deo ⁊
gl̄am mūdi gl̄e dñi p̄tulisse conuicti.

**Explicit de spū cenodorie li-
ber vndecimus. Incipit capi-
tula libri duodecimi de spiritu
superbie. Cap. primum.**

- R**oemum.
ij **Q**uod supbia duo sint genera
ij **Q**uod supbia omnes pariter
virtutes auferat.
iij **Q**uod supbia lucifer ille de arch-
angelo factus est diabolus
v **Q**uod fomites vitiōz omniū de su-
perbia pullulent.
vi **Q**uod supbie vitium sit in ordie col-
luctationis extremū. tpe tamen
et origine primum sit.
vij **Q**uod tū sit maluz supbie vt ipm̄
deū aduersariū h̄re mereatur
viij **Q**uemadmodū deus supbiaz
diaboli virtute humilitatē extirpe-
rit ⁊ diuisa sup hoc testimonia.
ix **Q**uemadmodū nos qz supbia
supare possumus.
x **Q**uod nemo possit p̄fectionem xtu-
tum vel p̄missam h̄itudinem
suis tm̄ viribus obtinere
xi **E**xemplū latronis siue dauid vs
vocationis nostre ad dei gr̄am
demonstrandam
xij **Q**uod nullus sit labor q̄ possit repro-
missē beatitudini comparari.
xij **T**raditio seniorū de consequen-
da puritate
xiiij **Q**uod adiutorū dei laborantibz tri-
buatur
xv **A**quibus p̄fectionis viam disce-
re debeamus
xvi **N**ō possemus sine misericordia
⁊ inspiratione dei ad ipm̄ labo-
rem obtinēde p̄fectionis acce-
dere.
xvij **T**estimonia diuersa quibus eni-
tenter ostendit̄ nihil posse nos
quod ad salutē nostrā pertinet
sine adiutorio dei perficere

Liber. XII. De spiritu superbie

- xviii **Q** non solum in naturali conditione sed etiam in quotidiana dispensatione dei gratia muniamur.
- xix **Q** hęc fides ab antiquis patribus sit tradita de gratia dei
- xx **D**e eo quod propter blasphemiam traditus est in mundissimo spiritu.
- xxi **E**xemplum ioab regis iude quod ostenditur quod propter superbiam meruerit
- xxii **O**mnem animam superbam sabdi spiritalibus nequitis illudendam.
- xxiii **Q** perfectio attingi nisi humilitatis virtute non possit
- xxiiii **Q**uos spiritalis superbia pulset quod carnalis
- xxv **D**escriptio carnalis superbie vel quod mala in monachi mente parturiant.
- xxvi **Q** male fundatus quis ad deteriorum statum quotidie plabatur
- xxvii **E**xpositio vitiorum que pro moribus superbie generantur
- xxviii **D**e fratris cuiusdam superbia.
- xxix **I**ndicia quibus superbia carnalis anime inesse cognoscatur.
- xxx **R**epefactus quis pro superbia alijs quoque preesse desideret
- xxxi **Q**uomodo superbiam vincere vel ad perfectionem pervenire possimus
- xxxii **Q**uomodo de populatrix omnium virtutum superbia per veram humilitatem possit extinguere
- xxxiii **R**emedia adversus morbum superbie

Explicit capitulum. **I**ncipit liber duodecimus de spiritu superbie.

Cap. primum.

Quidam **Q**uidam quod et extremum adversus spiritum superbie nobis certamen est. Qui moribus licet ultimis sit in conflictu vitiorum atque in ordine ponatur extremus origine tamen et tempore primus est. Severissima et superioribus cum

ctis immanior bestia. perfectos maxime temptans. et propemodum iam positos in consummatione virtutum morfu diuino repascens.

Q superbie duo sint genera

Cap. ij.

Qui duo sunt genera. Unus hoc quo diximus spirituales viros summosque pulsari. alius quod etiam incipientes carnalesque complectitur. Et licet utriusque superbie genus tam in deum quam in homines noxia inflat elatio. tamen illud primum specialiter refertur ad deum. secundum ad homines proprie pertinet. Cuius originem ac remedia in posterioribus libelli huius donante deo in quantum possumus exequemur. Nunc de illo opere quo prefati sumus perfectos precipue temptari. propositum nobis est pauca differere.

Q superbia omnes pariter virtutes auferat

Cap. iij.

Nullum est igitur vitium aliud quod ita omnes virtutes exhauriat. cunctaque iusticia et sanctitate hominem expoliet ac denudet ut superbie malum. tanquam generalis quidam ac pestifer morbus non unum membrorum partem ve eius debilitare contentus. sed solidum corpus letali corrumpit exitio. et in virtutum iam fastigio collocatos gravissima ruina deicere ac trucidare conatur. Omne namque vitium suis est terminis et fine contentum. et licet contristet alias que virtutes. contra unam tamen principaliter tendit. eamque specialiter opprimit et impugnat. Et ut hoc ipsum quod dicimus clarius possit intelligi. castimargia. id est appetitus ventris seu concupiscentia gula temperantie rigorem corrumpit. castitatem libido contaminat. ira patientiam vastat. ut nonnunquam vni quis deditus vitio alijs virtutibus non penitus desitatur. sed illa tantum virtute truncata que ediuerso emulo sibi vitio repugnante succumbit. reliquas possit vel ex parte retinere. hęc vero cum infelicem possede.

rit mentem. vt quidam seuissimus ty-
rannus sublimissima capta arce virtu-
tum vniuersam funditus cinitatem di-
ruit atq; subuertit. Excelsa quondā san-
ctitatis menia vitioꝝ solo coequās atq;
permiscens nullam deinceps imaginem
libertatis aīme sibi subditę superesse cō-
cedit. Quantoq; ceperit ditioꝝem. tanto
grauiori seruitutis iugo subditū vniuer-
sis virtutum facultatibus crudelissima
depredatione nudabit.

**¶ Ob superbiam lucifer ille de
archangelo factus est diabolus**

Cap. iij.

¶ Vt grauissime tyrannidis ei?
potentiam agnoscamus. ange-
lum illum q̄ pre nimietate splē-
doris ac decoris sui lucifer nuncupatus
est. nullo alio q̄ hoc vitio deiectum celi-
tus inuenimus. 7 ex illa beata sublimita-
te angelozū telo superbię vulneratus ad
inferna fuisse collapsum. Si igit̄ tāta v-
tute tante potentie prerogatiua decora-
tum vna elatio cordis potuit de celesti-
bus ad terrena deuoluere. qua nos obf-
uantia carnis fragilitate circūdatos ca-
uere oporteat. ipi? ruine magnitudo de-
monstrat. Quemadmodū hō hui? mor-
bi virus pnciosissimum deiternus in-
strui poterimus. si ruine ipi? causas atq;
originē persequam. Nunq̄ enim curari
languor. nec remedia poterunt mal' vali-
tudinibus exhiberi. nisi prius inquisitio-
ne sagaci origines earum inuestigent et
cause. Sic nanq; indutus diuina clari-
tate. 7 inter ceteras supnas vtutes cōdi-
toris largitate p̄fulgens. splendorē la-
pientie 7 vtutum pulchritudinem qua
ornabatur gratia creatoris. nature sue
potentia non munificentie illius benefi-
cio se credidit obtinere. Et ob hoc elatus
tanq; qui ad perseverantiā puritatē hu-
ius diuino nō egeret auxilio deo se simi-
lem indicauit. vtpote qui nullius indige-
ret quemadmodum deus. liberi scz arbi-
trij facultate confusus. p̄ illam credēs af-
fluenter omnia sibi et suppeditari. que

ad consummationē vtutum vel perben-
nitatem summe batitudinis pertinerent
Hec sola cogitatio facta p̄ma ruina ē
Ob quā desert? a deo q̄ se credidit nō ege-
re. instabilis repente. 7 nutabūduſ esse
ce? 7 infirmitatē ppriatę psensit. 7 bea-
titudinem qua dei munere fruebat ami-
sit. Et q; dilexit verba precipitatiōis q̄
bus dixerat. in celum conscendam. 7 lin-
guam dolosā qua vel de se dixerat. ero
similis altissimo. vel de adam 7 ena. erit
sicut di; p̄pterea de? destruet illū i finē.
euellet eū 7 emigabit de tabernaculo suo. et
radicem eius de terra viuentiū. Tūc rui-
nam eius vidētē iusti timebūt. 7 super-
eum ridebunt dicentes qd etiā sine fine
ad hos q̄ se sine p̄tectione auxilioq; dei
summū bonum p̄ficere posse cōfidunt. iu-
stissime dirigitur. Ecce hō quinō posuit
deū adiutorē suū. sed sperauit i multitu-
dine diuitiarū suarū. 7 p̄ualuit in vanita-
te sua. **¶ Somites vitioꝝ oīm
de superbia pullulent. Cap. v.**

¶ Ecce est primę ruine causa 7 ori-
go pncipalis morbi. Qui rur-
sum p̄ illū qui fuerat a se deiect?
in protoplastum serpens. infirmitates
oīm vitioꝝ 7 materias germinauit. Dū
enim gloriā deitatis arbitrij libertate et
industria sua credidit se posse p̄quirere.
etiam illā pdidit quā adeptus fuerat. g-
tia conditoris. **¶ Supbie vitium
sit in ordine colluctationis ex-
tremum. tempore tñ et origine
p̄imum sit. Cap. vi.**

¶ Itaq; exemplis ac testimonijs
scripturarū manifestissime cō-
probatur. superbię labem cum
posterior sit in ordine conflictuum. origi-
ne tamen anteriorem esse. omniūq; pec-
catorum et criminū esse principium. nec
sicut cetera vitia solūmodo contrariam
sibi virtutem. id est humilitatem tā tum
extinguere. verum etiam cunctarū si mul-
terempricem esse virtutū. nec medio-
cres tantum paruosq; temptare. sz maxi-
me in fortitudinis culmine consistentes.

De spiritu superbie

Ita enim de hoc spiritu propheta come morat. Et electi eius electe. Ideo qz beatus dauid licet tanta circumspectio cordis sui custodiret archana. vt ad eum quem secreta conscientie sue non latebant au- denter proclamaret. domine non est exaltatum cor meuz. neqz elati sunt oculi mei. neqz ambulau in magnis neqz in mirabilibus super me nisi humiliter sentiebam. et iterum. non habitabit in medio domus meqz faciens superbiam. sciens tamqz difficilis sit etiam perfectis ista custodia. non de sua tantum presumit industria. sed orans domini implorat auxiliu vt huius inimici teluz possit insauciat euadere dicens. non veniat mihi pes superbie. pauens ac metuens ne in illud incidat quod dicitur de superbis. De superbis aduersatur. Et iterum. Immundus est apud deum omis qui exultat cor suum.

Quantum sit malum superbie vt ipsum deum aduersarius habere mereatur.

Cap. vii.

Qantum est malum superbie. vt non angelum non alias virtutes sibi contrarias. sed ipsuz deum aduersarium habere mereat. Notandum siquidem est. qz nequa qz dicitur super bis qui ceteris sunt vitijs inuoluti quod habeant sibi deum resistentem. id est castrimargis. fornicarijs. iracundis seu phylargyris aduersatur. sed solis superbis. Illa namqz vitia vel in vnu que qz delinquentiuz tantummodo retorquet. vel in suos participes. id est in alios homines videntur admitti. hec vero proprie pertingit ad deum. et idcirco euz specialiter digna est habere contrarium.

Quemadmodum deus superbiam diaboli virtute humilitatis extinxerit. et diuersa super hoc testimonia.

Ca. viii.

Ideo qz vniuersitatis creator. et medicus deus. causam principium qz morboz superbiaz esse

cognoscens. contrarijs sanare contraria procurauit. vt ea scz que p superbiam corruerant. p humilitatem resurgeret. Ille namqz dicit. In celum conscenda. Hic dicit. Humiliata est in terra anima mea. Ille dicit. Et ero similis altissimo. Hic cu esset in forma dei exinanivit semeti pm formam serui accipiens. humiliavitqz se factus obediens vsqz ad mortem. Ille dicit. Sup astra dei exaltabo solium meum. Ille dicit. Discite a me qz mitis sum et humilis corde. Ille dicit. Nescio dnm. et israel non dimittam. Ille dicit. Si dixero quia non noui eum. ero similis vob mendax. sed noui eum. et mandata eius seruo. Ille dicit. Mea sunt flumina. et ego feci ea. Ille dicit. No possu ego a me ipo facere quicqz. sed pater me in me manens ipe facit opera. Ille dicit. Mea sunt omia regna mundi et gloria eoru. et cui voluero do ea. Ille cum diues esset pauper effectus est. vt ei inopia nos diuites redderemur. Ille dicit. Sicut colliguntur oua que derelicta sunt. sic vniuersam terraz ego congregaui. et no fuit qui moueret pennam et apiret os et ganiret. Ille dicit. Similis factus sum pellicano solitario. vigilau et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ille dicit. Excitauit vestigio pedum meoz omes riuos nos aggerum. Hic dicit. Nunquid no possu rogare patrem meum. et exhibebit in mo plusqz duodecim milia legiones angeloz. Si pncipalis ruine causam et salutis nre fundameta pspeximus a quo et qliter vel ista iacta sint. vel illa emerferit. que admodu deuitare ta atrocem mortem superbie debeamus. vel illi ruina vel huius doceamur exemplo.

Quemadmodu nos quoqz superbiam superare possimus.

Itaqz huc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus enitere si in singulis quibus serimus nos virtutibus psecisse. illud apostolicum dixerimus. no ego sed gra dei mecum. et gratia dei sum id quod sum.

Liber. XII.

et tunc esse qui operatur in nobis et velle et perficere pro tua voluntate dicente etiam ipso auctore salutis nostre. Qui manet in me et ego in eo. hic fert fructum multum. quia sine me nihil potestis facere. Et nisi dominus edificauerit domum. in vanum laborauerunt qui edificauerunt eam. Nisi dominus custodierit civitatem. frustra vigilat qui custodit eam. Et vanum est vobis ante lucem surgere. Quia non est volens neque currentis. sed miserentis dei.

¶ Nemo possit perfectionem virtutum vel promissam beatitudinem suis tantum viribus obtinere. Cap. x.

Nullius namque quis volens et currentis tam idonea potest voluntas esse vel cursus. ut carne spiritui repugnante circumdatus valeat tantum perfectionis premium et palmam integritatis ac puritatis attingere. nisi fuerit divina miseratione protectus. ut ad illud quod magnopere vult et quo currit pervenire mereatur. Omne enim datum bonum et omne donum perfectum de sursum est. descendens a patre luminum. Quid enim habes quod non accepisti. Quod si accepisti. quid gloriaris quasi non accepisti.

¶ Exemplum latronis sive dauid vel vocacionis nostre ad dei gratiam demonstranda. Cap. xi.

Sicut enim vel illum latronem ob unam confessionem introductum in paradysum recordemur. intelligimus eum non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum. sed dono dei miserentis indeptum. Vel si reminiscamur dauid regis duo tam gravia tamque immania crimina uno penitudinis sermone deleta. nec hic videmus ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris equiparasse merita. sed dei gratiam superabundasse. quae vere penitudinis occasione accepta tantam peccatorum materiam sub unius verbi plena confessione consumpsit. Principium quoque discutientes vocationis ac salutis hu-

mane. quia non ex nobis nec ex operibus nostris sumus. sed dei sumus. dono gratiaque salvati. liquido poterimus adhaerere quae ad modum perfectionis summa non volentis neque currentis. sed miserentis est dei. qui nequaquam laborum vel cursus nostri merito compensante vitiorum nos facit esse victores. nec equiparantem nostre voluntati industria. tam arduum integritatis culmen subingata qua utimur carne conscendere. Nulla siquidem corporis huius afflictio nullaque cordis contritio ad capeendam veram illam interioris hominis castitatem potest esse condigna. ut tantam puritatis virtutem angelis solis ingenuitate ceterisque humana. nudo humano labore. id est sine adiutorio dei valeat obtinere. quia totius bonitatis effectus ab illius profuit gratia. quae tantam plenitudinem beatitudinis et immensitatem gloriae exiguae voluntati brevis ac parvo cursui nostro. multiplicata largitate donavit.

¶ Nullus sit labor qui possit re promissae beatitudinis comparari. Cap. xii.

Omnis enim longevitas vite presentis. cum ad illam futuram gloriae plenitudinem respexerit. evanescit. et dolores cuncti contemplatione illius immense beatitudinis effugant. atque ut fumus ad nihil extenuati liqueunt. et nusquam ut favilla comparent.

¶ Traditio seniorum de consequenda puritate. Cap. xiii.

Quapropter iam tempus est. ut ipsis quibus traduntur verba patrum sententiam proferamus. eorum scilicet quae viam perfectionis et qualitatem eius non verborum iactantia depinxerunt. sed potestate et opere ac virtute spiritus possidentes. experimentum earum propriis et exemplis certissimis tradiderunt. Aiunt itaque non posse ad purum quaequam carnalibus vitis emundari. nisi universum laborem suum atque conatum ad tantam perfectionis finem intellexerit non posse sufficere. nec eas nisi miseratione dei et adiutorio. communi non tam traditum institutione quam affectu atque

De spu superbie

Artute 7 experimenti. pprijs erudit. agnoscat. Ad capeffenda nanq; tam magnifica tamq; pcella puritat; 7 integritat; p; mia. q;stuslibet ieiuniorum vigiliarum lectionis 7 solitudinis ac remotiois labor fuerit impensus. codignus esse no; potit q; hęc industrie sue merito vel labori obtineat. Nunq; eni diuinu mun' labor; p; prius humana re copensabit industria nisi desideranti diuina fuerit miseratioe concessum. **Adiuutoriu dei laborantibus tribuatur. Cap. xiiij.**

Nec hoc dico. vt hu;anos conatus eua cuas ab industria 7 laboris intentione queq; reuocare contendam. Sed plane pstantissime non mea s; senioz snia definio. pfectioz q;dez sine his omnino capi no; posse. his aut solis sine gratia dei posse ea a nemie cōsumari. At enim dicim' conat' hu;manos a pprehedere ea p seipos sine adiuutorio dei no; posse. ita pnuanciam' laborantib; tm ac desudantib; misericordia dei g;tiatq; conferri. 7 vt x;bis apli loquar volentibus 7 currentib; impartiri. fm illud qd etiam in psalmo octogesimo octauo ex psona dei cantat'. Posui adiuutoriu in potente. 7 exaltaui electum de plebe mea. Dicim' eni fm saluatoris sniam dari qdem petentib; 7 apiri pulsantib; 7 a querentib; inueniri. sed petitione 7 inquisitione 7 pulsatione nram no; esse condigna. nisi misericordia dei id qd petimus dederit. vel a peruerit qd pulsamus. vel illud qd querim' fecerit inueniri. Presto est naq; occasione sibi tantummo a nobis bone voluntatis oblata. ad hęc omia conferenda. Ampli' eni ille q; nos pfectione salutem q; nostram desiderat et expectat. Et intm beatus dauid puentuz sui operis ac laboris ppria tm industria no; posse nouerat obtineri. vt a dno pmereri directione suoz ope; iterata pce deposceret dicens. Et opera manuu nrarum dirige sup nos. 7 opus manuum nostrarum dirige. Et rursum **Confirma hoc deus qd operat' es i nob**

A quibus perfectionis vias discere debeamus. Cap. xv.

Hecq; si ad veram consummationem virtutum volum' effectui 7 opere peruenire. illis debemus acquiescere magistris ac duobus. qui hanc non vaniloqua disputatione somniantes. sed re atq; experimentis apprehendentes nos quoq; docere atq; ad eam dirigere similiter possunt. 7 via que admodum perueniamus ad eaz certissimo tramite demonstrare. quiq; ad hanc fide se potius peruenisse q; laborum merito testabantur. Quibus etiam hoc precipuum sui cordis acquisita puritas cōferebat. vt magis magisq; se depmi peccatis agnoscerent. Tanta nanq; i eis delictorum compunctio per dies singulos augebatur. quanta puritas animi profecisset. Trahebantq; iugiter intimo corde suspiria. eo q; semetipos sentirēt nequa q; posse delictorum neuos ac maculas deuitare. que eis per multiplices cogitationum minutias ingerebantur. Et idcirco future vite stipendia no; operuz sperare se merito. sed misericordia domini proclamabāt. nihil sibi de tanta circūspeditione cordis aliorum compatiōe donātes. quippe qui hancipam non sugindustrie sed diuine gratie ascribebāt. nec blandientes sibi de inferiorum ac tepitorum negligentia. sed contemplatione potius illorum quos vere peccato carere. atq; in regno celorum iam eterna beatitudine perfrui nouerant. humilitate perpetua conquirebant. atq; ita consideratione hac 7 elationis ruinam pariter declinabant. 7 quo tenderēt vel quod dolerent semper inueniebant. intelligentes semetipos ad illam puritatem cordis quam cupiunt. obfistete carnis sarcina peruenire non posse.

Non posse nos sine misericordia et inspiratione dei ad ipsuz laborem obtinende perfectionis accedere.

Cap. xvi.

Liber XII.

Fitur scdm traditiones 7 institutiones eorū sic ad eaz festinare debem⁹ ieiunijs. vigilijs. orationibus. cōtritiōi cordis 7 corporis operam dantes. ne hec omnia morbo hoc instante euacuemus. Non solū nāq; ipaz perfectiones oportet credere nostra industria nos vel labore nostro possidere non posse. sed ne h̄ ipa q̄dez que illius exerceamus obtēn. id est labores conatusq; nostros ac studia. sine diuine protectionis auxilio. inspiratiōisq; ei⁹ 7 castigationis atq; exhortationis gratia posse perficere. quā scz cordibus nr̄is vel p̄ aliū solet v̄l p̄ semetip̄m nos visitās clemēt infundere.

Testimonia diuersa quibus euidenter ostenditur nihil posse nos quod ad salutem nostrā pertinet sine adiutorio dei perficere. **Cap. xvij.**

Postremo instruat auctor salutē nostrē. quid nos oporteat in singulis quibusq; q̄ gerimus. nō modo sentire sed etiā confiteri. Nō possum ego inq̄t a me ip̄o facere quicq; poterit autem in me manens ip̄e facit opera. Ille ex persona hominis assumpti dic. nihil a semetip̄o posse se facere. 7 nos cinis 7 terra in his que ad nostram salutē pertinent arbitramur nos adiutorio domini non egere. **D**iscamus itaq; 7 nos per singula nostrā simul infirmitatē 7 illius adiutoria sentiētes quotidie p̄clamare cum sanctis. **I**mpulsus 7 factus sum vt caderem. 7 dñs suscepit me. **F**ortitudo mea et laudatio mea dñs. 7 fact⁹ est m̄ i salutem. **E**t nisi quia dominus adiunxit me paulominus habitauerat in inferno anima mea. **S**i dicebam motus est pes meus. misericordia tua dñe adiunxerat me. **S**cdm multitudinem dolorū meorū in corde meo. consolationes tuę letificauerunt aīam meā. **V**identes etiā cor nostrum in timore dñi 7 patientia roborari dicamus. **E**t factus est dñs firmamētū meū. 7 eduxit me in latitudine. **S**ciētiaz quoq; p̄fectu operum intelligentes nob

augeri. dicamus. **Q**m̄ tu illuminas lucernam meam dñe. 7 de⁹ meis illuminā tenebras meas. **Q**uoniā in te eripiar a temptatione. 7 in deo meo trāsgrediar murmurantes. **D**ein sentientes etiā nosmetip̄os fortitudinem tolerantie conquississe 7 i semita virtutum facilius ac sine labore dirigere dicamus. **D**eus qui p̄cingis me virtute 7 posuisti immaculatam viā meā. **Q**ui perficis pedes meos tanq̄ cerui. et sup̄ excelsa statuens me. **Q**ui doces manus meas ad plūm. **C**onsecuti etiā discretionem p̄ quam roborari possim⁹ aduersarios nostros elidere. proclamemus ad deū. **D**isciplina tua correxit me i finē 7 disciplina tua ip̄a me docebit. **D**ilatasti gressus meos subtus me. 7 nō sunt infirmata vestigia mea. **E**t quia taliter suz roboratus scientia tua atq; virtute. inferam confidenter ea que sequūtur. 7 dicā. **P**ersequar inimicos meos. 7 comprehendam illos. 7 non conuertar donec deficiant. **C**onteram illos nec poterunt stare. cadent subtus pedes meos. **R**ursum infirmitatis nostrę memores nec posse nos tam acerbos vitiōrū hostes fragili carne circūdatos sine illius adiutorio sup̄are dicamus. **I**n te inimicos nostros ventilabimus cornu. 7 in nomine tuo speremus insurgentes in nobis. **N**on enī in arcu meo sperabo. et gladius me⁹ nō saluabit me. **S**aluasti enī nos de affigentibus nos. 7 odientes nos confundisti. **S**z etiā precinxisti me virtute ad bellū. 7 supplāstisti oēs insurgētes in me subter me. **E**t inimicos meos dedisti mihi dorsum. 7 odientes me disperdidisti. **S**ed nec armis nr̄is posse nos vincere cogitātes. dicam⁹. **A**pphēnde arma 7 scutu. 7 exurge in adiutoriū m̄. **E**ffunde frameā. 7 p̄clut de adūl⁹ eos q̄ p̄sequunt me. **D**ic aīę mee sal⁹ tua ego sum. **E**t posuisti vt arcū creū brachia mea. 7 dedisti m̄ p̄tectiōz salutē tue. 7 dext̄a tua suscepit me. **Q**uā nec p̄ses nr̄i in gladio suo possederūt terram. 7 brachiū eorū nō saluauit eos. **S**z dext̄a tua et brachiū tuum 7 illuminatio vultus tui.

De spu superbie

quonia complacuisse in eis. Postremo
vniuersa beneficia eius cum gratiarum
actione mente sollicita plustrantes. sup
his omnibus quod vel pugnaui. vel
illuminationem sciencie vel disciplinam
discretionis ab eo consecuti sumus. vel
quod suis nos armis instruxit. et virtus
cingulo comuniuit. vel quod inimicorum
nostro:u nobis pbuit dorsum. et tribuit
xtute cominuendi eos vt puluerem an fa
cies venti. intimo cordis affectu clamem
ad eum. Diligam te domine virtus mea.
dñs firmamentum meum et refugium meum
et liberator meus. et meus adiutor meus et
sperabo in eum. protector meus et cor
nu salutis mee et susceptor meus. lau
dans inuocabo dominum. et ab inimicis
meis saluus ero.

Q non solum in naturali con
ditione. sed etiam in quotidia
na dispensatione dei gratia mu
niamur.

Cap. xvij.

Non solum pro his ei gratias re
ferentes quod vel rationabiles
nos condidit. vel liberi arbitrij
potestate donauit. vel baptismi largitus
est gratiam. vel scientiam legis adiutori
um quod concessit. sed etiam pro his que erga
nos quotidiana eius prudentia conferuntur.
quod se ab aduersario:u nos insidijs
liberat. quod cooperatur nobis vt carnis
vitia superare possimus. quod a periculo nos
etiam ignorantes protegit. quod a lapsu pec
cati communit. quod adiuuat nos et illumi
nat vt ipsum adiutorium nostrum quod non alio
quam interpretari voluit quod legem intelli
gere et agnoscere valeamus. quod pro negli
gentijs delictisque nostris eius inspiratio
ne latenter compungimur. quod dignatio
neque visitati saluberrime castigamur.
quod ab eo nonnunquam etiam inuiti trahimur
ad salutem. postremo quod ipsum liberum
arbitrium nostrum quod procliu fertur
ad vitia ad meliorem dirigit frugem. et
ad virtutum viam instigationis sue vi
sitatione contorquet.

Q hec fides ab antiquis patri
bus sit tradita de gratia dei

Cap. xix.

Hec est proprie erga deum humili
tas. hec est antiquissimorum pa
trum sincera fides. que penes
successores eorum intemerata nunc usque
perdurat. Cui fidei virtutes apostolice
que sepe numero per eos manifestate sunt.
non solum apud nos sed etiam apud in
fideles et incredulos. indubitatum testi
monium reddunt. Qui simplicem pesca
torum fidem in corde simplici retinentes.
non eas silogismis dialecticis et tulliana
facundia spiritu concepere mundano. sed
experimento vite sincere. actuque puris
simo. correctione quoque vitiorum. et (vt
verius dixerim) in ipsa perfectionis inesse
naturam oculatis indicijs deprehende
runt. sine qua nec pietas in deum. nec pur
gatio vitiorum. nec emendatio morum. nec
xtatum consummatio poterit approbati

De eo qui propter blasphemiam
traditus est immundissimo spi
ritui

Cap. xx.

Nui quendam de fratrum nu
mero quez vtina minime scisse.
siquidem post hec ordinis mei
gradu se passus est pregrauari. qui. pba
tissimo cuidam senum vitio carnis semet
ipsum grauisimo confessus est impugna
ri. nam contra vsum nature desiderio
patiendi magis quam inferendi ignominiam
intolerabili estu libidinis vrebatur. tunc
illum vt spiritalem verumque medicum. in
teriori causam morbi huius et originem
protinus peruidisse. Qui grauitate suspi
rans. nequaquam ait tam nequam spiritui tra
di te dominus promississet. nisi aliquid blas
phemias in eum. Quo ille comperto.
confestim procidit ad pedes eius in ter
ram. summaque admiratione percussus.
tanquam a deo cernens archana sui pecto
ris patefacta. confessus est in dei se filium
cogitatione impia blasphemasse. An prospe
cium est eum qui superbie spiritum possidet. vel
quod in deum blasphemus existit. tamquam quod irroget

Libert XII.

illi iniuriam a quo puritatis speranda sunt dona. perfectionis integritate priua. ri. 7 sanctificationem castimonie non mereri.

Exemplum ioas regis iude quo ostenditur quid propter superbiam meruerit

Cap. xxi.

Legimus tale aliquid in paraliipomenon libro. Joas enim rex iuda septem annorum ab ioiada pontifice ascitus in regnum. atque in omnibus quo aduixit memoratus pontifex testimonio scripture laudatus est. De quo post obitum ioiade audi quid scriptura commemorat. 7 quemadmodum elatus superbia ignominiose fuerit traditus passioni. Postquam autem obiit ioiada. ingressi sunt principes iuda. 7 adorauerunt reges. Qui delinitus obsequiis eorum acquirunt. 7 dereliquerunt templum domini dei patrum suorum. seruieruntque lucis 7 sculptilibus. 7 facta est ira magna contra iudam 7 hierusalem propter hoc peccatum. Et post pauca. Cum euolutus esset annus ascendit contra eum exercitus syrie. uictus in iudam 7 hierusalem. 7 interfecit cunctos principes populi. atque uniuersam preda miserunt regi damascum. Et certe cum primus dicitur uenisset numerus syrorum. tradidit dominus in manibus eorum infinitam multitudinem. eo quod dereliquissent dominum deum patrum suorum. In ioas quoque ignominiosa exercere iudicia. 7 abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Uides quod flagitiosis ac sordidis passionibus tradi mereatur superbia. Qui enim elatus arrogantia ut deum se passus est adorari. traditur secundum apostolum in passiones ignominie 7 in reprobum sensum. ut patiat ea que non conueniunt. Et quod dicente scriptura. immundus est apud deum omnis qui exaltat cor suum. iste qui tumida cordis elatione inflatus est. turpissime confusioni traditur deludendus. ut humiliatus taliter sentiret semetipsum esse uel immundicia carnis 7 conscientia impure passionis immundum. quod animi

sui noluerat elatione sentire. 7 ut carnis ignominiosa contagio patefaceret inuidiam cordis eius occultam quam superbia malo contraxerat. ac manifesta pollutione corporis sui. probaret impurus. qui per elationem spiritus factum se non sentiebat immundum.

Omniem animam superbam subditi spiritualibus nequitibus illudendam. Cap. xxii.

Quibus manifeste probatur omnem animam que superbia fuerit tumore possessa. intellectualibus syris id est nequitibus spiritualibus tradi. eamque passionibus carnis inuolui. ut saltem uictibus humiliata terrenis. immunda se carnaliter pollutamque cognoscat. que tempore mentis erecta immundam se in conspectu dei per elationem cordis effectum intelligere ante non potuit. quo uel sic humiliatur quis a pristino tempore discedat. 7 ignominia carnalium passionum deiectus atque profusus. ad spirituale seruum deinceps semetipsum ardentius conferre festinet.

Perfectio attingi nisi humilitas uirtute non possit. Cap. xxiii.

Evidentia itaque monstrat non posse queque perfectionis finem ac puritatis attingere nisi per humilitatem ueram. quam primitus fratribus reddens. deo que in penetrabilibus cordis exhibeat. credens sine protectione eius atque auxilio per singula sibi momenta delato perfectio quam cupit 7 ad quam magnope currit se penitus obtinere non posse.

Duos spiritualis superbia pulset quosque carnalis. Cap. xxiiii.

Hucusque de spirituali superbia que diximus perfectos quosque pulsari. quantum tenuitas ingenij nostri permittit donante deo dixisse sufficiat. Quod superbie genus non multis cognitum nec expertum est. que nec plures studet perfectam cordis apprehendere puritatem. ut ad hos pliorum gradus ualeant peruenire. nec precedentium uitiorum quorum in singulis libellaturarum pariter remediaque premisimus. percurat.

De spu superbie

vlla purgatio. Sed illos solummodo pulsare solet. q̄ tenicis superioribz vitisiam p̄modum sunt in virtutuz culmine collocati. Quos q̄ lapsu carnali subtilissimus hostis supare non quinit. spiritali ruina deicere ac supplantare conatur p̄ hanc illos vniuersis veteruz st̄pendiorum meritis multo labore quesit̄ spoliare contendens. Ceterū nos qui ad huc terrenis sumus passionibz inuoluti nequa q̄ hoc modo temptare dignatur. sed crassiore et vitia dixerim carnali elatione supplantat. Et idcirco de hac quoq̄ qua maxime nos seu nostre mensurę homines ac p̄cipue iuniorū vel incipientium mentes piclitari solent. necessarius reor fm̄ p̄missionem nr̄am pauca de pro mere.

Descriptio carnalis superbie vel que mala in monachi mete parturiat.

Cap. xxv.

Hec igitur quā diximus carnal̄ supbia. cum tepido ac male arrepto renunciationis p̄ncipio ī monachi resederit mente. de p̄stino ac seculari eum tumore ad veraz christi humilitatem descendere nō p̄mittens. p̄mū inobediētē eum reddit 7 a sperū. deinde mitem atq̄ affabilem esse non patitur. equalem q̄z fratribz fieri cōmunēq̄ non sinit nec fm̄ dei ac saluatoris nr̄i mādātum spoliari terrenis opibz nudariq̄z cōcedit. et euz renūciatio nihil aliud sit. nisi mortificationis et crucis indicium. nec valeat alijs inchoari vel consurgere fundamentū. q̄z vt se non solū actibz huius mundi spiritalit̄ nonerit interemptum. verum etiam corporalit̄ quotidie credat esse morturum. econtrario facit eum vitam sperare longuam. infirmitates proponit ei p̄lixas 7 multas. confusionē q̄z incutit ac pudorem. si nudus effect̄ alienis 7 nō p̄p̄is facultatibz cepit sustentari. persuadet etiaz multo esse meli⁹ vitium indumentumq̄ sibi sua potius q̄ aliena substantia ministrari. scđm illud

scilicet. quod quemadmodū dictum sit tali habitu die ac tepore cordis obtusi. ne intelligere quidem aliquādo potuerunt. Beatius est magis dare q̄ accipere.

Male fundatus quis ad deteriorē statum quotidie prolabatur

Cap. xxvi.

Contrahit diffidentia mentis obsessi. 7 a scintilla fidei qua visifuerant in primordijs sue confessionis accensi. dia bolica infidelitate reuocati. incipiūt pecunias quas an̄ disp̄gere ceperant diligentius custodire. 7 eas velut qui semel p̄fligatas vltierus reparare non possint. auaricia veltēmentiore cōseruant. seu qd̄ est deterius ea q̄ prius abiecerant resu mētes. vel certe qd̄ est tertium ac teterrimum nequitię genus que nec an̄ quidem possederant congregantes. nihil ampli⁹ egressi e seculo q̄z nomē acquisisse tantum mō ac vocabulū mōachi p̄p̄bāt. Sup̄ hec igit̄ initia male vitioseq̄ fundata necesse est vt vniūsa deinceps vitiozū structura consurgat. nec quicq̄ supponi pessimis valeat fūdamētis. nisi qd̄ miserabilez aiām ruina lugubriore p̄ternat. **Expositio vitiozū q̄p̄ morbū supbie generantur.**

Cap. xxvii.

Alibi siquēdem mēs. **Cap. xxvii.** passionibus obdurata. atq̄ a detestabili tepore incipiens. necesse est vt ī deterius quotidie proficiat. 7 reliquaz q̄z vitam suam deformiore fine concludat. dum q̄z cupiditatibus p̄stinis oblectatur. ac fm̄ aplum sacrilega philargyria vincit. ita eodem p̄nūciāte de illa. 7 philargyria q̄ est simulacrozū fuitus. 7 iterū. radix enī inquit omniaz malozū est philargyria. nunq̄z possit in corde suo humilitatem christi simplicem veramq̄ suscipere. cum vel de nobilitate natalium gloriatur. vel inflatur de seculi quā corpore non mente deservit dignitate. vel pecunijs q̄s ad ruinā suā retētat extollit. p̄ que iaz nō mō asterij iugū sustinere contentus est. non seniori vlli⁹ institui disciplina. Quisq̄z enim super

Liber XII.

bi morbo fuerit occupat. nō solū nullā subiectionis aut obedientie regulam custodire dignat. verum ne ipsam auribus quidem suis doctrinam pfectiōis admittit. tantumq; concrevit in corde eius spiritalis x̄bi fastidiū. vt cu; forte talis fuerit oborta collatio. vno ī loco stare nesciat eius obtutus. sed huc illucq; stupid⁹ circūferatur intuitus. alio; sum ⁊ in obliquum q̄ moris est oculi defigant. Pro suspirijs enim salutaribus sputa de sicco gutture contrahunt. excreationes etiam sine vlla interpellatione flegma; p̄nocant. digiti ludunt ⁊ in modū quidam scribentis volitant atq; depingūt. et ita huc atq; illuc vniuersa membra corporis commouent. vt dum spiritalis agitur collatio. totum se vel scatentibus x̄mibus vel acutissimis sudib; credit insidere. ⁊ quicquid simplex collatio ad edificationem p̄tulit audientū. ob suā suggillationem estimet esse prolatū. Totoq; tempore quo spiritalis vite examinatio ventilatur suis suspitionib; occupatus. nō quid exinde ad profectum suum capere debeat aucupatur. s; causas cur vnumquodq; sit dictū sollicita mente perquirat. vel quid eis possit obijcere tacita intra se cordis volutatioe cōiectat. vt nihil ex his que salutarie sunt digesta penitus apprehendere aut in aliquo valeat emendari. Et ita fit vt nō solum in nullo ei proficiat collatio spiritalis. verum etiāz damnosa magis existat. efficiaturq; causa maioris peccati. Dū enim p̄ conscientia sua totum contra se suspicatur esse platum. vehementiore cordis obstinatione duratur. ire q; simul acrius instigatur. Deinde post hęc excelsa vox. sermo rigidus. amara ⁊ turbulenta responsio. icellus erectus ac mobilis. lingua facilis. proca; loquela. nec vnq; taciturnitas q̄ amica. nisi cum contra fratrem rancorē quēdā in suo corde p̄ceperit. fitq; silentium eius non cōpunctiōis nec humilitatis vllius. sed supbie ⁊ indignationis indicium. ita vt quid in eo de

testabili⁹ sit haud facile discernat. vtrū diffusa illa petulantia leticia. an dira ⁊ virulentaq; serietas. In illa nanq; hmo non oportunitus risus lenis ac fatuus. et frenata ac idisciplinata cordis elatio. in ista vero ira plenum virulentūq; silentiū. ⁊ qd ob hoc tm̄ concipitur. vt aduersus fratrem rancor; taciturnitate seruatus p̄telari diutius possit. non vt ex eo virtus humilitatis ac patientie p̄beat. Et cū ipse timore possessus facile cunctis tristitias inferat. atq; ad satisfactionem lesi fratris semetipsum submittere dedignetur. etiam ab illo sibi met oblatā respuit atq; contemnit. Et non solū nulla fratris satisfactione compungit atq; mollietur. verum etiāz cur ab eo sit in humilitate p̄uentus grauius indignat. Fitq; ei salutaris humilitas ac satisfactio. que finē diabolicis intentionibus solet inferre. causa vehementioris incendij.

De fratris cuiusdam superbia. Cap. xxvii.

Adini in hac dumtaxat regione. qd horret pudetq; reuolue. re. quēdam iuniorū cū a suo increparet abbate. cur humilitate quaz renuncians p̄modico temperetaret. cepisset excedere. ac diabolica inflari superbia. summa p̄tuma; respondisse. Quāquid ob hoc memetip; humiliari p̄tpe. vt sp̄ subditus sim. Ad qd eius tā effrenatum scelestumq; responsum. ita est senior; obstupescit. omisq; eius intercep̄tus est sermo. velut q̄ ab illo ip̄o antiq; lucifero x̄ba hęc. plata non ab hōie cepisset. vt nullā vocem adūsus tantā p̄niam de ore suo proflus emittere nisi gemitus de corde tantūmodo ac suspiria potuerit. illud solum tacitus intra semetipm̄ volūēs qd de dño n̄o saluatore d̄. qui cum in forma dei ess; humiliavit se fact⁹ obediens. nō vt ille ait diabolico sp̄i actumore possessus. p̄tempe. s; vsq; ad mortem. **Indicia quibus superbia carnalis aīme in esse cognoscatur. Cap. xxix.**

De spu superbie

Ut breuius ea que dicta sunt de hoc supbie genere perstrigamus. quedam signa eius in quantum possumus colligentes. ut his qui de perfectione sitiunt erudiri. quodammodo characteres eius de exterioris hominis motibus exprimamus. necessarium puto paucis eadem replicari. ut compediosius agnoscamus quibus ea discernere ac deprehendere valeamus. quodammodo indicijs. quo nudate atque in superficiem producte passionis huius radices et oculatim deprehensile atque prospecte. vel conuelli facilius valeant vel vitari. Tunc enim poterit pestifer morbo ad integrum declinari. cuius contra ipsius principio solus et impetus noxios non sera obseruancia cum iam dominant assumit. sed cum precedentes eius (ut ita dixerim) lineas agnoscetes pauca eum sagaciter discretionem precurramus. De exterioris namque sicut predictimus huius motu interioris status agnoscit. Disigit indicijs carnalis ista quae prefati sumus superbia declarat. In eis punitus in loquela eius clamor. in taciturnitate amaritudo. excessus et effusus in leticia risus. irrationabilis in serietate tristitia. in responsione rancor. facilitas in sermone. verba passim sine ulla cordis granitate et impentia. Expers patientie est. charitatis aliena. audax ad contumelias inrogandas. ad tolerandas pusillanimis. ad obediendum difficilis nisi in quo eam desiderium suorum voluntasque puenit. ad recipiendam exhortationem implacabilis. ad refecandas voluntates suas infirma. ad succubendum alienis durissima. spiritus suas diffinitoes statuere contendens. ipsa vero nequaquam cedere alterius acquiescens. et ita fit ut etiam incapax consilij salubris effecta. in omnibus suo potius quam seniorum credat iudicio.

Deposctus quis per supbiaz alijs quoqz preesse desideret.

Cap. xxx.

Quibus descesunz gradibus is quez semel possidet. et uoluitus iam ipsam disciplinam cenobij p

horetat. ac veluti qui fratrum consortio de perfectione retrahatur. ac de bono patientie atque humilitatis aliorum vitio et impedimento reuocetur. habitacione solitarie vite desiderat. seu certe velut plures alios lucraturus construere monasterium. et quos docere atque instituire debeat congregare festinat. ex discipulo nequam detestabilior magister effectus. Nam cum huiusmodi elatione cordis in perniciosissimum teporem noxiumque corruperit. et nec verus monachus nec secularis effectus sit. quod est deterius etiam perfectionem sibi ex hoc ipso miserabili statu et conuersatione permittit.

Quomodo superbiam vincere vel ad perfectionem peruenire possimus.

Cap. xxxi.

Quamobrem si edificij nostri fastigia perfecta volumus ac plenitudine deo consurgere. fundamenta eius non secundum nostre libidinis voluntates. sed secundum districtiorem euangelice disciplinam iacere festinemus. que alia esse non possunt quam timor dei atque humilitas que de mansuetudine et cordis simplicitate descendit. Humilitas uero nullatenus poterit absque nuditate conquiri. Quia peregrinante. nec obediencie bonum. nec patientie robur. nec mansuetudinis tranquillitas. nec summatio charitatis ullatenus potest apprehendi. sine quibus cor nostrum habitaculum spiritus sancti penitus esse non poterit. ita pronuntiate domino per prophetam. Super quez requiescit spiritus meus. nisi super humilem et quietum et trementem uerba mea. Sine secundum exemplaria que hebraicam expriment ueritatem. ad quem respiciam nisi ad pauperulum et contritum spiritu et trementem uerba mea.

Quomodo depopulatrix omnium virtutum superbia per ueram humilitatem possit extingui.

Cap. xxxii.

118

118

Liber XII. de spiritu superbie

Quapropter athleta christi qui spiritalem agonez legitime certans a domino desiderat coronari. hanc quoque ferocissimam bestiam ut deuoratricem cunctarum virtutum omnimodis festinet extinguere. certus quod hac in suo pectore commorante. non solum omnigenis vitij carere non possit. verumetiam si quid virtutis habere videatur huius veneno deperat. Nullo enim modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere. nisi prius iacta fuerint vere humilitatis in nostro corde fundamenta. que firmissime collocata perfectionis et charitatis culmei valeant sustinere. ita scilicet ut quem admodum diximus primum fratribus nostris humilitatem veram intimo cordis exhibeamus affectu. in nullo scilicet acquiescentes eos contristare vel ledere. Quod nulla tenus poterimus implere. nisi abrenunciatio vera que in expoliatione omnium facultatum ac nuditate consistit in nobis fuerit christi amore fundata. deinde obedientie iugum et subiectio simplici corde ac sine vlla fuerit simulatione suscepta. ita ut preter abbatum mandatum nulla penitus voluntas viuat in nobis. Quod non aliter obseruari poterit. nisi quis non solum se mortuum huic mundo. verumetiam insipientem iudicauerit ac stultum. vniuersa que sibi fuerit a senioribus imperata sine vlla discussione perficiens. sacrosancta ea credens ac diuinitus promulgata.

Remedia aduersus morbum superbie

Cap. xxxiiij.
In qua consistentibus qualitate proculdubio stat? ille humilitatis vere tranquillus atque immobilis subsequetur. ut nosmetipsos inferiores omnibus iudicantes. vniuersa que nobis fuerint irrogata. tametsi iniuriosa sint tamquam a superioribus nostris illata patientissime toleremus. Que quidem a nobis non so-

lum facillime tolerabuntur. verum etiam parua iudicabuntur ac nulla. si metuegiter recolamus vel domini nostri vel sanctorum omnium passiones. considerantes tanto leuioribus nos iniurijs atque temptari. quanto longius a meritis eorum et conuersatione distamus. pariter etiam cogitantes in breui nos de hoc seculo migraturos. eorumque nos celeri vite huius sine mox futuros esse consortes. Peremptoria namque est hec contemplatio non solum superbie. verumetiam generaliter omnium vitiorum. Deinde post hec hanc eandem humilitatem erga deum firmissime retentemus. Quod a nobis ita completur. ut nihil nosmetipsos absque illius opitulatione vel gratia quod ad virtutum summationem pertinet. posse perficere cognoscamus. sed et hoc ipsum quod intelligere meruimus eius esse muneris. in veritate credamus.

Explicit de spiritu superbie liber duodecimus.